

ПАВЕЛ ВЕЖИНОВ
ДАЛЕЧЕ ОТ БРЕГОВЕТЕ

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ^[1]

I

Човекът с дочения панталон седеше на високия бряг и гледаше към морето. „Джована“ беше привързана с дебело корабно въже за мъничък кей, направен само за нея от шупливи камъни, взети от отломките на крепостната стена. В тоя час заливчето беше съвсем спокойно и лодката дори не се поклащаше. В него се образуваха малки вълни само когато духаше караелът — вятърът, който идваше от сушата и вдигаше едва забележима пясъчна мъглица по ръба на крайбрежните дюни. Сега духаше левантът, свежият морски вятър, и от другия бряг, обърнат към откритото море, се дочуваше глухият равномерен шум на прибоя. Човекът с дочения панталон не разбираше ни от ветрове, ни от лодки. Все пак „Джована“ му се струваше съвсем малка за пътуване по открито море. Още по-малка изглеждаше тя в сравнение с рибарските аламани, които, дълги и леки, я заграждаха от двете ѝ страни. Беше боядисана с бяла блажна боя до самата водна линия, изтеглена красиво с прясно лъщящ цинобър. Носът и первазът на бордовете бяха кобалтовосини, подводната част — черна. Човекът не знаеше, че „Джована“ беше изработена от рядък майстор — Василий Самойлович Лопатин — грамаден руснак староверец, преселен по тия брегове от незапомнени времена. Сам той бе издялал с къса брадвичка нейните изящни форми и след това ги бе изгладил с рендето и гласпапира. Сам той бе боядисал цялата лодка. Доволен от своята работа, той я бе кръстил „Наташа“ — на името на най-малката си дъщеря. Но Адамаки, собственикът на моторницата, не бе харесал името. То му се стори опасно, можеше да му навлече някакви неприятности. Адамаки веднага нареди да бъде прекръстена „Джована“, за да направи добро впечатление на властта, която в това малко крайморско градче беше представена само от полицейския пристав.

Човекът от брега не знаеше нито историята на лодката, нито пък беше развълнуван от хубостта ѝ. Други мисли тревожеха сега душата му. Той пушеше цигара след цигара, макар да не беше голям пушач, и смазваше тежко угарките с дебелите си подметки. Въпреки това

неговото кораво лице изглеждаше съвсем спокойно и непроницаемо, външно нищо не издаваше вълнението му. Очите му внимателно следяха работата на моториста. От половин час моторът му бръмчеше неравномерно, ту кашляше и се задавяше, ту съвсем спираше. Именно това беше най-лошото. Но мотористът работеше с увлечение, дори с някаква алчност в движенията на пъргавите си ръце, без да обръща внимание нито на палецото следобедно слънце, нито на неудобното положение, в което бе приклепнал. От мястото си човекът виждаше само неговия красиво извит гръб с прегоряла от слънцето кожа, под която ритмично се движеха опънатите от напрежение мускули. Очевидно работата харесваше на моториста, той й се бе отдал с цялата си душа и не забелязваше нищо около себе си.

Всъщност лодката беше претърпяла лека авария още сутринта, когато прекарваше летовници от дъсчения кей на пристанището до плажа. Моторът бе угаснал на около петстотин метра до брега, така че стана нужда да довозят хората на гребла. Мотористът скоро поправи аварията, но моторът продължаваше да задавя. Следобед лодката не работеше, защото по това време рядко някой отиваше на плажа. Той обядва набързо и веднага отиде на кея. Цели два часа момъкът прекара над моторчето и когато най-после изправи гръб, часът приближаваше четири. Това той разбра, без да има часовник, тъй като далече на хоризонта, пред фара на Анхиало, вече се бе задало пътническото корабче за крайбрежно плаване.

Човекът на брега навярно бе започнал да губи търпение, защото, щом мотористът изправи гръб, и той стана от мястото си. Слънцето още по-силно блесна в очите му. Оттатък заливчето, потопени в сините води, пламтяха жълто-оранжевите гърбове на дюните и едва се забелязваше тънката бяла ивица на прибоя. В пристанището влизаше малък военен катер. Тъй като водната повърхност бе едва набраздена от ветреца, катерът оставяше зад себе си дълга тънка следа, сякаш някаква грамадна ютия минаваше по синята, прясно опрана материя на морето. Човекът слезе по стръмнината и стъпи върху остриите, безразборно натрупани камъни на кейчето. Едва сега той забеляза, че мотористът е почти момче със стройна юношеска фигура, все още малко костелива около плещите. Беше гол до кръста, на слабите му хълбоци висяха брезентови панталони с едри кръпки на коленете.

Изглеждаше нехаен, красив, на бакъреното му лице святкаха с малко див блясък зелените му очи.

— Здравсти! — каза човекът от брега.

Момчето погледна едва-едва непознатия. Имаше лице на добряк — кръгло, малко грубичко, с възтесни цепки на очите, които изглеждаха зачервени и с оредели възпалени клепки. Той извади кутия „Слънце“ второ, взе цигара и предложи на моториста. Момчето старателно избра една по-мека, но когато я сложи в устата си, веднага пролича, че не е истински пушач. Щракна кибрит, над лодката се понесе синкавият ароматен дим на тютюна.

— Искаме да наемем лодката — заговори най-сетне човекът. — Нали може?

— Може — кимна недоверчиво момчето.

Наистина много често летовници наемаха моторницата за кратки разходки из залива или по-далечни екскурзии до Анхиало, или Емине, но той не приличаше на човек, който да харчи парите си за разходки.

— Може — повтори момчето. — За къде ще искате?

— За Созопол...

И понеже веднага забеляза малко изненадания вид на моториста, побърза да добави:

— Ние сме тухлари... Ако не бъдем утре рано сутринта в Созопол, ще изпуснем търга...

„Значи, са на зор!“ — разсъди момчето и се почеса разсеяно по гладката плешка.

— Колко души сте?

— Четирима...

„Малко са! — помисли момчето. — Няма да е на сметка!“

— Но ще платим добре! — каза човекът.

— Да отидем при капитана — отвърна момчето. — Трябва него да питаме...

Човекът сякаш не чу — гледаше замислено във водата.

— А моторът как е? — запита внезапно той. — Нещо не ми се чини в ред!...

— Виж, само за това не бери грижа — засмя се момчето. — Моторът си работи...

— Преди малко не работеше...

— Нищо му няма! — каза обидено момчето. — Жигльорът се беше запушил, продухах го и сега всичко е наред...

Човекът го погледна в очите. Погледът му, неочаквано бърз, остър и пронизателен, изпълни в миг душата на момчето със смътна тревога.

— Добре, да вървим — каза човекът.

Двамата се изкачиха на брега. Късичка пристанищна улица, леко наклонена към морето, беше покрита с калдъръм от обли камъни, по които сега грациозно пристъпваха магаренца, натоварени с багажите на летовниците. Човекът с дочения панталон крачеше замислено, но очите му всичко виждаха. Когато изминаха половината от пътя, между редкия порой на пътниците, който се оттичаше по калдъръмения улей към морето, се мярна висок младеж, който не носеше куфар и не изглеждаше, че бърза нанякъде. Беше облечен в бял панталон от груб и пожълтял от времето шантунг и пъстра, дълбоко разгърдена риза. Кожата на врата и лицето му бяха гладки, ръцете под завитите ръкави тънки и бели. Младежът се преструваше, че зяпа разсеяно насамнатам, но всъщност лицето му беше също така сериозно и съсредоточено като лицето на човека с дочения панталон. Младежът веднага го забеляза, но се престори, че не го вижда. Човекът с дочения панталон се поколеба за миг, после каза:

— Мене ли търсеше?

— Теб...

— Ела с нас, ще отидем при капитана на лодката...

Мотористът погледна хубавото му лице с меки тъмни очи, след това ръцете му, но нищо не каза. Скоро те се отбиха по тясна сенчеста улица — такава, каквито бяха повечето от старите улици в градчето. Над главите им процепът между покривите беше толкова тесен, че едва се провиждаше синината на небето. Над яката каменна основа на къщите, иззидана от белезникав камък, висеше подпрян на извити дървени подпорни етажът за живеене, целият обшит с дебели дъски, посивели от времето, със зеленикави и златисти ивици плесен. Тук беше прохладно, въздухът беше наситен с едва доловим дъх на мухъл и старина. По-силна и по-жива беше миризмата на сушената риба, смесена с острия полъх на вино и джибри, който идваше от каменните изби. Тримата крачеха, без да си проговорят нито дума, дори без да се гледат.

След стотина метра улицата се разшири, показаха се дворове и нови постройки — ниски и бедни като живота на хората, които ги обитаваха — рибари от таляните на Адамаки, гемиджии и лодкари, жилави, превити от труда хамали от пристанището. По улицата почнаха да се мяркат домашни птици, нечие сиво магаре дремеше умърлушено под сянката на дворските смокини. Но и тук нямаше хора, и тук всички прозорци бяха плътно затворени. В тоя час цялото градче спеше тежък и нездрав сън, потискан от жегата и задухата.

Внезапно момчето спря.

— Тука е! — каза то.

Другите двама погледнаха — нисичък каменен зид и върху него бе опъната на дървени колчета вместо телена ограда обикновена рибарска мрежа. Тя бе посивяла от праха, тук-таме нейната тъкан бе проядена от времето и изправена срещу слънцето, мрежата хвърляше върху зида пъстра дантелена сянка. Дворът зад оградата бе по-зелен, отколкото всякъде другаде и сред тая пряспа, с труд отгледана зеленина пъстрееха разкошни летни цветя — шибой и петунии, керемиденочервени гергини, нежни вечерничета. В дъното на малкия двор се виждаше къщата — едноетажна като всички други, паянтова и неизмазана, но прясно варосана направо върху тухлите.

При нейния вид двамата странници, без дори да се погледнат, почувствуваха смътно бодване в сърцата си.

[1] Макар повестта да е написана по истински случки, станали в началото на трийсетте години, героите и част от епизодите са напълно измислени. — Б.а. ↑

II

В стаичката беше прохладно и здрачно, тъй като на единствения прозорец, беше спуснато плътно ленено перде. На ниското трикрако столче седеше мъж, малко повече от трийсет и пет годишен, с едри плещи на рибар и яка шия, добила цвета на заръждавелите корабни вериги. Ръцете и краката изглеждаха малко къси за това силно и набито тяло, лицето му бе възгрубичко и вече нарязано от бръчки. Само изразът на сиво-зелените му очи беше в тоя миг нежен и това като че ли озаряваше цялото лице. Там, където бе спрял погледът му, върху високия таблен креват лежеше младичка жена с бледо лице и му се усмихваше със слаба посърнала усмивка. Тя не беше хубава, но кожата ѝ беше млада и чиста, а погледът — ясен и добър. Жената лежеше на кревата с басмената си рокля и се бе завила въпреки жегата с протритото войнишко одеяло. Едната ръка бе подложена под главата, а другата висеше към земята, малко сухичка и жълта, с едро набъбнали вени.

— Днеска повръща ли? — попита мъжът, като триеше замислено с длан късата си брадичка.

— Повръщах — каза жената.

— Колко пъти?

— Три пъти — отвърна тя.

Мъжът едва доловимо въздъхна, в погледа му се мярна горчивина.

— И сигурно нищо не си яла?

— Ядох — каза тя. — Но веднага го повърнах...

— Трябва пак нещо да хапнеш! — каза мъжът.

— Не искам — каза тя. — Никак не съм гладна.

— Та макар съвсем мъничко.

— Не мога! — въздъхна жената. — Не ми се яде.

Той не я разбираше. Той не знаеше какво значи това — на човек да не му се яде. На него винаги му се ядеше и все повече и повече му се ядеше. В тоя миг той се срамуваше от лакомията си, както и от своето яко, пълно с жизнени сили тяло. Защо не беше възможно да ѝ даде от своята сила, докато свърши това, докато и двамата си отдъхнат.

— Искаш ли да ти разбия малко хайвер? — запита той.

Мъжът знаеше, че тя обича разбит хайвер — така, както той умееше да го приготвя. Жената се поколеба, но само за миг.

— Не, не искам... По-хубаво полегни да си починеш...

— От карагъоз! — настояваше той. — С чист зехтин...

— Добре! — отстъпи най-сетне тя и затвори за миг очи.

Мъжът стана зарадван и като заобиколи къщата, слезе в зимника. На дървените греди висяха връзки с добре изсушени чирози, които той отмахна с ръка, за да мине по-навътре. Край каменния зид на темелите бяха наредени няколко каченца, свити в ръждиви железни обръчи, в които той с ръцете си бе приготвил пресносолна илария, сарделки, пушен паламуд и гарузи. В няколко големи халвени кутии, запоени с калай, бяха мариновани кая и едър морски кефал, ловен с бомби чак към залива зад Емине. Хайверът беше в стъклен буркан и той отгреба с дървената лъжица колкото му бе нужно. Преди да излезе, мъжът спря за миг и откъсна от връзките няколко чироза. Да приготви разбит хайвер за него беше удоволствие, още повече че трябваше да го приготви за жена си. От три месеца тя беше бременна и непрекъснато лежеше. Вече на три пъти не бе успяла да износи докрай децата си и сега съпрузите бяха решени на всичко, за да го задържат. Докато стриваше в дървена гаванка хайвера, той непрекъснато се слушваше — дали няма да чуе гласа ѝ, дали няма да го повика за нещо.

На вратата се почука, но той не остави изведнъж работата.

— Чукат, Марине! — обади се със слаб глас жена му.

— Чувам — каза той.

Мъжът направи няколко крачки и отвори вратата. След здрача на кухничката слънцето блесна силно в очите му и за миг го заслепи.

— Бай Марине, вода ти клиенти — обади се мотористът.

Капитанът на моторницата започна бавно да ги различава. Без да ги поздрави, той затвори вратата зад себе си и посочи с ръка малката пейка, скована до стената под рядката сянка на лозницата. И четиримата седнаха. Мъжът с дочения панталон накратко разказа това, което беше вече съобщил и на моториста. Гласът му беше нисък, равен и спокоен.

— Колко души сте? — запита капитанът намръщено. Клиентите бяха очевидно бедни, сделката не изглеждаше доходна.

— Четирима...

— Нямам сметка! — каза капитанът сухо.

— Зависи колко ще платим! — каза младежът с пъстрата риза.

— Колко може да платите! — малко нетърпеливо възрази капитанът. — Разберете, че нямам сметка... Моторът харчи бензин, не можеш да го подкараш с морска вода...

— Слушай, твоя е лодката, ти ще кажеш цената — обади се отново мъжът с дочения панталон. — Ако не ни изнася, няма да пътуваме... Но ти кажи цената!

Гласът му беше все така спокоен, сигурен и сериозен. Едва сега капитанът го погледна по-внимателно. С такъв човек заслужава все пак да се поговори.

— Ако бяхте поне петима — каза капитанът — и като дадете по сто и петдесет лева — работата може да стане...

Двамата гости се спогледаха. Беше очевидно, че капитанът им искаше приблизително двойно на това, което трябваше да се иска.

— Много е скъпо! — каза намръщено мъжът с дочения панталон.

— Туй ми е на мене сметката! — отвърна капитанът.

Мъжът с дочения панталон наведе глава. В тоя миг някъде далече на пристанището прогърмя басово сирената на пътническото параходче, но звукът беше така силен и отчетлив, сякаш целият тоя шум идваше от улицата.

— Капитане — каза с укор мъжът, — та ти искаш да спечелиш наведнъж петстотин лева.

— Нито даже четвъртинката! — отвърна капитанът. — Ние сме двама души, а Адамаки ще вземе големия пай...

— Какъв Адамаки? — попита мъжът с пъстрата риза.

Капитанът го погледна поучуден — не знае Адамаки!

— Лодката е негова — каза капитанът. — Той си взима пая... А нашата работа е сезонна... Като задуха севернякът — не можеш да легнеш като мечка в хралупата и да чакаш лятото... Сега ние работим и за зимата...

— Ще отстъпиш малко! — каза човекът с дочения панталон.

Капитанът се замисли. Да отстъпи той беше в края на краищата съгласен — зависеше само колко да отстъпи. Във всеки случай не под петстотин лева. Ако дадат по-малко — да вървят по дяволите.

— Добре! — каза капитанът. — Да бъдат шестстотин и петдесет.

Сега пък мъжът с дочения панталон се замисли...

— Ще потърсим поне двама души — каза той. — Иначе е много скъпо...

— Мене ми е все едно колко души ще возя — каза капитанът. — Шестстотин и петдесет за лодката — пък качете се, ако искате, и десет души... Мене ми е все едно... Аз возя хората за пари, мене парите ме интересуват...

— Добре! — каза решително мъжът с дочения панталон и подаде коравата си ръка. — Ние сме хора работници, не обичаме да се пазарим... Хванал си ни натясно, ще отскубнеш две пера повече...

Сега, след като пазарлъкът бе свършен, лицата на всички омекнаха. Капитанът се облегна на стената и хвърли любопитен поглед на младежа с пъстрата риза.

— И момчето ли е тухлар? — запита той, като погледна насмешливо белите му тънки ръце.

— А виж — него го водим само за мостра! — отвърна в тона му мъжът с дочения панталон. — Да има кой да хвърля въдица на момите...

— Аз съм студент — каза спокойно младежът. — Ако не работя през лятото, през зимата ще ям някому опинците...

Нещо добро и дружелюбно се мярна по грубото лице на капитана. „Ако е вярно — помисли той, — хубаво е... Човек сам трябва да се издигне.“ Капитанът вярваше, че сам се е издигнал, това беше най-голямата му гордост.

— За какво учиш? — попита той. — За адвокат ли?

— Не, моята наука е малко особена! — каза младежът и се усмихна. Усмивката му беше много топла и сърдечна. — Следвам философия...

— О! Философия! — възкликна капитанът без никаква подигравка. — Знам, знам... Аз съм чел една книга от философ...

— Сериозно? — запита младежът, искрено зарадван. — Каква книга?

— От Хекел...

— Да не е Хегел?

— Може да съм забравил... Там се разказваше как е произлязъл животът на земята...

— А, да, Хекел! — отново се усмихна младежът и като погледна към другаря си, добави по-ниско: — От Ернст Хекел, натурфилософа...

Човекът с дочения панталон не отвърна, сякаш нищо не бе чул. Капитанът повдигна глава и го погледна.

— И ти не ми се виждаш прост човек! — каза той.

— Прости между нас няма! — отговори добродушно човекът с дочения панталон. — По професия съм печатарски работник... Но работа за нас сега няма в София, търсим му колая, както намерим...

Капитанът се замисли. За миг настана неприятна тишина, хората сякаш се дебнеха един друг и изучаваха. Сянката пред пейката беше нараснала и се беше сляла с пъстрата сянка на смокиновото дръвче. Точно пред краката им бе засадена тясна леха с домати, натезжали вече от плод. И лехата беше покрита със стара рибарска мрежа, подпряна с колчета — навярно, за да не кълват кокошките изобилния плод.

— Дай капаро и да ходим! — обади се младежът с пъстрата риза.

Човекът с дочения панталон кимна и бръкна в задния си джоб. Но той не извади веднага ръката си — тършуваше там нещо, като се стараеше другите да не забележат движенията му. Когато най-последно извади парите, в ръцете му имаше тъничко снопче банкноти — гладки и добре подредени, като че ли бяха извадени от цяла пачка.

— Сега ще ти дадем двеста лева — каза младежът. — Другите, като се качим...

— Добре — кимна капитанът. — Веднага ли тръгваме?

— Ще тръгнем довечера — каза мъжът с дочения панталон. — Към осем часа...

— Късно е — каза капитанът.

— Защо да е късно? — малко нетърпеливо възрази мъжът с дочения панталон. — Тъкмо ще пътуваме по хлад...

— Късно е — повтори капитанът. — Рано заран трябва да бъдем със Ставрос на работа... Ще осъмнем на море...

— Дума да не става! — поклати глава мъжът с дочения панталон. — В три най-късно ще си бъдете тук...

— Това малко ли е?

— Не може по-рано! — каза решително мъжът. — Един от нашите ще се върне от Каблешково чак привечер...

Капитанът се замисли.

— Добре — измърмори той без желание. — Нека бъде вашето...

— В осем! — повтори мъжът с дочения панталон.

Той стана и другарят му веднага го последва. Все пак капитанът смътно чувствуваше, че има още нещо да му кажат. И той не се излъга. Мъжът с дочения панталон нехайно попита:

— Ти ще извадиш разрешителното, нали?

Клепачите на капитана едва видимо се присвиха.

— Не! — отвърна той спокойно. — Вие ще си го извадите...

— Защо ние?

— Такъв е редът... Приставът не може да пусне хора на път, без да ги е видял...

Това не беше съвсем вярно. Обикновено капитанът сам вадеше разрешителните, когато лодката излизаше с пътници на открито море. Мъжът махна с ръка и измърмори:

— Лесна работа, ще извадим разрешително... Къде става това?

— В участъка — отвърна с облекчение капитанът. — Но по туй време приставът надали е там... Потърсете го по-добре към казиното.

— Ясно! — кимна мъжът...

Двамата пътници излязоха. Преди да затворят външната врата, по-възрастният се обърна и дружески им кимна. Капитанът седеше на пейката дълбоко замислен, с поглед, впит в червените домати под мрежата. Ставрос, който през цялото време не се бе обадил нито веднъж, най-последно не се стърпя:

— Бай Марине, тия не ми се виждат добри хора — каза той загрижено.

Капитанът не сваляше поглед от доматиите.

— Ти си гледай мотора! — каза той сухо. — Аз не съм кьорав!...

— Не са добри хора, казвам ти! — повтори момчето.

— Добри са, които добре плащат... А тия ни платиха добре...

— А може и да не платят...

— Виж — за туй бъди спокоен, ще платят! — каза навъсено капитанът. — А ти ще помогнеш ли да полеем доматиите?

Но на Ставрос не му беше до домати.

— Ами ако ги търси властта? — досети се той внезапно. — Тогаз какво ще правим?

— Ако ги търси, ще ги намери! — отвърна капитанът с едва забележимо доволство в гласа си. — Ти защо мислиш, че ги изпратих

при пристава?

Ставрос се облегна на стената, малко поуспокоен, но все още подяждан от съмнения.

— Виж, това е умно — съгласи се той без желание.

— Ти мотора си гледай! — малко насмешливо се обади капитанът. — Моторът ти как е?... Да не ги мъкнем после на лопати чак до Созопол...

— Бъди спокоен! — каза Ставрос обидено. — Моторът работи като часовник.

Капитанът най-после отмахна поглед от домотите.

— Ако тръснем в осем — разсъди той гласно, — в единайсет ще бъдем в Созопол... Значи, към два всякак сме тук... стига да не ни хване вятърът...

Ставрос погледна учудено шефа си...

— Зер няма да останем малко в Созопол? — попита той разочаровано. — Казиното там работи до два часа...

— Не ти е на тебе до казиното! — навъси се капитанът. — Знам аз къде те сърби...

Той знаеше за Змаро, но не беше я виждал. И по-добре, че не беше я виждал — мислеше Ставрос. Змаро беше пълничка, ленива, с влажни устни. Погледът ѝ беше винаги малко премрежен и насмешлив. Беше по-възрастна от Ставрос и много по-едра. Той се увиваше около това едро топло тяло така, както се извиваше на риболов в мрежите тънкият сребрист зарган.

— Трябва да останем! — каза той решително и маслинените му очи блеснаха. — От това никой няма да умре...

— Що не си гледаш годеницата! — каза капитанът недоволено.

Годеницата си е годеница, а Змаро е нещо друго. Мотористът отново отвори засъхналите си уста:

— Бай Марине, само един час! — каза той умолително.

— Един час ли? — замисли се капитанът.

По-скоро той даде вид, че се замисля. И за него беше интересно да остане един час в казиното, да послуша оркестъра, да изпие две-три канчета бяло созополско вино с колеги от рибарското училище. Това беше хубаво, но той не искаше да разглезва Ставрос — момчето трябваше винаги да му се чувствава с нещо дължно.

— Добре! — каза той. — Нека от мен да мине...

Момчето гъвкаво се изправи. Тъмните му очи блестяха още повече, тънките му изящни ноздри се бяха разширили като на малко зверче.

— Моторът ще пее, казвам ти! — възкликна момчето. — Като нищо ще икономисам половин час...

— Не обичам хвалбите! — каза капитанът и добави с малко променен глас: — А ако видиш случайно Адамаки — нищо не му казвай. Не е интересно за него къде ще ходим и колко пари ще вземем...

Момчето веднага разбра, погледът му само за едно мигновение промени израза си.

— Ясно, барба! — каза той възхитен. — Ти мене нали ме знаеш?

И като махна с ръка, весело се запъти към изхода, забравил всичките си тревоги и съмнения. Но капитанът не беше ги забравил съвсем. Той седеше на пейката, мъчеше се да се успокои. „В края на краищата — мислеше той — те ще минат през ръцете на пристава. И да не са дотам свестни хора — приставът ще отговаря за тях. Пък и той не е вчерашен, ако има нещо, все ще може да различи дракона от кефала.“ Като поседя още малко, капитанът влезе в кухничката и се запъти към малката маса, отдето идваше свежият и остричък дъх на хайвер.

— Марине — обади се от стаята жена му.

Той отвори вратата към спалнята и пъкна през процепа само главата си.

— Кой беше? — попита със слабичкия си глас жената.

— Клиенти — отвърна кратко капитанът. — Ще ги карам в Созопол.

— В Созопол? — каза тихо жената. — А кога ще се върнеш?

— Още тая нощ...

Той тръгна към масичката, но гласът на жена му отново го спря:

— Марине!

Капитанът показа търпеливото си лице на вратата.

— Марине, казват, че в Созопол имало някакъв много добър доктор по женските работи... Попитай го за мен, може да има някакво ново лекарство...

Очите на капитана заблестяха. Наистина, как не се беше досетил досега! Разбира се, че ще го намери! И среднощ да е — пак ще го

събуди, пак ще разбере каквото му трябва.

Въпросът за отиването в Созопол беше решен.

III

Двамата странници се връщаха по същата уличка, по която бяха дошли. Но сега тук-там пред някоя порта беше излязла полусляпа бабичка, тук-там някое перденце беше вдигнато и край прозореца седеше девойка с дълги мигли и розово кълбенце прежда в ръцете.

— Не разбрахме дали капитанът е грък — каза замислено печатарят.

— Не, българин е — каза младежът неуверено. — Лицето му е българско... Но мотористът е непременно грък...

— Май че капитанът нещо усети! — каза загрижено печатарят.

— Не вярвам — отвърна колебливо младежът. — Изглежда добър човек...

Печатарят извади от джоба си кутията цигари и запали. Неговото лице отново изглеждаше така твърдо и напрегнато, както когато наблюдаваше лодката от високия морски бряг.

— С тоя Хекел излезе глупаво — каза той. — Знам аз кой е Хекел, нямаше защо да ми го завираш в носа...

Младежът виновно мълчеше.

— Изглежда добър човек — каза той.

— Добър, пък здравата ни оскуба...

— Не сме без пари! — каза недоволно младежът. — Аз бих му дал двойно.

— Ти би му дал тройно, пък той веднага ще изтича с парите при пристава.

Двамата излязоха на малкото градско площадче. В самия му център, под сянката на разклоненото платаново дърво, бе изградена голяма чешма с четири чучура към четирите страни на градчето. Почти цялото площадче бе сенчесто от тополите, но най-гъста беше сянката пред терасата на ресторанта. Сега тополите тъкмо цъфтяха и из въздуха като пухкав летен сняг се носеше белезникав мъх, който беше покрил всичко — и чешмата, и танцовата площадка, и зелените, прясно боядисани вази на ресторанта. Двамата минаха между тях и влязоха в закритото помещение. На една от ъгловите маси ги чакаха

трима мъже, които веднага обърнаха към тях глави. Лицата и на тримата изглеждаха в тоя миг напрегнати и разтревожени. Най-възрастният беше около петдесетгодишен, вече посивял, но грамаден и така як, че другите двама едва се забелязваха в сянката му.

— Много се забавихте! — каза той громко. — Започнахме вече да се тревожим...

— По-тихо, Милутине — намръщи се печатарят.

— Не бой се! — каза възрастният. — Няма никого...

Печатарят внимателно се поогледа. В просторното помещение на ресторанта беше заета само една маса — тяхната. В дъното, зад цинковия тезгях, седеше бюфетчията и неговата кръгла заплешивяла глава едва се забелязваше между чисто измитите, все още влажни чаши и шишенца. Той навярно спеше, защото няколко мухи се разхождаха свободно по темето му. Точно над главата му висеше на здрава връв половинметрова препарирана риба, червеникава на цвят и с широко разтворени предни плавници — големи като криле на прилеп, — която рибарите наричат „морска лястовица“. Подухвана от течението на разтворените врати, тя се въртеше бавно около оста си, а около нея в много бърз темп се въртеше рояк мухи.

— Взех лодката! — каза спокойно печатарят. — Довечера в осем часа тръгваме.

Двамата мъже облекчено въздъхнаха. Третият ги погледна с недоумение, русото му възбледо лице, както винаги при такива случаи, стана напрегнато и малко печално.

— Не понял! — каза той с горчивина.

От тримата само студентът знаеше малко руски.

— Парус уже взят! — каза той, не съвсем сигурен в превода.

— Ооо! — възкликна русият и в светлосините му очи се появи същият израз на радост, надежда и облекчение, както и в очите на другите двама.

— Будет, Вацлав, все будет! — прибави студентът, като го потупа по рамото — слабичко и крехко като рамо на юноша.

Всъщност той не беше толкова млад, колкото слабичък и деликатен. И външността, и облеклото му се различаваха рязко от тия на неговите другари, които, макар и да не приличаха съвсем на тухлари, навярно биха могли да правят и тухли. Беше облечен в бял летен костюм и синя жарсена блуза, обувките на краката му бяха

истинска чешка „Бата“. На възраст беше към трийсетгодишен, с гладка руса коса, с малко остър издължен нос и с онова неуловимо за описване изражение, което веднага издава чужденеца. Особено рязко се различаваше той от последния човек в компанията — почти на неговата възраст, но нисък и тъмен като азиатец, къдравокос, с грубовати черти на лицето и яки мазолести ръце, които биха държали с лекота и острата секира, и тежката леярска пота. Беше облечен в износени и отеснели дрехи, грубите му закърпени обувки бяха обути направо на бос крак.

— А защо толкова закъсняхте? — попита той недоволно.

Печатарят набързо разказа за лодката и за преговорите си с капитана. Това, че трябваше сами да вадят разрешително от пристава, накара всички да се намръщят. Милутин, който слушаше внимателно разказа, поклати бавно едрата си глава.

— Капитанът се е усъмнил във вас! — каза той решително.

Печатарят въздъхна.

— Май има нещо такова...

— Казах ти да отидеш сам! — вече с по-твърд глас прибави Милутин.

Печатарят виновно мълчеше.

— Всичко трябва да се изпълнява съвсем точно! — продължи Милутин. — Иначе за някоя дреболия работата може да отиде по дяволите...

Макар да говореше съвсем чист български език, тук-там в думите му едва-едва се долавяше чужд акцент. Студентът се поусмихна.

— Напразно берете страх! — каза той. — Капитанът е добър човек...

— Знам ги аз тия песове! — каза мрачно нисичкият. — Като сложат капитанската фуражка, и си забравят ума...

— Грък ли е, или българин? — пресече го Милутин.

— Май че е българин — каза студентът.

Милутин се замисли.

— Може само да се е усъмнил — измърмори той повече на себе си. — И какво си е рекъл?... Да ги пратя аз при пристава, нека той да им бере греха... Туй не е толкова страшно... Но ако е куче — може и да му пошушне нещо...

— Куче е! — каза мрачно мъжът с грубото лице.

— Ти не си го и виждал! — нетърпеливо възрази студентът.

— Бай Милутине, парите са си пари! — обади се печатарят. — Той, види се, обича паричките!...

В ресторанта влезе дребно босоного момченце с тясно личице. В едната си ръка държеше връзка сафрид, нанизана с връв през хрилете и малките прозрачни устица. Момченцето се огледа и като видя чуждите на града хора, бързо приближи към масата.

— Прясна риба! — каза то, като ги гледаше изпитателно в очите.

— Нямаме нужда — каза нетърпеливо niskият.

— Евтино я давам — каза момченцето умолително. — Връзката три лева...

— Нямаме нужда, момченце — каза кротко Милутин и го погали по главата. — Заминаваме тая вечер, къде да я носим?

Момченцето въздъхна и се отдалечи. В края на краищата май много по-лесно е да уловиш риба, отколкото да я продадеш. Студентът погледна неговия мършавичък тил, слабите костеливи раменца и внезапно се обади:

— Малкият!

Момчето обнадеедено се обърна. Студентът извади от джоба си една никелова петолевка и му я подаде.

— Вземи! — каза той. — Вземи да се почерпиш...

— А да дам рибата? — зарадвано запита момчето.

— Няма нужда!... Ти се почерпи!...

Момченцето погледна хората, намигна им весело и излезе.

— Трябва да вървим! — каза Милутин. — Времето тече...

— Вацлав не трябва да идва с нас — каза решително Милутин.

— Тогава как ще го впишем в разрешителното?

— Няма да го вписваме! — каза Милутин. — Ще се разберем някак си с твоя капитан...

— Ами ако не се разберем? — запита печатарят със съмнение.

— Ще се разберем... Вацлав има чешки паспорт — неговата работа не е страшна.

Вацлав наистина имаше фалшив чехословашки паспорт, според който той трябваше да бъде преподавател по археология в Пражкия университет. С чужд паспорт и с безобидния си вид той наистина беше в сравнително най-голяма безопасност.

— Добре! — кимна печатарят. — Нека бъде тъй!

Словакът схвана, че се говори за него, и въпросително ги погледна.

— Вацлав, почакай ни тук! — каза студентът на руски. — Скоро ще се върнем!...

— Тук? — попита Вацлав унило.

— Може да се разхождаш из града... Но след половин час трябва да бъдеш тук!

— Кажу ми — продължи Милутин, — че ако стане нещо лошо, той трябва веднага да се върне във Варна... Нека се свърже там със Струмски — той ще го подреди по-нататък...

Студентът преведе. Вацлав го изслуша спокойно и леко кимна. Четиримата станаха, студентът се усмихна.

— Ще се върнем — каза той. — Нищо лошо няма да се случи...

— Знаем! — усмихна се и словакът. — Нищо лошо няма да се случи...

Няколко минути той остана сам в ресторанта. Беше все така тихо и все така спокойно дремеше зад тезгяха бюфетчията. Чудната червена риба все така се въртеше около връвта и словакът знаеше, че никога вече няма да я забрави. Има такива малки неща в живота на хората, които винаги се помнят, както има и съдбовни неща, които се забравят.

Вацлав почака още няколко минути в ресторанта и безшумно излезе.

IV

Приставът седеше в казиното и цедеше внимателно през русите си мустачки голяма чаша бира. Боята все още лепнеше и той гледаше да не докосне грапавия ръб на масата. Откакто преди една година бе дошъл в градчето, никой никога не бе го видял с изцапана или измачкана униформа. И сега неговият бял кител светеше като колосан от чистота, а синият му панталон сякаш току-що бе излязъл изпод ютията. На един съседен стол върху вестник бяха поставени ръкавиците му. Приставът пиеше бирата бавно, защото това бе втората му и предпоследна бира за деня. Миналото лято бюфетчията бе местен грък — той нито правеше сметка на бирите му, нито пък позволяваше да ги плаща. Новият бюфетчия, як като дъб софиянец с бръсната глава, го гледаше пренебрежително и взимаше парите му до рупче. Приставът грижливо го дебнеше, но вече две недели не намираше предлог да го извика при себе си в участъка.

Казиното бе построено на височка естествена тераса край морето. Гърбът му опираше в развалините на стара византийска църква, цялата потънала в бурен и диви растения, с красива антична арка точно над скарата на кебапчията. Отпред лежеше заливчето, но от най-високата част, където бе павилиончето за музикантите, можеше да се види и откритото море. Сега в казиното бе съвсем тихо, тъй като приставът беше единственият клиент. Той отпиваше бавно от бирата и скучаеше, без да дава вид, че скучае. Беше вече към пет часа. Крайбрежното корабче бе заминало, последните изпращачи се бяха пръснали по тесните улички на градчето. Над морето летяха гларуси и кацаха по старите изгнили аламани, извлечени на брега. Един гмуркач плаваше в плитчините на заливчето. Слабичко жилаво момченце с мокри гащички, които висяха над колената му, хвърляше по него камъни. Гмуркачът изчезваше под водата и след малко се появяваше някъде наоколо, все така невъзмутим и спокоен, сякаш нищо не е било. Заливът бе притихнал съвсем — в гладкия като огледало щил се отразяваха отчетливо старите крепостни стени, мачтите на гемиите, дървените закатранени колове на кея. Оттатък заливчето пясъчните

дюни бяха потъмнели съвсем. В покоя и тишината на летния следобед само вятърната мелница край провлака махаше лениво дървените си крила и на пристава му се струваше, че дочува тяхното старческо пронизително скърцане.

Тъкмо бе изпил бирата си и се готвеше да плаща, в бирарията влязоха четирима мъже. Той веднага разбра, че търсят него, защото гледаха към масата му. Най-възрастният от тях — едрият мъж с мустаците — изглеждаше спокоен и нехаен, в погледа му се четеше едва скривано насмешливо любопитство. Лицата на другите двама изглеждаха съвсем обикновени, но в погледа на четвъртия — нисичък и с груби черти на лицето — той съзря спотаена омраза. Какво можеха да искат от него? Някакво смъртно безпокойство мина като полъх през душата му и веднага изчезна.

Мъжете приближиха. Най-младият от тях каза спокойно:

— Господин началник, тая вечер заминаваме за Созопол... Ако обичате, да ни издадете разрешително...

Приставът отново изостри вниманието си. Гладката и добре подредена фраза сякаш подсказваше, че е била предварително намислена.

— С какво заминавате? — запита небрежно той.

— С моторницата на Адамаки...

— Дайте си личните карти — каза приставът.

Четиримата почнаха да бъркат по джобовете си. Приставът пое всичките карти наведнъж и започна бавно да ги чете. Втората от тях бе фалшива — той още от първия поглед разбра това. Не беше изключено и другите карти да са фалшиви. Докато четеше бавно, умът му трескаво работеше. Разбира се, може да им каже, че кочанът не е в него, и да ги покани в участъка. Тогава арестуването щеше да бъде много по-лесно. Можеше да им даде сега разрешителното, пък после да ги арестува на пристанището. Само сега, в момента, не биваше да се действа — сега те бяха четирима, а той сам. Когато вдигна глава от личните карти, приставът все още не беше решил какво да прави.

— Каква работа имате в Созопол? — запита той, като се стараеше да не се издаде с гласа си.

— Ние сме тухлари, господин началник! — каза най-младият. — Ще правим тухли там...

— По-добре заминете утре с параходчето — каза неохотно приставът.

— Късно е утре — каза младежът. — Току-що ни се обадиха — търгът е определен за осем часа...

— Хайде, хайде — идете утре! — каза добродушно приставът. — Тъкмо няма да харчите пари...

Приставът усети как четиримата едва забележимо се спогледаха. Настана тягостна, застрашителна тишина.

— Господин началник! — каза възрастният. — Ние трябва да заминем още тая вечер...

Гласът му беше твърд, в него звучеше някаква особена властност. Приставът знаеше, че не може да има такъв глас обикновен човек от народа. В същия миг той съвсем ясно и отчетливо почувствува смъртната заплаха, която висеше над главата му. Погледите и на четиримата бяха изпълнени с желязна решителност и студенина, а на младежа с грубото лице очите бяха станали още по-зли и мразещи. Явно — не трябваше да губи нито секунда повече.

— Щом искате, вървете! — каза добродушно приставът. — Аз за ваше добро...

Той ясно забеляза как облекчението мина като светлина по четирите лица. Така облекчен се чувствуваше и сам той. Отново слънцето меко заблестя по прясната зелена боя на масата, отново до слуха му стигна пронизителният крясък на гларусите. В залива край аламаните спокойно плуваше гмуркачът, тъй като момченцето си бе отишло. Приставът бръкна в джоба си, извади кочана и каза:

— Има ли някой от вас молив?

Студентът имаше добре подострен химически молив. Приставът написа грижливо разрешителното, подаде го на възрастния мъж и измърмори:

— Хайде, вървете...

— Благодарим, господин началник! — каза сдържано мъжът с мустаците.

Четиримата се отдалечиха. Щом излязоха на улицата, те спряха вкупом и нерешително се спогледаха — коя посока да вземат? Милутин пръв се обади.

— Най-добре е към пристанището — рече той. — Да ви кажа право — приставът не ми хареса...

— Само туй остана — да ти хареса! — усмихна се малко накриво нисичкият.

— Забелязахте ли — никак не му се искаше да ни пусне! — разсъждаваше гласно Милутин. — Ако бяхме обикновени летовници — дума нямаше да отвори...

— А ако се е усъмнил? — запита печатарят. — И ако се опита да ни арестува?

— Какво, според теб да му се дадем ли? — усмихна се иронично Милутин. — За да не плашим народа с терористични актове?...

Настана кратка пауза.

— Според мене — каза Милутин — не трябва да ходим в града... Там по-лесно ще ни пипнат... Пристанището е на открито... Ако почнат да ни обкръжават — веднага ще забележим...

Милутин млъкна за малко.

— От пристанището по-лесно ще офейкаме — продължи той. — Ще се качим на лодката, ще пуснем мотора и — дим да ни няма... Докато се организират, ние ще слезем някъде по брега...

— Така е най-умно! — съгласи се печатарят.

— Ти, Кръстане — обърна се Милутин към студента, — ще отидеш веднага да подадеш телеграмата... Ако се опитат да те арестуват — стреляй над главите им!... Това ще бъде за нас сигнал... Стреляй и бягай насам!... Ние ще те чакаме!...

— Приставът нищо не е усетил — каза студентът. — Напразно си създавате тревоги...

— Аз не си създавам тревоги — намръщи се Милутин. — Но всичко трябва да се предвиди... Хайде върви!...

Студентът пое към града, другите свиха надолу. Печатарят излезе на дървения кей, който се вдаваше петдесетина метра в морето. По това време там нямаше никого освен граничния войник, който се бе облегал на една камара сандъци и гледаше апатично към залива. Изглеждаше селянче, видът му бе отпуснат и немарлив. На двете си уши и по края на устните имаше неприятен обрив, който кървеше и го безпокоеше — от време на време той внимателно се почесваше, като свиваше грубичкото си изпръхнало лице в болезнена гримаса.

Позицията на печатаря в тоя момент беше най-важната. От мястото си той виждаше цялото продължение на пристанищната улица до чаршията, казиното, целия бряг на заливчето. В случай на опасност

той трябваше да обезвреди часовоя и да задържи нападателите, докато Милутин запали мотора на лодката. Другите двама, които бяха слезли до морето, седнаха върху грапавите отломки на крепостната стена и търпеливо зачакаха. Войникът се размърда на мястото си, като видя непознатия човек, той бръкна в джоба на брича си и извади оттам полупразна омачкана цигара. За да може да я запали, той сви единия край на фитил, а другия откъсна. Цигарата остана едва на половина.

— Имаш ли кибрит? — запита войникът.

Печатарят извади кибрита заедно с цигарите.

— Запали от моите — каза той.

Войникът с удоволствие пресегна. Голяма лъскава муха се завъртя край болното му ухо и той лениво я прогони. Когато цигарите бяха вече запалени, печатарят запита:

— Разрешават ли ви да пушите на пост?

— Кой ти гледа! — махна с ръка войникът.

— Защо — няма ли офицер?

— Само туй ни липсваше! — каза войникът с досада. — Тогава щяхме хептен да втасахме!...

— И вашата не е лесна — подхвърли съчувствено печатарят.

— Ние си знаем, ама добре, че й се вижда краят...

— Какво ти е на ухото?

— Знам ли! — намръщи се войникът. — От лесен живот ще е... от какво друго...

Печатарят забеляза, че приставът излезе от казиното и тръгна нагоре по улицата. Походката му бе права, гъвкава, навярно с труд доведена до такова съвършенство. Във всеки случай никак не приличаше на човек, който бърза нанякъде с определена цел.

— Хубаво е — каза печатарят — да го намажеш с някакъв мехлем... В аптеката има такъв един... благ мехлем...

— Мехлем има, ами пари няма! — каза войникът. — На нас нали знаеш какво ни плащат — по трийсет и един ден на месец...

— Не струва много... няколко лева... Иначе може да ти пламне цялото лице...

— Нека пламне! — каза намръщено войникът. — Белки откача някой и друг ден в лазарета...

— То пък голяма полза...

На устните на войника се появи крива, болезнена усмивка.

— Ти войник служил ли си?

— Не съм — каза печатарят.

— Затова приказваш тъй... Ами какво му е лошото?... Лежачка и кльопачка...

— Слушай, като тръгнем, на тебе ли да дадем разрешителното?

Той нарочно зададе така неочаквано въпроса.

— Къде ще ходите? — запита го войникът.

— За Созопол сме тръгнали... С моторницата на Адамаки...

— Бе карай — кой те пита! — махна с ръка войникът.

Печатарят извади от джоба на панталона си стар тумбест часовник и отвори с нокът потъмнелия сребърен капак. Студентът беше тръгнал преди четвърт час, след десетина-петнадесет минути трябваше да бъде тук. Да, добре тръгна с войника — помисли той. — Сега трябваше да поддържа някак разговора, да спечели още повече доверието му.

По същото това време студентът влизаше в пощата. Той се бе срещнал с Вацлав и му беше обяснил какво трябва да прави до вечерта. Сега оставаше най-важното — телеграмата. Макар да знаеше наизуст текста ѝ, той отново си го повтори наум. Пред гишето за телеграми чакаха три жени, и трите с вид на курортистки, поохранени, потъмнели от слънцето, с деколтирани рокли, силно изпотени под мишниците. Той взе бланка от гишето и седна край намастилената масичка. Текстът на телеграмата беше съвсем къс:

Тодор Гинчев книжар

Созопол

Намерихме квартира. Тръгнете веднага.

Серафим

Той още веднъж прочете телеграмата, за да не е забравил нещо, и отиде до гишето. Жените бяха останали две. Тая пред него бе пълна, в рокля от розово имприме, по голия ѝ врат бяха избили ситни капчици пот. Като усети мъж зад гърба си, тя се обърна и го погледна. Лицето ѝ бе плоско, с дребни, но добре очертани скули, дебел пласт оранжево червило покриваше пълните ѝ устни. Талията ѝ бе тънка, но ханшът — широк и силно набъбнал под слабините. Когато тя се наведе над

гишетото, всичко това още повече разшири размерите ѝ. Той инстинктивно отстъпи назад, преследван от тежката миризма на пот. Най-после жената се отмести, въздухът стана като че ли по-чист, задухът — не така тежък.

— Дайте си телеграмата! — каза някой от гишетото.

Младежът се наведе, за да види човека, в ръцете на когото поставяше съдбата на всички. Изглеждаше приблизително на неговата възраст, тъмнорусата му коса бе зле подстригана, лицето, доколкото можеше да го види, му се стори добро и честно. Беше облечен в евтина готова риза на сини райета, ръкавите бяха небрежно запретнати и откриваха слабичка, но жилава ръка. Младежът пое телеграмата и започна да брои думите, като ги подчертаваше с мастило.

— Подател — каза той.

Стреснат, младежът едва ли не сбърка.

— Серафим Петров — отвърна той бързо.

— Дом?

— Жельо Богданов...

— При бай Жельо ли намерихте квартира? — запита пощенският чиновник поучуден.

Жельо Богданов беше един от богатите хора в градчето, къщата му бе една от най-хубавите. Но пощенският чиновник знаеше добре, че той не дава квартири под наем.

— Не, не при него! — каза студентът. — Бърза!...

„Бърза“ — написа чиновникът на бланката.

— Нали ще отиде още тая вечер? — запита младежът.

— Разбира се...

— Много ви моля да имате грижата — каза той. — Жена ми чака и се тревожи...

Чиновникът откъсна квитанцията и му я подаде. Сега се виждаше цялото му лице — усмихнато и благоразположено.

— Не се безпокойте!... Аз лично ще я предам!

Младежът отново излезе на улицата. Сега вече имаше повече хора, момченца с връзки риба в ръце ходеха между минувачите и предлагаха стоката си. Някъде в далечината му се мярна жената с розовата рокля, но той, отвратен, отмести погледа си. Точно в тоя миг един полицаи на велосипед мина по улицата с посока към шосето, което извеждаше от града. Той караше много бързо и изглеждаше зает

с нещо важно, но посоката беше обратна на пристанището, където чакаха другарите му.

Без да бърза, той се запъти нататък. Всеки предмет влизаше в очите му, той се прощаваше с всичко. Чудно градче с ясно безоблачно лято, с вятърни мелници, с пустинни дюни, със стари посивели крепостни стени — чудна мъничка раковинка сред жълтите меки пясъци на крайбрежието. Кога ще види пак този град? Може би никога! Той крачеше бавно край стари зидове от шуплив камък, край прострени по скалите рибарски мрежи — кафяви и дъхащи на солено топло море, — край дворове със смокинови и нарови дървета, край развалините на антични църкви с техните спокойни арки и разрушени от времето сводове — и всичко докосваше с поглед, с всичко се прощаваше. Пристанищната улица вече го теглеше с наклона си към морето, стъпките му ставаха по-бързи. След малко той видя кея и набитата фигура на печатаря, който все още говореше с пограничния войник. Младежът се усмихна. Ясно, всичко е наред — засега няма никаква опасност. Само въображението на преследвания човек — мислеше той — може да роди такава мнителност — да се вижда на всяка крачка заплаха и във всеки човек враг. То се знае — и приставът като всички други нищо не е забелязал, иначе отдавна да са загубили свободата или живота си.

Но приставът всичко беше забелязал. Той бе разбрал и това, което те самите още не съзнаваха. Той бе почувствувал тяхната страшна решителност. Той знаеше, че това са хора, които са хвърлили жребия. А хора, които са хвърлили жребия, са спасени от страха — тях вече нищо не можеше да ги спре.

Той седеше пред стария телефонен апарат, съвсем олющен и с изтрит от времето герб, и все още се колебаеше. Имаше време да поиска подкрепление от Анхиало, където околийският началник разполагаше с повече хора. В краен случай можеше да предупреди граничните войски. Дори на открито море можеха да бъдат застигнати от някой военен катер и съвсем леко обезвредени. Имаше много начини да бъдат задържани, но той все още се колебаеше.

Имаше наистина за какво да се колебае. Ако направеше засада в своя район, той трябваше да ръководи операцията, той трябваше да отиде с гърдите си срещу куршумите. А да отидеш срещу куршумите на хора, решени на всичко — това беше наистина глупаво. В името на

какво да го направи? Има, разбира се, по света глупци, които все още вярват в дълга и родината. Той знаеше, че тия, които имат всичко, нямат дълг и родина. Не трябва да имаш ни сърце, ни съвест, ни нерви, за да имаш власт или богатство. Това се прости неща, той ги знаеше отдавна. Тогава защо да се жертвуваш за тях? Наистина те харесват тия, които нямат в себе си нищо освен жестокост, смелост и безсърдечие. Те купуват такива хора, защото им са необходими в борбата за съществуване. И той би купувал на тяхно място. Но като всичко друго — като ризите, връзките, телешкото месо или десертното грозде — те го купуват на най-ниската цена, която е възможна. Не, не можеше той да прави такива сделки с живота си — само безнадеждните са готови да правят такива сделки.

Тия неща му бяха ясни, за тях не се колебаеше. Той си мислеше — ако залови без риск за живота тая банда от нещастници, тия тесногръди и слепи фанатици, нямаше ли това да го тикне напред в службата? Навярно — да! Ще го преместят след време в по-голям град, ще увеличат малко заплатата му. След няколко години, като пипне за врата друга такава банда нещастници — ще го преместят в още по-голям град и още малко ще увеличат заплатата му. Но заедно с това десет пъти ще се увеличават главоболията и неприятностите. Тогава, вместо да шляпа плесници, ще трябва да мели кости. Не е въпрос за съвест, но човек постепенно се озверява и става скот. Тогава вече никой не го желае при себе си и тия, които ще го хвалят, ще странят от него, както господарят страни от вярното, но зло куче. Той ще се отдели от тях и ще остане само между скотовете.

Той си мислеше — ако не ги арестувам, това няма ли да ме провали, няма ли да ме остави съвсем без хляб? Може би ще ги пипнат още в созополското пристанище. Ще видят неговия подпис на разрешителното. Как ще обясни, че не е догледал? Сляп ли е бил да не разбере на пръв поглед, че тия хора приличат на всичко друго, но не и на тухлари?

Ето това е мъчно да се реши! Можеш ли да съхраниш себе си, ако се пазиш от всичко?... Не, надали!... От всичко се пази само той, който няма в себе си никаква сила. Който е силен, той най-добре пази себе си. Може би не е мислимо да вървиш напред в живота, ако не умееш да рискуваш.

Но да рискуваш живота си?

Приставът въздъхна и стана от мястото си. В тясната стаичка миришеше силно на прах, макар три пъти седмично да миеха кабинета му. Той отиде бавно до прозореца, изправи се пред него с пусто лице. Тук, в тоя кабинет, това беше единственото му развлечение — прозорецът. Но сега слънчевата светлина идваше от запад и му пречеше да гледа. Лъчите блестяха неприятно в лъскавите съдове на павилиончето за соди и сиропи. Той едва виждаше продавачката — суха и болнава, с оскъдна невчесана коса. Той все още се колебаеше. По улицата мина стройно момиче — малко грозновато и зло в лицето, но изящно облечено. Той знаеше, че се казва Нели Медарева и че е дъщеря на видния текстилен търговец Стоил Медарев. Преди три дни го бяха запознали, той се бе погрижил да се мярка по-често пред очите ѝ, но тя съвсем слабо го отбелязваше. Ето това беше лошото!

Това беше най-лошото! Той знаеше, че не е истински успех да напредваш по тясната и хлъзгава административна стълбичка, толкова несигурна в тия партизански времена. По-хубаво е да бъдеш господар, отколкото слуга. Но как да се добереш до тях? Не можеш да напреднеш, ако не станеш член на тяхното семейство. Не могат да ти помогнат ни дарба, ни ум. Много умни хора стоят долу на бедната постна земя, за да ги газят грубияни и глупаци. Но ако успееш да се промъкнеш в тяхното семейство — изведнъж тръгваш в крак с успеха. Въпросът е да се получи един начален тласък. Въпросът е добре да оплетеш дъщерята на Стоил Медарев, ето там е въпросът.

Той я видя, че влезе във вестникарската агенция и излезе оттам с един брой „Щурец“. Тя го разгръщаше още на улицата и едва забележимо се усмихваше. Щом излезе от сянката, слънцето скри съвсем лицето ѝ. Тя спря един миг неподвижно, после се запъти към бирарията и седна на една от крайните маси. Рибарите на другата маса веднага се загледаха в нейния строен крак, почти целия гол под късата светлосиня пола. Сега е удобно, разбира се, да слезе долу, да се завърти нехайно между масите и да седне при нея. Да, удобно е... Но преди това трябва да реши, наистина трябва да реши съдбата на другите.

V

Капитанът излезе от дома си, без да вечеря. Беше се заловил да насече малко дърва, а не можа да ги остави, докато не превърна на трески и двете последни пънчета. Работата винаги му спореше и го увличаше. Човек, който работи — мислеше той, — никога не може да пропадне. Каквито и беди да му дойдат на главата, той пак ще изплава. Капитанът смяташе, че българин и работа е, кажи-речи, все едно. Който е мързелив, колкото и българин да изглежда, значи, не е чист българин. Българинът е работлив. Където и да го посееш, с гасена вар да го поливаш — все ще поникне и все плод ще върже. Такава беше неговата проста философия.

Той насече дървата и грижливо ги нареди в бараката. Те бяха влажни полугнили дървета, събирани с лодки по устието на Камчия, но все пак вършеха работа. Той никога не оставаше въкъщи без дърва, както се случваше с повечето от рибарите. Не оставаше ни без хляб, ни без риба, ни без вино. В неговия дом имаше всичко и затова той го обичаше като истинско най-праведно кътче на родната земя. След като подреди дървата, наля всички съдове с вода, измете грижливо малкото дворче и едва тогава се досети, че е време да върви. Жена му все още лежеше с унил поглед, впит в голия таван, по който лазеха само няколко едри лениви мухи. Като я видя, сърцето му болезнено се сви. Искаше му се да я погали, да ѝ каже нежна дума, но не го направи. Рядко го правеше — само нощем, когато в стаята беше съвсем тъмно и тя не можеше да види лицето му. Денем той изливаше своята любов чрез труда си — извършваше с радост и любов цялата оная работа, която тя сама не можеше да свърши.

— Аз ще вървя — каза той меко, като я гледаше в очите. — Хората вече ме чакат...

— Да не забравиш за доктора?...

Той дори не отвърна. Как може да се забрави нещо, което не бива да се забравя?

— Леля Цана ще дойде довечера да ти помогне — каза той. — Пък ти дотогава не ставай... Хай довиждане...

Като прекоси главната улица, там бяха започнали вече разходките. В бакалниците и фурната беше пълно с хора и той не се реши да чака за хляб, както беше намислил. На близкия ъгъл внезапно съзря шурей си, който тъкмо беше завъртял стрелката на уличната пианка. Докато чакаше какво ще му се падне, лицето му бе добило такова момчешко изражение, че капитанът се понамръщи. Падна му се фишече жълти лимонени бонбони. Младежът откъсна небрежно две парчета заедно с хартията, останалите подаде на едно момиченце, което бързо като птиче клъвна подаръка. Той посегна втори път да завърти стрелката, но капитанът не го остави.

— Тъй ли си харчиш парите? — запита той с укор. — Туй за мъже ли е работа?

Малко стреснат и засрамен, шурейт хвърли левчето върху пианката.

— Кака по-добре ли е? — попита той, колкото да отклони разговора.

— Ами иди да я видиш!...

— Ще ида — отвърна младежът, без да се замисли.

Капитанът отново се понамръщи. И у жена си той бе забелязал тая черта — да отговаря бързо, без да размисля. Навярно такъв им е соят — мислеше той, — но на мъж то съвсем не отива. Не може да се уважава мъж, който отговаря, преди добре да е размислил. Той не е истински мъж, на такъв човек не може да се разчита.

— А ти къде си тръгнал? — прекъсна мислите му младежът.

— Пътници ще возя до Созопол...

Шурейт се заинтересува кога тръгва, кога се връща и на края направо предложи да дойде с него.

— Тъкмо не съм виждал Созопол, та да го видя — каза той, като усилваше крачките си, за да не остане назад.

— Ако ти се идва — ела! — съгласи се веднага капитанът. — Тебе аслъ човек не може да те види на морето...

Това беше съвсем вярно. Още като момче шурейт му рядко слизаше на морския бряг, още по-рядко влизаше в морето. Беше стеснителен, но много прилежен ученик и завърши гимназията с отличен успех още преди пет години. След туй дълго време бе живял в градчето без никаква работа и едва миналата есен го бяха назначили чиновник в пощата.

Когато излязоха на брега, часът бе вече към осем. В пристанището влизаше дълга, олющена мауна, натоварена с дърва, и бавно се насочваше към кея. Вятърът се бе поусилил, малки вълнички плискаха зелените камъни на брега. Стъпил до коленете във вода, синът на барба Манолаки хвърляше мрежата за илария.

Само с един поглед капитанът разбра, че хората го чакат. Ставрос беше в лодката и бършеше мотора с голям мръсен парцал. На брега чакаха пътниците — четирима на брой, двама от които не познаваше. Като го видяха, те зарадвано му кимнаха и станаха на крака.

— Ще тръгваме ли? — попита печатарят.

— Туй е лесно, ами вие разрешително взехте ли?

— То се знае! — отвърна добродушно печатарят и се усмихна.

Момчето в лодката изправи гръб. Носът му бе оцапан със смазка, погледът — нетърпелив.

— Яде ли? — попита капитанът.

— Хапнах малко...

— Иди да вземеш от казиното кебапчета — каза капитанът. — И един хляб...

Момчето излезе на брега и взе парите.

— Колко?

— Ами колко — вземи десетина... А вода наля ли?

— Стъклото е пълно — каза Ставрос.

Вода те си наливаха във винско стъкло — достатъчно им беше за малките рейсове, които правеха. Ставрос започна да се катери по брега, лек и гъвкав като дива коза. Шурейт на капитана подвижна след него:

— Вземи петнайсет, чуваш ли?... Петнайсет, рекох...

— Вземи! — махна с ръка капитанът.

Внезапно той усети, че спътниците му бързо се спогледаха. Смътното безпокойство, което почти бе забравил, отново като полъх мина през душата му. Какво — не им ли хареса, че и Дафин ще пътува с лодката? Или пък просто си бяха помислили да включат и него в общата цена.

— Той ми е шурей — измърмори недоволно капитанът. — С мене е... от екипажа на лодката...

— Твоя си работа! — вдигна небрежно рамене печатарят.

Дафин внимателно се взираше в лицето на студента, мъчеше се да си припомни нещо.

— С вас не сме ли се виждали някъде? — запита той най-сетне, като бърчеше момчешки тънкия си нос.

— Не си спомням — отвърна късо студентът, макар добре да си спомняше.

— Не подадохте ли тая вечер телеграма?

— Ааа, даа! — възкликна престорено студентът. — Ама да — вие сте пощенският чиновник... А какво, телеграмата отиде ли?

— Как няма да отиде? — каза доволно Дафин. — Веднага я дадох!...

— Качвайте се! — каза капитанът. — Ставрос сега ще дойде...

Но преди да се качат, капитанът не забрави да им поиска разрешителното. Той го прочете внимателно, помисли малко и го върна.

— Четирима души — каза капитанът повече на себе си.

— Петима — каза Милутин. — Ще пътува и един чех, професор някакъв...

— Няма го вписан...

— За тях туй не важи — намеси се печатарят. — Той е чужденец, има си паспорт човекът...

— Къде е?

— Ей го там на кея.

Вацлав бавно се разхождаше по кея, видът му бе спокоен и невъзмутим. За капитана не беше трудно да познае още на пръв поглед, че е наистина чужденец. Изведнъж това му вдъхна спокойствие и сигурност — колкото повече външни хора, толкова по-добре.

— Качвайте се! — повтори още веднъж капитанът.

Пътниците закрачиха към лодката. Студентът размаха ръце и извика:

— Пане професоре... Хайде, пане професоре, тръгваме вече...

— Знае ли български? — вече по-дружелюбно запита капитанът.

— Нито бъкел — засмя се студентът.

Точно по това време Ставрос напускате бюфета с хляб под едната мишница и кебапчетата, свити във вестник в другата ръка. Докато му загъваха кебапчетата, той бе изпил почти на един дъх сто грама сливова ракия и сега усещаше как приятна топлинка се вдига по

гърдите му. На входа на бирарията пред него се изпречи стройната спретната фигура на пристава.

— Тръгвате ли? — попита той небрежно.

— Тръгваме, господин началник! — с малко повишен глас отвърна Ставрос.

Приставът кимна и отмина. Масите около дансинга бяха заети, но сега той не мислеше да седне там. Близо до музикантите имаше една отделна маса, от която можеше добре да се наблюдава пристанището. Той отиде там, одуха грижливо стола и седна. Лодката беше до кейчето, все още вързана, но моторчето ѝ вече леко бръмчеше. Приставът преброи два пъти хората — седем души. А защо седем? Трябваше да бъдат пет, без да смята Ставрос, който още не се бе качил в лодката. Момчето тъкмо я отвързваше, после хвърли въжето на кърмата и започна да бута. Когато лодката се отлепи, то ловко, с един скок, се прехвърли в нея. Сега моторчето работеше с пълни обороти, лодката веднага набра скорост. Защо наистина седем? Капитанът не беше от тия хора, които могат да качат контрабандно повече пътници. Или пък и него бяха посолрили с малко повече пари?

Все едно! Той мислеше — все едно! След като се бе отказал да ги преследва, все едно дали ще бъдат пет, или десет души. Съвсем все едно! Той съжеляваше малко в тоя миг, че не бе притиснал нехранимайковците до стената, но много повече от това чувствуваше облекчение — истинско облекчение, че се е избавил от много голяма неприятност. И да вървят по дяволите! Да правят каквото искат, стига във веригата на техните дела да изчезне оная брънка, в която той неволно се бе замесил.

VI

Лодката направи плавен кръг в заливчето и излезе на открито море. За да стигне Созопол, капитанът трябваше да държи курс право на юг, но той взе посока малко на запад, към дълбочините на големия Бургаски залив. Пред него и малко вдясно като розова пъпчица светлееше в морето анхиалският фар, така че му беше лесно да поддържа курса. След фара той щеше да завие още малко вдясно, за да пресече залива в най-тихата му част, заслонена от бреговете. В края на краищата лодката си е лодка — мислеше капитанът — и човек не може да бъде много сигурен в нея. Току-виж, моторчето се развали или извие внезапна буря — все си е по-сигурно да се държи близко до брега. Капитанът седеше небрежно на кърмата и държеше само с три пръста руля. Моторът работеше равномерно, лодката се движеше с добра скорост по спокойното море. Ако върви все така, в десет и половина часа те ще бъдат на дървения созополски кей.

Пред него и почти в краката му бе седнал Ставрос, който макар без нужда нещо пипкаше в мотора. Сега той бе облякъл моряшка фланела от много тънка вълна, изплетена на ръка. Зад Ставрос бе шурият му. Четиримата пътници бяха седнали на пейките, които за разлика от обикновените рибарски лодки бяха сковани успоредно на бордовете. Само чехът професор беше приседнал на високата носова част и унесено гледаше към градчето, което бяха оставили зад гърба си. Сега то бе заприличало съвсем на малък остров, изникнал от зелените води и съединен само с тясна черна ивица земя с голямата суша. Виждаха се ясно вятърните мелници, двете кули на брега към откритото море, останките на старата крепостна стена. Небето над града сега беше цялото зелено и само над планините на запад лежеше тънка червена ивица. Колкото повече се отдалечаваха от градчето, толкова по-тъмни и резки ставаха неговите очертания, толкова по-пъстро самото море. И след това то изведнъж угасна, далечините почнаха да се губят — идваше вечерта.

— Да хапнем! — обади се капитанът. — Да свършим тая работа, докато не се е стъмнило...

Ставрос и шурейт му се примъкнаха към него. Капитанът разгъна вестника и лодката веднага се изпълни с мирис на печено на скара месо и ситно накълцания лук на гарнитурата.

— Още са топли! — каза той. — Ой, че хубаво миришат!...

Последните думи капитанът каза с въздишка, тъй като рядко му се случваше да яде кебапчета — може би само един или два пъти месечно през курортния сезон, когато извеждаше жена си на разходка. Тогава той поръчваше кебапчета и агнешки дреболии — сочни, позагорели на скарата момици, свити като медени черупки далачета, бърбечета, крехки дробчета. Обикновено пиеха бира — не защото се скъпеше за виното, а защото това му се струваше по-луксозно. Ако жена му ядеше с апетит, той се радваше и през цялото време я канеше да си вземе още. Ако ядеше без желание, и неговите хапки му засядаха на гърлото, той жалеше за потрошените пари. Наистина той сам никога не би похарчил пари, за да направи удоволствие на стомаха си. Сега капитанът дъвчеше равно, но мощно — по шията, по лицето му и по слепите му очи ритмично се движеха сухожилия и мускули. И Ставрос ядеше с апетит, макар да не му личеше — той побутваше като някакъв малък хищник с лапички кебапчетата, помирисваше, дъвчеше лекичко, но силно, като непрекъснато се оглеждаше встрани. Само Дафин ядеше небрежно, както винаги, без да съзнава сякаш какво точно прави. Внезапно капитанът се досети за нещо забравено и веднага се наведе над ухото на младежа.

— За каква телеграма стана дума преди малко? — запита той тихо.

— Ами каква — обикновена — отвърна без желание шурейт му. — До Созопол... На жена си пише, че намерил квартира...

— В Созопол намерил квартира?

— Не, при нас...

— Ами защо му е при нас квартира, като отива в Созопол?

— Знам ли? — с досада отвърна Дафин. — Сигурно отива да вземе жена си...

Последните думи той каза доста височко. Капитанът забеляза как най-младият от пътниците вдигна глава и погледна изпитателно шурейт му. Не, не биваше да говори повече с тоя недосетлив човек. Неспокойствието отново го овладя. За какво ще води в техния град жена си, щом трябва да работи в Созопол като тухлар? За какво ще

живеят разделено, щом и тук е курорт, и там е курорт? Не, има нещо в тая работа! Някаква лъжа има, нещо скроено! Тия хора нещо са научили да правят! Дали не се готвят да ограбят някого! Само туй му липсваше — да го дръпнат и него за съучастник.

Вацлав все още седеше на носа и гледаше към морето. Хубаво е, но малко страшничко — мислеше той. Много е хубаво — по-хубаво от планините, от полетата, от речните брегове, от сухите степи — по-хубаво от всичко друго на света, защото е живо. Ето го как спокойно и равномерно диша, също като някакво гигантско живо същество. Защо — мислеше той, — досега никой не е забелязал, че морето диша? Защо никой не му е казал такова нещо? Като че ли лодката беше върху огромния син корем на морето — той чувствуваше пулса му под себе си, усещаше как някаква неизмерима сила ту го повдигаше нагоре, ту леко го сваляше — повдигаше и сваляше. Никакви усилия не влагаше то в тия движения и не усещаше сякаш тяхната тежест, както спящият човек не би усетил при дишането си, че на гърдите му е кацнала муха. Целият хоризонт зад борда ту се изпълваше докрай със зеленикавото тъмнеещо небе, ту лодката бавно пропадеше и той виждаше пред себе си неизмерима маса от подвижна и пулсираща морска вода. Хубаво е, наистина хубаво, но страшничко. Ами ако спящият гигант внезапно се събуди и се изправи на крака? Накъде ще полети тогава малката дървена черупка?

Когато се изравниха с Анхиало, над морето беше паднал вечерният здрач и фарът хвърляше от време на време жълти светлинни пътеки по гладката му повърхност. Градът беше близо и те виждаха неговите все още бледи светлини, чуваха шумовете му — локомотивна свирка някъде към гарата, отчетливо чаткане на вагонни буфери, клаксон на автомобил. Колко мирно и спокойно е там на брега — мислеше Вацлав. — Как приятно жълтееха светлините на къщите. Там вътре по домовете живееха мирно хората без тревоги — обикновени хорица, които току-що са вечеряли и се готвят да спят. Те са спокойни — да, наистина съвсем спокойни за себе си. Не виси над тях страхът, не ги мъчи кошмарът на неизвестното. Ще заспят те през тая нощ, както през всяка друга, ще дишат равномерно — сити, отпуснати, свободни. След това ще се събудят в свой дом, под свой покрив и денят ще се разгърне пред тях — горещ, скучничък, прашен, но въпреки това мирен и сигурен. А те? Какво ще бъде тяхното утре?

Лодката зави край фара и се отклони още малко на запад. Беше се стъмнило съвсем. Вацлав вече не виждаше морето, той го чуваше и усещаше дъха му. Водата се биеше в носа, витлото ги тласкаше напред сред водовъртеж от пяна. Вацлав бе усетил дъха на морето още на пристанището, от което бяха тръгнали. Тоя дъх бе изпълнил цялото му същество, защото за пръв път в своя живот го бе усетил. Той не приличаше на нищо друго — той бе прост дъх на море, на сол, на гниещи морски треви, на луга, далечен мирис на риба, на мокър пясък, на стопено слънце, на клей и люспи. Мирисът бе силен и всепроникващ — той го зашемети за един миг като непознат алкохол. Цялото му тяло желаше и търсеше тоя мирис на вода, от която бе произлязъл животът на планетата — вода като никоя друга, вода, от която насила е бил отделен през дългите години на живота си. Когато излязоха на открито море, мирисът се избистри — в него нямаше толкова много начеващ живот, той бе станал по-чист и по-нежен. Сега Вацлав би могъл да познае със затворени очи приближаването на бреговете. Сега...

Някой засвири в лодката с уста, Вацлав трепна. Не, не е от техните, рано е още за тях. Все пак той попипа електрическото фенерче в дъното на джоба си, докосна с пръст гладкото металическо бутонче, така приятно хладничко в затопления хастар. Не, рано е още, не се виждат светлините на далечния град. Близко е още тъмният невидим бряг. Вацлав напрягаше поглед в мрачината — не се виждаше нищо, освен мътножълтото отражение на светлини, което стоеше неподвижно като купол на небето. Истинските светлини все още не се виждаха, все още нещо ги закриваше. А кой знае — може би ще изникнат от морето изведнъж. Той е готов, всички са готови. Няма за какво да се бърза — всичко ще стане така, както те са го намислили, никой не може да им попречи то да стане.

След десет минути Вацлав чу гласа на Милутин:

— Там в дъното Бургас ли свети?

— Бургас — отвърна спокойно капитанът.

Вацлав усети как настръхва. Настана тишина — само водата плискаше в дървените бордове и зад кила оставаше пенеста бразда, която веднага се стопяваше в мрачината. Вацлав дочу тихо мелодично свирукане — съвсем познато, което безброй пъти си беше повтарял. Без да бърза, той бръкна в джоба си и извади фенерчето. Пръстът леко

натисна прохладното бутонче. В дъното на лодката светна бял кръг, който той веднага насочи към кърмата. В белия кръг се появиха познатите фигури — капитанът, който държеше кормилото, Ставрос, приклепнал до мотора, роднината на капитана, облегнат на борда. Милутин беше станал от мястото си и Вацлав видя студения блясък на пистолета в ръцете му.

— Горе ръцете! — каза Милутин.

Гласът му звучеше силно, без да бъде креслив. Хората в белия кръг изглеждаха стреснати и опулени, но никой от тях не вдигаше ръце. Никой от тях никога не бе вдигал ръце.

— Горе ръцете! — още по-твърдо и с нотки на нетърпение повтори Милутин.

Тоя път и тримата вдигнаха ръце. Ставрос изглеждаше удивен, другият младеж уплашен, само лицето на капитана бе останало мрачно и непроницаемо.

— Вашият живот не е в опасност! — каза Милутин. — Разбирате ли какво ви говоря?... Няма никаква опасност за вас, ако се подчинявате.

— Това е пиратство! — каза глухо капитанът. — Вие ще отговаряте!...

Вацлав се усмихна — тия думи му харесаха. Наистина точно така трябваше да отговори един добър капитан. Вацлав го бе сметнал за твърде прост, за да отговори така, но той отговори.

— Слушай какво ще ти кажа, приятелю! — чу се отново гласът на Милутин. — Трябва да знаеш най-напред, че съм бил шест години боцман на кораб... Не по вашето море — из Адриатика... Ако ти пръсна с някой куршум главата, от туй никой няма да загуби!... Сам мога да отведа лодката, където си искам!... Ясно ли е?

Капитанът мълчеше.

— Ясно ли е? — повтори още веднъж Милутин.

— Много му се церемониш! — обади се грубо нисичкият. — Слушай, на тебе ти говорят!... Сливи ли имаш в устата?

— Какво искате? — мрачно, с ненавист отвърна капитанът.

— Ще ти кажа с няколко думи! — каза Милутин. — Веднага ще обърнеш лодката право към Созопол и колкото се може по-далече от брега... При всеки опит да потърсите някаква помощ или да се отклониш от посоката — ще платиш най-напред ти...

Милутин му показва пистолета си и отново го насочи към гърдите му.

— Ясно ли ти е?

— Ясно! — каза глухо капитанът и посегна към руля.

— Горе ръцете! — с железен глас предупреди Милутин. — Ще ви обискираме, пък тогаз!...

Печатарят и нисичкият излязоха напред. След най-внимателния обиск в цялата им група бе намерено само едно джобно ножче.

— Дръж сега руля! — каза Милутин. — Посока Созопол...

Капитанът улови руля и оправи хода на лодката.

— Слушай, Стефане — обади се отново Милутин. — Пренеси всички твърди предмети на носа...

— Веднага — кимна нисичкият.

— Капитане, имате ли тук някъде в лодката скрито оръжие?

— Нямам — каза мрачно капитанът.

— Да не лъжеш?

— Не лъжа...

— Ще претърсим лодката — каза Милутин. — Мисли му, ако намерим...

— Стига си ме плашил, не съм дете — каза капитанът.

— Не те плаша, а те предупреждавам.

— Не съм дете — повтори капитанът.

Вацлав все така държеше фенера. При неговата силна светлина той виждаше съвсем ясно ситните капчици пот, които бяха избили по челото на капитана. Стефан и печатарят претърсиха внимателно цялата лодка, но отново нищо не намериха.

— Отковете дъските на пода! — разпореди Милутин.

Това не се оказа толкова лесно, защото нямаха никакво свястно сечиво. Най-после успяха да отпорят с помощта на котвата централната дъска, така че откриха целия кил. И отдолу те не намериха нищо, освен една петлевова монета, изпусната навярно от някой пътник, и големичко, облечено в плат дамско копче. Усмихнат накриво, нисичкият запокити копчето в морето, а монетата подхвърли на Ставрос.

— Заковете дъската! — каза Милутин.

Когато и това бе свършено, Милутин бавно се отпусна на пейката и потърка с ръка лицето си.

— Поемай дежурството, Стефане! — каза той с понижен глас.

— Слушам! — каза niskият.

— Вацлав, можеш да изгасиш фенерчето!

Светлината угасна. В лодката изведнъж стана тъмно, но морето не беше така невидимо, както преди половин час. Стефан прекоси лодката и седна в краката на Вацлав. От мястото си словакът много добре виждаше пистолета му, насочен право в гърдите на капитана.

— Трябва да ви кажа — отново заговори Милутин, — че нямате право да напускате кърмовата част... Нямате право да идвате към средата на лодката! Много добре запомнете това!... Който се опита — куршум... Ясно ли е?

— Ясно! — обади се Дафин.

Настана тишина. Шумът на морето се усили, защото лодката сечеше косо вълнението.

— Може ли да прием малко вода? — запита капитанът.

— Може! — отвърна късо Милутин.

Печатарят отнесе бутилката. И тримата пленници пиха — в мрака се чуваше само тихото кълкане в тясното гърло на стъклото. Едва сега Милутин разбра, че гърлото му е пресъхнало съвсем и може би заради това гласът му звучеше малко хрипкаво. Да пийне ли и той няколко глътки? Не, по дяволите, водата е тяхна, нека я държат за себе си.

— Прибери шишето! — каза той. — Има ли още малко вода?

— Има...

— Пазете я за хората — каза Милутин.

Морето наоколо бе съвсем тъмно — само в далечината се мяркаха светлините на брега. Беше тихо, сега всички мълчаха. Право пред носа на лодката мигаше созополският фар — капитанът вярно поддържаше курса.

Сега Милутин им бе поизвърнал гърба си, погледът му бе отправен към кърмата. Той мислеше за своите пленници. Той знаеше, че сега и тримата бяха като вцепенени от страх и смайване. Но изтръпването щеше да мине и те щяха да се хвърлят срещу решетките като заловени зверове. Трябваше да се чака тоя миг, трябваше да се действа в него остро и решително. Едва след това те ще почнат да размишляват, ще търсят нови, по-тънки и по-сложни пътища да напуснат решетките. И това трябва да се чака, и то трябва да се

разгадава. Но кой от тях беше най-опасен — мислеше Милутин. — Навярно капитанът. Той чувствуваше природата му, макар да бе дошъл тук от далечните далматински брегове. Не може моряк да не чувствува моряка, да не му бъде с нещо близък и роден. Капитанът е човек солиден и въздържан и именно това е опасното. В него има сила, много сила — и това е опасно. Все пак той не би хвърлил тая своя сила срещу оръжието. Това би направил един безразсъден човек или един горд и свободен човек. Не, капитанът не беше такъв човек! Неговата сила беше като тежестта на канарата — не можеш да я разклатиш, не можеш да я повдигнеш. Но канарата не може да полети — тя е роб на своята тежест. Всичко това е добре — поне за началото е добре. Разбира се, такива хора са много често хитри и изобретателни. Но още по-често те са чисти и добродушни. Най-опасна е тая негова привързаност към жена му — сега тя предизвиква у него най-силната болка. Само тая болка би могла да го накара да избухне, да скочи необмислено като звяр срещу решетките. Да, трябва да се внимава — все пак той между тримата е най-опасният!

Внезапно мислите му се прекъснаха. Нещо беше станало. Той не разбираше, но някаква промяна се бе случила. Беше по-тихо, а по-силно звучеше морето.

— Не мърдай! — остро и силно изкомандува далматинецът.

Той бе разбрал — моторът не работеше.

— Кой направи това? — запита отново далматинецът. — Пускай мотора!

— Развали се нещо! — обади се в мрака Ставрос. — Не съм го пипал!

— Вацлав, светни!

Бялата светлина на фенерчето освети хората на кърмата. Капитанът изглеждаше мрачен и навъсен, Ставрос — стреснат, телеграфистът — целият пребледнял от страх. Ако има виновен — разбра Милутин, — това е гърчето. Ето, значи, кой е бил най-опасният. Ако е повредил зле мотора — всичко е свършено! Да, всичко е свършено!

— Ти ли развали мотора? — със студен мъртвешки глас попита Милутин.

— Честна дума — не съм... Нали виждате — не съм го пипал.

— Ти си го развалил! — каза далматинецът.

— Да пукна, ако съм го пипнал!... И сутринта ми направи сечено — честна дума ви казвам... Ами че питай вашия човек — дето се спазари с нас... Цял следобед съм го поправял...

— Каква му беше повредата?

— Жигльорът се беше запушил...

— Слушай какво ще ти кажа! — обади се отново далматинецът. — Давам ти само десет минути срок... Ако моторът не заработи — ще ти пръсна главата с един куршум... това ясно ли ти е?

Ставрос не беше глупав. Не по думите, а по тона на Милутин той разбра, че това наистина ще му се случи. Не, няма мърдане, ще трябва да оправи работата. Ако завърти бушона, моторът може веднага да забръмчи, но тогава ще стане ясно, че той умишлено е направил белята. Ставрос започна да разглобява бързо карбуратора и едва сега разбра, че десет минути са крайно недостатъчни.

— Малко са десет минути! — изпъшка той. — Трябва ми най-малко половин час.

— Десет минути! — каза далматинецът със студен глас. — След това ще те хвърля на рибите!...

Ставрос усети как го избива студена пот. Кой дявол го караше да разглобява — да се натопи сам в тая беля. Ръцете му работеха с трескава бързина, но точно. Все пак работата не вървеше така бързо, както бе свикнал да мисли, че може да я върши.

— Колко минути минаха? — попита той глухо.

— Шест минути...

— Не мога за десет минути — изпъшка Ставрос. — И да ме убиеш — не мога...

— Ще те убия! — каза спокойно далматинецът.

Ставрос се изправи, изпъчи гърдите и прегракнало кресна:

— Тогава стреляй!... Казах ти — не мога за десет минути!...

Настана кратка тишина.

— Давам ти още пет минути... Работи!... Не губи време!...

Ставрос бързо се наведе над мотора. Вацлав погледна часовника си — бяха изминали осем минути. Той усещаше главата си замаяна, нещо свиваше стомаха му. Да, повръщаше му се! Не му е добре! Дали така не почва морската болест!

— Дръж по-ниско фенера! — обади се Милутин. — Осветявай само мотора!...

Вацлав не го разбра...

— Не ми е добре — каза той тихо.

— Не си внушавай! — каза далматинецът. — Като тръгне лодката, всичко ще ти мине!... Сега дръж фенера по-ниско...

Вацлав се досети какво искат да му кажат и наведе фенера. Сега той виждаше само ръцете на Ставрос, които работеха бързо и точно като машина. Той бе завинтил вече бушона, но продължаваше да сглобява. Моторът можеше да тръгне веднага, но защо да губи последните няколко минути? По носа му се стичаше пот — на самия крайчец бе натезжала мътна капка, но той не я усещаше. Вацлав дишаше тежко, капката пот го дразнеше — не би ли могла да се махне поне тая капка от... поне капката... потта... поне тя да се махне.

— Петнадесет минути! — високо и отчетливо каза далматинецът.

— Готов съм! — изхриптя Ставрос.

— Запали!

Моторът веднага запали, Ставрос безпомощно се облегна на борда.

— Ако угасне още веднъж моторът, прощавай се с живота си! — каза мрачно далматинецът.

Лодката навлизаше все повече и повече в открито море. Не духаше никакъв вятър, но вълнението стана по-силно. Далматинецът знаеше, че това вълнение е мъртво. Бурята е била някъде другаде, някъде много далече. Ветровете са угаснали, пяната се е стопила, но възбуденото и сърдито море все още не можеше да се успокои. Лодката ту се издигаше високо, ту спадаше и Вацлав стискаше преbledнял устни. Точно пред носа на лодката все така мигаше силният созополски фар, а зад кърмата оставаха дълбочините на Бургаския залив — море от мрак, в който блещукаха само светлините на селищата. Най-далече, там някъде на север, събрано като в шепа, светеше красивото съзвездие на Несебър. Светлините на Анхиало се простираха като разкошна гирлянда на дълги километри край ниския бряг и се удвояваха от отраженията на морето. В самото дъно на залива, под жълтеникавия купол на небето, трептяха хилядите светлини на Бургас. По-надясно, макар и невидими, бреговете се издигаха високо и светлините им висяха като звезди между морето и небето. „Хубави брегове, чудни брегове — така мислеше студентът. — Хубави брегове с меки топли плажове, с прозрачни заливи, зелени и

жълти от пясъците — древни брегове, по които са скитали мореплаватели от всички векове.“ — Така мислеше студентът. Той се прощаваше сега с бреговете, със заливите, със светлините, с фаровете — прощаваше се с всичко, което се казва родина.

Отсега нататък той щеше да я носи само в сърцето си.

VII

Когато приближиха Созопол, Милутин заповяда лодката да намали съвсем скоростта. Така те щяха да пристигнат тъкмо по уговорката, а освен това имаше опасност при пълен ход някоя от граничните застави да чуе шума на мотора им. Очертанията на острова все още не личаха в мрака, но вече съвсем ясно светеше фарът, построен на най-високото му място. Те бяха разглеждали безброй пъти острова, но откъм брега той беше малък, гол, пустинен и затваряше откъм морето входа на Созополския залив. Именно туй, че беше съвсем пуст, стана причина да си определят там явката. На острова нямаше нито военен, нито полицейски пост, а фаропазачът по това време никога не слизаше към брега. Така както пътуваха — безшумно и без светлини, — само по някаква случайност биха открили приближаването им, макар островът да беше близо до пристанището. Много по-опасно беше положението на тия, които трябваше да прекосят вътрешния залив и да заобиколят целия остров, за да дойдат при тях. В залива и пристанището дори нощем имаше движение на морски съдове, а постове бяха няколко. Всеки от тях можеше да се усъмни — къде е тръгнала тая лодка по никакво време — ни за риболов, ни за разходки. Една малка проверка — и всичко би се разкрило. За какво са всички тия запаси от храна, от вода и — което е най-лошото — от бензин? За какво е нужен бензин на една обикновена гребна лодка? Така те щяха да провалят не само себе си, но и моторницата, която ги чакаше зад тъмния гръб на острова.

Разбира се, преди още да тръгнат от Созопол, те бяха уговорили с другите всички подробности, за да бъде гребната лодка в най-голяма безопасност. Главните запаси бяха пренесени още през деня. Те щяха да тръгнат уж на разходка с дамаджани вино, с китари — и шумно, без да се крият. Такива разходки пияни компании често си устройваха — през лятото туй се случваше, кажи-речи, всеки ден. Щяха да тръгнат от казиното — уж пияни, — щяха да крещят, да залитат. Кой ще се усъмни в тях? Никой! В цялата група съмнителен за властта беше само книжарят и само той беше местен човек — всички други бяха

регистрирани като летовници и приличаха на летовници. Дори в най-лошия случай те трябваше да направят всичко, за да скрият следите си, да хвърлят незабелязано в морето поне бензина.

Към единадесет часа и десет минути лодката тихо наближи източния бряг на острова. Беше съвсем тъмно и само светлината на фара блясваше от време на време в бялата носова част на лодката. Тя ги удряше като с плесник, те изтръпваха и примижаваха. Светлината бързо изчезваше — виждаха я как бяга в далечината по гребена на мъртвото вълнение, за да блесне отново в очите им. Сега като че ли беше по-опасно да ги видят, отколкото да ги чуят.

— Увеличи скоростта! — заповяда Милутин.

Лодката тръгна по-бързо и скоро те започнаха да различават брега на острова, издигнат като тъмна сянка над морето. Още малко, още съвсем малко! Но пространството лъжеше, те не пристигаха. Градът растеше пред очите им, виждаха се ясно пристанището и светлините на казиното. Само най-вдадената в морето част на града беше закрыта от тъмната част на острова. И ето — това тъмно петно растеше и растеше, поглъщаше светлините, фасадите на къщите, улиците. Пътниците следяха със затаен дъх как тъмният силует на острова надвисваше над тях. Още малко! Изчезна пристанището, изчезна и казиното. По провлака минаваше моторна кола — силните ѝ фарове изчезваха зад сянката.

— Готово! — каза с облекчителна въздишка далматинецът.

Градът изчезна, сега вече не можеха да ги видят от брега. След малко те бяха на стотина метра от острова.

— Загаси! — заповяда далматинецът.

Ставрос изключи мотора. Настана пълна тишина, в която се чуваше само как носът на лодката реже водата. Но тоя шум постепенно затихваше, моторницата губеше все повече своята скорост. Дълбоката сянка над тях скоро скри и фара — сега те бяха в пълна безопасност, в пълен мрак, в пълна неизвестност за света. Сега те бяха сами. Не можеше да се разбере дали лодката е спряла съвсем, или все още се движи.

Но капитанът знаеше, че се движи, чувствуваше хода ѝ. Отдавна вече той чакаше тия мигове. През последния час той бе размислял трескаво и бе разбрал! — сега са решителните минути!

Той държеше руля с изтръпнала ръка, напрегнато се взираше в мрака. Той знаеше, че точно там, където отива лодката, има подводни скали. Той знаеше, а те не знаеха. Той трепереше да не би те да се усетят. Скалите са съвсем наблизко — може би на двайсетина метра, може би и по-малко. Той се вслушваше с разтуптяно сърце в слабеещия ход на лодката. Така, както вървят напред — те ще се ударят в камъните, друг изход няма. Но той не знаеше дали ударът щеше да бъде достатъчно силен. Може би нямаше да бъде достатъчно силен, това беше по-възможно. Но ако скоростта е достатъчно голяма и се ударят в борд, ще се образува пробой и — свършено! С пробита лодка никъде няма да стигнат. Свършено — ще бъдат спасени! Въпросът е само ударът да бъде достатъчно силен!

— Дай успоредно с брега! — чу се тихият властен глас на далматинеца.

Капитанът трепна силно, но никой не забеляза това в тъмното. „Значи, усетил е“ — помисли той отчаяно. Нека поне се престори, че не е чул.

— Успоредно, чуваш ли? — изшиптя далматинецът.

Капитанът се подчини автоматично. В същия миг той почувствува върху ръката си железните пръсти на далматинеца, които се впиха в мускулите му.

— Отмести се! — каза далматинецът.

Капитанът се отмести. Ушите му шумяха, гърлото му бе съвсем пресъхнало. Как можеше да си помисли, че един истински моряк ще се остави така леко да го измамят? Може би не вярваше съвсем, че онзи е бил моряк, а сега знаеше. Железните пръсти сякаш все още пареха ръката му. По-силен е, по-храбър е, най-важното — решен е на всичко! Той не мислеше това, той го чувствуваше. Мислите бяха изчезнали, само победената душа горчиво тръпнеше. Сега навярно лодката е спряла съвсем, пък и да не е спряла — никога нямаше да се удари в камъните. Капитанът смътно чувствуваше — чужденецът не може да бъде победен, той може да бъде само надхитрен. Той трябва да бъде изненадан — иначе всичко е загубено. И въпреки всичко има място за борба — чувствуваше той. В душата му внезапно се надигна ненавист, едва не го задави.

— Пригответи котвата! — каза далматинецът.

Капитанът се изправи, пълен с омраза.

— Чакай, ще ти я донесат! — каза далматинецът.

Печатарят донесе котвата и му я подаде в тъмното. Когато капитанът усети студеното желязо, той трепна така, сякаш го бе изпарило. Ако замахне силно с котвата, ще убие поне един — мислеше той. — Само един — не повече. Ръката му веднага омекна. Само един! А там, на носа, макар и невидими, дебнат черните дула на pistolетите.

— Пускай! — каза далматинецът.

Когато с рязък шум падна във водата, въжето бързо се размота. Дълбочината тук беше към два метра, не повече.

— Можеш да седнеш! — прозвуча отново гласът на далматинеца.

Капитанът се подчиняваше автоматично. Вълната от ненавист беше вече угаснала, но се бяха възвърнали мислите му. Той се взря в брега. Макар да беше тъмно, можеше отлично да пресметне разстоянието. Той би го пресметнал и със затворени очи — само по тихото плискане на вълните в мокрите крайбрежни камъни. Дотам нямаше в никой случай повече от двайсет крачки. Да, умно — мислеше той. — Това разстояние беше наистина добре избрано. Така те се сливаха съвсем с брега, не биха ги забелязали даже ако минат с лодка на стотина метра от тях. А по-близо до брега щеше да бъде рисковано заради пленените — някой от тях можеше да скочи в морето.

— Виждате ли нещо? — попита тихо далматинецът.

Никой нищо не виждаше — брегът изглеждаше съвсем пуст. Ако другите бяха дошли преди тях, сигурно щяха да забележат приближаването им. Колкото и тихо да работеше моторът им, тия, които ги чакаха, щяха да ги чуят. Навярно още не бяха пристигнали.

След малко далматинецът отново се обади:

— Колко е часът?

Зад гърба му светна за миг фенерчето.

— Единайсет и двайсет и пет — каза студентът.

— Дайте сигнала!

Фенерчето започна да светва и гасне — три пъти дълго, веднъж късо, три пъти дълго, веднъж късо.

— Стига! — каза далматинецът, после, като помисли малко, добави: — Ще чакаме!... Да се пази пълна тишина!

В тишината внезапно до тях долетяха звуци на музика. Свиреше далечен оркестър, навярно оркестърът на казиното, но мелодията от време на време се губеше и заглъхваше, отнасяна от слабия

крайбрежен ветрец. Всички се заслушаха със затаен дъх в далечните звуци — последен тихичък отзвук от обикновения мирен живот. Виенски валс — мислеше тъжно студентът. — Хубав виенски валс в хубава топла лятна нощ със звезди. В ресторанта сега блести силно електрическа светлина. Покривките са бели. Виното в прозрачните чаши хвърля върху покривките бледи рубинени отражения. Повечето от столовете са празни, защото почти всички са отишли на дансинга. В пъстрата въртележка най-често се мяркат белите фуражки на флотските офицери, сърмата по пагоните и ръкавите им. Леките летни рокли са се поразтворили от въртенето, виждат се до над коляното стройни женски крака, стъпили на пръстите. Колко много женски очи, колко много усмихнати, лъскави и нежни женски очи! Как стройно трептят и се движат лъковете на цигулките! Колко е приятно и спокойно! Колко е вечно! Колко е несправедливо! Да, колко е ужасно несправедливо — мислеше студентът. — Хора, унесени в танца, и хора, заловени за гърлото от страха, от разкъсващото съмнение, от жаждата за свобода. Зле и мръсно е устроен този свят — зло, мръсно, без съвест. Не бива никой да бъде щастлив, докато друг страда. Никой! Ако само това беше вложено в човешката природа — това вместо гения или таланта, — човешкият род щеше да бъде неизмеримо по-щастлив.

Ставрос не мислеше за човешкия род, той мислеше за Змаро. Където има музика, там е и Змаро. Музиката ѝ действуваше така, както валерианът на котката. Само тогава Змаро се оживяваше, мяукаше, мъркаше и се галеше. Когато има музика, можеш да съблечеш Змаро, без да се досети. О, колко е хубава Змаро разсъблечена — спомняше си момчето. — Как хубаво се отдава тя — лениво, сладко, с жумящи очи. Тя не прегръща, не трепти, не говори, но тя усеща и от нея се излъчва на вълни зашеметяваща омая. Тя никога няма да ти поиска пари. Ако дадеш — хубаво, ако нямаш, друг път ще имаш. Но ако те намрази, тя няма да те пусне при себе си даже за цяла пачка банкноти. Момчето винаги се плашеше да не я разсърди с нещо. Той се обличаше с въздишка, оставяше парите на масата. Змаро дори не ги поглеждаше. „Отвори ми прозореца“ — казваше тя. Ставрос покорно отваряше прозореца, за да проникне отвън влажната морска прохлада. Тя се протягаше в леглото, завита само с чаршаф, под който се подаваха краката ѝ, бели като речен камък, тъй като никога не се къпеше в

морето. Споменът беше така силен, че Ставрос усети как гърлото му засъхва. Дяволите да ги вземат тия мръсници, които са ги заловили тук като плъхове! Ако ги пипне полицията, той сам ще отиде в участъка и ще ги скъса от бой — да, ще ги скъса от бой! Ще си платят те там всичките грехове. А как можа капитанът тъй да им се остави — да го уловят като плъх. Само туй не можеше да чака от него. Мислеше го за много по-умен, за много, много по-силен. Мислеше го за истински капитан. А какво излезе? Нищо и половина — сякаш никога не е живял на море.

Капитанът мислеше: Ако се хвърли внезапно в морето, дали ще стрелят? Надали! Ако стрелят — ще ги чуят от брега и с тях е свършено. Надали ще стрелят. Тогава той с няколко удара ще доплува до брега и ще изчезне. Но ако избяга — какво ще стане с тях? Какво те ще си помислят, че ще стане? Нима те няма да разберат, че ако той избяга — с тях е свършено? Сигурно ще разберат. Стрелят или не стрелят — тях ги чака гибел. Тогава те ще стрелят, ако не за друго, поне да си отмъстят. Поне да го накажат.

Силен плясък прекъсна мислите му — някой се хвърли в морето. Ставрос се беше хвърлил в морето. И веднага след това — нов плясък. Стефан бе полетял след него. Ставрос плуваше леко и пъргаво като риба, силно като делфин. Той яростно цепеше водата към брега. След него плуваше Стефан сред цяла вихрушка от водни пръски. Стефан не беше добър плувец, но сега злобата и яростта му даваха десеторна сила. Той замахваше с ръка като бесен, пръхтеше от омраза. Струваше му се, че с един удар ще изскочи на брега, а онзи все беше пред него. Той го видя как пръв стигна до плитчината, как се изправи. Ето го, че пристъпва напред.

В тоя миг Ставрос се подхлъзна и отново падна във водата. Стефан не чу нито плясъка, нито болезненото охкане. Сам той удари лакътя си в някакъв камък — така силно, че едва не изгуби свят от неочакваната болка. Ставрос мъчително бавно се повдигна и в този миг Стефан го улови за крака. Ноктите му се впиха в хлъзгавата кожа; той силно го дръпна към себе си. Ставрос отново падна върху хлъзгавите подводни камъни, удари коляното си, предните му зъби изхрускаха. Някаква ръка се протегна към устата му и я запушиха. Без да губи нито секунда, Ставрос яростно ухапа грубите мокри пръсти.

Стефан дори не изпъшка. Той само силно дръпна ръката си, после хвана с две ръце главата на Ставрос. Учуди се дори колко лека е тая красива момчешка глава. Той замахна силно с нея и я удари в камъните. Хубавото пъргаво тяло се отпусна безжизнено, главата му потъна под водата.

— Сволоч! — каза Стефан с разтреперан глас.

Той каза това, за да успокои себе си, но въпреки това целият трепереше. Дали пък не го уби? Той се наведе и го извади навън — момчето все така безжизнено лежеше на ръцете му. Той се наведе съвсем ниско над лицето му и видя, че очите му са затворени. Кръв течеше от устните, от челото му, от ръцете. И от неговите собствени ръце течеше кръв. Той се наведе още повече, сложи ухо на мокрите му гърди. Нищо! Не, бие!... Макар и едва доловимо, сърцето тупкаше в гърдите и ударите му сякаш свестяваха самия него.

Стефан изправи глава, глухо изпъшка. Трябваше да стисне здраво устни, за да спре тракането на зъбите си. Ръцете му изведнъж се обезсилиха, той държеше с мъка мокрото тяло. Никога не беше убивал човек. Много пъти беше мислил да убие човек, но досега никого не беше убил. Никого! Но в мислите си беше убивал хиляди. Беше убивал министри, фашистки вождове, генерали и полковници, надзиратели, тлъсти уродливи стражари, легионери, родозащитници — всякаква смет. Струваше му се, че ще убива с лекота. Струваше му се, че ще убива с жестокост, с омраза — без да трепне сърцето му. А ето че сега едва държеше в ръцете си мокрото тяло на момчето, готов да заплаче от облекчение, че не е убил. Не, не беше убил. Момчето в ръцете му беше живо.

Той чу край себе си тих шум на весла. Лодката приближаваше. Надвесено над борда висеше загриженото лице на Милутин.

— Жив ли е? — попита той с безизразен глас.

— Жив... — каза прегракнало Стефан.

— Подай ми го...

Докато го прехвърляха в лодката, далечният оркестър отново засвири. Положиха го на дъното и за миг всички се смесиха — врагове и приятели, пленници и тия, които ги бяха пленили. За миг бяха забравени омразите и враждите, надеждите и горчивите разочарования. Всички се бяха навели вкупом над бледото окървавено лице на момчето.

VIII

Часът беше дванадесет, а лодката все още не пристигаше. В моторницата бе настанала мъртвешка тишина. Колкото и да се вслушвах, колкото и да се взираха в мрака — всичко беше напразно. Преди десетина минути от пристанището излезе малък военен кораб — миноносецът „Смелий“. Машините му работеха с пълни обороти, носът остро режеше вълните. Той мина съвсем близо до острова, като заливаше с вода и пяна предната си палуба. От лодката видяха съвсем ясно неговия нарязан контур, светлината на илюминаторите, фигурките на моряците, които се мяркаха под капитанския мостик. Миноносецът бързаше с все сила нанякъде, силният му прожектор режеше нощния мрак. В лодката притаиха дъх. Дали корабът не търсеше тях? Тънкия пръст на прожектора опипваше грижливо морската повърхност, но нито един път светлината не се отправи към острова. Навярно биха ги търсили и там, ако тях търсеха. Корабчето отмина, по черната повърхност на морето остана светлата, все още шумяща като вино следа на килватера. Боботенето на моторите затихна и се загуби. Стопиха се в мрака и червено-зелените светлини на мачтата.

В лодката си отдъхнаха. Но защо не идваха другарите им? Всички бяха загубили надежда, освен печатаря. Само печатарят все още се надяваше, че те ще дойдат. Стотици малки непредвидени неща могат да се случат, които да ги забавят. Може би телеграмата късно е пристигнала. Може би военните кораби са заели пристанището и всяко потегляне е било рисковано. Може би някоя „кука“ се е закачила за тях и трябва да мине време, докато се откачат. Наистина много работи могат да се случат и човек трябва да има нерви, за да изчака.

А дали телеграмата не е изпратена? Шурейт на капитана бе казал още на брега, че я е изпратил. Дали не бе излъгал? Печатарят го разпита отново, тоя път по-подробно. Дафин отговаряше тихо, с половин глас, но и тоя път потвърди, че телеграмата е изпратена.

— Бях обещал на вашия другар! — каза Дафин с въздишка. — И проверих специално дали последните телеграми са отишли.

- Мда! — измънка със съмнение далматинецът.
- Проверих — все така глухо повтори Дафин.
- Друг път проверявал ли си? — запита печатарят.
- Проверявал съм... За приятели съм проверявал...
- Но Кръстан не ти е приятел?

— Симпатичен ми беше! — с равен неизразителен глас отвърна Дафин.

Печатарят бе сигурен в себе си, че телеграмата е изпратена. Защо чиновникът ще лъже? Няма никакъв интерес да лъже. По-скоро той би имал интерес да ги излъже, че телеграмата може би не е изпратена. Това би ги отчаяло и забъркало. Това би могло да ги накара да се откажат от намеренията си. В негов интерес е те да се откажат от намеренията си.

А дали телеграмата не е получена? Това трябваше да се изключи. Техният човек чакаше телеграмата в самата поща и при всички обстоятелства щеше да я дочака. Да е сбъркан адресът? Студентът беше категоричен. Тогава?

Оставаше най-страшното — те са били разкрити. Тая мисъл бе завладяла всички, но никой не посмиваше да каже първата дума, сякаш самата дума можеше да причини нещастиято. Но ако другата група е разкрита — защо те тук са все още на свобода? Разбира се, причината може веднага да се отгатне: те мълчат. Като знае човек хората, трябва да бъде сигурен, че те ще мълчат. Те няма да ги издадат, каквото и да стане. Поне следните дни ще мълчат — докато с побоища и инквизиции не са смазали съвсем волята им.

А бензинът? Ако заловят бензина, той вместо разпит ще им подсказва какво са мислили да правят. Разбира се, лодката може да не е разкрита, пък дори да е разкрита — бензинът да е унищожен. Тогава полицейските власти биха помислили, че лодката е била готова за бягство сама за себе си. Отде би им хрумнало, че зад пустия бряг на острова ги чака, дошла отвън, моторна лодка?

— Колко е часът? — запита далматинецът.

— Дванайсет и трийсет и пет — каза студентът.

Печатарят стреснато се огледа. Дванайсет и трийсет и пет! Той забеляза, че нощта не е така тъмна, както преди половин час. Той забеляза другарите около себе си. Той видя отпадналите рамена на капитана, свитичката фигура на пощенския чиновник и момчето, което

лежете с превързана глава на пода на лодката. Беше вече дошъл в съзнание.

— Не можем да губим нито минута повече! — каза далматинецът.

Никой не му отвърна, но всеки мислеше: „А къде ще вървим?...“. Къде могат да вървят с лодка без бензин? Какво могат да правят без вода и храна? Докъде ще стигнат? Но нима могат да се върнат обратно на тая земя, която ги чакаше със затворите си? По-добре смърт, но напред!

— Аз съм — да вървим! — каза далматинецът. — Ние имаме бензин за още стотина километра... Освен това имаме мачта и платно... За краен случай имаме и две гребла... Само хляб и вода нямаме, но можем да изтраем...

— Да тръгнем веднага! — обади се с прегракнал глас Стефан.

— Ти, Вацлав, какво мислиш?

— Да тръгваме! — каза твърдо Вацлав.

— Не знам дали разбра — бензинът няма да ни стигне.

— Знам! — каза Вацлав.

— Аз съм — да вървим! — каза печатарят. — Пък каквото ще да става!...

Само студентът мълчеше.

— Ти, Кръстане? — запита далматинецът.

— Разбира се — да вървим...

Но гласът му беше равен, не се чувствуваше в тоя глас екзалтацията, която задавяше гласовете на другите.

— Ти не вярваш, че ще стигнем! — каза далматинецът.

— Каква вяра е нужна тук? — запита нетърпеливо студентът. — Аз не съм поп, та да вярвам или да не вярвам.

— Остави го! — каза Стефан. — Само си губиш времето...

— Капитане, пали! — каза далматинецът.

Капитанът не помръдна.

— Къде ще вървим? — запита той глухо.

— Обратно — каза далматинецът. — Но в открито море.

— Как — в открито море? — попита стреснато капитанът. — Там няма нищо...

Едва забележима усмивка се появи на устните на далматинеца.

— Има нещо — отвърна той спокойно.

Дафин, който досега не бе разменил нито дума със своя роднина, го погледна сърдито.

— Та не разбра ли най-после?... Те са политически — каза той троснато.

Капитанът остана един миг със зяпнали уста. Толкова просто — и да не се досети досега. Бе ги мислил за разбойници или за контрабандисти, очакваше всичко, но не и това.

— Слушай, капитане, ние наистина сме политически — започна далматинецът без желание. — Тръгнаха за Съветския съюз...

— С моята лодка? — запита слисан капитанът.

— Преди всичко тя не е твоя — каза намръщено далматинецът. — И освен това ще те възнаградим за всички вреди и загуби...

— Не ми трябва вашите награди! — каза намръщено капитанът. — Пуснете ме да си вървя...

Сега всички гледаха към него, макар той да виждаше само себе си. В тоя миг мрачното му упорито лице не можеше да предизвика у никого симпатия, освен у печатаря може би.

— За съжаление, не можем да те пуснем — отвърна далматинецът и в гласа му се долавяше нетърпение и досада. — Чакахме да дойде лодка с наши другари от Созопол. Те щяха да донесат всичко, което ни трябва за път — бензин, храна, вода и тъй нататък... Но не дойде... Изглежда, че нещо се е случило...

Той помълча за миг, въздъхна и неохотно прибави:

— Ако бяха дошли — щяхме да ви отведем с гребната лодка на открито море и там щяхме да ви оставим... Но сега не можем — сега ще дойдете с нас...

— Вие луди ли сте? — възкликна възбудено капитанът. — Накъде без бензин...

— Ти за нас не бери грижа, ще се справим — отвърна далматинецът. — Хайде, пали!

Но капитанът отново не помръдна. Като че ли някаква невидима ръка изличи от лицето му израза на упорство, то доби уплашено и сломено изражение:

— Грехота е — с глух, сломен глас се обади капитанът. — Ами ние сме хора със семейства... Как тъй ще ни мъкнете по чужди земи?... Жена ме чака с дете — бременна е... Мене искате да затриете, жената искате да затриете, пък претендирате за човещина.

— Как тъй — да ви затрием? — попита сухо Милутин.

— Ами как иначе?... Та оттам човек може ли да се върне?... Туй не е турско, не е румънско... Мене жив искате да ме погребете...

— Нещастник! — обади се с дълбоко омерзение Стефан.

— Ти чакай — трепна капитанът.

— Какво ще чакам? — кипна внезапно нисичкият. — Какво ще чакам, лумпен такъв... Ти що обиждаш?... А?... Защо обиждаш!

В тежката нощна тишина неговият дрезгав глас звучеше още по-остро. Капитанът уплашено го потърси с поглед в мрака на лодката.

— Кой обижда? — замънка той. — Нищо не съм обиждал... Глей го ти човек.

— Обиждаш! — повиши още повече глас нисичкият. — Щели сме да те затрием! Ти трябва ръка да целуваш, че ще видиш тая земя!... Като говориш за там, само ще козируваш!

— Стефане! — недоволно се обади печатарят.

Нисичкият веднага млъкна.

— Слушайте, да се разберем! — заговори отново далматинецът. — От вас там никой няма да остане — дори да искате... А нас ни чакат, ние ще им обясним, че трябва да се върнете...

— Недей така бе, човек! — каза умолително капитанът. — Ами ако не ни върнат?... Ако ни подберат нанякъде — какво ще правим?

— Стига пазарлъци! — обади се нервно Стефан.

Милутин се понамръщи, но нищо не каза. Той нещо съобразяваше.

— Хайде, елате тук — обади се той най-сетне със спокоен и равен глас. — Ние ще отидем на кърмата...

За негово учудване пленниците веднага се подчиниха. Кръстан пренесе багажа. Стефан нетърпеливо се наведе над мотора.

— Запали! — каза тихо далматинецът.

Стефан се понамръщи — никога досега не беше палил мотор. Той беше забелязал, че гърчето бе направил това с някаква връв, и я потърси с поглед. Тогава никак не му се бе видяло трудно.

— Навий я и дръпни рязко! — каза Милутин.

Капитанът едва дочу последните думи и целият настръхна.

— Хора божи, оставете ни на острова! — каза той умолително. — Що съм ви сторил аз на вас, та да ми затриете къщата... Какво зло сте видели от мене.

— Не можем да ви оставим! — каза нетърпеливо далматинецът.
— Една работа като не може — значи, не може...

— Защо бе, хора?... Вържете ни, както искате, устата ни запушете...

— За такъв като тебе ще ни трябват цяла кола въжета! — каза далматинецът. — И пак ще се отвържеш и ще изтичаш до участъка.

— Дете чакам, да не е живо нито то, нито жената, ако ви лъжа... Ще мълчим!... А докато ни намерят — вие ще бъдете вече далеко...

— Пали мотора! — каза тихо далматинецът.

Стефан бе намотал въженцето и го дръпна така силно, че то едва не прежули пръстите му. Но той не усети нищо, защото ушите му в същия миг се изпълниха с тържественото боботене на мотора. Милутин забеляза в тъмното как силно трепна капитанът.

— Молим ти се като на брат! — каза той отчаяно. — Право ли е туй — да грабнете човек, дето се вика, от леглото...

Без да иска, Стефан бе форсирал мотора, ауспухът му загърмя като пистолет.

— Защо си такава баба! — каза сърдито далматинецът. — Такъв капитан досега не бях виждал... Жената, та жената!... Само ти ли имаш жена на тоя свят?

— Жив човек е туй! — каза умолително капитанът. — Женската мъка вие не знаете...

Печатарят се надвеси над ухото на далматинеца.

— Пък да ги оставим! — прошепна той. — И на нас ще ни е по-леко...

— Не може — опасно е! — каза сухо Милутин. — И нямаме вече ни секунда за губене...

Далматинецът хвана руля. Лодката леко потегли. Вацлав, който все така стоеше на носа, отново усети слабия ветреца, който се образуваше от движението. Струйки прохладен въздух като живи се увиваха около голата шия, проникваха в отворената риза. Колко сладък и приятен е тоя шум на вода, която се бие в бордовете, колко е нежна и чиста тая топяща се в мрачината морска пяна. Все по-силен ставаше шумът на мотора, все по-бързо бягаше зад тях черната вода. Морето все така равномерно и спокойно дишаше, равнодушно към хората, обърнало цялото си съществуване към вечното небе. Там горе ярко светеха звездите, които то обичаше — самотните студени звезди, загубени в

безкрая, звездите, свързани в съзвездия, звездите, които скитаха по небето — бледосинкави и рубинени, — звездите, които гаснеха, за да се явяват отново на следната нощ. Какво ли са хората пред това вечно небе? Какво ли са хората пред съзвездията, какво ли са пред луната, която изчезва в сенките на отвъдния свят и се явява оттам тъничка и нежна като облаче? Морето вижда само небето, отразява само неговите цветове, неговите сенки, неговите блясъци, неговите бури, неговите грозно бликащи мълнии, тихите му утрини, пламтящите залези. Морето живее с небето, с неговата вечност — то само него вижда, чуждо е на хората, на мъките и на радостите им, на надеждите и разочарованията.

Когато лодката навлезе много дълбоко в морето, островът се сниши и зад неговия черен гръб се показаха светлините на града — жълти и неподвижни. Градът спеше и хората спяха по своите домове. Само тук-там ще се събуди някой рибар — вече огладнял, — ще излезе по закърпени гащи на прага, ще запали цигара. Не, тия малки светлини не се виждат, колкото да са добри и скъпи. Виждат се само големите светлини. Пред градския участък има голяма лампа в матов глобус — нейната светлина се вижда оттук. На тъмната фасада светят само два прозореца — и те се виждат оттук. Но стражарите няма да видят лодката, няма да чуят нейния шум. Техните уши сега са пълни с глухите стонове на хора, повалени на пода. Върху техните гърди сега скачат грубите стражарски ботуши. Върху техните голи пети плющят бичовете. От техните уста тече кръв. Техните зъби са разбити. Ужасът тях е заловил за гърлата.

В тоя глух час не спят само рибарите, които скоро ще потеглят със своите черни лодки по Черното море. Не спят полицаите. Не спи полицейският пристав. Неговото жълто лице е покрито със ситна пот, но очите му са доволни като очите на хищник, който е докопал вкусна плячка. Когато се разсъмне, той трябва да докладва на своя началник в Бургас кои са тия хора, заловени с лодка в залива. Кои са, къде са искали да ходят с лодката, каква задача са имали, кои са другарите им.

Кои са другарите им, къде се крият?

Той е готов да изтръгне ноктите им — нокът по нокът, — но да ги накара да проговорят.

Да ги накара да проговорят, преди още да е изгряло слънцето.

ВТОРА ЧАСТ

I

Лодката осъмна на открито море. Никъде не се виждаше бряг — на всички посоки небето опираше в тъмния гладък ръб на морето. След няколкочасово мъчително съзоряване слънцето внезапно изскочи из дълбините и застана в миг на хоризонта като грамадна нагорещена монета. Небето на изток порозовя, но далече на запад, към невидимата суша, то все още тъмнееше с хладните тонове на морето. Скоро слънцето заблестя ослепително, розовината изчезна и от изгрева към лодката се простря дълга, бляскаща като сребърно перо слънчева пътека.

Хората все още спяха. Печатарят, опрял чело на борда на лодката, тихо похъркваше. Вацлав се бе свил като момче, бузата му опираше в коляното. Студентът спеше неспокойно, въртеше се на мястото си, от време на време тихо изпъшкваше. Пленниците им спяха накуп, опрели гърбовете си, за да се стоплят от утринната прохлада. Всред тях тежеше като дънер яката набита фигура на капитана, мрачен и в съня си и някак неестествено напрегнат, сякаш се преструваше, че спи.

Само далматинецът и Стефан не спяха — не бяха мигнали през цялата нощ. Нисичкият бе приседнал край руля и се вираше с неподвижен, неизразителен поглед в морето. Моторът все още работеше, но Стефан знаеше, че това са последните му минути. Скоро шумът ще угасне, лодката ще се плъзне безшумно по гладката повърхност и ще спре.

Но моторът все още работеше, лодката се плъзгаше по спокойното гладко море, зад кърмата шумеше пенестата водна дия. Далматинецът бе пресметнал, че моторът ще спре след четвърт час, но, слава богу, все още работеше, все още се чуваше неговото равномерно бръмчене. „Да върви поне още десетина минути! — мислеше Милутин напрегнато. — Още десетина минути, още четвърт час!“ Докато беше тъмно, той се ориентираше по фаровете, които мигаха едва забележимо в черните дълбини на нощта. Нямаше нужда да поглежда в компаса, достатъчна му беше полярната звезда. Едва към разсъмване

той бе съзрял с голяма мъка калиакренския фар — далече напред и малко вляво. Там вече не е България — мислеше той, — там са румънски води. Там вече не могат да ги настигнат българските военни катери. Ако поработи още малко моторът, скоро ще мине най-страшното, скоро ще избягнат най-голямата опасност.

Когато се разсъмна съвсем, далматинецът дълго оглежда хоризонта на запад. Не се виждаше никаква суша. Това беше хубаво, точно така трябваше да бъде. Сега той беше сигурен, че през нощта никой не ги е преследвал. Ако бяха излезли да ги търсят на открито море, той щеше да види светлини, щеше да забележи далечното припламване на прожекторите. Навярно там на сушата никой не знаеше, че лодката е изчезнала. Нощта бе непрогледно тъмна, тиха, пустинна — само звездите блестяха на черното небе и само моторът тихичко и приятно бръмчеше. Когато разсъмна, никъде по морето не се мярна някакъв кораб, не се видя никакъв дим — морето беше така пусто, сякаш още никакъв живот не се бе зародил на света.

— Колко е часът? — запита внезапно Стефан.

Далматинецът обърна към него лицето си.

— Рано е още! — каза той тихо. — Няма и шест!...

Стефан кимна, после беззвучно се прозя.

— Защо не спиш? — каза далматинецът. — Не ти ли се спи?

— Не! — въздъхна Стефан.

Далматинецът се усмихна едва забележимо, като насън.

— Спи ти се — каза той. — През последните дни сме спали по няколко часа...

— И да искам, не бих могъл да заспя — каза Стефан.

— Това са нерви! — поклати бавно глава далматинецът.

Стефан се понамръщи, но не отвърна. Това ли намери Милутин да му каже? Но след като веднъж бяха проговорили, тишината му се струваше неестествена и враждебна, искаше му се отново да подхване някакъв разговор.

— Друг път патил ли си с лодка? — запита той тихо.

— Патил съм и как — кимна далматинецът.

Той млъкна, но Стефан усещаше, че ще продължи.

— Преди десетина години беше — през есента на двайсет и втора... Пътувахме със „Соренто“ — малко италианско корабче. Всъщност само флагът му беше италиански, иначе бяхме, кажи-речи,

все далматинци... В Йонийско море ни хвана времето, а стоката никаква — сено!... Бяхме напълнили не само трюмовете, но и предната и задната палуба. От капитанския мостик едва виждаш морето...

— Къде беше туй Йонийско море? — запита Стефан.

— Край Южна Италия... Тихо море, но като рече да се случи!... Една сутрин към девет часа сеното внезапно се запали, макар да беше покрито с брезенти... И досега не мога да си обясня как стана тоя пожар, но предната палуба пламна като факел. Опитахме се да хвърлим балите в морето, но къде ти! Пламъците мигновено обхванаха мостика, радистът, който по това време закусвал, не успя дори да обади за катастрофата. Двете лодки на предната палуба също изгоряха, остана само лодката на задната палуба. В тая лодка трябваше да се качи целият екипаж. Като я спускахме в морето, вълнението едва не я направи на трески — щеше да я разбие в борда на кораба. Аз си знам как успях да кача жена си...

— Ти женен ли си? — попита учудено Стефан.

— Защо питаш? — погледна го далматинецът.

— Тъй!...

— Бях женен... Жена ми искаше да види Италия, но не успя... Четири дни ни блъска бурята из морето, докато най-после ни прибра едно гръцко корабче, което пътуваше за Корфу.

— Не знаех, че си бил женен! — отново измърмори Стефан.

Далматинецът долови тона му.

— Тя беше добра жена! — каза той строго, като свъси хубавите си вежди.

— И какво стана с нея? — запита Стефан.

— Умря! — отвърна с равен, безизразен глас далматинецът. — Простуди се на морето и умря!...

Внезапно Милутин като че ли забрави къде е. Той си спомни лодката в мрачното развълнувано море. Към обед вълнението надмина осем бала — започна да прилича на ураган. От време на време плискаше силен дъжд, който летеше едва ли не успоредно на морската повърхност и се сливаше с гребена на вълните. От време на време облаците слизаха до самото море и тогава всичко се смесваше в сивкава каша, в която като гейзери шумеше морската пяна. Лодката летеше по гребена на вълните или пропадеше изведнъж в мрачните

дълбини, готови да я погълнат завинаги. Милутин бе гледал с растяща тревога бледнеещите лица на другарите си, които все повече и повече заприличваха на лица на смъртници. Вече никой не помръдваше на мястото си, никой не говореше — смъртта се бе настанила във всички погледи.

Не, не във всички — не в нейния! Тя седеше малко по-ниско от него, притисната до колената му. Вълните я заливаха, плискаха лицето ѝ със солена, остра като камшик вода, пълнеха очите и ушите ѝ, но тя нито веднъж не се наведе. Тя беше по-храбра от моряците, които се бяха свили неподвижно на дъното на лодката. Но през всичките тия страшни часове — и по-късно — през всичките четири дни тя нито веднъж не изпусна ръката му. Тя не държеше цялата му ръка, а само два от пръстите, които стискаше през цялото време с неотслабваща сила. Оттам ли идваше нейната смелост? Може би! Тя милваше грубия и корав моряшки пръст, тя разговаряше с него, тя му се усмихваше, подсказваше тревогите си, споделяше малките си радости. Чрез тоя пръст тя докосваше сърцето и мислите му. Само понякога, съвсем рядко, тя обръщаше към него глава, поглеждаше го с очи, които питаха: „Разбра ли, мили, какво искам да ти кажа?“. Ако връхлиташе някоя по-голяма вълна, нейните пръсти говореха: „Успокой се, не се тревожи за мен, аз никак не се плаша!...“. Тя наистина никак не се плашеше и малко по-късно далматинецът разбра: тя не се бе плашила, защото смърт или живот — щом са заедно, нищо на тоя свят не е страшно. Далматинецът не вярваше да е имало на света друга такава малка, храбра жена.

А нейният вид с нищо не издаваше страшната сила, която криеше в душата си. За пръв път я видя на пазара в Марибор. Майка ѝ продаваше яйца, тя се беше свила до нея, слабичка и бледа, с големи неподвижни очи. От вида ѝ личеше, че се стеснява от майка си, която препоръчваше громко някому своята стока. Нейният вид сякаш го бе дръпнал като с ръка, той застана на насрещния тротоар и започна да я наблюдава. Беше по-тъмноруса, отколкото обикновените словенки, много по-слабичка, очите ѝ бяха почти кестеняви. Беше много по-дребна, по-тиха, по-чувствителна. Тя веднага почувствува, че я наблюдават, погледна го само веднъж с големите си очи — късо и учудено, — след това вече не му обърна никакво внимание. Милутин

дори се пообиди — не беше съвсем млад, макар че флотската униформа го подмладяваше.

Далматинецът не обичаше словенките — смяташе, че не са работливи и верни жени. Но той заведе у дома си словенка и живя щастливо с нея до смъртта ѝ. Все пак приживе той не я разбра докрай, не можа да види цялата ѝ любов. Тя не можа да стане за него това, което той беше за нея. Морякът си е моряк — в душата му се кръстосват десет вятъра. Едва когато я загуби, той разбра всичко. Тя умря, като стискаше така отчаяно пръстите му, както ги бе стискала и в развълнуваното море. Както в лодката, тя черпеше оттам сила и храброст. Тя не заплака нито веднъж, но последният ѝ поглед разкъса сърцето му на малки кървави късове. Ужасен, той така силно блъсна вратата на стаята, че я изкърти заедно с пантите. Искеше му се да крещи с все сила, да хапе ръцете си, да събаря. Никога през живота си не бе изпитвал такова силно и страшно чувство.

Три месеца по-късно той застреля в кафенето дубровнишкия полицейски началник. Осъдиха го на доживотен затвор, но като го местеха от Сплит за Загреб, успя да избяга и да се прехвърли в България. Животът му и тук премина в борби и лишения. През тия години той рядко мислеше за нея. Страхуваше се да мисли, защото не можеше да понеса тежката мъка, която в такива мигове се раждаше в душата му. След това винаги се чувствуваше отпаднал, примирен, без сила — всички стремежи в живота почваха да му се струват безсмислени. Тогава с още по-голяма сила в него пламваше и тъгата по загубената родина, погледът му ставаше суров и мрачен като на вълк.

Едва през последните две седмици все по-често и по-често се сещаше за нея. Все по-често го навестяваше нейният образ, все по-отчетливи и ясни ставаха нейните черти. Но сега мъката не беше така силна, защото я помнеше не като мъртва, а като жива, спомняше си не страшните, а щастливите часове.

— Милутине! — обади се Стефан.

Далматинецът го погледна.

— Милутине, остана ли вода от снощи?

— Не мисли за нея! — намръщи се далматинецът. — Тая вода не е наша!...

— Поне да видим колко е...

— Виж! — каза далматинецът без желание.

Стефан въздъхна и се наведе над купчината вещи. Когато вдигна платното на лодката, под него се подаде зеленото тумбесто шише на газената лампа. Стефан го отмести, без да му обърне внимание, но Милутин се взря в него и го грабна, бърз като ястреб. Щом го разклати, до слуха му достигна слабия плисък на течността — в шишето имаше малко газ.

— Какъв късмет! — възкликна той така възбудено, сякаш бе намерил внезапно цял бидон с бензин.

Едва сега и Стефан разбра каква е работата.

— Нищо няма да стане! — каза той недоволно. — Само ще угасиш мотора!...

— Не вярвам! — поклати глава далматинецът. — И друг път съм опитвал...

Той отвори резервоара и със свито сърце провери съдържанието му. Бензин наистина бе останал малко — щеше да се получи съвсем нечиста смес. За миг той се поколеба — дали няма да угаси мотора, дали няма да похаби напразно и останалия бензин? Стефан, който заничаше зад гърба му, отново измърмори:

— Нищо няма да стане!

— Трябва да опитаме! — каза далматинецът решително.

Той въздъхна и наля половината от газта в резервоара. Моторът, който досега работеше тихо и равномерно, изведнъж продрано и дрезгаво се закашля, за един миг спря, после със силна експлозия продължи да боботи — все така задавено и неравно. Цялата лодка се обви в синкав миризлив дим, кашлиците следваха една след друга, ритъмът се разреждаше и спадеше. Далматинецът и Стефан стояха като замръзнали на местата си, не помръдваха, не дишаха.

Точно в този миг се пробуди печатарят. Лицето му, което в съня бе станало съвсем меко и добряшко, изведнъж се изостри, в погледа му се мярна тревога.

— Какво има? — запитва той тихо.

— Мълчи! — каза троснато Стефан.

Печатарят видя зеленото шише в ръката на далматинеца и се досети. Сега той забрави всичко друго, целият се превърна на слух. След малко механичният организъм на мотора сякаш преодоля кризата, ритъмът се ускори, боботенето стана по-сигурно и отчетливо.

— Върви! — почти беззвучно на себе си каза печатарят.

Едва сега далматинецът се поразмърда, дълбока облекчителна въздишка се откъсна от гърдите му. Моторът кашляше продрано, премаляваше, на мигове губеше съвсем дъха си, но работеше, лодката вървеше напред.

След малко далматинецът се реши да налее в резервоара и останалата газ.

II

Към шест и половина часа моторът най-после спря, хубавият дрезгав шум угасна. Лодката все още се движеше, но плисъкът на вълните в борда се бе превърнал в слаба угасваща въздишка. Движението замираще все повече и повече, бавно изчезна и шумът на плискащата вода. За миг далматинецът изпита странното чувство, че са преминали неусетно в някакъв друг свят — в призрачния свят на мъртвината и сенките.

Студентът отвори внезапно очи и се огледа стреснато. Внезапният покой бе пресякъл като с удар тънката нишка на съня.

— Какво стана? — запита глухо той.

Никой не му отвърна. Студентът с мъка се поизправи на лактите си, потърка очи. Зад сивата прозрачна завеса той внезапно съзря мрачния поглед на Стефан, трепна и разбра.

— Скоро ли?

— Ей сега!... — отвърна печатарят.

Един миг Кръстан остана неподвижен, без никаква мисъл в главата си. Слънцето припичаше и огряваше силно дясната му буза, в ноздрите му нахлуваше бавно мирисът на морето — силен и ободрителен. „Гладен съм!“ — премина неясно през ума му, но той бързо изгони тая мисъл. Все пак тя остана някъде в душата му — недомислена и смътно дразнеца — като всяко нещо, което не е доведено докрай — като недопушена цигара, като недопита чаша вода. Лодката е спряла, това е лошо! Лодката е спряла и те сами са виновни! От самото начало той знаеше, че постъпват неправилно, и сега в душата му растеше раздражение, което с все сила се мъчеше да потисне. Зад синия перваз на лодката се разстиляше спокойният простор на морето, но в тоя миг и то му се струваше някак враждебно и страшно.

— Къде сме? — запита най-сетне той.

— Не знам точно — каза далматинецът неохотно. — Но някъде към Балчик.

Студентът се разсъни съвсем.

— Към Балчик? — възкликна той. — Извън България?

— Тъй ми се струва...

Младежът се огледа така, сякаш всеки миг можеше да зърне някакъв бял, огрян от слънцето айсберг. През целия си живот — от момче до студентските години — той бе мечтал с неудържима страст да попадне на чужда земя, да види чужди хора, да чуе чужд език. Дълбоко в себе си той бе убеден, че такова щастие никога няма да му се случи, че ще умре с мечтите си. Когато преди два месеца бе решено и той да отиде там, в първия миг Кръстан не повярва на ушите си. Следващите седмици преминаха като насън и едва преди няколко дена, когато бе настанал часът на най-решителните действия, той успя да се опомни и да дойде на себе си. Едва тогава в него за пръв път се породиха съмнението — ще успеят ли, ще стигнат ли наистина там. Съзнанието му се изостри болезнено, мисълта му работеше непрекъснато — обмисляше всичко, мъчеше се всичко да предвиди. Те бяха тръгнали, но дали ще пристигнат? Бяха направили досега най-малката крачка, бяха пристигнали вместо в чужда земя — в чуждо море.

— Защо не сложите платното? — запита той.

Стефан го погледна подигравателно.

— Чакахме да се събудиш! — каза той сърдито. — Без тебе кой да се сети?...

— Няма вятър, Кръстане! — каза далматинецът. — Чувал ли си какво е щил?...

Но младежът не беше чувал. Наистина през цялата сутрин не бе подухвал никакъв вятър, нито най-малката бръчица не се бе появила по гладкото море. Докато лодката все още се движеше, това не се чувствуваше така силно, но сега, в покоя горещият въздух тежеше върху тях като в пещ. Така беше в ранното утро, а как щеше да бъде през деня? Силният блясък на слънцето бе превърнал морето в синкава метална сплав, която се полюляваше тежко без нито една-единствена водна чупка. Морето бе спокойно, гъсто като лава, над него безмилостно светеше слънцето.

Младежът се понамръщи. Нещастията никога не идва само — мина неясно през ума му. Народът много добре е разбрал това. След несполуката при Созопол, сега — безветрие, но ако не беше първото нещастие, те дори не биха го забелязали. Нещастията винаги се обгражда с нещастия, както щастията носи около себе си пъстър венец

от радости. Сега остава само да ги намерят тук, на открито море, за да свърши всичко. Мълчаливо, без да се издава, студентът започна да оглежда внимателно хоризонта — милиметър по милиметър, — докато очите го засмъдяха от взирането.

— Милутине, виждаш ли нещо? — обади се той след малко.

Но тонът му беше спокоен и сдържан. Далматинецът трепна и тревожно проследи пръста му. Там, където сочеше, нямаше нищо освен чист и гладък хоризонт.

— Ей, там, там! — настоя младежът. — Едва се вижда!...

Далматинецът още по-настойчиво се взря.

— Това беличкото? — усмихна се той. — Как успя да го видиш?

— Какво е то?

— Облаче...

— Наистина е облаче — каза Кръстан след кратко мълчание.

„Вятърът движи облаците — мислеше си той. — Ако облакът се разрасне, ще се появи и вятър.“ Макар очите му да сълзяха от напрегането, той не откъсваше погледа си от него. Скоро то избледня съвсем, изчезна и се разтопи. Небето стана съвсем синьо, засиня под него и необятното море. От синината сякаш полъхваше хлад — вече не му се струваше, че е така задушно, макар слънцето да припичаше още по-силно.

След малко се събудиха и останалите. Капитанът се изправи с почервенели очи, с дълбоки резки по дясната буза — все така мрачен, но сега някак тих и примирен. Едва тая сутрин те забелязаха, че не е толкова едър, колкото набит и топчест, краката му бяха къси, нещо мулешко имаше в тоя миг в изражението му. Дълго време той мълча, все такъв мрачен и навъсен, без нищо да запита, без никого да погледне, вгълбен в себе си, но на края не можа да се въздържи. Като разбра, че се намират някъде към Балчик, в погледа му само за едно мигновение светна учудване и веднага угасна. Милутин, който го наблюдаваше внимателно, веднага забеляза това.

— Много ли ти се вижда? — попита той разсеяно.

— Хубав мотор! — отвърна капитанът. — Много икономичен...

— Немски ли е?

— Немски — отвърна все така кратко капитанът.

Далматинецът се мъчеше да поддържа как да е разговор, но капитанът отговаряше едносложно, лицето му ставаше все по-

намръщено. Най-после Милутин не издържа и зададе пряко въпроса, който се въртеше в ума му още от началото на разговора.

— Капитане, по туй време често ли имате щил?

Капитанът мълчеше.

— Случва се — каза той най-после.

Но гласът му беше мъртъв и безизразен, лицето заключено като стар, ръждив катинар. Милутин с мъка преглътна раздражението си, но отново запита:

— И по колко трае?...

— Знам ли! — отвърна троснато капитанът. — Понякога — цяла седмица.

Колкото и внимателно да го наблюдаваше, далматинецът не можа да разбере дали казва истината. Но капитанът го беше излъгал. По това време на годината наистина се случваха безветрени дни, но траеха късо. Случваха се и през септември, преди да се сменят ветровете. Понякога по цяла седмица морето беше гладко като огледало, пушекът на параходите стоеше с часове над морската повърхност. Но след това задухваше „острият“ — вятърът, който идваше от Керч и Новоросийск и подкарваше пред себе си пасажите с тлъста есенна скумрия.

— Както и да е! — усмихна се нарочно далматинецът. — Щем не щем, ще го почакаме да задуха...

Капитанът го погледна презрително.

— Без хляб се чака! — каза той сухо. — Но без вода се не чака!...

И сам далматинецът като стар и опитен моряк много добре разбираше това. Без вода щеше да им бъде най-трудно — много по-трудно, отколкото без хляб. Сам той не беше пил вода едва от снощи, а жаждата вече сушеше гърлото му, мъчеше го, пречеше му да събере мислите си. Техните пленници имаха половин бутилка вода, а това все пак беше нещо. То беше дори много, извънредно много, когато жаждата е силна. Само няколко капки, и очите сякаш се отварят, цветовете изведнъж стават по-бистри, въздухът — по-прозрачен, влагата минава като милваща ръка през цялото тяло.

Внезапно му мина мисълта — а защо да не раздели водата между всички?... Човешко ли е неговите хора да гледат с пресъхнали устни как ония надигат бутилката с вода?... Справедливо ли е?... С какво

ония са по-добри от неговите, с какво повече са заслужили?... Но той изгони бързо тая мисъл от главата си и като се наведе, тихо каза:

— Трябва да им върнем водата... Тя не е наша — те я донесоха...

— И лодката не е наша! — усмихна се криво Стефан. — Да им върнем и нея...

— Ти против ли си? — запита внимателно далматинецът.

— Ами, нека плюскат! — каза Стефан презрително.

Студентът се усмихна, но нищо не каза.

— Ти какво се хилиш? — попита сърдито Стефан. — Какво ми се хилиш?

— Хайде стига! — каза далматинецът нетърпеливо.

Но Стефан изглеждаше все още сърдит и възбуден, кръглото му тъмно лице бе придобило мораво-пръстен цвят.

— Яд ме е да ги гледам! — каза той някак пресипнало. — Ние ги мъкнем да пият вода от извора, а те се завират в локвата...

— Ако ги мъкнеш насила — обади се студентът, — те ще мислят, че изворът е локва, а локвата — извор...

— И нека! — каза Стефан заядливо. — Да мислят каквото щат!... Ако не са хептен тъпи, някой ден все ще им дойде умът в главата...

Далматинецът забеляза, че пощенският чиновник ги слуша внимателно, бледото му лице бе леко поруменяло.

— Казах ви — стига! — обади се далматинецът намръщено. — Не сте сами тук!...

Дадоха им не само водата и жалките остатъци от снощната вечеря, но и цигарите. За цигарите сам далматинецът се замисли, но печатарят настоя решително. Студентът се съгласи веднага, като все така се усмихваше — тоя път само с очите. Мнението на Вацлав, който не беше пушач, реши въпроса окончателно. Милутин сам занесе на носа на лодката скъпоценните дреболии и мълчаливо ги подаде. Капитанът ги пое, без да каже нито дума, без да поблагодари, с мрачен и навъсен израз, сякаш му поднасяха отрова. Далматинецът се понамръщи и каза сухо:

— Ваше е!... Разпореждайте се, както искате!...

Пощенецът отново някак странно се изчерви. Ставрос за пръв път повдигна глава. Лицето му бе цялото в петна, един преден зъб му липсваше. На скъсаната му лява ноздра се бе съсирила кръв.

— Малко водичка искам! — каза той умолително.

Бутилката беше в ръцете на капитана. Той я погледна колебливо, премери с поглед водата, после без желание я подаде на помощника си.

— Пий само една глътка! — каза той.

Ставрос пое бутилката, погледна шефа си и я надигна. Водата забълбука жадно в гърлото му, капитанът се хвърли и отскубна бутилката от ръцете му. Малко вода поля гърдите на момчето.

— Свиня такава! — кресна капитанът. — Казах ти — една глътка само!...

Ставрос нищо не отговори. Той все още преглъщаше, после овлажни лицето си с водата, която беше поляла гърдите му. В погледа му нямаше нито вина, нито съжаление — само някаква понаситена злост. Капитанът погледна бутилката — водата беше останала по-малко от половината.

— Ще видиш вече вода! — каза той мрачно.

— Чунки щяхте да ми дадете повече! — обади се едва-едва Ставрос.

От снощната вечеря бяха останали две кебапчета и около четвъртинка хляб. Капитанът отчупи на тримата по късче хляб, даде им и по една трета от по-голямото кебапче. Все пак неговият залък беше едва забележимо по голям. Пръв изяде своята нищожна хапка пощенският чиновник — изяде я набързо, невнимателно и се загледа с пуст поглед в морето. След това Ставрос, макар да беше с разклатени зъби, довърши своето бедно ядене. Капитанът остана последен. Той дълго дъвка коричката хляб, цялото му лице се покри с тънка мрежица на доволство. Докато преглъщаше, очите му леко примижаваша, сякаш проследяваше целия път на храната през гърлото. Най-последно залчето свърши, той се поогледа, като че ли можеха да му дадат още, и горчиво въздъхна. Бутилката вода беше между краката му, той я отпуши, обърса с длан гърлото ѝ, после я подаде на шурей си.

— Само една глътка! — каза той.

Младежът отпи една глътка и върна шишето. Капитанът честно отпи своята по-голяма глътка. Ставрос ги гледаше втренчено, полуотворените му уста едва забележимо помръдваха.

— Туй е за днеска — каза капитанът. — Другото — утре сутринта...

Поне цигарите бяха повече. Той извади една, повъртя я между пръстите си да омекне, след това я запали. Над лодката се понесе син приятен дим.

— Ти ще запалиш ли? — попита той шурей си.

— Не искам! — каза тихо младежът.

Капитанът го погледна учудено — макар Дафин да не беше истински пушач, от цигара той никога не се отказваше. Ставрос отново се надигна на мястото си.

— Дай на мене! — каза той. — На мен защо не дадеш?

— Какъв пушач си ти? — попита недоволно капитанът.

— Пушач съм, как да не съм пушач!...

— Като си пушач, къде ти са цигарите?

И Ставрос не купуваше цигари, но летовниците, които взеше с лодката, го черпеха често и той пушеше с удоволствие. Сега наистина му се пушеше. Капитанът му даде цигара, поднесе му и огъня си. Ставрос дръпна лакомо и се задави.

— Вижда се колко си пушач! — каза капитанът презрително. — Ама шу да не останеш назад!...

Високо над главите им, бял като облаче, премина гларус, изкрещя пронизително и се запъти към невидимия бряг.

III

Към осем часа на хоризонта се показва малко черно пушечче. Пръв го забеляза Кръстан, но не можа да определи веднага посоката му. Едва като извадиха компаса, Милутин разбра, че то се бе появило точно на юг — там, откъдето и те преди няколко часа бяха дошли.

Разговорите в лодката изведнъж притихнаха. Милутин, който наблюдаваше внимателно капитана, леко се понавъси — такъв откровен израз на радостна надежда легна на потъмнялото му лице. Да се радва той, разбира се, имаше право, Милутин не му се сърдеше за това. Повече го тревожеше чистотата на тая надежда — като че ли без никакъв примес на съмнение. Сам той бе виждал през моряшкия живот хиляди пушеци и сега цялото му същество подсказваше, че капитанът е прав. Преди всичко корабът идваше точно по следите им. Освен това пушекът лежеше много ниско, бе много черен и разлат. Той знаеше, че точно такъв пушек пускат около себе си в безветрено време малките военни корабчета със силни машини, които се движат много бързо.

— Свалете мачтата! — каза Милутин.

Докато Стефан и Кръстан с мъка сваляха мачтата, капитанът ги наблюдаваше презрително. Те нито умееха да свършат като хората тая работа, нито пък тя щеше да им помогне. Той се поизправи, след това седна на най-високото място на носа и вече не откъсна поглед от черничкото петънце.

— Дали не е военен? — попита намръщено Стефан. — Има си хас и тая беля да стане...

— А ако стане? — запита тихичко Кръстан.

— Жив аз няма да им се дам! — каза сухо Стефан.

— Не бързай толкова! — измърмори студентът.

— Няма да им се дам! — рязко и някак екзалтирано възкликна Стефан.

— Не обичам хора, които все говорят за геройска смърт — каза намръщено студентът. — Те не умеят да побеждават...

— Виж, тука си наистина прав — каза Милутин, като едва забележимо се усмихна.

— Сигурно е търговски — намеси се Добри. — Откъде ще знаят за нас, та да ни търсят...

— Има откъде! — отвърна сухо Стефан.

Милутин знаеше, че и това е вярно. Наистина той не вярваше, че някой от техните заловени другари ги е издал. Но беше напълно възможно полицията сама да се е досетила. Най-голямата опасност идваше от семейството на капитана. Разбира се, жената непременно щеше да се разтревожи, че мъжът не се връща, както е обещал. И сигурно още в най-ранно утро тя се е разтичала да проверява какво е станало. Една малка справка със созополското пристанище щеше да докаже, че лодката на Адамаки изобщо не е пристигала там. А ако полицията свържеше тоя факт със задържането на гребната лодка, изводите щяха да бъдат повече от ясни.

Милутин отдавна бе премислил тия възможности. Флотската база във Варна можеше да изпрати някой катер или какъв да е военен съд по следите им. А с малка лодка като тяхната тая следа можеше да бъде само една — на север, немного далеч от брега.

— Капитане, слез долу! — каза нервно Милутин.

Капитанът го погледна мрачно, но не помръдна. Тоя упорит, безсловесен човек наистина вече бе започнал да действа върху нервите му.

— Чуваш ли? — каза сърдито Милутин. — На теб се говори, говедо такова!...

Капитанът неохотно се смъкна долу. Добри приближи и запита тихо:

— Мислиш ли, че могат да ни видят оттам?

— Те имат бинокли — каза далматинецът.

— Трябваше и ние да вземем — обади се Кръстан.

— Трябваше! — сопна се Милутин. — Като трябваше, защо не взе?

Кръстан не отвърна. Известно време всички мълчаха умислени.

— Ако е военен кораб — каза Кръстан — има ли право да влиза в чужди териториални води?

Но далматинецът сякаш не го чу.

— Не знам — отвърна той най-сетне. — Може и да имат някакво споразумение в тия работи...

— Наистина тръгнахме малко като на сватба — каза Кръстан.

Стефан го погледна сърдито, но замълча. Вацлав, който се мъчеше да отгатне какво говорят помежду си, най-сетне запита:

— Военен кораб?

— Не знаем — каза Кръстан. — Може и да е търговски...

Но не беше търговски. Един от миноносците на военния флот напредваше с пълна скорост по следите им. На капитанския мостик стоеше изправен дребничък мичман с уморени очи. Сега той не мислеше нито за кораба, нито за лодката, която преследваха. Той мислеше за своя фул макс, преди да стане от масата. Бяха останали след реланса само двамата с капитан втори ранг Евдокимов. Капитанът беше много предпазлив играч, играеше плахо, рядко рискуваше. Той поиска само една карта, мичманът остана „серви“. Какво ще заиграе? Капитанът помисли един миг и каза спокойно:

— Пода...

Това беше толкова неочаквано за Евдокимов, че мичманът наистина се забърка. Дори при карета капитанът никога не беше заигравал повече от петдесетина чипа. Значи, блъф! Но какъв блъф, като никога досега не бе блъфирал така на едро... Или блъф, или флеш! — размисли трескаво за миг мичманът. — Не, не е блъф, не може да бъде блъф. Вероятност не повече едно към десет! И в края на краищата можеше да се провери, ако на пода не лежеше половината му заплата.

— Не плащам! — каза мрачно мичманът.

Точно в тоя миг го повикаха под тревога на миноносеца. Докато запасваше колана си, той запита:

— Слушайте, господин капитан, така и така прекъсваме играта. Какво имате?

Евдокимов се ухили с малко женската си усмивка, позамисли се, после обърна картите си. Бяха четири пики и една купа.

Тоя нелеп блъф мичманът все още не можеше да преживее, все още не можеше да го махне от ума си. Ако го беше извършил някой опитен играч, отдавна би махнал с ръка, но сега се чувствуваше като лъв, ухапан от магаре. Тая ли мижитурка, която не се отлепваше от

полата на жена си, му бе изиграл такъв жалък номер?... Просто да излезе от кожата си човек!...

В такова настроение мичманът трудно би забелязал лодката дори ако се блъснеше в нея. Но бинокълът не беше в негови ръце. Един от курсантите на морското училище го бе насочил към морето и зяпаше така ненаситно, сякаш пред него беше женският плаж. Мичманът беше съвсем спокоен — такъв като него и чайка нямаше да пропусне, та камо ли лодка. А колкото за лодката — бе разсъдил той, — напразно го бяха вдигнали от масата и напразно сега хабяха гориво. И при най-бавен ход тя бе някъде около Кюстенджа или може би още по-далече... Не, наистина напразно му бяха отнели възможността да си отмъсти на оня глупак...

— Господин мичман — каза младшият офицер на вахта, — влязохме в румънски води...

— Кога влязохме? — трепна мичманът.

— Преди четвърт час...

— А ти сливи ли имаш в устата? — измърмори сърдито мичманът.

Той вдигна запушалката на рупорната тръба и като помисли за миг, малко дрезгаво изкомандува:

— Стоп машини!...

— Йес, стоп машини! — отвърна механикът.

И точно в тоя миг курсантът се обърна към него и каза неуверено:

— Господин мичман, виждам нещо в морето...

Много отдавна, още преди четвърт час, Милутин се бе уверил, че след тях идва военен кораб. И въпреки това надеждата у него не беше угаснала. Всичко може да се случи — дори в последния миг, — стига човек да не губи самообладание. Всичко, съвсем всичко!... Досега бе попадал и в по-тежки положения и винаги беше оцелявал. Оттам идваше тая надежда и от силата, която усещаше в себе си. Колкото повече минаваха годините, толкова по-крепка ставаше тая сила и сякаш не намаляваше, а растеше...

Печатарят отново се бе приближил до ухото му.

— А книжата?

— Рано е още — бе отвърнал нетърпеливо Милутин.

— Знаем, че е рано... Но да не забравим в последния миг.

— Такива неща аз никога не забравям! — каза сухо Милутин.

Едва сега той бе забелязал посърналото му от мъка лице, угасналия поглед в очите.

— Слушай, не губи кураж — каза той меко. — Още нищо не е свършено...

— Не мога да си представя, че ще ни върнат, като вече сме тръгнали! — въздъхна печатарят.

— Да не приказваме за това.

— А ти на какво разчиташ?

— На какво разчитам!... На всичко разчитам! — отвърна Милутин. — Може и да не влязат в румънски води... И да влязат — може и да не ни видят... Те се движат много по-близо до брега от нас, така че ние ще останем срещу слънцето... Погледни право на изток...

Печатарят погледна. В ранното утро морето кипеше като калай, беше трудно да задържиш там погледа си.

— А зависи и кой ще ни види! — каза Милутин. — При една блокада в Далмация един войник просто се спъна в мене... И ме отмина, сякаш нищо не е видял...

Печатарят го погледна недоверчиво.

— Не можем ли някак да се маскираме? — запита неуверено той.

— С какво да се маскираме?

— С платното ли?... Знам ли с какво?...

Милутин се замисли. И изведнъж лицето му светна, израз на тържествуваща радост се появи в очите му. Той се изправи и обгърна с поглед лодката. И едва сега забеляза колко бяха преbledнели другарите му и как светеше от радост лицето на капитана.

— Капитане, отвори чепа! — изкомандува Милутин.

— Защо да го отворя? — рязко и грубо запита капитанът.

— Защото аз ти казвам!... Бързо отвори!...

— Ти луд ли си? — каза мрачно капитанът.

Милутин бързо тръгна към носа на лодката, но капитанът го изпревари и сложи крак върху чепа.

— Махай се! — каза Милутин с леден глас.

— Няма да отваряш! — закрещя изведнъж капитанът. — Забранявам ти!... Нямах право да потопяваш чужда лодка!

Милутин дори не разбра кога е замахнал. Тежкият му удар попадна точно в брадата, капитанът рухна като подкосен. И все пак не

беше никак лесно да избие подгизналия от водата чеп. Когато отново се изправи, водата с шум започна да нахлува в лодката. Той погледна към другарите си — всички до един го гледаха ужасени, сякаш не можеха да повярват на очите си.

— Какво правиш? — попита уплашено Кръстан.

— Всички през борда!... Веднага!... — командуваше Милутин.

— Ама никой от нас не знае да плува! — сърдито и остро се обади Кръстан.

— Няма нужда да плувате!... Ще се държите за перваза!...

— А като потъне лодката?

Едва сега Милутин разбра какво мислят.

— Няма да потъне! — каза той живо. — Ще се напълни почти до перваза, но няма да потъне!... Стига много да не я натискате!...

И като обхвана отново всички с поглед, побърза да добави:

— Така ние почти няма да се виждаме... И ще бъде трудно да ни съгледат и с телескоп...

И все пак курсантът ги забеляза, макар далматинецът да бе наредил да обърнат лодката в ствол с кораба. Мичманът недоверчиво се обърна към него.

— Къде виждаш? — запитва той.

— Право пред мен!...

Мичманът повдигна своя бинокъл и го насочи натам, където показваше пръстът на курсанта. Морето беше спокойно и гладко, без нито една бръчица, сякаш бе заспало вечен сън.

— Като рязка! — каза курсантът.

— Виждам! — каза мичманът.

Той свали бинокъла си, внимателно изтри с кърпичка лещите и отново погледна.

— Видял си баба си! — измърмори той недоволно. — Това е дънер някакъв!...

Бегълците биха подскочили от радост, ако можеха да чуят тия думи. Но те нищо не знаеха и не откъсваха тревожните си очи от кораба. Сега димът не се стелеше като лента, а се кълбеше и натрупваше, сякаш от миноносеца бяха решили да пуснат димна завеса.

— Май е спрял! — тихичко, с надежда измърмори Милутин.

Но колкото и тихо да каза това — всички го чуха. Само неговата глава стърчеше малко по-високо — другите се криеха зад кърмата, потопили дори шиите си в прохладната вода. Над водната повърхност стърчаха само ръцете им, с които се бяха заловили за борда. Милутин бе забелязал как бързо бе повехнала надеждата върху лицето на капитана, как бе угаснал погледът му. Само Ставрос се взираше алчно в кораба, нетърпеливо хапеше посинелите си устни. Беше му съвсем ясно, че нищо не може да направи сега — и да крещи, никой нямаше да го чуе. Разбира се, можеше да свали и размаха ризата си — това все пак беше нещо. Но се страхуваше, този път наистина се страхуваше. Тоя едрият, дето свали само с един удар капитана, държеше в ръцете си пистолет. Той го беше предупредил — най-малкият опит да им обърне с нещо вниманието — и куршум в главата. „Ще го направи! — мислеше Ставрос мрачно. — Има хора, които много приказват и нищо не вършат. Но тоя е съвсем друг. Той върши много повече, отколкото приказва. И познава и хората, и морето.“

— Обръща се на борд! — каза Милутин.

Всички гледаха. Наистина се беше обърнал — с носа си към брега — и сега се виждаше в цялата си дължина — и красив, и страшен. Едва след десет минути Милутин се обади спокойно и уверено:

— Отива си...

Но сега и без него всички бяха разбрали това.

IV

До обед не подухна никакъв вятър. Пътниците отдавна бяха изгребали водата от лодката, отдавна бяха изсъхнали мокрите дрехи върху гърба им, отдавна се бяха успокоили, че вече няма да ги преследват. Няколко часа след премеждието радостното възбуждение все още поддържаше бодър духа им, но след това и то бавно угасна и се стопи в жаравата на деня. И морето се бе успокоило съвсем, и само от време на време някоя дълга, мека вълна внимателно повдигаше лодката и леко я спускаше. В потискащия покой и неподвижност това едва забележимо движение бе приятно на хората и те го очакваха като единствено бедничко забавление, което разрушаваше за миг досадната монотонност.

През цялата сутрин не се случи никакво друго събитие. Хоризонтът беше все така пуст, без никакъв признак на живот, без никакво движение. Само веднъж видяха в далечината черните гръбни перки на два делфина, които оставяха в тихото море дълга трайна следа. Стана още по-горещо и задушно. Небето беше все така ясно и само веднъж по него се появи малко облаче. То идваше от сушата и бавно пътуваше на изток. Под него по морето пътуваше сянката му — тъмно петно с разкъсани краища — като някаква плитчина с подводни камъни, гъсто обрасла с водорасли. Сянката мина близо до тях, после се разреди и на края съвсем изчезна.

— Как не се досетихме да вземем поне малко бензин! — каза Стефан с горчива въздишка. — Поне една бутилка да си бях пъхнал в джоба!...

Кръстан, който лежеше разсъблечен на дъното на лодката, унило се усмихна.

— И втори път да ти се случи, пак няма да вземеш! — обади се той. — Никога няма да вземеш!...

И като избърса с опакото на ръката изпотеното си лице, добави:

— Никой от вас няма да вземе!...

Милутин се понадигна от мястото си и го погледна внимателно, но нищо не каза. Стефан веднага се наежи.

— Освен тебе, разбира се! — каза той иронично.

— Не, и аз не бих взел! — въздъхна младежът. — Макар и сто пъти да ми мине през ума!...

— Ти не знаеш какво приказваш! — обади се недоволно Милутин.

— Много добре знам! — тихо, без никаква настойчивост измърмори младежът.

Настана кратка тишина. Милутин въздъхна и отново се взря в студента.

— Според тебе, Кръстане, ние сме безнадеждно глупави?... Така ли?

— Не става въпрос за глупост! — възрази нервно Кръстан. — Но вие не обичате да се съмнявате... Вие вярвате сляпо във всяко дело, което започвате... Всеки, който се съмнява в успеха му, все едно че се съмнява в самото дело... А питам ви аз — от къде на къде? Каква е тая логика?

— Не съм толкова глупав, колкото ме смяташ! — каза Стефан намръщено. — По-добре да тръгнем без бензин, отколкото никак да не тръгнем!...

— А не е ли по-добре да бяхме тръгнали с бензин? — попита младежът и се изправи възбудено на мястото си. — Това не е ли още по-хубаво?

— Ако не вярваш в едно дело, ти изобщо няма да го почнеш! — каза Стефан презрително.

През цялото време Милутин изпитваше тягостното чувство, че някой ги подслушва. Той се озърна и веднага срещна погледа на Дафин.

— Нямах ли си друга работа, мушмуло! — каза той сърдито. — Какво постоянно подслушваш?

Дафин трепна, изчерви се целият, засрамено наведе глава. Кръстан погледна към далматинеца и се навъси.

— По-кратко, Милутине! — каза той недоволно.

Към два часа жегата стана непоносима. Слънцето се бе разжарило над главите им, изстискваше влагата от омаломощените тела, увеличаваше мъчително жаждата. Далматинецът се досети да превърнат платнището в малък навес, под който се образуваше горещца,

задушна сянка. Все пак това беше сянка — там слънцето не печеше така безмилостно, там се дишаше по-леко.

— А кой ще влезе отдолу? — попита замислено печатарят.

Стефан го погледна иронично.

— Знам кой ще легне! — обади се той. — А пък ние ще им правим вятър с палтата си...

— Не се шегувай! — каза печатарят ниско.

— Хич не се шегувам!... Но те знам какво мислиш...

— Под сянката ще се съберем всички — каза бавно печатарят.

Стефан го погледна и се намръщи още повече.

— Както я караме, май ще ни висят кожата на пирона! — измърмори той недоволно. — Карайте, както знаете... Аз под навеса не лягам...

— Няма нищо страшно! — обади се от мястото си Кръстан. — Ние сме повече хора, пък и по-силни...

Далматинецът слушаше мълчаливо спора. Преди малко тия мисли и на него му бяха минали през ума. Разбира се, най-човешко е всички да влязат под навеса. Но нямаше ли да бъде това крайна непредпазливост? Уморени, хората щяха да заспят, но тоя, който има лоша мисъл в главата си, то се знае — няма да заспи...

— Когато човек спи, и мухата го хапе! — каза той намръщено. — Само туй не забравяйте!...

— Нали ще оставим часови? — обади се Кръстан. — Каква му е работата?

— Добре, Стефан да бъде часови... А пък капитанът — той нека стои на руля...

— Какво ще прави там? — погледна го учудено печатарят.

— Лодката се движи по малко, морето я мести... Щом се извърти — слънцето огрява под навеса... Все някой трябва да държи руля, за да бъде отдолу винаги сенчесто...

Кръстан се усмихна сдържано.

— Измисли го! — измърмори той.

— Да, измислих го! — каза твърдо Милутин. — А сега слушай и изпълнявай!...

Скоро всички се прибраха под сянката. Настаниха се един до друг — приятели и врагове, — всеки, където бе намерил за себе си най-удобно място. Под платнището бе задушно, дъските на палубата

бяха корави и ръбести, но далматинецът бързо заспа. Скоро заспа и Кръстан. Стефан седеше на носа с пистолет в джоба и внимателно наблюдаваше цялата лодка. Все пак повече от всичко друго той наблюдаваше капитана — сега капитанът му се струваше най-опасен.

Тоя поглед тежеше на капитана и смущаваше мислите му. Те се тълпяха безразборно, той се мъчеше да ги събере и постави в ред, но това страшно трудно му се отдаваше. Капитанът не умееше да размисля, когато го гледаха хора, когато шумяха около него, когато му говореха. Струваше му се, че мислите са думи, които всеки може да чуе. Понякога сам се улавяше, че размишлява гласно. Сега мислите му бяха лоши — в тях имаше и коварство, и измама. За такива мисли е нужна тъмнина или най-малкото — никой да не гледа в очите ти. Сега той долавяше, че младежът на другия край на лодката го следи внимателно и непрекъснато, това го смущаваше. Той трудно свързваше мисъл с мисъл, притеснено стискаше дръжката на руля, мъчеше се да гледа към морето.

Най-важното е — мислеше той — да бъде винаги нащрек, никога нищо да не пропуска. Трябва да спи малко, да бодърствува, да си отваря очите на четири. Ако може по някакъв начин да ги обезвреди — да ги навърже като снопове в лодката, — тогава спасението е лесно. Даже да не духне още една седмица никакъв вятър, не е трудно да се доберат с лопатите до брега. И гладни да са, и жадни, само него да оставят да гребе — нито за минута няма да спре, няма да се огледа, но ще пристигне до дома.

А може би най-важното е — мислеше той — да не духне вятърът. Най-опасният му враг сега — това е вятърът. Ако духне вятърът, лодката отново ще потегли, те ще се развеселят, ще съберат сили. Неговите най-добри другари, по-добри и по-верни от братя, сега са гладът, жаждата и безветрието. Колкото е по-силна жаждата — по-добре, толкова повече тя ще изсмуква силите им. Колкото е по-горещо — по-добре. Не трябва да има нито трохичка храна — ни перка от риба, ни дори парче от морските водорасли. Ако трае туй още два дни — те непременно ще клюмнат. Колкото и да са силни и решителни — гладът и жаждата ще ги сломят докрай. Тогава те ще се решат да слязат някъде на суша, да спасят — ако не друго — поне кожата си. Кому не е мил животът, кой ще се реши да се раздели с него току-тъй — без нищо? Брегът е близо, те ще му кажат — греби нататък! Няма голямо

значение дали ще слязат на българския, или на румънския бряг, лесно е оттам да се добереш до дома. Важното е да не стигнат там, където са тръгнали.

Разбира се, може да се случи и друго. Ето те се отпуснаха, поотслабиха строгия режим. Сега Ставрос лежи до мустакатия, шурейт му — до студента. Така ли беше в началото? Не, не беше така — сутринта те не ги пускаха да наближат средата на лодката. Ако днеска са се отпуснали, утре могат да се отпуснат още повече. Тогава може би и часовой няма да оставят. Толкова трудно ли е, когато всички заспят, да измъкне някому револвера? Веднъж да го пипне в ръцете си и — свършено! Само с една пачка може да натръшка всички на дъното на лодката.

Но той чувствуваше, че душата му се отдръпва инстинктивно при тая страшна мисъл. Досега той не беше убивал нищо — нито делфин, нито дори заек. Никаква душичка досега не бе отнемал той на тоя свят, нито пък можеше да си представи как туй ще стане. Само веднъж бе решил да удави котката, защото ядеше малките му пилета. Улови я, сложи я в един чувал и я занесе край морето. Там върза на чувала голям грапав камък, след туй се качи на гребната лодка и потегли към дълбоката вода. Още докато гребеше, ръцете му трепереха, чувствуваше, че леко му се гади. Най-после спря, вдигна чувала. Котката се опита да се вкопчи в него, ноктите ѝ задраха ръката му през грубия кеневир. Но той не се озлоби, не се ядоса, не хвърли чувала в морето. Той го остави на дъното на лодката и все така с разтреперани ръце се върна обратно.

А какво ли е да убиеш човек — мислеше той потресен. Ще може ли след това да яде спокойно хляба си, да гледа жена си в очите? Поне да бяха някакви разбойници и убийци. Не, не бяха такива хората. Макар да ги мразеше в тоя миг, душата му разбираше, че те не са лоши хора. Всеки би ли ги прибрал на сянка под навеса? Всеки би ли си дал последния залък, последната глътка вода? Само човек с добро сърце може да направи тия работи.

Капитанът въздъхна и се поизправи. Не, никак не беше хубаво да мисли така за тях. Нито беше хубаво, нито полезно. Те го бяха отвлекли от дома му, бяха взели свободата му, бяха смачкали собствената му воля. Никой досега в живота не му беше причинявал такава злина, както тия, които сега така спокойно спяха под навеса.

Тогава защо да мисли добро за тях? Заслужаваха ли те с нещо и най-малката благодарност? С нищо! Съвсем с нищо!

Трябва много да се пазиш — мислеше той. — Трябва много да се пазиш да не ти омекне сърцето. Тогава ще почнеш да ги жалиш, да им помагаш в туй-онуй. Не трябва в нищо да им помагаш, а ако можеш — трябва във всичко да им вредиш. Колкото по-тежко е положението им, толкова по-голяма е надеждата да се спасиш. Пази се да не омекнеш, дръж сърцето си кораво, в нищо не им помагай.

Но можеше ли с нещо да им навреди? Може ли да спре вятъра, ако след час надуе платната? Не може! Може ли да спре дъжда? Ако намерят храна в морето, може ли да им я вземе? Това не може! Единственото, което може, е да не казва истината. Той знае някои неща, които те не знаят. Той знае например как можеш да се бориш с жаждата, как можеш да направиш тъй, че да не те измъчва. Нужно е само да намокряш от време на време устата си с морска вода. Лекичко да ги намокряш, без да се облизваш. Колкото по-често го правиш, толкова по-хубаво. И той не може да го прави, защото го гледат. Но нощем може да го прави, тогава те нищо няма да забележат. Те не знаят, че така можеш да се бориш с жаждата.

Те не знаят например че сега лодката не стои на едно място. Макар и много бавно, тя се движи на юг. В морето има течения, които те не познават. Това е много хубаво и много важно. Ако и безветрието се задържи няколко дни, то може да ги отнесе толкова на юг, че след това никой да не им помогне.

Дано само не се досетят за това — мислеше той. — Ако го попитат, той няма да им каже. Само онзи с мустаците може да се досети, защото познава морето. Но изглежда, че той познава други морета, а не тяхното. Това също е хубаво. На него би могъл да каже, че течението води на север. Наистина течението край брега води на север, но това води на юг — към синята вода...

Ако стигнат синята вода, той ще знае сигурно, че течението ги е отнесло към Турция. Но и тогава, разбира се, той нищо няма да каже, той...

— Милутине! — обади се внезапно Стефан.

Милутин стреснато се навдигна и веднага погледна с бистър поглед около себе си. Очевидно спеше нащрек, не се унасяше в дълбок сън.

— Погледни нататък — каза младежът. — Виждаш ли нещо?

Далматинецът се изправи цял в лодката и внимателно се взря. Едър, загорял от слънцето, с остър красив профил — той наистина приличаше в тоя миг на истински капитан, с когото морето не може да си играе, както си иска.

— Има параход! — каза далматинецът.

Сега и капитанът се обърна. Като се взря внимателно, и той забеляза съвсем мъничко черно петънце, едва видимо в синевината. Далматинецът сложи ръка над челото си и се взря още по-втренчено.

— Товарен е! — повтори той. — Идва от север, пътува на юг...

Капитанът усети как сърцето му се сви. Той веднага разбра, че далматинецът е прав. Едва забележимата диря на пушека беше останала от лявата страна на черничката точка. В това пълно безветрие пушекът не би изглеждал разстлан като лента, ако параходът идваше точно срещу тях. Но как бе разбрал, че корабът е товарен? Капитанът все още нищо не можеше да различи.

След малко далматинецът отново се изправи, взря се напрегнато и с успокоен глас измърмори:

— Танкер...

— Не се вижда! — каза капитанът.

— Погледни му комина! — усмихна се далматинецът. — Вече се вижда!...

Едва след десетина минути и капитанът се увери, че корабът в далечината е танкер. И последната му надежда угасна. Танкерът се показва целият на хоризонта, димът се проточи като тъмна лента зад кърмата. На такава далечина — мислеше капитанът — те няма да ги видят, пък и да ги видят, няма да им обърнат никакво внимание. И наистина след половин час параходът изчезна съвсем от погледа им. Хоризонтът отново беше чист по всички посоки — без нито едно петънце, без нито едно облаче. Само морето не беше така плътно синьо, по него започнаха да се стрелят едва забележимо розовите и зеленикави сенки на пъстреещото следобедно небе. Скоро всички се събудиха, но изглеждаха все още сънливи, подпухнали и кисели. Следобедният сън под задушната мараня на платнището не ги беше ободрил. Главите им тежаха, чувствуваха се обезволени и отпаднали. Опънаха отново платнището на кея, но то увисна така безжизнено, че сърцето на Вацлав се сви.

— Защо не гребем? — попита той тихо. — Докога ще чакаме вятър?

— Няма смисъл, Вацлав — отвърна с въздишка далматинецът. — Туй е все едно да подскачаш на един крак от Братислава до Бърно...

— Ако няма друг изход, ще подскачам — каза Вацлав. — Похубаво ли е да стоим на едно място... Десет-двайсет километра да изминем на ден — туй все е нещо...

Далматинецът бавно поклати глава.

— Първия ден можем да изминем — каза той тъжно. — Но след това?... Ще се изтощим, жаждата ще стане непоносима...

Тоя път Вацлав не отговори — лодката отново потъна в тягостно, противно мълчание. Мъртвото вълнение бе угаснало съвсем, морето пъстрееше, хоризонтите се отдръпваха все по-назад. Тук-там по неговата масленогладка повърхност започнаха да се явяват дълги, тъмни ивици, но въпреки това то изглеждаше много по-озарено от светлини, отколкото в началото на деня.

— Това медуза ли е? — обади се внезапно Вацлав.

Далматинецът погледна в морето. Грамадна синкава медуза плуваше в прозрачната вода, съвсем близко до лодката. Само за миг Вацлав бе забравил всичките си лоши мисли и сега с вълнение наблюдаваше красивото и странно морско животно.

— За пръв път в живота си виждам медуза! — каза той, без да откъсва погледа си от нея.

Всички в лодката се понадвесиха над борда — всички, дори капитанът. Той бе виждал през живота си милиони медузи, без да им обърне никакво внимание, но в тая се загледа, сякаш бе пратеница на някакъв мил и познат свят. Лицето на Вацлав бе добило чисто и детинско изражение, той целият се надвеси над борда и посегна с ръка към нея.

— Не я пипай — каза далматинецът.

— Туй чудо не се ли яде?

Далматинецът се поусмихна.

— Ако искаш, да ти опържа една...

— Не разбрах...

— Медузата, братко — каза далматинецът, — нищо не я яде...
Нея и акулата я отминава.

Капитанът знаеше, че това не е съвсем вярно. Сам той бе виждал как крабове нападат медуза. Бяха я нападнали от всички страни и само за една минута я бяха разкъсали на парчета с яките си щипки. Тъй е и в живота — мислеше с горчивина капитанът. — И хората тъй се нападат и изяждат. Сега ония в лодката са го заградили от всички страни и се готвят да го разкъсат с щипките си. Но ако стане нещо, ако се появи отнякъде военен катер, същото ще стане с тях — ще ги заградят, ще ги притиснат, ако биха могли — на парчета ще ги накъсат.

Преди заник-слънце далматинецът се заприказва с капитана. Започнаха с туй-онуй — за дреболии. Но капитанът беше нащрек. Защо приказва с него главатарят им? Сигурно не е за черните му очи? Сигурно ще иска да отскубне нещо от него, нещо да го подпита, за нещо да го подготви. Капитанът отговаряше накъсо, не се отпускате, думите едва се ронеха от устата му. Но онзи сякаш не обръщаше внимание на това, дори не го поглеждаше — с равен глас задаваше своите въпроси.

— Имаш ли деца?

Едва сега капитанът се намръщи.

— Отскоро ли си женен?...

— Ами — скоро... Десетина години вече...

— Малко си закъснял с децата! — погледна го далматинецът учудено.

Капитанът усети как в лицето му нахлу кръв.

— Туй не е от мене! — каза той глухо. — Жената не ги доносваше!...

Едва сега далматинецът повдигна глава и се вгледа в него. Изразът му беше съсредоточен, погледът му стана някак особен — не като винаги.

— Значи, тъй била работата! — каза той замислено и в тона му се мярна някакво особено съчувствие.

— Тъй! — отвърна троснато капитанът.

Далматинецът слабо въздъхна.

— А колко пъти вече?

— Три пъти...

— Три пъти! — повтори на себе си далматинецът. — Туй не е добре!...

— Как ще е добре! — каза с укор капитанът. — Тоя път се закрепил до шестия месец, ама на — тъй му било писано!... Видя се, че няма да го бъде!...

— Не бързай да приказваш! — каза далматинецът. — Още нищо не се знае!...

— Как да не се знае? — каза капитанът с горчивина. — Такваз беля й сложихме на главата, че здрава да беше — пак нямаше да го доноси!...

— Още нищо не се знае! — повтори далматинецът и веднага разбра колко безсмислено и глупаво прозвучаха думите му.

— За такваз работа като нейната се иска пълно спокойствие — въздъхна капитанът. — А като разбере, че сме пропаднали — може акъла да си изгуби, та камо ли детето.

Двамата замълчаха за миг. Далматинецът усети, че и другите се вслушват в разговора им, затова побърза да каже:

— Не бой се!... Когато жената е трудна — за нея няма ни мъж, ни свят!... Особено пък в такъв случай като вашия!...

— Ти не я знаеш! — каза капитанът.

Лицето на далматинеца съвсем потъмня.

— Природа е туй — каза той без желание. — Природата сама се пази... Сега на нея цялото й внимание е в детето, само за него тя мисли... Не бой се, ще понесе всичко, и детето ще запази...

— Дай боже! — каза с надежда капитанът.

— Остави ли й пари? — попита далматинецът.

— Пари има!... Не са много, но има... Истинският сезон тъкмо сега започваше... Нашата работа е такава — месеците хранят годината.

— Не си ли на заплата? — обади се внезапно печатарят.

— На пай съм... Не е луд Адамаки да плаща заплата, кога по плажа духа само голият вятър...

— А паят какъв е?

— Двете третини са за Адамаки... Третата е за мене и за Ставрос...

— Какъв кождер! — с възмущение се обади Стефан. — Да му сплескаш главата с камък, без да го питаш...

— Ами как — лодката си е негова — каза капитанът.

— Виждаш ли? — каза далматинецът. — Обира голямата парса, без да си мръдне пръста!... Ти на тая работа съгласен ли си?

— Ами какво да правя? — вдигна рамене капитанът. — Лодката да му взема не мога...

— Някой ден ще им вземем всичко — каза далматинецът сериозно. — И ще го дадем на тия, дето нямат нищо...

— Тъй и трябва — каза капитанът.

Но всички разбраха, че го казва, без да вярва на думите си, просто да им угоди. Капитанът наистина не обичаше комунистите, макар да разбираше много добре откъде идва богатството на богатия. Сам той работеше за Адамаки, болеше го, когато му предаваше вечер касата, но не му се сърдеше. Когато има своя лодка с мотор, той сигурно ще вземе Ставрос да му помага в работата. И зер ще дели по братски със Ставрос печалбата, както искат комунистите? Дума да не става, доста ще има да поглежда момчето за толкова пари. Комунизмът не е работа за кадърни хора — мислеше той. — Който е кадърен, сам ще се издигне, няма защо да чака да му помагат комунистите. А капитанът смяташе себе си за кадърен човек, твърдо вярваше, че ще се издигне в живота — с труда си, разбира се, не с хайдутлук, както правят някои. Зер ще бъде тогава справедливо да му вземат всичко и да го дадат на некадърния или на мързеливия, който си е гледал рахатлъка и дебелата сянка? Не, капитанът наистина не обичаше комунистите.

— Да имаше как — щяхме да ти оставим пари! — обади се далматинецът. — Поне тоя борч щяхме да си издължим...

Капитанът ги погледна недоверчиво.

— А се пазарихте с мен — каза той намръщено.

— Туй беше, за да не се досетиш — каза печатарят. — Тухларите не ръсят пари през крачолите си...

— Добре ме замотахте вие мене! — каза капитанът с въздишка.

Но тоя път далматинецът не го чу. Той си бе припомнил за жена си и за нейната първа и последна бременност. Тогава беше останал без договор, живееше у дома си, на суша. Жена му имаше лека, весела бременност — шеташе пъргаво из къщи, усмивката не слизаше от устата ѝ. Все пак той не я оставяше да върши тежката работа, сутрин не ѝ позволяваше да става рано. Тя оставаше в леглото, той шеташе около нея, от време на време я поглеждаше. Тя лежеше, облегнала гръб на голямата пухена възглавница, от очите ѝ сякаш капеше светлината на щастието. Никой никога не ѝ бе шетал, а сега това вършеше тромаво и непохватно тоя едър и хубав моряк — нейният любим. И само как

грижливо и сериозно работеше, как виновно я поглеждаше. Тя се завиваше като дете презглава, плачеше под одеялото. Защо трябва да бъде толкова щастлива? Не е хубаво да бъде човек толкова щастлив, за всяко щастие се плаща.

Тя стоеше и сега като жива пред очите му — малко напълняла, с понабъбнали устни, с наедрели гърди. Само колко гладка беше кожата на краката ѝ — сякаш никога не бе живяла на село. Колко мека и жива бе нейната тъмноруса коса. Колко прекрасни бяха очите ѝ — колко бляскави от влагата, колко чисти и нежни. Тя ставаше от леглото, изтичваше при него, целуваше ръката му. Целувал ли е някой някога грубата моряшка ръка? Кой друг би го сторил?

Ето тогава, значи, той е бил щастлив, напълно щастлив, а не е знаел. Може би никога човек не съзнава в момента щастиято си, след туй го разбира, когато го изгуби завинаги.

Може ли да се забрави всичко това, може ли да се изличи от сърцето му, каквото и да му донесе животът?

Тя загуби детето си, когато най-малко очакваха такова нещо. Беше вече в четвъртия месец. Той отначало дори не повярва, че такова ужасно нещо може да се случи. Не можеха да разберат кога точно се е случило. Но той видя нероденото дете — целият трепетен и уплашен, с дълбоко поразена душа, сякаш природата внезапно бе разкрила пред него някоя от своите вечни тайни. Детенцето беше хубаво оформено, личеше ясно, че е момченце. Как можа да се случи всичко това?

В първите дни жена му беше като смазана от нещастиято. Погребяха детенцето в края на двора — на брега, който се спускаше стръмно към морето. Жена му направи кръст от две сухи клончета и го забодде над мъничкото гробче. Беше коленичила с превити рамене, сълзите се стичаха по лицето ѝ и капеха върху меката плетена пола. Вечерта тя прегърна конвулсивно широкия му гръден кош, сложи главата си на рамото му и цялата нощ не помръдна, не отслаби нито за миг прегръдката си. Какво ли бе мислила през тая горчива и печална нощ? Тогава той не знаеше, но сега разбираше. Тя бе мислила за смъртта! Тя бе мислила за оная тъничка нишка, която държи човешкия живот. Тя бе мислила за него самия — за пръв път с трепетен ужас. Тя бе искала да го запази с прегръдката си от угрозите, от нещастията, от жестоката смърт.

Но ужасното се бе случило след няколко дни. Тогава то го бе потресло така силно, че и сега чувствуваше в душата си страшната мътилка. Нито годините, нито тежкия и бурен живот можеха да заличат тоя спомен. Нищо освен смъртта не можеше да го заличи.

Една сутрин той отиде да види гробчето. Беше неделя, утрото бе студено и ясно, в далечината звънеше отчетливо черковна камбана. Преди да види гробчето, той погледна към морето, което лежеше в краката му — тъмно, студено, с белите гребени на вълните. Долу, в скалистия бряг, глухо и тежко гърмеше прибойт и се виждаше съвсем ясно зелената ивица на водораслите, която той беше изхвърлил на брега през нощта, когато вълнението е било по-силно. Тогава именно погледът му попадна на гробчето и дъхът спря в гърдите му. Мястото бе разрито, от мъничкото синьо трупче нямаше нито помен. С разтреперани ръце той възстанови всичко, както си е било, изправи отново смачканото дървено кръстче. Само една-единствена мисъл имаше в душата му — тя да не види, да не разбере, да не се досети! След малко жена му отиде на църква. Тоя път той не ѝ каза нито дума — нека отиде, нека се успокои, нека го остави сам. Щом тя излезе, той извади пистолета си от скривалището, зареди го и отиде при кочината, която беше построена в задния двор. Вече няколко месеца сам той хранеше свинята и тя го познаваше, вдигаше срещу него тъпата си подвижна зурла, душеше шумно въздуха. И сега тя излезе срещу него — гледаше го с едното си око, тясно, закрито с бели четинести мигли — невинно и все пак мръсно. Той стреля няколко пъти в главата ѝ с едрокалибрения пистолет и замина, без дори да я погледне. След час двама цигани я изнесоха, като преплитаха крака под тежестта ѝ.

Едва вечерта жена му забеляза, че свинята я няма.

„Убих я!“ — каза той късо.

„Уби я? — трепна тя. — А защо?“

„Болна беше! — отвърна той намръщено. — Ветеринарният каза, че е чумава.“

Това беше единственото нещо, за което я бе излъгал в живота си, и никога не съжаляваше за лъжата си. До самата ѝ смърт той не ѝ каза нищо. Той гледаше с наранено сърце как тя отиваше до брега — там, до мястото с двете почернели клонки, стоеше дълго, мълчалива и самотна, очите ѝ се изпълваха със сълзи, които не потичаха по лицето. Бурите отнесоха клончетата, но тя все ходеше на мястото, милваше с

тънките си пръсти грапавата пръст. На същото място тя излизаше, когато той беше на море. Стоеше там, загърната в шала си, с часове гледаше далечния хоризонт, докато очите я заболяваха от взирането. В далечината се появяваха пушеци, от синята бездна на морето излизаха кораби, бучеха със сирените си край острова, завиваха край белия самотен фар. Тя гледаше и чакаше — ще се появи ли от далечината „Соренто“, ще се върне ли при нея любимият, без когото животът е така тъжен и така пуст...

Когато далматинецът отново повдигна глава, разговорът беше угаснал от само себе си. Скоро слънцето залезе така бързо, както бе изгряло. То се надвеси над разпаления ръб на морето, застоя се малко, след това потъна. Докато се губеше зад гладката морска повърхност, всички като смаяни гледаха в него — толкова грамадно и близко, толкова тъжно и гаснещо. Скоро крайчецът му изчезна в морето, светлината угасна. Нямаше вече нищо, освен тънка руменина над хоризонта, сгъстена като кръв, там, дето слънцето бе залязло.

Когато се стъмни съвсем, Кръстан седна до далматинеца. Известно време двамата мълчаха, после младежът пръв се обади:

— Нещо става с това момче!

— С кое момче? — не разбра Милутин.

— С Дафин, с пощенския чиновник...

— Не съм забелязал — каза Милутин. — Какво може да става?

— Ами някак особено се държи... Уж е шурей на капитана, пък като че ли не е с него... Не съм забелязал досега с нещо да му съчувствува...

— Уплашил се е — каза равнодушно Милутин. — И затуй не смее да гъкне...

Младежът замълча.

— Не, не е това — каза той най-сетне. — Когато потопихме лодката, не видях ли как се стараше да ни помогне...

— Пък може и да е свястно момче — каза Милутин. — Хора всякакви...

— Просто — казвам ти — измърмори студентът. — В случай на нужда може с нещо да ни помогне...

— Само ние можем да си помогнем — отвърна Милутин. — И вятърът... От друга помощ нямаме нужда.

— Не е точно тъй...

— Тъй е — каза нетърпеливо далматинецът. — И вместо много да се доверяваш, повечко си отваряй очите... Да се не чешеш след туй, дето не те сърби.

Младежът не отвърна. Още много мисли имаше в главата му, но не посмя да ги каже. Страхуваше се да ги каже, не искаше да ги каже. Нощният мрак му се стори за миг още по-глух и по-потискащ.

V

Вацлав застъпи на пост в девет часа. Лодката беше притихнала съвсем — никой не помръдваше на мястото си, никой не говореше. Хората навярно още не бяха заспали, но мълчаха — всеки зает със своите мисли. Само съвсем близко до кърмата светулкаше едва забележимо огънче и се чуваше слабо покашлюване — капитанът пушеше своята последна цигара.

Ноцта бе непрогледно тъмна, затова с още по-голяма сила над тях светеха звездите на лятното небе. Вацлав не познаваше небето. Над неговата родина небето като че ли никога не беше така черно и никога така ярко не светеха звездите. За миг му се стори, че това е някакво друго небе с други звезди — близко и непознато. Но не беше така, разбира се — ето я там Полярната звезда, ето ги Голямата и Малката мечка — единствените съзвездия, които познаваше. Колко необикновено беше това, че сега можеше да вижда цялото небе, целия грамаден звезден купол, положен като гигантски звънец над морето. В родината си той не виждаше небето. Той виждаше само късове от него между покривите на зданията. Дори в родното село на баща му, в Словакия, кръгзорът бе нарязан от тъмните масиви на планината. В Прага, където бе живял през последните шест години, небето не се виждаше от светлините, които го засенчваха — мощните електрически глобуси, неоновите реклами, високо издигнатите осветени фасади на зданията. Истинско небе той виждаше само от прозореца на своята квартира в старата част на града, но и тук то бе по-светло и звездите много по-бледи. Само през ясните зимни нощи звездите светеха ярко и силно. Вацлав обичаше небето и звездите — в късните зимни вечери той спираше на някой от мостовете на Вълтава и дълго гледаше към тях, шибан от студения вятър.

Веднъж Вацлав бе стоял там с Ирина. По стар навик той гледаше към звездите, но тоя път не ги виждаше. Той не усещаше и острия зимен мраз, тоя го чувствуваше в сърцето си. Ирина гледаше към реката, в която се отразяваха светлините на крайбрежния булевард. Тя мълчеше. И Вацлав мълчеше. Над тях трептяха звездите, под тях

светлините на града, отразени в реката — беше красиво и тъжно, глухо и безизходно.

— Да вървим! — бе казала Ирина.

В сърцето му беше така болно, че дори не бе усетил как ръката му е залепнала о железния перваз на моста. Той я бе пъхнал в джоба си и бе закрачил мълчаливо под жълтата светлина на фенерите с изтръпнали и вдървени крака.

Но да не мисли за това. Не бива да мисли за мъртви неща — за неща, навеки отминали. Не, не е там, Ирина, щастието, дето ти го търсеше! Там е пусто, там сърцето може да измръзне, както ръцете ни в оная студена, глуха нощ.

Но да не мисли! Да не си спомня точно сега!

Но Вацлав мислеше и си спомняше. Той не можеше да води Ирина по барове, той нямаше пари за това. Пък и какво би търсил по баровете човек, който работи за революцията. В началото той не разбираше, че в нейното сърце е имало и друга жажда — така силна и властна, както любовта, — жажда придобита в тъмните салони на кината, когато по лицето трептят светлите петна, отразени от екрана. Тия светли петна — мислеше Вацлав, — тия трептящи магически петна, които упойват, които ти грабват сърцето и мислите. Понякога той се облягаше назад на евтиния скърцащ стол, за да види лицето, по което трептяха светлините на екрана. То бе красиво и замаяно, то бе далечно и чуждо, то дори нямаше своя душа и свои чувства, то бе като бялото платно, което трепти и отразява чуждите души и чуждите чувства.

Когато излизаха от киното, той я хващаше под ръка. Но нейната ръка беше така далече от него, както и мислите ѝ. В ума ѝ все още витаеха сенките на екрана — баровете с полирани колони, целите в никел и сребро, красиви жени с голи рамене, на които блести ярката електрическа светлина, снажни мъже с лъскави коси, които бавно отпиват чашите си. Душата ѝ не можеше да се отскубне от виденията, лицето ѝ изглеждаше все още остро и напрегнато. Трябваше да мине няколко улици, за да потреперят плещите ѝ, да свие зиморничаво рамене, да пъхне ръката си в джоба му. Едва тогава тя му се усмихваше, но усмивката ѝ беше нещастна и посърнала. Всичко в нея все още се стремеше към оня свят, който той мразеше и искаше да погребее завинаги.

Не бива да мисли за това! Не трябва да чопли тая раничка! Колкото и малка да е тя, от нея винаги бликва топла и гъста кръв. Не мисли, Вацлав, за миналите работи, ти си поставен на пост, ти имаш задача! Далматинецът ти каза, че не трябва нищо да пропускаш — ни най-малкия шум, ни най-малкото движение. Бъди непрекъснато бодър, гледай навсякъде, по целия хоризонт! Внимавай да не се появи отнякъде светлина — особено оттам, където дебнат опасностите!

Но лодката беше съвсем тиха — всички спяха. Тя едва доловимо се поклащаше, но на Вацлав му се струваше, че не се клати лодката, а небето. Беше малко страшно да се гледа как това вечно небе се люлее над главата му като огромна беззвучна камбана. Колко дребнички и нищожни, колко самотни и загубени бяха под това безкрайно небе, всред мрака, който ги притискаше от всички страни с глухотата и чернилката си.

Вацлав бе ходил на бар само веднъж в живота си — през последната вечер, която прекара в Прага. Тогава Ирина бе вече изчезнала от живота му, той бе останал съвсем сам в града. Но тогава самотата не го плашеше, сърцето му беше винаги пълно — макар и с горчива скръб, както понякога се случваше през късните вечери. И дните му бяха запълнени. Сутрин спеше до късно и веднага след това отиваше в редакцията. Там той ръководеше литературната страница — работа имаше много. На работната му маса го чакаха всеки ден цяла купчина стихове и разкази и той трябваше да ги прегледа, а след това да поговори с авторите. Понякога във вестника се появяваха и негови стихове. Те бяха спокойни, умни и чисти стихове, в тях имаше настроение. Мотивите бяха малки, но в тях прозираше повече, отколкото думите казваха. Повечето от другарите не ги харесваха. В тях няма огън — казваха те. — В тях няма призив! У нас трябва да се пишат стихове — казваха те, — които да звучат като плесница върху лицето на упоения със силна наркоза.

Така казваха, а никой не пишеше такива стихове. Говореха за Маяковски, а пишеха като Есенин.

Вацлав не обичаше ни Маяковски, ни Есенин. Неговият поет беше Уолт Уитмен. Той се мъчеше да му подражава, но не успяваше. Тия стихове той не печаташе, както и тия, разбира се, които бе написал за Ирина.

Когато напусна Прага, беше средата на октомври. Есента бе хубава, макар и дъжделива, но топла. Градът бе чист — като измит с четка и сапун, мокър, — по старите улици на неговия квартал се носеше хубавият мирис на окапали листа. Над целия град лежеше някаква особена сива и рехава светлина, отразена от облачното небе и мокрите фасади на къщите, цялата напоена с космичен воден пращец — ни дъжд, ни мъгла. Вацлав ходеше като болен по познатите улички, гледаше със затаен дъх черните влажни паметници, дърветата, големите витринни стъкла на празните кафенета, самотните телефонни будки и му се струваше, че ги вижда за пръв път. Никога през живота си не се беше чувствувал толкова малък и толкова самотен.

Да, по-самотен, отколкото сега всред това тъмно и дъхащо на сила нощно небе, под тоя сияещ звезден купол.

Едва тогава той разбра, че няма на света истински добър и верен приятел. От тая мисъл му стана страшно и болно. Какъв лош и неестествен живот е живял, за да няма нито един близък и скъп човек? В какви измислени светове се е губил, с какви лъжливи мечти е залъгвал сърцето си? Той живееше в мебелирана стая, нямаше почти никакво имущество. Всичките си книги остави на Иржи, сина на хазайката, тихо, тъмнокосо момче с хубави очи. Вацлав съзнаваше, че му оставя богатство, което ще обърне живота му като ръкавица. Излишните си дрехи остави на чистачката. Но кому да остави папката със стихове? Той трябваше да бъде добър и верен човек. Той трябваше да му ги запази каквото и да се случи. Когато един ден се върне в Прага, трябва да ги намери. Непременно трябва да ги намери, иначе все едно че няма да намери себе си.

Вацлав мисли дълго: кому да ги остави? Лицата на другарите се мяркаха пред очите му, но той ги отхвърляше един по един. Така той отхвърли и Карел заедно с всички други. Но когато трябваше все пак да се спре на някого, спря се на Карел.

А на пръв поглед като че ли само на Карел не биваше да се спира. Той единствен между другарите беше малко нещо гуляйджия, малко нещо женкар, малко нещо бохем — весел, разсеян и небрежен. Но в същото време беше искрен, прям и сърдечен — готов да раздаде и себе си. Друг такъв като него в редакцията нямаше. И външността му беше доста особена — нисичък и набит, с къса, много къдрава червена коса, с лице на албинос и приятни очи. Вацлав никога не можа да

разбере поради какви чудновати причини жените го харесваха и се лепяха по него. И в най-добрите случаи той едва стигаше до носа им.

Карел дойде в квартирата с мокра коса и вежди, но както винаги, възбуден и весел. След един час той не беше така весел. Карел беше чувствителен като девойка, настроението на Вацлав премина през него като ток, сините му очи станаха по-тъмни и по-дълбоки. Вацлав изтръпна, когато Карел започна да прелиства папката. Отначало той гледаше само заглавията, после се зачете.

— Моля ти се, Шарло — с въздишка го пресече Вацлав. — Моля ти се, не сега... Нека замина, пък тогаз...

Карел едва откъсна погледа си от стихотворението.

— Интересно! — измърмори той.

После, без да пита, зачете:

*Ти живееш, мила, на края на света —
на края на сивата безкрайна степ,
сива като цигарена пепел,
пуста,
непроходима.
Няма път до тебе, мила,
няма пътека.*

— Стига! — каза умолително Вацлав.
Но Карел безмилостно четеше:

*Ти живееш, мила, на най-високия връх,
на върха от сини глетчери...*

— Карел! — вече сърдито го прекъсна Вацлав.

Карел затвори папката, поклати глава и каза:

— Всички ние сме лицемери.

— Аз не съм лицемер — каза Вацлав.

— Не, и ти си лицемер — настоя сериозно Карел. — Или пък може би думата не е хубава... Но всички ние имаме най-малко по две

лица...

Вацлав изведнъж загуби желание да спори.

— Не съм ли прав? — запита Карел, като го гледаше втренчено с хубавите си очи.

— Може би си прав...

Карел дръпна от цигарата и пусна струйка дим в ръкава си. Вацлав знаеше, че той прави това, когато мисли нещо усилено.

— Ние сме истински Янус! — каза Карел с въздишка. — Само че двете ни лица са различни... Впрочем предните са еднакви... Ако ни наредиш в една редица и минеш пред строя — все едно че от един калъп сме извадени... Тъй ли е, Вацлав?

— Не знам — каза Вацлав.

— Знаеш, много добре знаеш!... Но, виж, ако минеш зад строя — работата е съвсем друга!... Там две лица еднакви няма да видиш!... Нито пък първото да прилича на второто!...

— Има и такива — каза Вацлав без желание.

— Ако съдиш по Зденек — има...

— Да се поразходим — каза Вацлав.

— Не ти ли се говори?

— Сега не...

За Карел това беше най-хубавото от човешките удоволствия — да говори с хората. Той сви рамене и каза с въздишка:

— Тогава поне да пийнем по чашка...

Внезапно Вацлав се залови за тая мисъл. Защо да не отидат в бар? Трябва да отиде и да види! Не можеш да съдиш един човек, ако не познаваш това, което е движило душата му. Карел разбира се, прие с възторг тази идея.

Когато влязоха в бара, навън валише дъжд. Вътре беше много потъмно, отколкото Вацлав очакваше. Някъде по ъглите светеха скрити светлини — синьо и виолетово, розово и жълто. Всъщност така беше много по-хубаво — в пъстрия здрач техните костюми изглеждаха безупречни. Вацлав се огледа. В бара бяха заети само няколко маси, оркестърът, скрит в полутъмната раковинка, свиреше отпуснато и небрежно някаква монотонна американска мелодия. На стъклените рафтове на барчето бяха наредени бутилки с разноцветни питиета. Светлините бяха пуснати върху тях така, че отраженията им се

смесваха в нежна гама от полутонове, които потрепваха върху голата глава на бармана.

— Не е зле! — каза Карел. — Може би защото няма хора!...

Но на Вацлав барът не хареса ни най-малко. Чувствуваше, че не е на мястото си, струваше му се, че и прислугата го гледа малко студено и с недоверие. Тук нищо не грабваше чувствата му, но все пак душата му беше смутена като от някакъв силен непознат мирис, като от питие, което за пръв път се смесва с кръвта му. Поръчаха шотландски уиски, но Карел отпи само една глътка и веднага ги върна.

— Това не са шотландски уиски! — каза той сухо на оберкелнера.

Мършавият вежлив прислужник, облечен в изискан бял смокинг, взе мълчаливо на никелирания поднос чашите и след малко се върна с две нови.

— Станала е грешка! — каза той със студена вежливост.

Вацлав погледна смаяно другаря си. Никога не бе подозирал, че Карел може да бъде толкова опитен в спиртните напитки.

— А как позна, че не е шотландско? — запита той учудено.

Карел се ухили — тая същата позната и честна усмивка.

— Много просто! — каза той. — Нима мислиш, че ще донесат на двама случайни посетители истинско шотландско уиски?

— Може и сега да не е шотландско...

— Може!... Но сигурно не е и чешко, както първия път...

Още първата чаша направи своето. Очите му сякаш се поразтвориха, сърцето му омекна и се отпусна. Сега всичко вече му се струваше по-хубаво — и това, че барът е полупразен, и това, че така небрежно свири оркестърът, и това, че така меки и приятни са светлините. Лицето му поруменя, очите му заблестяха, той дори не разбра, че изправи по-високо главата си. Напрежението през последните дни, което го бе карало да скита с болно сърце из мокрия град, изведнъж се пресече. След дългото вцепенение сега в главата му изведнъж нахлу порой от мисли — богати и чудни, смесени с пъстро кълбо, което нямаше ни начало, ни край.

Точно тогава, след първата чаша, Вацлав видя момичето. То стоеше през една маса с профил към него заедно с някакъв възрастен, малко отегчен и мълчалив човек, очевидно богат, тъй като беше доста изискано облечен. Момичето бе слабичко и изящно като статуйка.

Седеше облегнато с лакти на масата, голият му гръб бе извит в красива дъга, двете бледи и нежни ръце подпираха брадичката. Особено нежен и приятен бе профилът му — тънък, като на птичка, с едва вирнато носле, с малки, пълнички устни. И пред двамата имаше по една мъничка кристална чаша с коняк.

Вацлав я гледаше със затаен дъх. Струваше му се, че никога през живота си не е виждал по-хубава девойка. Тя бе по-хубава от Ирина, от всички други, които бе виждал досега. Или може би не беше по-хубава, но странно отговаряше на това, което душата му бе виждала в сънищата си. Той не смееше да откъсне поглед от нея, не изпускаше ни най-малкото ѝ движение. Тя не изглеждаше весела, имаше във вида ѝ нещо от музиката — нещо небрежно, малко отегчено и отпуснато. Имаше нещо неуловимо печално в изражението ѝ. Какво търсеше тук с тоя мъж? Навярно му беше дъщеря. Навярно и двамата бяха чужденци. Но те не говореха и той не можеше да разбере нищо.

— Какво зяпаш! — попита Карел, учуден от мълчанието му.

— В такова момиче бих се влюбил! — каза Вацлав.

В тоя миг девойката се обърна и ги погледна. Очите ѝ бяха много красиви, но погледът равнодушен.

— Тя е празна като балон — каза Карел.

Девойката каза нещо тихо на мъжа, после стана и тръгна към масата им. Вацлав се вцепени от изненада. Сега тя му се виждаше още по-слабичка, но в същото време още по-мила и по-нежна. Без да каже дума, тя седна до Вацлав, усмихна му се, но погледът ѝ беше все така равнодушен.

— Бих пила нещо с вас — каза тя с приятен, едва дрезгав глас.

Вацлав едва сега разбра каква е работата и смутено примигна. Все пак от това тя не стана нито по-грозна, нито по-малко нежна.

— Какво? — попита Вацлав.

— Шампанско — каза девойката.

Карел поръча бутилка шампанско.

— А за нас две чаши уиски — каза той.

Келнерът се поклони тоя път малко по-сръчно и отиде.

— Какъв процент получавате за това? — попита Карел много вежливо, като я гледаше присмехулно в очите.

Вацлав се почувствува така, като че ли някой му бе ударил плесник.

— Вие не сте добър кавалер — каза девойката.

— Аз не съм богат — каза Карел.

— Това се вижда... Но то не пречи да бъдете добър кавалер...

— И вие трябва да бъдете по-малко взискателна — каза Карел, като се усмихна добродушно.

Девойката стана и се върна на масата си. Вацлав чу, като каза на мъжа:

— Те са невъзпитани...

— Защо я изпъди? — каза Вацлав отчаяно. — Не биваше да я пъдиш...

— Не мислех, че ще стане — каза Карел. — Който работи, не се обижда...

Вацлав изпи наведнъж половин чаша уиски без сода. Той все още поглеждаше крадешком към девойката, макар че тя нито веднъж не се обърна към тях. Заведението започна постепенно да се пълни, ставаше все по-шумно и по-тъстро. На прага застанаха група младежи, модно облечени, с цигари в уста. Лицата им бяха добре гледани, но нахални и пусти. Като ги видя, девойката цяла засия и им направи дискретен знак с ръка. Вацлав наведе глава.

— Вацлав, Вацлав! — въздъхна Карел. — Тръгнал си, братко, на дълъг път без ваксина...

— Каква ваксина? — не разбра Вацлав.

— Такава — за болести!... Те имат, Вацлав, много болести и много отрови...

Това Вацлав разбра едва когато си тръгна. Не му се излизаше. Беше му приятно в задимения бар, сърцето му бе упоено като със силна наркоза. Струваше му се, че сам той е по-хубав, по-едър, по-силен, по-властен. Ирина сега му изглеждаше съвсем понятна. Чувствуваше се уютно, искаше му се да говори, да бъде духовит, да се понесе като другите по стъкления дансинг, да танцува по-хубаво от всички, да извади много пари, за да видят те, че ги има.

— Да вървим, Вацлав — подкани го отново Карел.

Вацлав едва се отлепи от мястото си. „Обичам я!“ — мислеше той отчаяно. Искаше му се да я вижда всеки ден, да ѝ говори, тя да го гледа, да се докосва до него, да го обича. Искаше му се да знае името ѝ, да я потърси още на сутринта, да ѝ каже хиляди горещи, смели и отчаяни думи. Когато излязоха вън, улиците бяха съвсем пусти, мокри

и черни — по асфалта блестяха на тънки жълти пътеки уличните светлини. Едва тук Вацлав се съвзе и можа да види себе си. Беше му болно, чувствуваше в устата си лош вкус, а в душата си странен срам, сякаш бе опозорил себе си с някаква особена глупост. Седнаха на една пейка край Вълтава, дълго мълчаха.

— Много силна отрова! — каза най-после Вацлав.

— Страшно е, когато отровата влезе в кръвта! — каза Карел и сви зиморничаво едрите си плещи. — Тогава е страшно!...

Започна да пръска лек дъждец, но двамата не ставаха. Високо над тях жълтееха в дъжда светлините на Храдчани.

— Те имат много отрови... — каза Карел. — И повечето са приятни... Те влизат в кръвта и оттам в човешката природа.

— Много са приятни! — каза Вацлав.

— Ако влязат здраво в кръвта, животът без тях почва да става безсмислен! — въздъхна Карел. — Там е цялата работа!

— Ти каква отрова имаш в кръвта, Карел? — запита Вацлав.

— Аз съм селянин — каза Карел. — Кръвта ми е здрава...

— Моята кръв е слаба — каза горчиво Вацлав.

Карел поклати тъжно глава.

— Да — каза той. — Трябва да се пазиш!

Вацлав се унесе за миг в мислите си, съвсем забрави дъждеца, който мокреше лицето му. Дали наистина трябва да се пази? И дали това пазене не е всъщност истинската причина за слабостта?

— Аз не вярвам вече в невинността, Карел — каза той тъжно. — И се страхувам от чистотата... Защо преди малко ти спомена ваксините?

— Ти нямаш естествена самозащита — каза Карел.

— Там е работата — въздъхна Вацлав. — А защо нямам?... Защото съм живял неестествен живот... Знаеш ли, че досега съм целувал само една жена?... Само една, Карел, и сигурно страшно неловко...

— Знаем! — въздъхна Карел.

Вацлав се обърна и го погледна учудено. Карел седеше на пейката сгушен в сивия си лоден, лицето му беше много тъжно...

— Отде знаеш?

— То ти е написано на лицето...

— Значи, ваксина наистина е нужна, ти беше напълно прав...

Карел поклати бавно мократа си глава.

— Трябва да се внимава! — каза той замислено. — Понякога и най-малките дози са вирулентни... Понякога и минималните количества отрова могат да доведат до гибел... Ти не си виждал отровени хора, но аз съм виждал... Стотици съм виждал и хиляди...

Вацлав внезапно си припомни Ирина. И тя е била отровена — макар и без да съзнава, — постепенно се е отровила в тъмните салони на кината. Колко милиони хора минават през тия кина? И колко от тях се отравят? Може би всички!... Или може би почти всички!... Тая отрова от тъмните салони не може да се дозира... Не може да се разбере кога ще влезе в кръвта и кога ще я отрови. Карел сякаш усети мислите му.

— Чудя се аз, Вацлав, как ще правим ново общество! — каза той все така замислено. — Ново общество от бивши алкохолици!... Да речем — ще им дадем добър живот!... Непременно ще им дадем човешка чест и достойнство!... Но отрова няма да им дадем... Няма как да им дадем, без да отстъпим от себе си... Аз мисля, че те ще ни намразят... Ние ще бъдем за тях не свобода, а решетка... Те ще искат да счупят решетката, за да докопат отровата...

— Това е много страшно! — каза Вацлав.

— Много е страшно... Освен ако решетката е съвсем здрава...

— Не може да се възпитават хората с решетки! — каза Вацлав.
— Само това не може!...

Карел се намръщи, лицето му стана неестествено твърдо и остро.

— А какво?... Да ги оставим да се тровят ли?... Ние сами да им произвеждаме отровата?

Но Вацлав за пръв път мислеше за тия неща, трудно му беше да отговори.

— Не знам — каза той тихо. — Може би трябва да им отнемем отровата постепенно, без да усетят... Може би ще трябва да усилим кръвообращението... Така на мястото на застоялата кръв ще дойде нова...

— Зависи! — каза Карел с въздишка. — Зависи колко здрава кръв е останала!...

— Има, Карел! — каза Вацлав страстно. — Сред народа има много здрава кръв!...

Карел нищо не отговори. Дъждът се усили и те трябваше да станат. Все пак приятно беше да мокри сгорещените им лица. Вацлав чувствуваше главата си избистрена и прояснена, но краката все още му тежаха и стъпките бяха неустойчиви. Улиците бяха съвсем безлюдни — само от време на време се мяркаше някой загънат в мушамата си полицай или някой пиян, който се клатеше мъчително и си говореше гласно — сърдеше се някому, някого обвиняваше, търсеше от някого прошка. Те двамата и тия, които залитаха по улиците, бяха братя сега, братя по кръв, из която се е разляла отровата...

Внезапно мислите на Вацлав се прекъснаха, той почувствува в лодката някакво движение. Какво ставаше там при кърмата? Някой се изправяше! Да, някой се изправяше. Вацлав здраво стисна пистолета си и го насочи нататък. Да му се обади ли? Не, още е рано, не бива да вдига шум за нищо! Тъмната фигура се облегна на борда и Вацлав вече можеше да го различи — това бе пощенският чиновник. Сега той седеше неподвижно на мястото си, не помръдваше. Нищо, събудил се е, гледа към морето. Навярно сега сърцето му е пълно с неспокойни мисли, със страх, с неизвестност. Гледа към морето, мисли за своята съдба. Може би ще дойде ден и той ще се срамува страшно от страха си, но сега всичко го тегли назад — към нищожния живот, към робството, към евтините мизерни отрови. Не беше ли тогава Карел прав за решетките? Ето тоя тук, който гледа към тъмното море, е зад решетки, но няма това не е за неговата човешка чест и за неговото щастие?

Тъкмо Вацлав бе отпуснал пистолета си, и трябваше отново да го насочи напред. Там, на кърмата, някой говореше. Пощенският чиновник се бе надвесил над капитана и нещо му бе казал. Вацлав дочу и гласа на капитана, нисък и нетърпелив. Но думите той не разбра. Те отново замълчаха. След малко пощенският чиновник се смъкна до дъното на лодката и притихна. Някаква хитрост ли беше това? Дали нещо не се сговориха? Или само тъй са си продумали като свои и близки хора? Все пак Вацлав стоя нащрек около четвърт час с пръст на спуська. Ако се раздвижат още веднъж, ако още нещо си проговорят — той ще събуди далматинеца.

Но те вече не се раздвижиха и не си проговориха. Вацлав постепенно се успокои.

Той нямаше да се успокои, ако беше чул и разбрал думите им. Той нямаше да се успокои, ако се беше обърнал назад и се бе взрял внимателно в хоризонта. Трябваше да се взре много настойчиво там далече на запад, за да види едва забележимата светлинка, която трепкаше и угасваше като далечна сигнална лампичка. Но той гледаше само напред с пръст върху спусъка и нищо не видя.

Именно тая светлинка бе забелязал случайно пощенският чиновник. Той се бе събудил внезапно от грозен и отвратителен сън. Лежеше у дома си на леглото, облян в лепкава пот, с болно гърло, изтощен и премазан. Душата му бе пълна с безнадеждност. Край леглото стоеше майка му, тихо плачеше.

„Сега ще дойде докторът! — говореше тя. — Ей сегичка ще дойде!“

На Дафин му беше безразлично — все едно, той ще умре. Но ето че в стаята влезе докторът. Той беше в бяла престилка с лъскави ботуши. Не, това не беше докторът, това беше полицейският пристав. Той му се усмихваше, накланяше се над него, галеше с влажна ръка лицето му през носа и устата. На Дафин му се искаше да изкрещи, да го заплуе, но мълчеше и трескаво трепереше.

„Ти комунист ли си? — питаше приставът. — Кажи, комунист ли си?“

„Не съм!“

„Нищо няма да ти направя! — говореше приставът. — Ти само ми кажи, комунист ли си?“

„Не съм! — шептеше отчаяно той. — Не съм комунист!“

Приставът започна отново да го гали с влажната си отвратителна ръка по лицето, усмихваше му се, мъчеше се да го прегърне. Дафин вече чувствуваше тая отвратителна ръка по гърдите си, надолу към бедрата. Изведнъж той разбра, че това е сън, напрегна сили и се събуди.

Трудно му беше да се успокои изведнъж, пръстите му все още трепереха. Той се загледа в ярките звезди, вдъхна дълбоко прохладния нощен въздух. Но това не можеше да утоли мъчителната жажда, която бе пресушила гърлото му. С голяма мъка можа да събере малко плюнка в устата си, бавно я преглътна. Гърбът го болеше от коравото врязване на дъските и той се понавдигна. Беше съвсем тъмно, тихо като в пустиня, лодката се поклащаше. Това движение, което беше съвсем

замряло през деня, сега отново се бе родило. Не беше ли то предвестник на вятъра? Но платното висеше безжизнено и закриваше част от небето. Може би ще минат дни, преди лодката отново да потегли, дни на глад и жажда под палещото слънце, дни на тежки угризения...

Точно тогава той видя светлинката. Какво можеше да бъде това — фар или далечен кораб? Той се взираше усилено, но не можеше да разбере. Дафин инстинктивно протегна ръка и разклати коляното на капитана. То се поизправи под ръката му, капитанът повдигна глава.

— Какво? — попита той дрезгаво.

— Нещо свети там.

— Къде? — каза капитанът и гласът му трепна.

— Ей там... там... Към носа на лодката.

Капитанът веднага видя. Той стисна така силно пръстите на младежа, че те изпукаха в ръката му.

— Мълчи! — каза той глухо.

— Какво е това? — попита шепнешком младежът. —

— Мълчи, ти казах!... Лягай и мълчи!...

Капитанът бе разбрал, но никой друг не трябваше да знае. Никой — дори шурейт му. И защо така глупаво е щръкнал в лодката? Защо все още се взира натам? Техният дежурен може да го забележи, да се обърне и той, да види светлинките. Капитанът протегна ръка, хвана с железните си пръсти младежа над лакътя и бавно го свлече надолу. Той чуваше в глухата тишина на нощта как онзи диша тежко, как неспокойно се върти на мястото си. Дали в него няма да заговори внезапно чуждият глас — не своят, не роднинският, — техният? Дали няма да се обади? Дали няма да се присъедини открито към тях? Колкото и да е слаб, но това ще увеличи силата им, а самия него ще лиши и от последната поддръжка. Капитанът се заслушваше, но младежът скоро утихна, дишането му стана по-равно и по-спокойно, той сякаш замря на мястото си.

Той отново погледна светлинната. Тя бе точно пред върха на лодката и все така едва забележимо трепкаше и угасваше. Непривикнало око няма да я забележи — мислеше той. — Човек трябва да има морско око. Те не биваше в никой случай да я видят. Главатарят им познаваше фаровете, той щеше веднага да разбере, че това е варненският фар. А защо варненският фар е срещу тях, когато те

го бяха отминали още снощи? Дълго след това те бяха пътували на североизток. Явно, лодката се движи на юг! Макар и бавно, но тя слиза надолу — натам, откъдето бяха тръгнали!

Те не бива да знаят това! Те не трябва да знаят край какви брегове се намират. Няма нищо по-лошо от това — да не знае човек къде се намира, да загуби посоките.

Капитанът заспа едва когато небето съвсем просветля. В дванайсет часа техният дежурен се смени. Чужденецът мълчаливо се свлече към дъното на лодката, на мястото му застана здравата фигура на печатаря. Той се поизправи, започна бавно да оглежда хоризонта.

Дъхът на капитана спря. Ще види ли светлинката? Не е ли по-добре да му се обади, нещо да го заприказва, да отвлече вниманието му? Да, по-добре е! Той дори лекичко се понавдигна, но гърлото му беше сухо. Не можеше да каже нищо, нямаше сили! Някаква особено слабост бе пресушила и волята му, и гласа му.

Печатарят огледа целия хоризонт, след това спокойно се обърна напред. Капитанът си отдъхна. Явно, дежурният не е забелязал фара. Пък и да го е забелязал, не му е обърнал никакво внимание. Но капитанът би се успокоил съвсем, ако знаеше, че печатарят има слаби очи. Той ги бе повредил в печатниците от непрекъснатото виране и от лошите изпарения. Той не бе видял нищо с възпалените си очи, нито пък щеше да види. Той стоеше все така леко прегърбен на носа на лодката, от време на време покашлюваше. След един час светлината напълно изчезна. Да, сега капитанът можеше да легне и да заспи със спокойно сърце. Да спи, да почива, да не мисли за нищо до сутринта.

Но капитанът не се успокояваше, не можеше да заспи. Нещо в него бе смутено, нещо го чоплеше, докарваше лош вкус в устата му. Някаква лоша мътилка се бе навдигнала на дъното на душата му и тровеше мислите му. Да, наистина през целия си живот той никого не бе лъгал и мамил. Може би само Адамаки понякога, но това си е в кръга на работата. Никого не е мамил, с никого не е бил подъл и безчестен! Такива хора нямаше в рода им! Всички в неговия род са работили мълчаливо и честно, с труд са надвивали за всичко, което други са получавали с подлост и хитрини.

Едва когато студентът смени на поста печатаря, той можа да затвори очи. Лодката се поклащаше едва-едва, водите я мъкнеха на юг, все по-далече и по-далече от бреговете, които ония искаха да

достигнат. Той знаеше това, но мълчеше. Презираше себе си за лъжата, но не искаше да каже истината.

VI

Утрото започна неспокойно. Към шест часа тия, които спяха, скочиха стреснато от силен шум, чуха се удари на плесник, задавено скимтене, след това някой изохка болезнено.

— Какво правите там? — сурово и строго се скара далматинецът.

Но шумът не спря. Капитанът замахна с опакото на ръката си и удари силно Ставрос през устата. Пощенският чиновник скочи и пребледнял се изправи между двамата.

— Засрамете се! — каза той с разтреперан глас.

Капитанът го отстрани леко като кукла, но беше вече късно. Далматинецът се бе изправил застрашително над тях.

— Какво става тук? — запита той намръщено. — Защо го биеш?...

— Той си знае защо! — изхриптя капитанът.

Лицето му бе почервеняло, очите му гневно святкаха. Далматинецът застана между тях.

— Седни — каза той на капитана.

Гласът му прозвуча така сухо и повелително, че капитанът веднага седна на мястото си.

— Кажете сега какво е станало!

— Станало! — избухна капитанът. — Не ми е за водата, а за подлия му характер! А водата колко беше — с нея и без нея!...

Едва сега се изясни работата. През нощта Ставрос бе докопал по някакъв начин бутилката и бе изпил всичката вода — до последната капка. Като отговор на суровия капитански плесник Ставрос бе успял да го ухапе за ръката. Сега капитанът все още несъзнателно плюнчеше ухапаното място.

— Не си ли знаеш стоката? — ядоса се и далматинецът. — Трябваше да пазиш бутилката!...

— Остави! — махна с ръка капитанът. — Като се обърне колата — пътища много!...

Но той излъга, че не жалеше водата. Жаждата го мъчеше, той помнеше в съня си, че има за него още една глътка вода, с която

сутринта ще навлажни сухото си гърло. Когато към шест часа отвори очи, първата му работа беше да пипне бутилката. Уви, тя беше празна!

А като връх на всички беди слънцето припичаше тая сутрин още по-силно, безветрието правеше жегата още по-мъчителна. Морето бе притихнало като никога досега — безкрайна водна шир, по която не трепваше нито една бръчица. Сивкаво и сребристо, то чезнеше в далечината и се сливаше с беззвучното небе без никакъв хоризонт — в тънка мъглица от сутрешни изпарения и мъгли. Пътниците имаха чувството, че се намират не сред морето, а в някакъв гигантски калайдисан съд, в който все още димяха парите на нишадъра. Всички мълчаха. За пръв път, откакто бяха тръгнали, в душите им почна да се прокрадва униинето. Кога най-после ще задуха тоя проклет вятър? Кога ще опъне закрепеното платно? И най-малкият повей щеше да съживи ако не платното, то поне надеждата им за избавление. Но вятър не подухваше, платното висеше като счупено крило и също така счупено и прекършено бе настроението им.

Така измина още един час. Морето избледня, след това започна да синее към запад. В далечината отново се появи линията на хоризонта. Вацлав, който гледаше към морето, внезапно се обади:

— Какво става там?

Всички трепнаха и се обърнаха към него. И наистина там, където сочеше пръстът на Вацлав, нещо ставаше. Там гладката повърхност на морето бе разкъсана, нещо кипеше и режеше сивотата на дълги тъмни ивици.

— Май че е пасаж! — каза далматинецът.

Но не беше пасаж. Скоро всички видяха, че няколко делфина цепеха енергично водната повърхност — изчезваха и след това отново се появяваха.

— Идват към нас! — каза оживено далматинецът.

Другите не отговориха, но очите им заблестяха. Какъвто и живот да се появи сред това пусто море, все е надежда, все запалва някаква малка светлинка в душите им. Само лицето на капитана изглеждаше неподвижно и погледът му мрачен, но сега никой не гледаше към него, всички следяха делфините.

— Не можем ли да убием някой от тях? — запита гласно студентът.

За миг всички се спогледаха радостно, сърцата им затуптяха. Ако убият делфин, ще утолят поне мъчителния глад. И не само глада — и жаждата може би — от топлата кръв на животното. Но дали ще могат да убият? Дали делфините ще приближат на един револверен изстрел?

— Нищо няма да стане — каза капитанът. — Те се плашат от хората... Делфиноловците едва ги улучват с пушки...

Далматинецът го погледна сърдито.

— Свали веднага платното! — изкомандува той.

— Нищо няма да стане! — мърмореше капитанът.

— Мълчи там! — скара се Стефан. — Сваляй платното.

Свалиха набързо платното и мачтата, сложиха ги на дъното на лодката.

— Всички да легнат! — командуваше далматинецът. — Никой да не стърчи навън!

— Кой ще стреля? — запита печатарят.

— Ние двамата със Стефан!

Далматинецът никога не бе ходил на лов за делфини, но бе слушал туй-онуй. Планът му беше прост. Те не биваше да предизвикват с нищо тревога сред животните. Делфините бяха умни, хитри, но и малко любопитни. Ако не почувствуват опасност и не забележат хора, лодката можеше с нещо да привлече вниманието им. Тогава те щяха да дойдат съвсем близо до нея. В Средиземно море делфините не бяха плашливи. Той ги бе виждал да сноват между лодките и корабите из големите пристанища. Но той знаеше, че тук ги избиват и с течение на годините това навярно ги е направило предпазливи. Ако приближат до десетина-петнайсет крачки, той ще улучи непременно някой от тях смъртоносно — в това не се съмняваше. Но ако не дойдат близо? Отдалече стрелбата няма да бъде ефикасна, та и да улучи някой от тях, раната няма да бъде смъртоносна и животното ще избяга. Ако раната е сериозна, то няма да избяга много далече, ще загуби постепенно много кръв, ще изостане. Не е трудно тогава да го настигнат с лодката и доубият. Важното е да се гребе силно, да се преследва докрай — рано или късно то ще падне в ръцете им.

— Пригответе веслата! — каза той тихо.

Зад гърба му стана суетня.

— По-тихо! — намръщи се той.

Далматинецът чувствуваше, че хората в лодката го слушат и се подчиняват.

— Ще гребем двамата с печатаря! — каза той.

— Аз не съм гребал — каза смутено печатарят.

— Аз съм гребал — обади се тихо студентът.

— Значи, двамата с теб! — каза далматинецът. — И пълна тишина!

Залегнал зад борда, той внимателно следеше движението на делфините. Бяха четири — един по-едър, който плуваше пръв, и три по-малки. Разумно беше да избере някой от по-малките. Едрото и силно животно щеше да се съпротивява по-дълго време на смъртта, а и самият куршум щеше да проникне по-трудно през тлъстините до някой от жизнените органи. Делфините плуваха бързо, но скоро далматинецът разбра, че не се движат точно към лодката, а навярно щяха да минат успоредно с нея. Той притаи дъх. Ето ги — бяха на стотина крачки и приближаваха все повече и повече.

— Стефане! — каза тихо далматинецът. — Мери последния... Мери се в главата... Ще стреляш веднага след мен...

— Слушам! — отвърна Стефан.

Тишината зад гърба им бе така дълбока, сякаш двамата стрелци бяха останали сами в лодката. Далматинецът се увери съвсем, че делфините ще минат успоредно на тях — на трийсет или четиридесет метра. Разстоянието беше голямо, стрелбата ставаше съвсем съмнителна.

— Готви се! — обади се той глухо.

Когато делфините се изравниха с лодката, далматинецът се прицели внимателно в главата на предпоследния и стреля три пъти. Почти едновременно изтрещяха и изстрелите на Стефан. Животните се гмурнаха във водата и изчезнаха.

— Лопатите! — изкрещя далматинецът.

Само за няколко секунди греблата бяха поставени на местата си. Студентът и далматинецът загребаха с все сила, лодката се раздвижи.

— След тях! — каза дрезгаво далматинецът.

Капитанът натисна леко руля и насочи лодката към това място, дето след малко трябваше да се появят делфините. Когато те отново се показаха над водната повърхност, единият от тях бе изостанал назад.

— Ранен е! — възкликна далматинецът. — Гребете силно!

Кръстан опъна с все сила късото, тежко и неудобно гребло. И далматинецът гребеше с все сила. Лодката бързо се движеше към черната гмуркаща се групичка. Големият делфин, който плуваше начело, внезапно се отклони и започна да се връща назад. Навярно той се стараяше да помогне с нещо на ранения. Но неговият ход бе нерешителен, той спря и се завъртя в кръг. Далматинецът погледна през рамото си и видя, че разстоянието до ранения е намаляло малко.

— Стефане, стреляй в последния! — каза той задъхано.

Стефан като че ли само това чакаше. Изстреляха три нови изстрела, гилзите звъннаха по дъното на лодката. И четирите делфина веднага изчезнаха от погледа им.

— Улучи ли? — попита далматинецът.

— Не знам! — каза Стефан неуверено. — Далече са!...

Когато делфините се появиха отново над водата, раненият беше изостанал още повече, гмуркането му не беше така леко и плавно, както при другите три.

— Давай! — каза далматинецът дрезгаво. — Дай още малко!...

Студентът натискаше с все сила греблото. Гърлото му бе пресъхнало, виеше му се свят, морето пред него сякаш притъмня. Само една мисъл бе останала в ума му — да гребе, да не изостави от далматинеца, да движи лодката напред, към храната на другарите. Един от двамата няма да издържи — или човекът, или делфинът. Един от двамата ще отслабне пръв, ще загуби сили, ще отпадне.

Разстоянието между лодката и делфина отново се бе скъсило до стотина крачки. Стефан, който все още стоеше на носа на лодката с пистолет в ръка, се обърна назад.

— Да стрелям ли?

— Чакай! — каза далматинецът глухо.

Но разстоянието до ранения делфин си оставаше все същото. Трите предни делфина направиха малък кръг назад, водата закипя. Раненият издаде някакъв странен писък — нещо средно между плач и лай, — толкова отчаян и тъжен, че мъжете в лодката трепнаха.

— Греби, братле! — каза отчаяно далматинецът. — Не намалявай!

Младежът дишаше на пресекулки, погледът му тъмнееше. Раненият делфин отново отчаяно изплака. Другарите му приближиха още малко, спряха нерешително на едно място, после отново се

отдалечиха. Може би от горчив опит те знаеха, че ако приближат повече, ще намерят там смъртта си. Внезапно раненият, отчаян навярно, че ще остане сам, усили хода си.

— Стреляй, Стефане!

Стефан стреля още два пъти. Делфинът се гмурна във водата, но те продължаваха да гребат напред. Младежът чувствуваше остра болка в лявата слабина, която подкосяваше съвсем силите му. И двете му ръце пламтяха, сякаш държеше не дървените гребла, а нагорещено желязо.

Когато делфинът излезе на повърхността, те видяха, че той бе изменил посоката си, бе се отклонил почти под прав ъгъл надясно.

— След него! — изхриптя далматинецът.

За да завият косо, трябваше да гребе само далматинецът и Кръстан отпусна за малко треперещите си ръце. Но когато дойде време да дръпне отново с греблото, болката преряза като с нож дланите му.

— Не мога повече! — каза той задавено и пусна греблото.

Далматинецът погледна към него — от ръцете му капеше кръв. Лицето му бе преbledняло като на смъртник и се бе състарило изведнъж. Далматинецът пусна греблото и се изправи.

— Ти луд ли си? — извика той гневно.

Младежът го погледна стреснато и виновно. Той все още дишаше мъчително — на пресекулки. Като вдигна треперещата си ръка, Кръстан избърса с опакото ѝ изпотеното си чело.

— Трябваше по-рано да кажеш! — изгърмя далматинецът.

Младежът мълчеше.

— Стани от мястото! — каза далматинецът с внезапно омекнал глас, като гледаше поразен окървавените ръце на младежа. — Бива ли така!

После, като се обърна към кърмата, сърдито заповяда:

— Капитане, взимай му мястото!...

Но докато направят смяната и опънат отново греблата, делфинът бе избягал далече напред. Сега той се движеше право на изток, към дълбочината на морето, и блясъкът на слънцето им пречеше да го наблюдават добре. Все пак хората не се отчайваха. Животното беше ранено, нямаше да издържи дълго. След час или два то може най-неочаквано да обърне светлия си корем към небето. Важното е да упорствуват, да гребат непрекъснато след него.

Те гребяха още цял час, като се сменяваха. Но щом седна Вацлав, ръцете му веднага се покриха с мехури и далматинецът заповяда строго да стане от мястото.

— Мога още! — каза Вацлав намръщено. — Не съм инвалид!...

Той опъна силно греблата, като се мъчеше да скрие болезнената си гримаса. Далматинецът го наблюдаваше мълчаливо още няколко минути, после решително отсече:

— Ставай, Вацлав!... Това е заповед!... Веднага стани!...

Словакът остави мълчаливо греблата.

— Само ще си нараниш ръцете! — добави далматинецът. — И то без полза!...

— Това не е другарско! — каза намръщено Вацлав. — Всички имаме еднакви права!...

Далматинецът се усмихна едва забележимо.

— Добре, пак ще те пусна!... Но си превържи с нещо ръцете.

Колкото носни кърпи имаше в лодката, всичките ги бе взел Кръстан. Той се бе поуспокоил, но ранените му ръце все още го боляха непоносимо и трепереха като в треска. Раната на дясната ръка бе толкова лоша, че кръвта бе избила през бялата носна кърпичка и той се принуди да върже над нея нова. След тежката умора гърлото му бе пресъхнало съвсем, той едва дишаше от жажда.

Сега на кормилото бяха Стефан и печатарят. И двамата набити и яки, те поддържаха добро темпо, макар печатарят да похващаше за пръв път в живота си гребла. Той привикна доста бързо, макар да гребеше дълбоко и да разходваше много сили.

— По-плитко, с повече лекота! — съветваше далматинецът. — Не гребни само с ръцете, а с цялото тяло!...

Капитанът се бе облегал на кърмата и почиваше. Макар да беше уморен, той не откъсваше поглед от студента. Има нещо силно в тия хора — мислеше смутено капитанът. — Има нещо, което го няма в другите хора. И Адамаки е силен, но неговата сила е в парите. И приставът е силен, но силата му се крие в синята униформа. Диаманди хамалинът е силен като слон, може да подкара с блъскане цял влак. Но това истинска сила ли е? Ако беше тук, сигурно щеше да изглежда много по-слаб от този мършавичък студент, който не бе изохкал, докато кръвта течеше от ръцете му. Друга беше тяхната сила, но капитанът не можеше да разбере каква е тя. От ума ли идваше, или от сърцето?

Капитанът беше виждал и по-умни хора, и по-сърдечни. Този, niskият, който стреляше по делфините, имаше суров, остър поглед, без капчица доброта, но и в него капитанът чувствуваше сила, която го плашеше. Досега му се струваше, че само в студента няма сила, а ето че се беше излъгал.

Да, беше се излъгал! Той го наблюдаваше скришом и разбираше, че младежът страда. В погледа му бе отразена болката, която режеше дланите му. Чуден човек, защо трябваше да направи това! От грешна гордост ли го стори, или просто от инат? Не, нито едното, нито другото! Сега лицето му бе бледно, дишаше тежко, с отворена уста. Навярно гърлото му е пресъхнало съвсем. Навярно жаждата го измъчва стократно. Капитанът въздъхна.

— Вземи малко вода в устата си! — каза той внезапно. — Ще ти олекне!

— Каква вода? — трепна младежът.

— Морска вода!... Изплакни си устата и я изплюй!... Направи тъй няколко пъти!...

Някаква смътна надежда се мярна в погледа на младежа.

— Няма ли да стане по-лошо?

— Ще ти олекне! — повтори капитанът. — В туй лъжа няма!...

— Не знам! — каза намръщено далматинецът. — В нашето море туй е отрова!...

— Не съм казал да я пие! — измърмори капитанът съвсем без желание. — Само да си изплакне устата!...

— Все едно!...

Младежът внимателно следеше капитана.

— Ти жаден ли си? — попита той внезапно.

— Кой не е жаден!... От снощи не съм пил!

— А тогаз защо сам не си опитал?

Капитанът усети как кръвта се качва до лицето му. Кой дявол го караше да им помага? По-хубаво да го беше оставил да мре от жажда.

— Сега ми дойде на ума! — каза той сърдито. — Ако искаш, мога да опитам!...

Капитанът взе бутилката и я натопи в морето. Чу се тихо бълбукане в тясното й гърло, след това то постепенно угасна. Когато младежът видя водата в стъклото, изтръпна. Това наистина бе вода —

чиста и прозрачна като сълза. Капитанът навдигна бутилката, напълни си устата, след това я изплю.

— Нашата вода не е като тяхната! — каза той. — Нашата вода е много по-сладка!... Щом си учен човек, трябва да знаеш!...

— Туй е вярно — каза младежът.

Капитанът отново напълни устата си с вода и сега я задържа още по-дълго.

— Не е страшно! — каза той. — Каквото и да е, но вода е!... През живота си поне една бъчва морска вода съм изпил и слава богу не съм умрял!... Като плуващ, не може да не глътнеш малко вода.

— Дай бутилката! — каза студентът.

Когато докосна с устни гърлото на бутилката, цялото му същество се отпусна в някакво приятно блаженство. Но водата сякаш го срязва със своя неочаквано горчив и солен вкус. Той бързо я изплю.

— Поне още веднъж! — каза капитанът.

Макар че горчеше и соленееше в устата му, той почувствува, че сега му е много по-леко. Нищо, да опита още веднъж. След втория опит той усети как пред очите му светна — сега виждаше много ясно, чувствуваше се много по-бодър и болката в ръцете не бе вече така мъчителна.

— Е как е? — попита капитанът любопитно.

— Засега добре! — каза младежът с усмивка. — Но не знам дали няма да ми излезе през носа...

— Не бой се...

— Ти друг път опитвал ли си?

— Не съм — каза капитанът. — Но съм чувал от рибарите... Те знаят морето до най-тънкото...

— Тъй ще е — каза студентът.

Точно в този момент на греблата застанаха Дафин и Ставрос.

— Да пия ли още? — запита студентът, като гледаше в изпразнената бутилка.

— Не знам! — каза капитанът колебливо. — Чувал съм, че трябва по малко... Но ако искаш — пий!... От туй по-лошо не вярвам да стане!...

— Ходил ли си по други морета? — попита студентът.

— Ходил съм в Мраморното и Егейското море... — До Пирея съм ходил, не повече... Но от тяхната вода не бих пил... Виж, тя е по-

лоша... И цветът на морето е по-друг — не ти трябва мастило... Да ти е чудно как може да има такава синя вода!... И по-прозрачна е — вижда се къде-къде по-дълбоко... Нашата вода е по-друга, много по-сладка е...

С крайчеца на окото си капитанът виждаше, че Ставрос гребеше едва-едва, докато Дафин опъваше с все сила. В този миг той наистина не знаеше кому да се сърди — на шурей си или на момчето. Делфинът пред тях плуваше все така упорито напред, разстоянието между него и лодката си оставаше все същото. „Не, няма да го настигнат — помисли капитанът. — Но щом им се иска — нека гребат. От туй по-богати няма да станат.“

— Сега ми щипе в устата! — обади се младежът. — Дали не е от солта?

— Не бой се — каза капитанът. — Вярно, водата край брега е по-сладка... В Обзор е много по-сладка, защото наблизко се влива голяма река... И от Калиакра нагоре е сладка, защото натам е Дунав... В нашето море плуват речни риби и нищо им няма... Сам аз съм хващал моруни...

Далматинецът изгони Ставрос и седна на мястото му. Трите делфина бяха изчезнали в далечината, но раненият се виждаше много ясно — над водата се мяркаше от време на време неговият лъскав черен гръб. Но защо силите му не отпадат? — мислеше тревожно далматинецът. — Защо така равномерно плува? Дори да не е много тежко ранен той трябва да загуби кръв, а с това и от силата си. Почне ли разстоянието да намалява — значи, всичко е в ред, но разстоянието не намаляваше и може би се бе увеличило още малко. Явно, вината е тяхна! Делфинът навярно отпада, губи силите си, намалява движението, но и те вече не летят след него така бързо, както, когато Кръстан държеше греблата в ръцете си. Сега е въпросът — кой ще отпадне пръв. Делфинът трябва да отпадне, защото е сам, а те са много.

— Да бяхме запазили малко бензин! — въздъхна тихичко до него Кръстан. — Една шепичка макар — щяхме да го настигнем за няколко минути...

— Мълчи! — каза мрачно далматинецът. — Мълчи, че ще се пръсна!...

— Аз на себе си се ядосвам! — каза студентът.

— Все едно — каза далматинецът. — На кой му е слаб умът, да му са здрави ръцете...

— Погледни пощенеца! — обади се печатарят. — Вече едва държи!...

Далматинецът се обърна и го погледна. Лицето му бе преbledняло съвсем, гъста лепкава пот течеше по врата му.

— Капитане, смени момчето! — каза той високо.

Когато капитанът зае мястото му, лодката не тръгна по-бързо. Капитанът гребеше леко, пестеше силите си. Все пак гребането го изморяваше, настроението му спадаше след всяка изминала минута. Защо го задължават да гребе с тях? Нямаат никакво право! Не стига, че го грабнаха насила от дома му, но и сега насила го правят свой аргатин. Е, да, но и той си е виновен за това! Трябва да мълчи, да се мръщи, да стои настрана! Не трябва дума да им продумва! Не трябва нищо да им помага! А ето че стана туй, от което най-много се страхуваше — омекна сърцето му, помогна на студента. Сега всички ще почнат да плакнат устата си с вода, силите им ще се възвърнат, те отново ще почнат да гледат с надежда в бъдещето.

Защо го направи? Той не разбираше!

Поне да спре дотук, да не върви по-нататък. Трябва отново да се затвори в себе си, да склочи устните си... Трябва...

— Капитане! — обади се недоволно далматинецът. — Натисни по-силно греблата!

Капитанът трепна и загреба с лопатата. Мина още половин час, но делфинът не се предаваше — неговият черен гръб все така равномерно се мяркаше пред носа на лодката, все така оставяше върху сивата гладка повърхност на морето дълга диря. Далматинецът започна да се безпокои. Ами ако делфинът победи? Ако неговите сили се окажат по-големи? Слънцето се бе издигнало високо, жегата стана още по-задушна. Не е ли това лудост? — мислеше далматинецът. — Не разходва ли безсмислено последните си сили? Може би това черно дяволско животно е способно да скита още няколко дни с раните си по морето. Може би куршумите са заседнали в тлъстините и кръвта му отдавна е спряла да се излива в морето. Може би е най-добре да спрат, да се предадат — да запазят силите си за друг, по-благоприятен случай.

Далматинецът се колебаеше, не смееше да вземе решение. Ами ако силите на делфина се привършат изведнъж? И това може да стане!

Те ще се доберат до него, ще качат на лодката тежкото му туловище, ще го разпорят, ще се покаже топлатата му, димяща плът. Кръвта ще утоли жаждата им, месото му ще ги нахрани. Те ще бъдат сити и доволни, ще забравят раните си, страданията, горчивите изпитания. С още по-голяма сила ще блесне в тях надеждата.

Но как да разбере истината? С кого да се посъветва? Кой в лодката разбира от тия дяволски животни?

— Капитане! — обади се той внезапно.

Капитанът вдигна тежката си глава и го погледна.

— Ходил ли си на лов за делфини?

— Не съм — каза капитанът.

Но той излъга. Преди три години бе ходил веднъж на лов за делфини — бе прекарал на открито море близо два месеца.

— Но си чувал нещо от рибарите? — продължи далматинецът.

— Чувал съм — каза капитанът неохотно.

— Как ти се струва — ранените делфини дълго ли издържат?

— Не знам — каза капитанът. — За туй не съм чувал...

— Не може нищо да не си чувал — намръщи се далматинецът.

— Не съм чувал! — повтори упорито капитанът. — Делфиноловците нямат интерес от таквиз работи... Ако го чуكنе — хубаво, ако не — кой ще го гони?

Далматинецът се замисли за миг.

— Ти как смяташ — да продължим ли след него?... Или пък вече да спрем?...

— То си е ваша работа — каза капитанът. — Не ме бъркайте във вашите работи...

— Питам те човешки...

— Когато тръгнахте — не ме питахте — каза капитанът. — Няма защо да ме бъркате сега!... Каквото и да ви кажа, може после срещу мен да го вземете!...

Далматинецът се намръщи, но не каза дума повече. Няма нищо по-лошо от колебанието — мислеше той. — Няма нищо по-пагубно! Трябва да вземе някакво решение, да измисли нещо! Не може да се върви повече сяпко напред — стане каквото стане. Не може повече да се рискува! Да запита ли другите? Не, не бива! Сега всички гледат в него, всички смятат, че той знае повече от другите. Сега в него е цялата им надежда.

— Милутине! — обади се Стефан с развълнуван глас. — Погледни.

Далматинецът повдигна глава. Делфинът бе спрял внезапно на едно място, водата около него кипеше. Това трая още няколко мига, после той отново пое напред. Но сега всички видяха, че ходът му не беше така бърз. Разстоянието между него и лодката се скъси до петдесетина метра, всички видяха съвсем ясно черния му гръб.

— Да стрелям ли? — попита възбудено Стефан.

— Не бързай!

Далматинецът седна на греблото, лодката сякаш литна напред. Разстоянието бързо намаляваше — четиридесет метра, тридесет метра! Надеждата, която бе съвсем угаснала, сега отново се бе разгоряла, по-ярка от всеки друг път. Всички следяха с разтуптени сърца страшния финал. Още малко, още няколко минути, и те ще го настигнат. Лицата им бяха напрегнати, очите им блестяха. Храната беше съвсем близо до тях.

— Ще стрелям! — каза Стефан.

— Още малко! — каза далматинецът.

Животното беше на двайсетина крачки — сега и един неопитен стрелец можеше да го улучи. Капитанът следеше двубоя със затаен дъх. Дано да стреля! — мислеше той. — Ако стреля сега — краят е неизвестен. Двайсет крачки не е малко разстояние. Ако го улучи смъртоносно — животното може и да потъне. Навярно те не знаят това — мислеше той. — Нека мислят каквото си щат, тоя път той няма да им помогне. Той няма никакъв интерес да намерят храна.

— Стреляй! — каза далматинецът.

Стефан се прицели и стреля два пъти. Делфинът веднага се гмурна под водата. Всички станаха прави, чакаха къде ще излезе, готови да протегнат към него изгладнелите си ръце. Времето сякаш изчезна, те вече не знаеха няколко секунди ли са минали, или няколко минути. И ето че делфинът излезе над повърхността, гмурна се няколко пъти, пред очите им се бялна коремът му.

— Греби! — извика далматинецът.

Делфинът беше на двайсетина крачки, съвсем неподвижен, белият му корем блестяше на слънцето. Лодката приближаваше стремително към него, готова да го разпори с острия си връх. Той се преобърна във водата, след това отново блесна коремът му.

Далматинецът, който гледаше през рамото си, разбра, че ще го задмине, и пусна греблата.

Точно в тоя миг делфинът започна да потъва. Когато лодката стигна до него, той бе целият под водата — на не повече от половин метър дълбочина. Хората го гледаха смаяни, без да съзнават какво ще се случи. В следния миг той потъна още повече, очертанията му станаха неясни, сляха се с грейналата на слънцето вода.

— Какво става? — възкликна някой изумено. — Къде е делфинът?

Всички видяха как той потъваше все повече и повече, докато съвсем изчезна. Хората се гледаха и не вярваха на очите си. Наистина ли се бе случило това? Беше ли възможно да се случи? Та делфинът беше тук, пред очите им, те го бяха настигнали, готвеха се вече да го извлекат в лодката. Как може сега да изчезне?

— Няма ли да изплува отново? — запита глухо далматинецът.

Той гледаше към капитана. Лицето му бе посивяло като на смъртник.

— Не знам — каза капитанът с безизразен глас.

— Как тъй — не знаеш?

— Отде ще знам!... Чувал съм, че лете делфините отслабват. Тогава някой може и да потъне...

— А ти защо не каза? — попита далматинецът с мрачен глас. — Сливи ли имаше в устата?

Капитанът се намръщи.

— Няма защо да кряскаш! — каза той сухо. — Не съм и помислил за това!... Ако ме беше попитал, можеше да ми мине през ума!... Отде аз ще знам какво си намислил да правиш!...

Далматинецът махна с ръка и седна сломен на пейката. Морето около него беше съвсем пусто. Те бяха отново сами сред неговата безкрайна шир — сломени, премазани от умората, отчаяни.

VII

Към обяд жегата стана непоносима. На небето нямаше никакво облаче, с още по-голяма сила от вчерашния ден светеше брилянтно и ярко лятното слънце. Морето под него сякаш бе притихнало навеки, сякаш бе заспало тежък сън, от който никога вече нямаше да се събуди. Сега то бе станало отново синьо и гладко като порцелан, твърдо и неподвижно като ледник. Хората се бяха отпуснали по пейките, никой не проговорваше. „Сега в душите им е тъмно — мислеше с горчивина далматинецът. — Тъмнина, безнадеждност, униение. Може би те няма да клюмнат съвсем, ще вървят докрай към целта, но ще вървят без надежда, като осъдени. Жаждата ще им се струва по-тежка, гладът помъчителен. Силите им ще почнат да отпадат бързо, след ден-два те едва ще стават от местата си.“

Трябва да се измисли нещо — размишляваше горчиво далматинецът. — Трябва да ги раздвижи, да ги разбуди, да ги съживи. Трябва да ги извади от вцепенението. Трябва да ги залиса, да отклони нанякъде вниманието им. Но как? С какво? Морето и небето бяха празни, без ни най-малка следа от живот. Ни птица, ни риба, дори медуза не се мяркаше около тях. Какво да направи?

Внезапно той се досети нещо, сърцето му радостно трепна. Каква глупост — да не му мине през ума досега! Самото море трябва най-напред за туй да го подсети! Милутин се усмихна и започна бавно да се съблича.

Стефан го погледна учуден.

— Ти какво? — измърмори той. — Слънчеви бани ли ще правиш?

— Ще видиш! — засмя се далматинецът.

— Само туй липсваше — каза Стефан мрачно и изплю гъстата си слюнка през борда.

Далматинецът се съблече съвсем гол. Тялото му беше бяло, стегнато, атлетически развито. Никъде по него не личеше тлъстинка или отпуснатост. Коремът му бе гладък, мускулите играеха пъргаво под чистата кожа, по която не можеше да се види никакво петънце. Той

изглеждаше така млад, силен и запазен, сякаш животът не бе докоснал с нищо здравето му тяло. Докато се качваше на носа на лодката, всички неволно му се любуваха, през душите им мина някакъв чуден полъх на жизненост.

— Ще се къпеш ли? — попита печатарят зарадван.

— Ще се разхладя малко! — усмихна се далматинецът.

Той стъпи на ръба, направи дълъг красив скок и се заби с глава към водата. Всички любопитно гледаха. Когато отново се показа на повърхността, очите му сияеха от удоволствие.

— Чудесна вода! — каза той весело.

Милутин се гмурна във водата, след това заплува около лодката с такава лекота, сякаш бе някаква грамадна морска риба. Движенията му бяха леки, едва забележими, но силни — бялото тяло се плъзгаше под прозрачната вода като теглено от мотор.

— Има ли риби? — обади се Вацлав шеговито.

Далматинецът се гмурна дълбоко, влезе под лодката и след малко излезе от другата ѝ страна.

— Ни риба, Вацлав, ни дявол! — обади се той.

Далматинецът поплува малко, след това излезе. Изглеждаше освежен, тялото му излъчваше прохлада.

— Чий ред е сега? — попита той весело.

Никой не се обади. Изведнъж се оказа, че половината от хората не знаят да плуват. На Кръстан му се беше случвало, но в плитките води край брега — и, разбира се, толкова, колкото да не се удави. Тъмното бездънно море сега му се видя страшно, струваше му се, че щом се потопи във водата, ще полети стремително надолу.

— Не смееш ли? — усмихна се далматинецът.

— Малко е страшничко! — призна си Кръстан откровено.

Усмивката на Милутин стана с няколко сантиметра по-широка.

— Добре, ще те вържем! — каза той. — Ще те придържаме с въжето, докато добиеш самочувствие...

Кръстан озадачено се почеса. Далматинецът се бе къпал гол, но той се стесняваше да се съблече пред другарите си. Да свикне с мъжката голота винаги му се беше струвало по-трудно, отколкото да свикне с женската. Докато се събличаше, Милутин приготви въжето, след това го върза здраво под мишниците. Студентът скочи във водата, след това започна да плува около лодката. Не стана нужда да го

придържат с въжето — плуваше леко, без усилия, усещаше как прохладата на водата обгръщаше отвсякъде тялото му. Като се поизмори, той се прихвана за малко на перваза, после отново се отпусна във водата.

— Стига! — обади се далматинецът. — Стига, ще се изтощиш!

Трети влезе във водата Вацлав. Вързаха и него, но щом го потопиха, той потъна така стремително, сякаш бяха пуснали в морето парче желязо. Далматинецът опъна въжето, словакът изскочи като тапа над водната повърхност. Меката руса коса бе паднала върху лицето му, той пръхтеше и плюеше вода.

— Ух, че хубаво! — обади се Вацлав прегракнало. — Пускай!

Отново отпуснаха въжето, той започна да пляска върху водата като кученце, успя да се задържи няколко мига, без да потъне. Заедно с блестящите на слънцето водни капки във въздуха се носеше и високият му младежки смях — и весел, и мъничко разтревожен. Щом започна да потъва, отново опънаха въжето.

— Ей, хора, здрав ли е възелът? — попита той сериозно. — Ако се отвърже, ще потъна като ютия на дъното...

— Не бой се — усмихна се Милутин.

Пуснаха го. Водата го пое отново в прохладните си обятия, водните струи го милваха с нежните си пръсти, течаха по цялото му тяло, обгръщаха го отвсякъде, свежи и плътни. Кръвта му се съживи, сивата пелена, паднала над съзнанието му, сякаш се разкъса и той отново виждаше всичко в неговите истински багри, в чудната му свежест и преснота. Струваше му се, че е готов да престои във водата до вечерта, но далматинецът се обади:

— Стига, Вацлав!... Ще те вадим!...

— Още малко — каза Вацлав умолително.

Оставиха го още няколко минути и го изтеглиха в лодката. Вацлав дишаше дълбоко, очите му блестяха.

— Тъжно ми е за Чехословакия! — каза той тихо. — Тъжно ми е, че няма море!...

— Когато премахнем границите — каза студентът, — всички морета ще бъдат наши...

Последен се окъпа печатарят. Той се съблече бавно и като че ли без желание. Още щом свали гимнастическата си фланелка, всички неволно го загледаха. Якото му тяло бе покрито с десетина стари

заздравели рани, пръснати по гърдите и раменете. Те изглеждаха всички еднакви по размер, не кръгли, както при изприщванията, а тесни, с грубо зараснали ръбове, сякаш някой му бе нанасял удари с нож. Когато се съблече съвсем, те видяха още няколко такива рани по хълбоците и дори по краката му. Цялото му тяло бе покрито с пробои, като че ли бе служило за казармена мишена. Само Стефан знаеше какво означават тия рани и макар да не ги виждаше за пръв път, лицето му някак особено се изостри.

— Какво е туй чудо? — обади се тихо, с неуверен глас далматинецът.

Печатарят махна с ръка.

— Чудо на природата!...

— Точно тъй — каза Стефан.

Нещо спираше хората да питат повече. Далматинецът го върза под мишниците и печатарят се спусна внимателно във водата. Той знаеше малко да плува, трябваше само от време на време да го придържат. Плуваше така, както плуват из речните вирове малките селски момчета — държеше главата си високо над водата, бухаше силно с крака по водната повърхност.

— Това са рани от нож! — каза Стефан. — От войнишки ножове!...

Като че ли някаква болезнена тръпка мина през лодката.

— Как е възможно? — каза тихо далматинецът.

— Бил е мушкан като чучело! — каза Стефан. — И ето на — пак е останал жив!...

Печатарят ги погледна — изглежда, бе дочул нещо от думите на Стефан.

— Корава е човешката душа! — обади се той.

— Къде е станало туй нещо? — попита далматинецът.

— През въстанието — каза Стефан.

Печатарят остана във водата повече от другите. Когато го извадиха, той се чувствуваше изморен — не толкова от самата вода, колкото от усилията при плуването. Краката му леко трепереха, усещаше лоша празнина в стомаха си. И тогава бе чувствувал същото — припомни си той. — Същата празнина, същия метален вкус в устата, сякаш стоманата на ножовете се беше претопила в плътта му, бе й придала нов дъх. Той избягваше да си спомня за тая ужасна нощ.

Нямаше сили да си спомня. Ръцете се протягаха напред — ножовете ги пронизваха. Ръцете хващаха остриетата, които прерязваха пръстите. Те знаеха, че няма да избягнат смъртта, и все пак се бранеха от студените остриета, искаха да забавят поне за мигновение смъртоносния удар.

Само Милка не се бе отбранявала. Тя хвана сама един от войнишките ножове и го заби с все сила в сърцето си. Милка — сестра му!

„Не е имало друго такова момиче през въстанието — мислеше печатарят. — Друга такава героиня не е имало.“ Той бе чул стотици страшни и кървави истории за въстанието, но такова нещо никога не бе чул. Никаква друга такава девойка не бе виждал. Тя бе храбра като никоя друга — по-храбра от братята му, по-храбра от баща им, който бе получил през войните два златни войнишки кръста. Тя беше и хубава. Малко нисичка беше, но хубава — с горещ поглед, с тъмна къдрава коса, много стройна, сякаш не се бе родила на село, сякаш не бе превивала всяко лято гръб над сърпа. Тя бе по-умна от всички девойки, които бе срещал в живота си — по-умна от всички мъже в селото, по-пламенна, по-горда, по-чиста. Чудно беше как се е родила такава в семейството им — всички други бяха по-малки от нея. Тя бе завършила първа по успех врачанската гимназия — сам директорът ѝ бе връчил наградата, макар да знаеше много добре, че е комунистка. С нея се гордееше целият Комсомол в гимназията, името ѝ притегляше като магнит все нови и нови хора в групите...

— Да сте чували за Милка Кацарска?

Той сам се изненада, като чу гласа си. Другите го погледнаха — те знаеха досега само неговото име, — всички, освен Стефан. Печатарят наведе глава, помисли малко и внезапно започна:

— Като разбиха въстанието, целият отряд започна да отстъпва към югославската граница... Разделихме се на малки групички, за да се промъкнем по-лесно... Ние тръгнахме семейно — баща ми, двамата ми братя, сестра ми и аз... Милка Кацарска е сестра ми — такава героиня нашият край не е раждал. По-големият ми брат се казваше Христо и работеше като обикновен работник в каменните кариери. Средният се казваше Йордан и беше учител в селото... Баща ми беше прост кантонер. Като го уволниха, той сложи в една цигарена кутия двата си златни войнишки кръста, опакова я и я изпрати препоръчана до министъра на железниците... Той беше най-обикновен селянин, но

пред никого не навеждаше глава — ни пред свои, ни пред чужди. Като ни разбиха, не искаше да напусне позицията — искаше да остане там, да умре с пушка в ръка... И изглежда, че тъй щеше да бъде най-хубаво...

Той млъкна за момент, лицето му потъмня съвсем и доби напрегнато изражение.

— Имахме само три пушки и един пистолет — продължи печатарят с малко по-глух глас. — С пушките стреляха баща ми и двамата ми братя — те бяха служили войници. На сестра ми дадохме пистолета — тя беше момиче, трябваше да се пази... Аз имах само един войнишки нож — туй беше цялото ми оръжие... За пушките имахме до десетина патрона и няколко за пистолета. Знаехме, че ако се наложи да водим бой — няма да издържим повече от час, нямаше с какво да се браним...

— Сигурно ви е предал някой! — обади се Стефан със зъл глас.

— Не вярвам — поклати глава печатарят. — Никого не срещнахме по пътя си, защото се придвижвахме само нощем... Откриха ни през деня в една малка горичка, заградиха ни от всички страни... Беше цяла рота, но ние удържахме позицията близо три часа... Баща ми уби двама, един уби каменарят, двама нарани тежко учителят... След това патроните се свършиха, те тръгнаха срещу нас. Само един патрон беше останал в пистолета на сестра ми — един за самата нея. Но Йордан не я остави, измъкна оръжието от ръката ѝ, захвърли го в храстите. „Не бива! — каза той разплакан. — Ти си момиче, може да те пожалят.“

И сестра ми заплака, тръгна към храстите да търси пистолета си. Тръгна права, без да се бои от куршумите. Онези веднага откриха по нея стрелба. Тогава брат ми се изправи и извика високо:

„Предаваме се!“

Лицето на печатаря прежълтя от спомена, гласът му съвсем прегракна.

— Плениха ни и ни заведоха в близкото село — продължи той. — Ротата командуваше поручик Йорданов, син на генерал Йорданов. Него сигурно го знаете — придворен човек с много голямо влияние. И военният министър се накланя лекичко, когато говори с него по парадите. Синчето чувствуваше властта на баща си, държеше се наистина като генералски син... Беше красив младеж с много

елегантна униформа, пушеше цигара от цигара, говореше късо и малко предвзето. Когато ни вкараха в стаята му, той беше седнал на миндера и държеше в ръката си късо камшиче. Спомням си го като сега — беше без куртка, ризата му бе разгърдена до средата на гърдите... Лицето му беше красиво, но малко голобрадо и женско. Ако не беше униформата, целият би изглеждал някак мекичък и закръглен. Поручикът умееше да се владее, като влязохме, едва ни погледна.

„Кажете си имената!“ — обади се той.

Ние си казахме имената. За пръв път той повдигна глава и ни погледна малко учудено.

„Роднини ли сте?“

„Това са синовете и щерка ми!“ — каза старият.

„Интересно! — измърмори иронично поручикът. — Семейство комунизъм!... Много интересно!“

Сега той ни разглеждаше по-внимателно, по-дълго спря погледа си на сестра ми.

„На колко години сте?“ — попита той сестра ми.

„На деветнайсет!“ — каза тя.

„По-хубаво да си бяхте гледали седенките! — каза той. — По-добре да ви бяха щипали ергените!“

„Те и на вас не биха простили!“ — каза студено сестра ми.

„Тъй ли?“ — намръщи се поручикът.

Той помълча малко, после каза:

„Кой уби войниците?“

„Аз!“ — обади се баща ми.

„Не беше лошо! — каза поручикът. — Пет души от десет удара.“

„От девет!“ — каза брат ми, учителят.

„Единият от убитите е ваш! — измърмори презрително поручикът. — Тъкмо се чудех какво да го правя!“

„Тоя грях Бог ще ни прости!“ — каза баща ми.

„Вярваш ли в Бога?“

„Не!“ — каза баща ми.

Но той излъга. Тайно той вярваше в Бога, в това бях сигурен. Но сега той се срамуваше да има един и същ бог с тях.

„Къде си се научил да стреляш така добре?“ — попита поручикът.

„Участвувал съм във войните! — каза старият. — Имам два златни войнишки кръста!“

Офицерът се намръщи.

„Срамота! — каза той сърдито. — Герой от войните, а сега предател... Срам ме е да те гледам!“

„И мен ме е срам да те гледам! — отвърна спокойно баща ми. — Докато ние си леехме кръвта и гниехме в окопите, твоят баща седеше на топло в двореца и лижеше подметките на царя!“

За пръв път, откакто бяхме в стаята, в погледа на поручика блесна омраза. Но той се овладя бързо, на устните му се появи малко крива презрителна усмивка.

„Вие сте смели хора! — каза той. — А на нас ни трябва смели и силни хора!... Ние умеем да ги ценим!“

„На вас ви трябва подлеци! — каза учителят. — Подлеци и подлизурки!... Как ще си въобразите, че сте силни, ако няма кой да ви лиже ботушите?“

„Сега говорим като хора!“ — възрази офицерът намръщено.

„А откъде ще се вземат при вас смели и силни хора? — продължи развълнувано брат ми. — Щом някой повдигне глава, вие веднага го смачквате, натъпквате го в земята... Хората около вас стават все по-дребни и по-дребни!...“

Поручикът помахна нервно камшичето си.

„Бате! — каза сестра ми. — Не се унижавай да спориш с него!“

Офицерът отново погледна сестра ми. Постепенно лицето му се измени, той лекичко облиза червените си устни.

„Ти си хубава!... — каза той. — И предполагам, че не си девствена... Доколкото знам, вие не държите на такива буржоазни предразсъдъци.“

Сестра ми пребледня, но не отговори.

„Вие сте за свободната любов, така ли е? — продължи той презрително. — За свободното отдаване?“

„Мръсник!“ — каза грубо сестра ми.

Поручикът я гледаше нахално, лекичко разклащаше камшичето си.

„Сигурно си спала там с всички! — каза той. — Да се избере само един — туй е против равенството!“

„Ти си играеш с живота!“ — обади се брат ми, учителят.

„Нима? — засмя се подигравателно поручикът. — Не е ли обратното?“

„Ние сме трима яки мъже! — каза брат ми. — Ако скочим и тримата — ще те удушим, преди да гъкнеш!“

„Ами охраната...“

„Няма да гъкнеш!“ — повтори брат ми.

Офицерът все още гледаше към сестра ми. Личеше си, че никак не се страхува от нас.

„А може би се лъжа! — каза той. — Може би комунизмът не те е отровил докрай!...“

За пръв път сестра ми едва забележимо се усмихна.

„Докрай! — каза тя. — Съвсем докрай!“

„Имаш ли си някого?“

„Аз ще умра чиста! — отвърна сестра ми. — Туй никой не може да ми отнеме...“

„Ами ако те дам на войниците? — каза поручикът. — Те поработиха добре днес... заслужават тая награда!“

Гласът му беше твърд и леден. За пръв път ние онемяхме — не смеехме да кажем нито дума. Баща ми мълчеше като попарен и брат ми, учителят, мълчеше. От него сякаш бе изчезнала всичката сила — сега той не приличаше на себе си.

„Всичко зависи от мен! — каза поручикът. — Само от мен и от никого друго. Запомнете добре това!“

За пръв път той стана, отиде до прозореца и погледна навън. Нощта бе лунна, листата на дърветата изглеждаха бели. Тоя свят зад прозореца ми се струваше така далечен, така непостижим и забравен, сякаш бяха минали векове, откакто го бяхме напуснали. Офицерът мълчеше и гледаше през прозореца. В тоя миг той навярно нещо размисляше, защото лицето му изглеждаше неестествено съсредоточено. И ние мълчахме, гледахме бездиханни неговите високи лачени ботуши. Вече никой не мислеше, че можем да се хвърлим върху него. Ние чакахме. Ние знаехме, че той сега решава съдбата ни. Тогава за пръв път разбрах колко страшна сила има в човека, който държи в ръцете си съдбата ти. Най-после поручикът се обърна и ни обхвана с хладния си поглед.

„Мога да ви застрелям още тая нощ! — каза той сухо. — Без съд и присъда!... Мога да ви предам на военен съд!... Мога и да ви пусна

— това зависи само от мен!...“

„Не можеш да ни пуснеш! — каза глухо брат ми, каменарят. — Ако ни пуснеш — ще ти смъкнат пагоните!“

„Моите пагони — каза офицерът — може само царят да свали... Никой друг — само царят...“

„Не говори с него!“ — каза мрачно учителят.

„Ние и без това свършваме целия разговор! — намръщи се офицерът. — Ето какво ви предлагам аз... Момичето ще остане да спи при мен тая нощ... Разбирате ли?... Доброволно и съзнателно!“

„Ще те удушим!“ — обади се глухо учителят.

„Мълчи, глупак! — за пръв път рязко и грубо повиши глас офицерът. — Като говоря — слушай!... Ако тя се съгласи — ще пусна трима от вас — най-напред, разбира се, момичето!“

Той ни огледа мимоходом.

„И теб!“ — той ме посочи с камшичето си.

„И теб!“ — той посочи брат ми — работника.

Настана глуха, страшна тишина.

„А вас двамата — каза той — ще предам на военния съд... Не се знае как ще ви осъдят... Ако мине време — може и да отървете куршума!“

Сестра ми се обърна и ме погледна. Очите ѝ бяха уплашени, в тях имаше сълзи. Много добре разбрах в тоя миг, че тя мислеше за мене, не за себе си. Поручикът отново седна на миндерчето.

„Ще бъда с вас откровен докрай! — продължи той намръщено. — Ако бяхте слаби — може би щях да ви пожаля!... Но вие сте силни и смели!... Трябва да бъда луд човек, за да пусна такива хора на свобода... Кой ще ми гарантира, че утре няма да пратите куршум в гърдите ми!?... Вие такова нещо можете ли тук пред мен да обещаете?“

Ние мълчахме.

„Ето виждате ли? — каза той мрачно. — За да ви пусна — аз трябва да отнема силата ви!... Туй е съвсем ясно!“

„Никой не може да отнеме силата ни!“ — каза учителят.

„Тебе не те питам! — каза презрително офицерът. — Сега питам сестра ви!“

„Съвсем излишно е! — отвърна глухо сестра ми. — Ние тръгнахме заедно на смърт!... Ние всички заедно ще умрем!...“

Тя каза това тихо, но гласът ѝ просто звънна в ушите ми. Кога бе успяла да събере силите си? Брат ми, учителят, се усмихна, лицето му просия. Брат ми, работникът, въздъхна дълбоко и изправи главата си. Баща ми мълчеше покрусен и гледаше към мен. Тогава аз почти не забелязах погледа му. Припомних си го по-късно. И този миг аз го виждам така ясно, сякаш той е пред очите ми. Сърцето ми се къса, когато си спомням за това, иска ми се да хапя ръцете си...

... Внезапно печатарят млъкна. Лицето му беше посивяло, грозни ситни бръчици се появиха около очите му. Всички в лодката мълчаха. Лицето на Стефан бе станало като каменно, страшна ледена омраза бе свила устните му. Пощенският чиновник бе пребледнял силно и бе навел глава. Капитанът се бе навъсил и смутено мачкаше пръстите си. Само в погледа на Ставрос проблясваше едва сдържано мрачно злорадство.

— Аз това съм го изпитал! — каза тихо далматинецът.

Печатарят трепна и повдигна глава.

— Вацлав, ти разбираш ли? — попита той.

— Всичко разбирам! — отвърна тихо Вацлав.

Сега дори да подухнеш вятър — те не биха го усетили. Сега те бяха забравили морето, облаците, далечните брегове — бяха забравили и себе си.

— Изведоха ни на разстрел след полунощ — започна печатарят така внезапно, както бе млъкнал. Бяха един взвод войници заедно с поручик Йорданов. Минахме през селото — така глухо и пусто, сякаш в него нямаше жив човек. Никъде не светеше прозорец, никъде не лавна куче — само луната блестеше страшно върху каските на войниците. Щом излязохме от селото, поручикът спря колоната. Ние се спогледахме ужасени — дали някъде тук няма да бъде гробът ни? Но поручикът извика взводния подофицер и заповяда сухо:

„Съблечи момичето!“

Подофицерът го погледна с недоумение.

„Съблечи момичето! — кресна грубо поручикът. — Не разбираш ли български?“

Подофицерът разкъса дрехите ѝ, тя остана гола пред нас и пред войниците. Поручик Йорданов отново изкомандува, колоната тръгна напред. Луната все така безмилостно светеше и заливаше всичко с мъртвешка белина. Мъчех се да не гледам сестра ни, която вървеше

между нас с вкаменено лице и неподвижен поглед. Гледах отчаяното лице на баща ни, гледах сълзите в очите на учителя, гледах убитата походка на най-стария брат и сам плачех. Раменете ми се тресяха, спъвах се на всяка крачка, едва движех краката си. Чувствувах, че войниците ни окръжаваха все по-плътно и по-плътно, чувах все по-ясно тяхното грубо дишане, сумтенето им, сухото им преглъщане. Струваше ми се, че в тия ужасни минути сме заобиколени не от хора, а от животни — от чакали някакви, които скимтят и протракват с ченетата си, готови всеки миг да се нахвърлят като бесни върху сестра ни. Строят се разтури съвсем, тежките ботуши тупаха безразборно по твърдата земя. Те мълчаха и всички ние се движехме като някаква тъмна вълна — пред тях вървеше бяла като сняг сестра ни — крачеше безшумно към прясно изкопаните гробове. Виждах как чистите ѝ бели рамене треперят и разбрах, че те треперят не от страх, а от срам — от срам пред братята ѝ, пред стария ѝ баща. Срамът цялата я разтърсваше и тя бързаше — бързаше повече от нас към близките гробове, а заедно с нас бързаше и се задъхваше тъмната войнишка глутница.

„Сестричке! — обади се разплакан учителят. — Горے главата, сестричке!“

Но тя мълчеше.

„Ако комунистът се унижи — той престава да бъде комунист! — говореше на пресекулки брат ми. — Затова поручикът го е измислил туй!... Само за това, разбери!“

„Разбрах!“ — каза през зъби сестра ми.

Погледнах я — сестра ми бе изправила главата си, вървеше вече с много по-сигурна и твърда стъпка. В тоя миг тя ми се стори необикновено красива — по-красива от най-красивия сън. Вече не се срамувах да я гледам. Бях горд с нея и потайно прехвърлях нейната красота върху себе си. Та тя е моя сестра — моя истинска сестра, нейната плът е и моя плът, нейната кръв е моя кръв, нейната душа е моя душа. И тя, и братята сме като клони, които изхождат от едно стебло — ние сме едно общо, което никой не може да раздели.

„Стой!“ — изкомандува поручикът.

Бяхме пристигнали. Пред нас зееше голяма черна яма — нашият общ гроб. Земята беше глинеста, стоеше на едри, страшни буци, побелели от лунната светлина.

„Отстъпи десет крачки назад!“ — изкомандува офицерът на войниците.

Те отстъпиха. Поручикът дойде при нас и ни погледна мрачно. Лицето му бе много бледно, устните плътно стиснати. Сега той не изглеждаше така силен и самоуверен, както в стаята си, гласът му звучеше малко глухо.

„Повтарям ви още веднъж моето предложение! — каза той нетърпеливо. — Заклевам ви се — ще си удържа обещанието!“

„Махай се, куче! — извика сестра ми. — По-добре ме хвърли на войниците!...“

Той я гледаше, но тя вече не трепереше и не се криеше.

„Добре! — каза офицерът. — Сами си избрахте съдбата!...“

Изправиха ни край ямата. Офицерът изкомандува сухо и войниците сложиха ножовете. Едва сега разбрахме страшното му решение — трябваше да загинем не от куршумите, а от студените стоманени остриета. Подофицерът стоеше край взвода, лицето му беше черно от мъка. Чувствувах как пушките потреперват в ръцете на войниците, очите им бяха широко отворени и уплашени. Те гледаха към нас — малката групичка, застанала край гроба, хора с изправени глави, хванати ръка за ръка; те гледаха към голото момиче, което вече не трепереше и не се срамуваше; гледаха блясъка в очите ни, стиснатите ни устни. Може би едва в тоя миг те почувствувах колко ние сме по-силни от тях, колко е велико и безсмъртно делото ни. Преди малко те бяха глутница, сега се бяха превърнали в стадо. Единственото нещо, което ги спояваше, беше страшната, осветена от вековете воля на командира.

Поручик Йорданов стоеше на няколко крачки от тях и пушеше. Огънчето на цигарата му святкаше, на силната луна проблясваше лакът на ботушите му. Той се бавеше. Може би той чакаше от нас някаква последна дума, може би искаше да увеличи нашата предсмъртна агония.

„Да живее съветска България!“ — извика учителят.

Поручикът хвърли цигарата и я стъпка с ботушите си.

„Муши!“ — заповяда той остро.

Гората от ножове тръгна срещу нас. Те идваха все по-близо и по-близо, блясъкът им ставаше все по-силен и все по-страшен, аз все още не можех да повярвам, че това е краят — толкова е било могъщо в

мен желанието за живот. Едва когато първият нож прониза гърдите ми, разбрах, че всичко е свършено...

... Печатарят поклати печално глава, погледна своите спътници и продължи със съвсем притихнал глас.

— Няма да ви разказвам как се събудих в гроба, зарит с пръст... Който е преживял този ужас и е запазил разсъдъка си — той вече от нищо не може да се стресне... Когато се измъкнах навън, все още бях с доста запазени сили... Бях много млад и както след това разбрах — не бях загубил много кръв... Тогава бях облечен в тесен, прилепнал до тялото ловджийски елек от еленова кожа... Добре обработената жилава кожа бе намалила силата на ударите — нито един от ножовете не бе проникнал много дълбоко и като по чудо не бе засегнал никаква жизнена артерия... Освен това тясно прилепналата дрешка бе задържала и кръвоизливите. Едва когато изминах няколкостотин метра, от раните ми почна да блика повече кръв... На пътя ми се изпречи някаква планинска рекичка — немного широка, но дълбока и силна... Падах и ставах, разбих зъбите си в хлъзгавите речни камъни, но най-после стигнах до отсрещния бряг... Силите ми се изчерпваха съвсем — вече не можех да ходя, вече пълзях... Пълзял съм тъй няколко часа и най-после съм загубил свят... В това положение ме намерил един наш другар от селото... Той ме прибра у дома си, той ме лекува, докато съвсем оздравях... Но това е цяла история, нея друг път ще ви разкажа...

Печатарят млъкна. Никой в лодката не повдигна глава, не трепна, не се обади. И синята водна шир около тях не трепкаше — гладка и лъскава като огледало. Морето като че ли бе притихнало завинаги и като че ли завинаги бяха угаснали неукротимите морски стихии. В мъртвината на задушния летен ден само сърцата на хората бяха живи, само те все още обичаха и мразеха, разкайваха се и се изпълваха с неугасими надежди...

VIII

Тая нощ никой не можа да заспи — ни от екипажа, ни от пътниците. Само Ставрос, който се бе свил до мотора, дремеше като котка — без да се отпуска съвсем, готов при най-малкия шум да подскочи. Някаква особена нервност бе обхванала хората, сякаш лодката бе навлязла в безкрайното наелектризирано пространство, в което всеки миг може да изтрепти гигантска оглушителна мълния. Без да съзнават, те бяха нащрек, сънят бягаше от очите им.

Зад борда не се виждаше никакво море. От него не идваше никакъв шум, никакъв полъх, никакво движение, сякаш се бе превърнало в океан от гъста, застиваща лава. И лодката не се поклащаше, освен когато хората ходеха по нея. Бе необикновено горещо и задушно, сякаш лавата изпускаше своята последна мъртвешка жегга. Бе съвсем тъмно. Допреди час ниско на запад светеше вечерницата — необикновено едра и светла, като сигнална лампа на загубен в морето кораб. Когато тя падна съвсем до хоризонта — върху морето се появи тъничка като перо, нежна светлинна пътека, появи се и малко късче от невидимия досега хоризонт. След това вечерницата изчезна зад ръба на морето, хоризонтът отново се загуби, мракът припълзя плътно до бордовете на лодката и я задуши. Хората лежаха изтощени по дъските и пейките, обливаха се в пот и губеха последната влага на телата си.

Далматинецът въздъхна тежко. Като ехо от другия край на лодката му отвърна с едва чути въздишка капитанът.

Да, и на него не му бе никак леко през проклетата нощ. В омачканата кутия бяха останали само три цигари и той ги изпуши и трите, без да помисли за утрешния ден, сякаш с изгрева на слънцето щеше да дойде и последната развързка — гибелта или спасението. На двете цигари той все пак се досети да прибере нищожните угарки. Към третата посегна, без да съзнае в първия миг, че е последна, изпуши я невнимателно, след това разсеяно хвърли угарката през борда. Чифт човешки очи проследиха уплашено нейната бърза полегата траектория.

Щом докосна морската повърхност, цигарата угасна — всичко беше свършено.

„Мръсен тип! — помисли Стефан злобно. — Нищожно мръсно животно!...“

Вече от няколко минути той следеше с притаен дъх малката светлинка при кърмата. Сега повече от жаждата, повече от глада, който глождеше празния му стомах, го измъчваше друга страшна жажда — към мъничкото огънче на цигарата, което светулкаше в мрака — ту по-силно, когато онзи дръпваше, ту по-слабо, когато я отделяше от устните си. Той следеше нейните слаби движения и от време на време поемаше дълбоко въздух. До носа му достигаше едва забележимият аромат на цигарата и Стефан чувствуваше как му прилошава от желание да я грабне от ръцете му. Искаше му се да дръпне само веднъж — макар само веднъж, но тъй, че да зашумят ушите му, да се завъртят над главата му едрите звезди, да почувствува как стомахът му се присвива конвулсивно от глътката, сякаш е получил внезапен удар с нож...

Тая единствена негова отровна страст не беше стара. Той я бе придобил, когато работеше в тютюневия склад. Той ходеше на работа с празен стомах и веднага потъваше в силния, зашеметяващ мирис на тютюна, който бе изпълнил голямата празна зала. Отначало му прилошаваше, струваше му се, че ще повърне всеки миг. Празният стомах не искаше да приеме тежката миризма, бунтуваше се срещу нея, отблъскваше я от себе си. Той усещаше след всеки изминат ден как някъде дълбоко в коремната му кухня се образува мъртъв възел, който растеше и растеше — ставаше по-тежък и по-плътен, отровно горчеше.

Така беше отначало. След това тютюневата миризма се настани дълбоко в него, изпълни цялото му същество, проникна в душата му, сложи жълт отпечатък върху всичките му мисли и чувства. Тя попи така дълбоко в него, както бе попила в белите стени на склада, в нечистия под, в сините замърсени престилки на работничките. Той вече не можеше да живее без тая миризма, както не можеше да живее без душата си. Цигарите станаха за него по-важни от насъщния хляб.

През целия си живот Стефан се бе унизил само веднъж пред враговете си. Само веднъж му се бе случило, и то заради синия дим на цигарата — само веднъж, за пръв и последен път. Все пак той посегна

тогава към тая чужда цигара, взе я между загрубелите си пръсти, с едва забележимо ласкаво движение погали нежната хартия. Погали я, сложи цигарата в устата си, почувствува с връхчето на езика си нейния едва забележим лютивичък вкус. Изведнъж в стаята като че ли стана по-светло, спокойствие нахлу в душата му.

Тогава онзи драсна разсеяно клечка кибрит. Стефан се понаведе, запали цигарата, с все сила вдъхна първата глътка.

Предния ден го бяха арестували на една улична акция. Рядко се случваше да не го арестуват, обикновено попадеше в ръцете на полицията. Стефан никога не бягаше като другите. Той запалваше цигарата си и тръгваше бавно точно срещу полицаите. Отначало тоя номер минаваше много добре — полицаите знаеха, че виновният не стои на едно място, че той бяга. По-късно те запомниха лицето му и Стефан вече не можеше да се отърве — неизбежно попадеше в полицейския участък.

Но на вчерашната акция за разлика от друг път го обискираха много внимателно и го затвориха в отделно помещение. Не му оставиха нищо — нито пари, нито цигари. Арестът беше тясно циментово помещение — съвсем празно и голо, с купчина воняща слама в единия ъгъл. Той завари там само един арестант — дрипав, възрастен циганин, който сам не можеше да обясни за какво е арестуван. Навярно бе участвувал в някакъв побой, защото на остриганата му глава личеше дълбока грозна рана от удар с остро желязо — цялата запълнена с тютюн и мръсна паяжина. Раната го болеше — циганинът крачеше из тясното помещение с мътни очи и непрекъснато стенеше. И той нямаше цигари. Никъде из празното помещение Стефан не намери ни цигара, ни дори най-малката угарка.

Цяло денонощие той прекара в ареста, без някой да го потърси. След всеки изминат час му се пушеше все повече и повече, гърлото му пресъхна съвсем. Не им дадоха ни храна, ни вода — нищо! Раната на циганина се възпали зле, червеното петно на главата му растеше и тровеше кръвта му. Той вече не можеше да ходи — лежеше на мръсната слама в ъгъла и тихо стенеше.

Извикаха го едва на другия ден и го заведоха при полицейския следовател. Щом влезе в стаята, Стефан веднага усети острия мирис на тютюна. Следователят седеше зад евтина писалищна маса, изглеждаше уморен и нервен, пепелникът му бе пълен с недоизпушени цигари. До

мастилницата бе поставена голяма стокъсова кутия с цигари с отворен капак. Тя бе вече полуизпразнена, цигарите вътре бяха разбъркани, сякаш следователят ги бе вадил с шепи. За миг Стефан забрави всичко друго — целият му поглед се запълни с вида на цигарите — всичките еднакво бели, еднакво гладки, с еднакъв хубав жълт тютюн.

— Казвайте, Костов, как ще се разберем с вас — с добро или с лошо?

Стефан трепна и погледна следователя. Неговият вид му се стори неочаквано гладен и бедняшки. Той бе слаб, небрежно обръснат, с къса коса, която растеше без посока. Палтото му бе изтъркано, връзката — мазна, и усукана, на ръцете си имаше омачкани архиварски ръкавели. Целият му вид подсказваше беден, трудолюбив държавен чиновник, който изхранва с труд грамадното си семейство.

— Господин следовател — каза Стефан мрачно, — долу в килията един човек умира от отравяне на кръвта...

— Какъв човек?

— Един циганин...

— Циганин ли? — учуди се следователят. — Нямам циганин!...

— Вече двадесет и два часа лежа с него — каза Стефан. — На главата си има голяма рана от удар с тесла.

Следователят се разтревожи, започна да върти телефоните. След малко някъде по стайте се обади дежурният старши стражар. Гласът на следователя изведнъж се промени — зазвуча грубо, остро, заповеднически. Стефан слушаше учуден — същият ли човек бе това — с мазната връзка и омачканите ръкавели?

— Заведете го веднага в болницата! — заповяда сухо следователят. — И ми съобщете какво е станало!...

Той затвори телефона, обърса уморено лицето си с цялата ръка и измърмори така, сякаш в стаята го чакаше негов приятел:

— Каква идиотщина!... Някакъв поп го ударил!...

Следователят най-последно забеляза накъде гледа неговият арестант и каза небрежно:

— Може да запалите!... Запалете!...

Стефан трепна, протегна автоматично ръка. Едва когато лютият тютюнев дим опари гърлото му, той разбра какво е извършил.

— Чини ми се, че ще се разберем с добро? — попита следователят, като го гледаше втренчено с малките си очички.

Стефан въздъхна тежко, протегна ръка и угаси цигарата.

— Чини ми се, че никак няма да се разберем! — каза той сухо.

Следователят не отговори. За миг той сякаш забрави, че има човек в стаята, лицето му отново доби уморено и изнервено изражение. Стоеше неподвижен като статуя, погледът му се бе вцъклил в някаква точка на пода, ръждивите му клепачи не трепкаха. Той нищо не мислеше, нищо не съобразяваше — беше изчезнал от стаята. Навън грееше късно следобедно слънце, по паважа тракаше с железните шини гальота, хиляди пращинки се виеха из лошия застоен въздух. Внезапно животът се стори на Стефан така жалък и нищожен, така лишен от всякакъв човешки смисъл, че той неволно трепна.

— Значи, няма, а? — каза следователят.

Но той навярно не съзнаваше какво е казал, навярно мислеше за друго и сега раздвоеният ум ловеше последната нишка на забравения разговор.

— Няма! — каза Стефан с твърд глас.

Следователят отново го погледна. Той мълчеше, но сега наистина мислеше. Пепелта от цигарата му се отрони и падна на бюрото, но не се разпиля.

— Били ли сте в Дирекция на полицията? — попита следователят.

— Не съм — каза Стефан.

— Там ще ви пратя! — каза следователят и въздъхна. — Вие имате дебела глава!... Не мога да се справя с вас!...

Той одуха пепелта от бюрото си, потърка ръце и добави с отвращение:

— На мене вече и циганите ми са много!...

— Някой ден ще ви уволнят! — каза Стефан.

— Да, знам! — кимна следователят.

Той отново погледна към арестанта, в погледа му се появи мисъл.

— А на вас, искрено казано, ви завиждам! — измърмори той без желание. — Там ще ви нажулят, както трябва, в туй бъдете съвсем сигурен... И все пак ви завиждам...

Гласът му звучеше така искрено, че Стефан се обърка — не знаеше какво да отговори.

— Не се учудвайте, тъй е! — каза следователят. — Всеки от вас си въобразява, че върти някакво голямо колело... Това колело върти

друго — трето и на края някаква грамадна машина се раздвижва и тръгва напред... Това е, разбира се, някаква страшна глупост — истинско перпетуум-мобиле на глупостта... Но важното е, че въртите това дяволско колело с някаква цел... А сам аз въртя някакво празно колело, знам, че е празно, и все пак го въртя... Разбирате ли какво искам да кажа?

— Досещам се — каза Стефан намръщено.

— Вие женен ли сте? — попита следователят.

— Не съм...

— Не бива да се жените — каза следователят сериозно, сякаш съветваше племенника си. — Женитбата е върхът на страшната пирамида от човешки глупости... Защо искате да правите революции, да ви пита човек?... По-добре борете се за туй — хората да не се женят...

Едва сега Стефан се усмихна.

— Не се смейте, аз ви говоря сериозно! — каза следователят.

— Мислех си, че сте се карали днес с жена си...

— Не, не съм се карал! — поклати глава следователят. — Вече не се карам с нея, не съм толкова глупав... Само глупаци като вас могат да се карат с жените си... А вие, другарю революционер, някой ден сигурно ще разберете кой кошмар е по-страшен за човечеството — кошмарът на глада или кошмарът на брачното съжителство...

— Не ви завиждам! — каза Стефан. — Никак не ви завиждам!...

Но следователят сякаш не го чу.

— Ще разберете! — повтори той мрачно.

С това разговорът свърши. Още същата вечер един униформен полицай го взе от ареста, за да го заведе до Дирекцията на полицията. Току-що се бе мръкнало, но лампите вече светеха на фона на жълтото небе. Беше събота вечер и улиците бяха пълни с хора, които се обръщаха след тях. Те не знаеха какво е извършил нисичкият, начумерен младеж, те дори не поглеждаха лицето му. Но те виждаха, че дрехите му са стари и тесни, че обувките му са скъсани, че след него върви полицай със свалена пушка. Те бяха свободни, а неговата свобода беше отнета — това бе най-страшното! Стефан виждаше в очите на един съжаление, в очите на други спотаена радост. Той не разбираше, че това не е злорадство. Те просто се радваха, че не са на неговото място, че са свободни и могат да отидат, където си искат.

Скоро се стъмни съвсем и светлината на уличните лампи стана по-ясна. Сега само дърветата хвърляха по паважа големи черни сенки, които потреперваха едва забележимо, когато в клоните минаваше слабият вечерен ветреца. Беше топло, над града се носеше гъстият аромат на хилядите току-що цъфнали липови дървета. По улиците бързаха рояци момичета в леки блузи и къси плисирани полички — радостни, че утре е празник и няма да отидат рано нито в университета, нито в задушните канцеларии. От разтворените яки се подаваха техните гладки шици, ритмично потракваха токчетата, блестяха в сумрака нежни, продълговати очи. Нехайни весели младежи по ризи с къси ръкави докосваха техните голи лакти, гледаха в очите им, вслушваха се в ласкавите извивки на смеха им.

Хората живееха, а един от тях крачеше мрачно пред острия нож на полицая. Той отдавна бе забравил, че в събота вечер са часовете на малките човешки радости, чакани през цялата седмица. Тогава всеки има на ума си нещо — разбира се, според кесията. Имаше хора за всичко — за големите кафенета, за малките кръчмички, за аперитивите с тесни ниски балкончета, за сладкарниците, за новите шкембеджийници, за оперетните театри, за танцовите забави, за градините и големите народни бирарии. Всеки търсеше в тях своята малка радост.

Стефан не познаваше тоя свят — не знаеше от него нищо. Сега той крачеше по улиците и гледаше мрачно гъмжилото от хора. Той беше гладен, цялото тяло го сърбеше от мръсотията на ареста. Той беше необръснат, омачкан, кирлив, недоспал. Той беше нещастен. Душата му бе обърквана от нелепия разговор със следователя, тежеше й споменът за греха с цигарата. Целият настръхнал и изострен, той виждаше неща, които друг път бе отминавал с презрение. Той виждаше голите гладки шици на момичетата, нежните им пръсти, блясъка на тъмните им очи. Той виждаше леката възбуда по лицата на мъжете, виждаше изгладените им панталони, лъснатите обувки, грижливо вързаните вратовръзки. Той виждаше как те бързаха, за да стигнат по-рано там — в тъмната алея или на трапезата, покрита с пълни чаши и изобилна храна.

Тая вечер той виждаше всичко.

Той крачеше пред ножа на пушката, гледаше и мислеше. Изведнъж му се стори, че живее някакъв различен и страшен живот,

нереален и пълен с нечовешко напрежение, далечен като звездите от обикновения живот на хората. Никаква външна радост не достигаше до него, никакъв вкус от живота, никакво усещане на човешка топлинка от докосване на пръстите. Той бе обречен да се лишава от всичко, да търпи всичко, да крачи напред и напред, без да вижда себе си.

Заради кого? — питаше той себе си.

Заради тях!

А защо те минаваха край него, защо го задминаваха като чужденец? Защо не се нахвърляха срещу полицаия, който го водеше равнодушно към скотобойната? Защо не се опитваха да го изтръгнат от ръцете му, да му върнат отнетата насила свобода? Хората го поглеждаха и отминаваха към своите малки радости — към своето момиче, към пиленето, изпържено в масло, към чашата евтина фабрична боза. И самият той крачеше робко пред полицаия, примирен в себе си да приеме всяка съдба, която ония ще му предложат.

Защо?

Ако хората са нищожества, революционер ли е той, или дребен джебчия, заловен от жените в градския трамвай?

Когато прекосяваха булеварда пред Ректората, той забави малко крачките си, след това се обърна рязко и удари с все сила полицаия. Стражарят рухна, без да гъкне, пушката му издрънча на паважа. Стефан побягна по булеварда по посока на парка. Някой извика след него: „Дръжте го!“. Той тичаше и усещаше след себе си стъпките на преследвачите. Планът му беше прост — трябваше да прекоси булеварда до оградата на Ботаническата градина; трябваше да се покатери по нейните железни и да се прехвърли вътре. Той не знаеше какво трябва да направи по-нататък, но и това като начало не беше лошо...

Той тичаше с все сила, а след него тичаха преследвачите му. Все пак той тичаше по-бързо от тях. Минувачите по улицата му правеха уплашено път, никой не се опитваше да го спре. Той вече приближаваше оградата, когато забеляза човек пред себе си.

Помнеше го и досега — с все сила се мъчеше да не го забрави. Беше млад човек, облечен в нов летен костюм. Обувките и връзката му бяха жълти, гъстата му черна коса, все още мокра от сресването, блестеше като полирана. Беше навярно някакъв глупак, защото стоеше

точно на пътя му — леко разкрячен и с разперени ръце, сякаш играеше на гоненица с момичета. Както тичаше, Стефан протегна юмрука си. Ударът беше страшен и попадна точно в зъбите. Чу се грозно хрускане, човекът се завъртя като пумпал и се залепи о тротоара. Стефан се препъна в него и падна. Все пак той стана доста бързо и се хвърли като звяр срещу решетката на желязната ограда, но беше вече късно. Преследвачите го застигнаха, дръпнаха го за краката и го събориха на земята. Те почнаха да го ритат кой където свари с острите върхове на обувките си. Те не знаеха какъв е той, защо бе побягнал от полицаия, но го риташа като побеснели, скачаха върху гърдите му, върху лицето му, смазваха пръстите му с токовете си. Около групата, която го пребиваше, се образува веднага широк кръг — момичетата надзъртаха през раменете на мъжете, някои се хилеха, други мрачно мълчаха. Стефан се опитваше да се изправи, но те отново го събаряха и почваха да го ритат и скачат върху него — тия с новите обувки, с грижливо вързаните вратовръзки и изгладените панталони, тия, които бързаха към тъмните алеи на парка, за да гаят своите момичета.

„Не заради тях!“ — помисли Стефан отчаяно.

„Не заради тях!“

Той стана, но отново го събориха, отново се нахвърлиха бясно върху него. Внезапно някакъв мощен мъжки глас изгърмя край тях:

— Какво правите, мизерници?

Побоят изведнъж се прекъсна — всички се обърнаха към непознатия. Стефан все още лежеше на тротоара — окървавен и изпращен. Той го видя много добре — беше възрастен мъж с къса черна брада, изправен и строг. Носеше хубав тъмен костюм. Ризата и ръкавелите му блестяха от белота. Видът му беше гневен и властен — нямаше никакво съмнение, че ще спре озверилата глутница.

— Кого биете, мръсници такива!...

Две години по-късно — като нелегален — Стефан мина през нощта по една от централните улици. Той бързаше, грижливо заобикаляше всеки съмнителен човек. Не трябваше да спира никъде, да не се отвлича с нищо — трябваше да пристигне на всяка цена там, където се бе отправил.

И все пак той спря като закован. Стоеше пред витрината на една книжарница и гледаше втренчено портрета на същия този мъж с черна брада и остър умен поглед. Никъде около портрета нямаше никакъв

надпис за името му. „Може би — мислеше Стефан — той е твърде известен човек, за да има нужда да пишат името му.“ Известен, а сам той не го знаеше. Никога след това не го узна.

IX

Хората в лодката не можеха да заспят. Влажният мрак ги притискаше отвсякъде, те лежаха изнемощели, обливаха се в пот. И все пак не беше така тъмно, както преди един час. Някаква едва забележима светлина се бе появила в далечината — светлина като призрачно бяло сияние. Под нея отново се провидя хоризонтът — макар и не така отчетливо като при залеза на вечерницата, но затова пък и на много по-голяма ширина.

Пръв се обади Вацлав:

— Какво е там?... Какво свети?...

Никой не му отвърна, никой не си бе дал труд да помисли за това.

— Какво свети? — повтори Вацлав.

— Ще изгрее луната! — обади се тихо капитанът.

— Каква луна?... Нали няма луна?...

Наистина те бяха пресметнали безлуннето, преди да тръгнат. Надали биха могли да приближат незабелязано островчето пред Созопол, ако на небето светеше луна.

— Това е последната четвърт! — обади се отново капитанът.

Единствен печатарят усети промяната в гласа му и се поизправи. Сега гласът на капитана звучеше без своята обикновена грубост — беше много по-тих и много по-спокоен.

В лодката настана тишина. Капитанът все още гледаше към слабото, нежно сияние, което бавно изгряваше от тъмните бездни на морето. Лицето му бе неподвижно, тялото отпуснато. Цялата му душа сякаш бе пълна с тая бяла спокойна светлина — студена и чиста като звездите. Нещо се бе счупило в него, страстите бяха угаснали, желанията — смирили. Сега той се чувствуваше по-лек, по-спокоен, по-свободен — като човек, който се е простил с нещо. Бялата спокойна светлина струеше в мислите и осветяваше всеки спомен. Той отново виждаше своята бяла къщичка край морето, но сега тя му се струваше съвсем мъничка и далечна. Той виждаше своята стаичка, високото желязно легло, жена си — посърнала и отпаднала. Но жестоката болка

вече не пронизваше сърцето му, не го караше да се облива в кръв. Само някаква слаба тръпчива горчивина все още свиваше гърлото му.

Той не бе свикнал да гледа в себе си, не съзнаваше ясно какво се е случило. Но нещо се бе случило, нещо се бе променило. Разказът на печатаря бе минал като силен вятър през душата му. Сега въздухът бе чист, хоризонтът спокоен и далечен, по дърветата не бе останал нито един мъртъв лист.

Преди няколко часа той бе мислил с дълбоко, сдържано удивление: „Има някаква сила в тия хора!“... Сега мислеше: „Има някаква светлина!“. Тия слова още не се бяха родили, но той чувствуваше силно, с цялата си душа техния смисъл. Не може да има живот, ако няма светлина! Животът без светлина е тъмен и страшен! Не може да има хляб, ако няма сол! Безсолният хляб е като дървесинните трици! Не можеш да имаш себе си, ако не можеш да се видиш. Тогава ще бъдеш като дърветата и тревата. Той още не мислеше това, но го чувствуваше.

Той още не можеше да гледа в себе си, но бе видял самия себе си. Само за едно мигновение бе съзрял своята свита и уплашена сянка до тия, които стояха с бледи лица край прясно изкопания гроб. Това бе достатъчно. Толкова достатъчно бе, че вече не смееше да гледа печатаря. Той целият се свиваше, когато онзи отправяше случайно погледа си към него. Той криеше очите си, не смееше да покаже гласа си. Само когато гледаше към морето, се чувствуваше спокоен и сигурен. От морето към него прииждаше бялата спокойна светлина. Сега той бе останал съвсем сам и можеше да премисли.

Да премисли — но какво? Винаги досега бе смятал, че живее добър и справедлив живот. Добър, справедлив и честен — в това никога не се бе съмнявал. През целия си живот той с нищо не се бе опозорил, нито пък сам бе опозорил някого. През целия си живот той никого не бе измамил, нито веднъж не бе плюл на честта си. Само своята жена бе обичал — никоя друга. Никога нищо не бе откраднал от съседите си, никому не бе завиждал, никого не бе наклеветил, никого не бе предал. Нямаше човек на земята, от когото да се срамува за нещо си...

Наистина ли?

Или пък може би имаше?

Капитанът въздъхна тежко и наведе глава. Някакъв полузабравен образ се раждаше от спомените му — дълго, сухо лице, корави, нарязани устни, виолетови уши. Някакъв силен глас гърмеше в ушите му. Някакви очи го гледаха — добродушни и честни. Виждаше сняг по двора на училището — тънка бяла пелена, по която личаха отчетливо стъпките на войниците. Времето беше кишаво и влажно, духаше мелтемът, в далечината гърмеше глухо морският прибой. Всяка следа върху мокрия сняг скоро се изпълваше със сивкава вода, която нощем замръзваше.

Те бяха дошли в училището с най-вехтите си цивилни дрехи, с обикновените си обуца, дори по сандали. Трябваше да получат веднага моряшки униформи, шинели и здрави ютени обувки, а не получиха нищо. Минаваха месец след месец, дойде зимата. Обувките им се изпокъсаха от безконечните маршировки по плаца, късите им палтенца вече не можеха да ги запазят от студа. И храната беше толкова лоша и слаба, че мнозина я хвърляха, макар да не се намираше никаква допълнителна храна. Войната скоро бе свършила, хамбарите на селяните бяха празни.

Капитанът си спомняше сега своите собствени обувки с натъжено сърце. По-точно това не бяха обувки, а селски кундури, които се продаваха по еснафските чаршии на връзки — като чирозите и кромид лука. Но кожата им беше много здрава, подметките им бяха наковани на гъсто с железни кабари. Той накуцва цяла седмица, докато свикне с коравата като гъон кожа, но в края на краищата свикна. Имаше дебели вълнени чорапи, дълги и груби гащи от домашно платно и вълнена фланела, каквито другите нямаха. Всички обувки в училището се изпокъсаха — само неговите бяха съвсем здрави, сякаш току-що ги беше обул. Доскоро всички гледаха с полупрезрение грубото, недодялано селянче, но на края започнаха да му завиждат. Той не страдаше така от студа и влагата като другите.

Но една сутрин се случи нещо неочаквано, нещо, за което години наред след това се говореше — от випуск на випуск — като за нечувано събитие. През тая сутрин никой не отиде на храна във войнишката столова. Гладни и премръзнали, учениците се събраха пред щаба, започнаха да крещят и скандират. Те искаха това, което им се полагаше — дрехите, обувките, храната. Напразно около тях тичаха уплашени и побеснели офицери, напразно се опитваше да ги успокои

началникът на училището. Момчетата стояха рамо до рамо и не искаха да се пръснат.

Единствен в цялото училище само капитанът не видя събитието. Само той остана в спалното помещение. Неговите обувки бяха здрави, вълнената фланела топлеше тялото му. Но дори да беше гол и бос, пак би останал в помещението, пак не би излязъл да протестира заедно с другите пред началството.

Той мислеше — няма път за мене назад! Ако другите ги изпъдят от училището — сигурно има къде да отидат. Но той нямаше къде да отиде, зад гърба си нямаше нищо. Тъй бе казал и баща му, когато го изпращаше: „Опичай си ума, момче!... По корем да лазиш, с нокти да драскаш, но да свършиш училище!... За тебе тук няма хляб, тъй да знаеш!... Не свършиш ли училището, бягай на пристанището в града, хващай се за самара!... Друго от теб няма да стане!“.

Той знаеше много добре, че работите са точно тъй, както баща му бе казал. Може ли той да рискува?... Не, не може, в никой случай не бива!... Докато другите напускаха с шум и тропот спалното помещение, той седеше мрачно на леглото си с гръб към вратата. Момчетата бяха тъй улисани и възбудени от всеобщата треска, че никой не го забеляза. Всички излязоха навън, но той остана. Изведнъж някой изгърмя зад гърба му:

— Ти какво правиш тук?

Той едва не подскочи от уплаха. Пред него стоеше висок младеж в ученически шинел и вълнена моряшка шапка. Цялото му лице бе пламнало от яд и възмущение. Той го познаваше, беше от неговия випуск. Момчетата го наричаха Щърка, макар да не беше нито слаб, нито тънкокрак.

— Излизай веднага навън! — кресна сърдито младежът.

— Глей си работата! — глухо и враждебно избоботи той.

Един момент Щърка го гледеше смаяно, сякаш не вярваше на очите си.

— Значи си предател? — сухо и презрително каза младежът.

— Какъвто и да съм — то си е моя работа!...

Навън стачниците изреваха, чу се дружно: „Уууу!“. Щърка погледна възбуден към прозорците, захапа нетърпеливо устни.

— Туй нещо няма да ти простим! — каза той. — На челото ти ще го запишем!...

Нещо особено имаше в тона му — така изпълнено с дълбоко презрение, че момчето с кундурите се стресна и погледна уплашено след него. Дали да не излезе и той?... Дали да не се присъедини към другите? Така или иначе всички нямаше да изключат!... А ако изключеха всички, нямаше да държат само него за мостра! Окръжен с омраза и ненавист, как щеше да живее в града, как щеше да намери работа?... Дали не е по-хубаво да излезе?

Демонстрацията на учениците завърши с успех. Още на другия ден от София пристигна някакъв плешив полковник и произведе анкета. На момчетата веднага раздадоха всичко, което им се полага. Началника на училището преместиха в Бургас. Но за да бъде всичко наред — изключиха и трима от учениците, между тях и Щърка.

Момчето с кундурите си отдъхна. От училището изчезна единственият жив свидетел на неговия позор. Но дали другите бяха научили нещо от него?... Надали!... Всички се държаха с момчето така, както се бяха държали и преди стачката — полупрезрително, полуснизходително... Трябваше да минат години, за да стане равен на другите и дори да поизлезе малко напред. В края на краищата като човек той бе наистина честен и момчетата го смятаха за добър другар...

Оттогава бяха минали много години, но капитанът се страхуваше да срещне Щърка. Въпреки всичко момчето с шинела бе станало моряк — беше капитан на една гемия, която ходеше чак до Пирея и Кюстенджа. Ако видеше гемията му на пристанището, капитанът гледаше да не се мярка много нататък. Ако знаеше, че е в кръчмата, той не влизаше там, купуваше си цигари от бакалницата. Щърка го познаваха по цялото крайбрежие, всички го обичаха. За него казваха, че е моряк, който може да удържи на всичко, без да му мигне окото. Никога, при никаква буря, той не бе изхвърлил през борда дори чувал с дървени въглища. Собствениците на гемии го ценяха и търсеха, макар да знаеха, че е комунист.

Това още повече тревожеше капитана.

И въпреки всичко те веднъж се срещнаха. Туй стана през една зимна вечер на един имен ден. Щърка го видя, усмихна му се добродушно, подаде му ръка. След малко, когато се чукаше с всички — чукна се и с него. Беше ли го познал? Или пък старата случка се бе изличила от паметта му? Може би той му бе простил, а може би се

преструваше, че е забравил. Капитанът никога не разбра истината, избягваше дори да мисли за това. През цялата вечер, макар и да се усмихваше и преструваше на весел, той нито веднъж не посмя да го погледне в очите...

... Най-сетне луната показва над хоризонта своето деликатно рогче, толкова тъничко и бледо, че едва се забелязваше. Тя бе като мъничка драскотинка на опушеното до черно небесно стъкло, нежна като перце на чайка, отвейно от вятъра. Тя бе прозрачна като малка медуза, чиста като морска раковинка, съвсем без блясък. И все пак тя светеше, мракът бягаше от нея, морето я отразяваше. Точно под нейния нежен рог имаше малка сребърна локвичка. Оттам към лодката, загубена в мрачините на морето, се бе простряла тясна лунна пътечка, толкова нежна и чиста, колкото и самата луна...

Капитанът не можеше да заспи, никой не можеше да заспи. Едни лежаха на дъното на лодката и гледаха звездите. Други гледаха в себе си и не виждаха нищо друго. Но капитанът гледаше луната и малката пътечка, защото не искаше да изчезне от душата му бялата спокойна светлина. Минаваха часове и той все още я гледаше. Минаваха часове и му се струваше, че става все по-лек и по-свободен. Той бе забравил глада, бе забравил страховете си, бе забравил жаждата, която сушеше тялото му. Той гледаше към светлината.

Отдавна бе минало полунощ — той все още гледаше нататък. Малката сребърна локвичка под луната се бе разляла нашироко, но отражението бе избледняло съвсем. То бледнееше все повече и повече, губеше очертанията си, разтапяше се в мрачините. Скоро от него нямаше да остане никаква следа.

Внезапно капитанът се поизправи и се вгледа втренчено. Не, отражението не изчезваше, то отново бе започнало да се увеличава. Светлината му ставаше по-гъста, по-зеленикава, по-жива. То вече не стоеше на едно място, то се движеше. Луната бе неподвижна, а отражението ѝ се местеше бавно на север към юг и към тях — сякаш бе омагьосано. Морето бе гладко като стъкло, а отражението кипеше в хиляди отблясъци, вълнуваше се, трептеше. Мъртвата неподвижна вода бе оживяла, отблясъците бяха тръгнали на път.

Сън ли бе това?

Капитанът протегна ръка и побутна с пръст босия крак на далматинеца. Милутин веднага се изправи, сякаш отдавна бе чакал тоя

знак.

— Пасаж! — каза тихо капитанът.

Далматинецът първоначално не разбра.

— Какъв пасаж?

— Риба!... Цял пасаж риба!...

Далматинецът погледна през борда и веднага разбра. Двата гледаха как морето кипеше и фосфоресцираше, пасажът растеше пред очите им, заливаше с трепкащи сияния хоризонта пред тях.

— Голям пасаж! — каза далматинецът.

— Тепърва ще гледаш! — кимна капитанът. — Туй е само началото!...

И други в лодката повдигнаха глави, гледаха удивени рядкото зрелище. Пасажът се движеше бързо, след всяка изминала минута нарастваше все повече пред очите им. Сега вече съвсем ясно се виждаше трептенето на милионите риби, фосфоресциращите блясъци се сливаха в някакъв безумен митически танц.

— Това е едра риба! — каза капитанът. — Торук или лефер!...

— Не можем ли да хванем нещо? — обади се с възбуден глас Кръстан.

— С какво? С голи ръце ли?... — каза скептично капитанът.

— Ама това са милиарди! — упорствуваше младежът. — Можеш да си загребеш с ръце!...

— Не може с ръце!... Туй е риба! — измърмори капитанът.

— Не може ли с платнището?

— Е, как с платнището?...

Вацлав гледаше със затаен дъх и не вярваше на очите си. Той нито беше чел, нито беше слушал, че рибите са движат на такива гигантски стада. Пасажът сякаш извираше от морските дълбини, разстиляше се все по нашироко и по нашироко, все по-ярко светеше, все по-силно трептеше. Водата сякаш бе изчезнала съвсем, останала бе само рибата — гръб до гръб и перка до перка, — толкова гъсти бяха трепкащите светлини.

— Пригответи греблата! — заповяда далматинецът.

— Няма смисъл! — каза капитанът. — Пасажът идва към нас!... И да искаме, не можем да му избягаме!...

— Пригответи греблата! — повтори далматинецът, сякаш нищо не бе чул.

Едва сега капитанът разбра.

— Кой знае! — каза той със съмнение. — И да я улучиш с лопатата, само ще я зашеметиш!... Тя пак ще избяга!...

— Ще уловим риба! — рязко и малко грубо възрази Милутин. — Трябва да уловим!... Или искаш тъй да ни се изниже под носа!...

След малко пасажът ги заля със зеленото си сияние, цялото море около тях пламтеше. Додето им стигаше погледът, бушуваше студеният фосфорен пожар, кипеше и преливаше в милиарди отблясъци. Наведени над борда, хората гледаха като хипнотизирани гъстите стада — рибата лудуваше, пенеше водата, блъскаше се една в друга, течеше като река край тях. Струваше им се, че само ако протегнат ръка, ще хванат някоя за хрилете, ще я изтеглят жива и трепкаща в лодката. Изведнъж като че ли ги обзе някаква лудост, някаква бясна рибарска страст — да уловят! Да умрат, но да хванат нещо!... Да вкопчат пръстите си в студената хлъзгава плът! Да я смачкат, да я умъртвят!... Зелените пламъци танцуваха пред очите им, рибата се мяташе, водата кипеше под силните удари на опашките им.

— Удряй! — извика хрипкаво Милутин.

Той пръв грабна едната лопата, капитанът другата.

— Удряй! — крещеше той.

Вацлав гледаше с широко отворени очи. Гол до кръста, далматинецът с все сила удряше водата, като някакъв Харон, който отбива от лодката грешните души. Ударите му бяха силни, отсечени, бързи, водата под него кипеше. Щом вдигнеше греблото, на същото място стоварваше удара си капитанът. Рибата прииждаше като сляпа, мяташе се под ударите им и изчезваше — нито една не оставаше на водната повърхност.

— Стреляй, Стефане! — изкрещя далматинецът.

Стефан стреля два пъти. Щом изстрелите заглъхнаха, далматинецът скочи заедно с дрехите си в морето, чу се плясък и след миг над водата се появи мускулеста ръка, която държеше голяма риба.

— Дръж здраво! — извика той и я хвърли в лодката.

Рибата падна близо до Вацлав. Той скочи върху нея, тя се изплъзна от ръцете му, но Вацлав успя отново да я сграбчи. Рибата трепереше все още жива в ръцете му и той целият трепереше заедно с нея, сърцето му лудо биеше. Тя искаше да се изплъзне, но той знаеше, че вече няма да се изплъзне, усещаше между пръстите си нейната жива

трепереща плът, конвулсивните ѝ движения. Цялото му същество сега ликуваше над плячката, ноздрите му поемаха жадно нейния остър лугав мирис, пръстите му потъваха в хрилете — в розовата лепкава кръв. Най-после рибата престана да мърда и той я издигна до лицето си, като все още стискаше хрилете ѝ.

— Лефер! — обади се пощенският чиновник.

За половин час, като биеха с греблата и стреляха от време на време, успяха да хванат още три риби — за щастие и трите доста големи. Но пасажът не беше вече така гъст, макар цялото море — и на изток, и на запад — да кипеше от фосфоресциращи отблясъци. Рибата течеше и течеше, от изток продължаваха да прииждат все нови вълни. Далматинецът се изтощи съвсем, вече едва се държеше над водата. От десетина минути не бе уловил нищо и надали щеше да улови. Колкото и силно да светеше морето, рибата не бе така много, както при първата вълна.

— Стига! — обади се далматинецът прегракнало.

Той се улови за перваза на лодката, но силите не му достигаха да се прехвърли вътре. Хванаха го за ръцете и с труд го изтеглиха в лодката. Тялото му бе изстинало, той едва се движеше от изтощение.

— Оставете го да полежи! — каза капитанът. — След малко ще се съвземе!...

Постлаха му част от своите дрехи и той се отпусна без сили върху тях. Очите му бяха зачервени от солената вода, дишаше тежко и хрипкаво.

— Опасна риба! — каза той задавено. — Не съм ловил в живота си такава риба!...

— Кефалът е по-бърз и по-хитър — каза капитанът. — Но леферът е по-хищен. Който си жали мрежите, лефер не лови... Той ги реже като с бръснач...

— А сега какво ще ги правим? — попита Стефан. — Сурови ли ще ги ядем?...

— Няма да ни задави! — каза капитанът. — Прясната риба и сурова е вкусна...

— По-добре — опечете я! — обади се от мястото си далматинецът. — Тъй и тъй няма да преядем, ами поне да си направим кефа!

Не беше толкова трудно да я опекаш. Срязаша с нож бидончето за бензин и сложиха ламарината на дъното на лодката. След това откъртиха една дъска и я нацепиха на трески. Скоро сред мрачините на морето лумна огън, към небето се понесоха искри. Когато ламарината се нагорещи, те поотместиха огъня и сложиха върху нея рибата. Из въздуха се понесе такава упойваща приятна миризма на печена риба, че всички притаиха дъх.

— Ще ми изтекат слюнките! — обади се жално Кръстан.

Миризмата ставаше все по-силна, все по-гъста, все по-ароматна. Леферът цвъртеше върху горещата ламарина, пукаше — по тенекията потече кафеникав сос. Всички гледаха към огъня като хипнотизирани — сега и да се появеше отнякъде военен катер, надали биха го забелязали — толкова бяха увлечени в гледката. След дългия глад отново имаха храна и те дори не можеха да си представят какъв ще бъде тоя чуден миг, когато ще я сложат в устата си, когато зъбите ще се раздвижат блажено, за да превърнат всичко в ароматен сок...

Когато най-после опекоха рибата, печатарят раздели всяко парче надве. Вътрешността бе полусурова, малко кървава около костите, бяла и сочна там, където рибата бе опечена добре. Най-големите парчета дадоха на далматинеца и капитана, най-малкото на Ставрос. На Вацлав дадоха добре опечен къс откъм опашката. Той го пое с щастливо изражение и едва не го изпусна от изненада — толкова то бе горещо.

— Как си го държал? — попита той смаяно. — Това е жив въглен!...

Печатарят не можа да го разбере и само махна с ръка. Вацлав държеше рибата за опашката, старателно я духаше.

— Няма да хвърляш нищо! — обади се далматинецът. — Ще сдъвчеш и последната кост!... Разбираш ли!...

Вацлав очакваше рибата да бъде вкусна, но тя надмина стократно всичките му очаквания. Беше толкова сочна, че се топеше в устата му — той я ядеше и примигваше, гълташе и примигваше. Той я пестеше, за да продължи по-дълго това удоволствие, въртеше я стократно из устата си, поглъщаше я с истинска мъка. Струваше му се, че всяка капка се превръща в кръв и сила, които бликваха на вълни в жилите му. Струваше му се, че страните му поруменяват, че се изправя превитият му гръб, че по-силно заблестяват очите му. Когато най-сетне рибата свърши, той каза с въздишка:

— Това ми стига за цял живот!...

И капитанът бе изял своето парче, но все още движеше бавно устните си, сякаш не можеше да се примири с мисълта, че всичко е свършено. Все още бе много гладен, все още му се ядеше — вътре в него сякаш нещо крещеше за още малко храна. Морето около тях се бе очистило от фосфоресциращите блясъци, но те все още сияеха в далечината на югозапад. Дали наистина не можеха да хванат по някакъв начин още риба? Може би ако си бяха послужили с прерязания бидон като с черпак! Може би ако си бяха послужили с платното като с мрежа! Но сега беше късно, рибата бе изтекла, около тях отново се простираше тъмна неподвижна вода...

„Поне да запуша!“ — помисли капитанът. Внезапно той се досети, че е свършил цигарите, последната от тях бе изпушил още преди няколко часа. Е, да, но в кибритената кутия той бе натъпкал угарките — те ще му стигнат за днешния ден. Той я извади и изсипа угарките на дланта си, до носа му достигна техният тръпчив въглен мирис. Докато размисляше как да свие от тях нова цигара, той усети, че някой го гледа втренчено. Капитанът вдигна глава и срещна погледа на Стефан. Ако той му бе проговорил, надали би могъл да му каже нещо повече...

Капитанът се посмути, сви шепата си, после съвсем ненадейно и за себе си каза:

— Тъкмо си мислех дали ще ни стигнат!...

— Пуши си!... — каза Стефан мрачно. — Цигарите са твои!...

Капитанът замълча.

— По-хубаво да я караме по другарски — каза той тихо. — Делихме рибата, да разделим и цигарите!...

Стефан усети как гърлото му пресъхна, но не отвърна нищо.

— Тъй ще е най-добре! — каза капитанът.

Той не забеляза, че докато говореше, печатарят внимателно се вслушваше в думите му. Лицето му бе строго и замислено, широка гънка се бе образувала между очите му

— Стефане! — каза той предупредително.

— Дай да пушим! — обади се далматинецът. — Вацлав, ти май че имаше някакво тефтерче?

Наистина в тефтерчето на Вацлав имаше листа от оризова хартия. Откъснаха си четири листа и свиха от угарките четири тънки

цигари. Докато свиваше своята, Стефан усещаше как пръстите му трепереха от вълнение, устата му се изпълни със слюнка. Далматинецът щракна клечка кибрит, четиримата запалиха — сам той, Стефан, капитанът и печатарят. Над лодката се понесе лютивя миризма и се смеси с остатъците от миризмата на печената риба.

— Хубава! — каза блажено далматинецът.

Стефан усети как му се зави свят, устата му се изпълни със солена слюнка, започна да му се гади.

— Тъкмо каквато трябва! — обади се капитанът. — По-серт не може и да бъде!

Стефан дръпна втори път от цигарата. Първоначалното замайване бе минало, сега никотинът сякаш пъплеше из кръвоносните му съдове, слаби тръпки преминаваха из цялото му тяло. Той въздъхна дълбоко и тежко, отпусна се на дъното на лодката и отново дръпна. И четиримата пушеха и мълчаха, около тях се носеше лютивият цигарен дим и се наслойваше на тънки нишки в неподвижния въздух — тънки нетленни жички, които свързваха хората. Вече никой никого не мразеше, никой на никого не беше враг. В притихналата лодка нямаше врагове, нямаше часови, нямаше страх. За пръв път всички имаха обща съдба и чувствуваха като общо нещастие безветрието. Макар и приковани в тъмното безнадеждно море — за пръв път те се чувствуваха свободни.

Х

Капитанът се събуди късно от спокойния си сън с някаква особена лекота в сърцето. Той полуотвори очи, през клепките му блесна синята ярка светлина на небето. Около него бе необикновено тихо и лодката бе така неподвижна, сякаш в тиха неделна утрин лежеше у дома си на коравото легло и чакаше всеки миг да удари черковната камбана. Той отново затвори очи. Какво се бе случило? — Нищо — просто бяха уловили през нощта четири риби. Спомените прииждаха бавно — зелено фосфоресциращо море, огън, мирис на печена риба, синкав дим на цигари. Но чувствата и вълненията бяха изчезнали, изгубил се бе ароматът им. Той бързо изтрезняваше, чувствуваше някакъв срам в душата си — като пияниците, които се събуждат с тежкото угризение, че и снощи пак са извършили някаква лоша пиянска глупост.

Защо така неочаквано бе омекнала душата му? Защо така неочаквано бе се предал? Защо бе забравил своето, защо бе приел чуждата съдба? Той си припомняше бялата светлина и вече не можеше да я разбере, припомняше мислите си и се срамуваше от тях.

Лодката се разклати — дочу се шум на леки стъпки от боси крака. Човекът стоеше край борда, не помръдваше. Сега блясъкът на слънцето падаше точно на лицето на капитана, клепачите му пареха, под тях пламтеше червенина. Като не можа да издържи повече, той въздъхна и отвори бавно очи.

— Капитане! — обади се тихо далматинецът.

Капитанът трепна силно, сякаш звукът премина през сърцето му. Далматинецът го гледаше право в очите, погледът му бе открит и пряк — сякаш гледаше някого от своите.

— Виж морето! — каза той.

Капитанът се поизправи.

— Синята вода! — каза той тихо.

Сякаш сънят ги бе пренесъл в някакво чудно далечно море — така различен бе сега цветът му. Водата не беше вече синьо-зеленикава, а плътносиня и тежка — като разрежено масло. Из такива

води капитанът бе плавал, като бе ходил в Пирея, и няколко пъти ги бе виждал на рибарските кораби. Въпреки тежката синина водата бе необикновено прозрачна. Слънчевите лъчи я прерязваха косо, но не се губеха и всеки от тях светеше сам за себе си в дълбините, сякаш морето бе пронизано от хиляди искрящи сребърни стрели.

— Каква е тая история? — попита далматинецът с вдигнати вежди. — Като че ли сме из нашите морета!

Той му говореше като на свой — гласът му бе спокоен и изпълнен с доверие. Капитанът преглътна сухо и каза:

— Морето ни е отвлякло...

Далматинецът го погледна бързо:

— Накъде ни е отвлякло?

— Знам ли? — каза капитанът. — Питай го да ти каже!...

— Навътре?...

— Може и да е навътре — към дълбоката вода!... А може и да е към турската граница!...

Лицето на далматинеца изведнъж се промени — спокойствието изчезна от него, чертите му се изопнаха.

— Как — към турската граница? — попита той рязко. — Как е възможно?

— Ами щом сме в синята вода! — каза капитанът безпомощно.

Далматинецът се обърна и обгърна с бърз поглед лодката. Хората спяха, никой не ги слушаше.

— Я обясни! — каза той намръщено.

Но въпреки това гласът му звучеше свойски — той вярваше, че това, което чуе, ще бъде истината.

— Какво има да се обяснява! — въздъхна капитанът. — Моряците тъй наричат дълбоката и чиста вода... Към Варна тя е много навътре в морето...

— Колко много?

— Не знам какво да ти кажа!... Към Варна е към шейсет мили, може и повече. А на юг е по-близо... Зависи накъде ни е отвлякло течението.

Далматинецът се замисли.

— Познаваш ли лоцията на Черно море? — попита той с потъмняло лице.

— Учил съм я! — отвърна капитанът. — Но съм я забравил... Ние с нашите корита пътуваме все край брега...

— А теченията как вървят?... Успоредно с брега или навътре към морето?...

— Успоредно...

— И според тебе какво излиза? — попита далматинецът.

Капитанът мълчеше.

— Кажи!... Както мислиш — тъй кажи!...

— Сигурно сме отишли на юг — каза капитанът, като произнасяше с отвращение думите. — Синята вода на юг е по-близо до брега... Не вярвам течението да ни е отвлякло толкова навътре в морето... — Зад гърба им се чу лек шум. Без да се обръща, далматинецът понижи съвсем гласа си:

— Никому дума за това! — каза той почти с дъха си. — Разбираш ли?... Никому нито дума!...

— Вижте водата! — обади се Вацлав. — Господи, каква вода!... И колко дълбоко се вижда!...

Капитанът се отпусна на мястото си. Душата му бе раздвоена в тоя миг и над тежкото съжаление бавно се издигаше гордостта — все по-светла и все по-радостна. Далматинецът му се беше доверил. Те двамата имаха сега обща тайна. Тая тайна ги свързваше и отделяше от другите, правеше ги доверени и еднакви. Чертата, която делеше лодката надве, беше изличена и те бяха прекарали нова невидима черта — през душите си. Добре, щом иска да мълчи, ще мълчи!... Все едно в чий интерес е това!...

XI

Денят бе така ярък, тих и горещ, както другите, слънцето все така немилостиво пламтеше. Какво от това, че водата около тях бе синя и прозрачна, какво от това, че слънчевите лъчи проникваха дълбоко в морските бездни. Колкото и дълбоко да проникваха, те не виждаха в светлината им никакъв живот, никакво движение. Колкото и прозрачна да беше тя, вкусът ѝ оставаше все така солен, даже по-солен и горчив. И небето беше пусто, не се мяркаха по него никакви облаци, не прелитаха никакви птици. Часовете се изнизваха мъчително, жаждата ставаше все по-тежка и все по-непоносима. Устните им пресъхнаха съвсем, силите им отпаднаха — вече никой не се движеше, никой не говореше. Мъртвилото на морето бе започнало бавно да прелива в сърцата им.

Към обед една пеперуда прелетя изневиделица и кацна на рея. Всички я гледаха изблецени — как бе долетяла дотук, толкова далече от бреговете? Беше голяма пеперуда с дълги пипалца — красива и пъстра, — мъничък далечен пратеник на благословената земя. Пеперудата отлетя така внезапно, както бе долетяла, хората видяха с натъжени сърца как трепкащото петънце изчезна на изток — откъм откритото море.

— Ще загине! — каза студентът замислено.

Нима и хората не летят понякога тъй — без да знаят къде отиват? Нима и хората не загубват понякога посоките? „Посоките — мислеше той, — но не и надеждите, не и лъжливото съзнание, че летят все пак към някаква цел.“ Пеперудата бе отлетяла и мъничката радост, която бе огряла сърцата им, отново потъмня.

— Днес няма ли да се къпем? — запита мрачно печатарят.

— Може! — късо и неохотно отвърна далматинецът.

През цялата сутрин той бе като никога мълчалив и без настроение, не поглеждаше другарите си, не им продумваше.

— Може! — повтори той. — Не е лошо!...

Но къпането не им достави никаква радост и не ги ободри, както първия път. Хората влизаха във водата без желание и бързаха да излязат. И най-малкото усилие ги изморяваше, те пестяха движенията си, стараеха се да не изразходват нищо от себе си. Храната, която бяха погълнали през нощта, не беше родила в тях сили, само бе напомнила нуждите им. Гладът бе станал по-остър, защото бяха разбрали по-ясно какво значи да го изтръгнеш, макар и за миг от себе си.

Следобеда далматинецът стана още по-мрачен и това потисна другарите му. Стефан го гледаше с нямо учудване, мъчеше се от време на време да го заговори. Далматинецът отвърщаше късо и отново потъваше в себе си, сякаш без да съзнава, че другите забелязват това. Само от време на време той поглеждаше неподвижното лице на капитана, някакво колебание се мярваше в погледа му, но след това отново потъваше в мрачните си размишления.

Това бе най-дългият им ден на открито море — най-тежкият. Те бяха забравили кога е започнал той, нито имаха надежда някога да свърши. Слънцето пъплеше бавно по нагорещеното небе, морето блестеше като мъртво, в синята бездна под тях не се мяркаше никакъв живот. Жегата бе изсушила съвсем телата им, устните им започнаха да се напукват. Дори сините очи на Вацлав сякаш потъмняха — само косата му ставаше все по-светла и по-безжизнена, като че не беше коса, а снопче суха трева, с която бе покрил главата си. От цялата група само Ставрос се бе посъживил, ходеше из лодката, с полувесело, полумрачно злорадство поглеждаше другите.

— Какъв ден! — обади се глухо печатарят. — Просто... край няма!...

— По-лошо от затвор! — измърмори с отвращение Стефан.

— Затвор е хубаво! — усмихна се внезапно печатарят. — Там поне книги четяхме, по цял ден играехме шах!

Последната дума като че ли го подсети за нещо. Той погледна любопитно капитана, почеса се неловко и изведнъж предложи:

— Капитане, да поиграем на дама!...

— Само сме за дама! — каза недоволно капитанът. — Само туй ни липсваше!

Но все пак, когато Добри разчерта дамата, той приближи. Някога като младеж играеше много добре и му се искаше сега с нещо да

блесне. Но още след четвъртия пул той разбра, че работата никак няма да бъде лека.

— Там губиш! — каза печатарят, като се усмихна добродушно.

Капитанът се замисли, но никак не можеше да намери изход.

— Най-добре тук! — каза печатарят.

Като размисли малко, капитанът разбра, че позицията е наистина хубава.

— Изучил си ги! — измърмори той.

Като загуби две игри — той се отказа. И ги загуби бързо, без да му се опре, макар от време на време печатарят снизходително да му подсказваше. Дватама отново се облегнаха на борда, слънцето, което сякаш временно бе отслабило силата си, отново напече вратовете им.

— В Одеса има един ресторант, казва се „Краснѝ“ — проговори внезапно Стефан. — Вечер свири оркестър, сервират кримски вина и студена жигулевска бира... Ох, а да видиш какви шницели!... Като офицерски фуражки!

— Ти откъде знаеш? — запита смаяно Кръстан.

— Знам! — каза загадъчно Стефан.

— Ама наистина — да не си ходил? — запита Кръстан.

— Ако аз не съм ходил — други нали са ходили! — въздъхна Стефан.

— Добре, разкажи още нещо.

— Какво да разкажа! — измърмори горчиво Стефан. — Има булевард „Приморски“, красив булевард с кестени... В морската градина свири военна музика. И като у нас сервират шишчета и може да се намери нещо лютивичко. Като си помисля, че още вчера можехме да бъдем...

— Пак ще бъдем! — каза тихо печатарят. — И ще ядем шницели и шишчета.

Настана кратко мълчание, в което всички мислеха за шницелите и за студената бира. Само капитанът изглеждаше навъсен.

— Няма да стигнете там, дето сте тръгнали — каза той най-сетне. — И ако сте хора да разберете — най-умното е да слезете на брега...

— Ще стигнем, капитане! — каза сухо Милутин. — Ти за нас не бери грижа — ще стигнем...

— Не, няма да стигнете! — повтори капитанът. — Без бензин няма да стигнете никъде...

Привечер, когато слънцето се скри зад жаркия гръб на морето, Ставрос седна на носа, загледа се в пъстрите ивици на хоризонта и внезапно засвирука с уста.

— Я млъкни! — обади се сърдито капитанът. — Млъкни, че като ти въртна един...

Ставрос погледна ехидно към другите, облиза сухите си устни и каза:

— И утре няма да има вятър.

— Откъде знаеш? — попита печатарят.

— Личи си от залеза...

Залезът беше наистина някак особен — жълт като лимон, сух, необикновено прозрачен. Никога досега не бяха виждали хоризонта в такава далечина — особено на запад. Морето се разшири, стана по-плоско и по-светло. Хората малко се съживиха въпреки злата прокоба на Ставрос. Малко преди да се стъмни съвсем, се случи още едно събитие, което накара хората да потреперят от радост — подухна ветрец. Те гледаха изтръпнали как по гладката повърхност на морето се образуваха хиляди малки бръчици, как то изведнъж потъмня, сякаш над него бе надвиснал облак. Вятърът не идваше от никаква посока — духаше някъде от небето, разклащаше едва-едва тежкото платно. Те гледаха изтръпнали и не смееха да си проговорят — ще се усили ли той, ще надуе ли тежкото платно? Но след пет-шест минути вятърът съвсем затихна, невидима ръка мина по морето и изличи хилядите малки бръчици.

И нощта не беше така задушна като другите. Тая нощ всички спаха — оставиха на пост само един дежурен. Ако духнеше вятър — той трябваше да ги събуди. Но това им се виждаше смешно — ако духнеше вятър, щяха да се събудят всички, поне в това бяха сигурни. Изнемощели от задушния ден, всички заспаха като убити — без да се страхуват тоя път нито от измама, нито от външни изненади. Сънят ги погълна изцяло, леката прохлада на небето ги упои с дъха си. Спяха, без да помръднат, без да трепнат, без да издадат нито звук — спяха така, сякаш никога нямаше да се събудят.

И все пак един човек се събуди — малко след полунощ. Събуди се капитанът с пресъхнало гърло, с мъчителна жажда, която дереше

гърдите му. Да накваси ли малко устните си с морската вода?... Нямахше друг изход. Той се поизправи, надвеси се над борда и посегна с ръка.

Но ръката не докосна прохладната вода, ръката увисна като мъртва. На десетина метра от лодката той видя някакъв страшен, тъмен предмет — като гигантска сепия, излязла от дълбините и протегнала към него пипалата си. В първия миг той така се стресна, че притаи дъх, не повярвал на очите си. И след това изведнъж всичко разбра — не беше никакво морско чудовище, а най-обикновен дънер, довлечен тук с клоните си кой знае откъде. Тъкмо капитанът отново посегна с ръка към водата, и изведнъж се досети, сърцето му неудържимо заби.

Къде е дежурният?... Не можеше да се разбере кой е дежурен — и четиримата от тяхната група спяха. Навярно беше Стефан, защото седеше малко по-високо от другите, с увиснала на гърдите глава. Сърцето му отново заби — така високо, че му се струваше, че ще събуди целия екипаж. По дяволите — малко спокойствие, съвсем малко спокойствие. Или сега, или никога. Нямахше друг изход за него, не може и да има... Само малко спокойствие, за да може да извърши всичко безшумно... Спокойствие, нищо друго... Време има — важното е да не направи някаква грешка, да не вдигне някакъв шум.

Когато се успокои съвсем, той стана безшумно от мястото си и все тъй безшумно вдигна едното гребло. Това беше по-леката част от цялата работа — сега трябваше да го потопи във водата. Той го отпусна сантиметър по сантиметър, притаил дъх, без да изпуска нито за секунда от очите си спящата група. Първото гребло добре — сега второто. Като потопи и него, той спря за миг да си почине. Оставаше да извърши най-опасното — да слезе сам във водата. И да плува след това — да плува колкото се може по-предпазливо към дънера. Той знаеше — това вече не можеше да се извърши съвсем безшумно. Трябваше да плува само с една ръка, да тика пред себе си греблата. Колкото и да е предпазлив, не може да няма някакъв шум — това е изключено. Оставаше само една надежда — да са заспали дълбоко. Ако са заспали много дълбоко, те няма да го чуят, както и да плува. Дано само е тежък и непробуден сънят на изтощените хора.

Когато хладната вода го погълна, той изведнъж почувствува необикновен прилив на сила и бодрост. Ще успее — непременно ще

успее. И да не успее — няма да се върне назад, по-добре да намери смъртта си в черната нощна вода. Но трябва да успее, трябва да се върне там, на брега, там, при нея, при детето, което трябваше да се роди. Тая мисъл със страшна сила го потегли към черния неподвижен дънер.

Капитанът даже не усети как стигна до него. Той се покатери на грапавия влажен труп, така че краката му останаха във водата. Сега да закрепим веслата! Тая работа се оказа много по-лесна, отколкото очакваше. Той ги прикрепил към клоните, след това предпазливо натиснал дръжките.

Но дънерът се оказа много тежък и помръдна едва-едва. И все пак се движеше — макар и по малко, но се движеше и бавно се отдалечаваше от мъртвата лодка. Още десет метра, още петнайсет, още двайсет. Надеждата растеше, разпъваше гърдите, солена влага изби на възпалените му очи. Най-после нервите му не издържаха, той наведе гръб и опъна енергично веслата.

— Стой! — изкрещя някой яростно.

Капитанът трепна така силно, че едва не изпусна греблата. Той погледна към лодката. На носа ѝ се беше изправил Стефан, разярен и страшен, с пистолет, насочен право към гърдите му. И другите в лодката веднага наскочаха, пред очите му се мярнаха техните смаяни лица.

— Стой, връщай се! — изкрещя отново Стефан.

— Няма да се върна! — изхриптя прегракнало капитанът и още по-здро̀во загреба с веслата.

— Стой, подлец!... Ще стрелям!...

— Стреляй! — изкрещя в някакво нервно изстъпление капитанът. — Щом искаш — стреляй...

Той видя много ясно как Стефан се прицели, но не отпусна веслата, не отмести поглед. Изтреця изстрел, но куршумът свирна някъде встрани, тъй като печатарят бе блъснал ръката му.

— Стефане! — възкликна смаян печатарят. — Ти луд ли си?

Капитанът все тъй яростно гребеше, отдалечаваше се.

— Щом стъпи на брега — ще го арестуват! — кресна нисичкият. — А след няколко часа ще хванат и нас...

— Нека ни хванат! — каза печатарят пребледнял. — Щом няма друг изход — ще ни хванат...

Стефан го погледна изумен, след това обърна поглед към Милутин. Далматинецът мълчеше мрачен и неподвижен, сякаш това, което ставаше в лодката, бе на километри далече от него.

— Няма да стреляш! — каза най-сетне той. — Нямах право!... Пък няма и смисъл!

Стефан го погледна изумен, после тръсна с все сила пистолета си в дъното на лодката. Лицето му бе изкривено от мъка. Вацлав седна до него повдигна ръка да я сложи на рамото му, след това стеснително я отдръпна. Лицето му, потъмняло от слънцето и глада, в тоя миг изглеждаше някак детински нещастно.

Капитанът се изгуби със своя дънер в тъмнината на нощта. Вече никой не гледаше към него освен Дафин. Но никой не гледаше и момчето, иначе би видял сълзите, които течаха по изнурените му страни. Той ги избърса с длан, после се сви като кученце в дъното на лодката и притихна.

— Доверие! — избухна внезапно Милутин и погледна към студента. — Ето ти на тебе доверие...

Младежът мълчеше объркан.

— Това дърво винаги ражда, Милутине — каза тъжно печатарят. — Само че някой път по-рано, друг път по-късно...

Стефан повдигна глава и го погледна с див поглед.

— Глупци сте! — изкрещя той. — Не сте никакви революционери, а проповедници. Това сте — запомнете го!

— И все пак трябва да помислим — обади се най-сетне печатарят. — Не бива да оставяме да ни влачат току-тъй събитията...

— Да мислим!... Какво да мислим? — избоботи жлъчно Стефан. — Сега всичко е свършено!... Сега само ще чакаме да ни изловят тук като плъхове!...

— Нищо не е свършено! — намръщи се печатарят. — Милутине, според теб на колко километра сме от брега?

— Това никой не може да каже! — измърмори мрачно Милутин. — Може би към трийсет... А може би и повече...

— Виждате ли? — трепна радостно печатарят. — А колко часа ще му трябва, за да стигне с тая хралупа до брега... Може би цял ден...

Стефан повдигна обнадеждено глава.

— Ако изобщо стигне — продължи печатарят. — Ако не припадне някъде по пътя от изтощение...

Сега всички трескаво размисляха.

— А освен това румънците кой знае как ще погледнат — обади се Кръстан. — Какво ги интересуват тях нашите работи...

Лицето на Милутин още повече притъмня. Той преглътна сухо, после изведнъж каза:

— Ние не сме срещу румънския бряг... Ние сме срещу българския...

Всички го погледнаха смаяно.

— Как срещу българския? — запита печатарят.

— Ами така — срещу българския! — каза нервно Милутин. — Лодката не стои на едно място... Теченията я мъкнат на юг...

— Откъде знаеш?

— Знам! — каза Милутин. — От оня тип знам — от капитана...

Хората в лодката се спогледаха безпомощно.

— Ти сигурен ли си? — запита отново печатарят.

— Сигурен!... Нямам навигационни уреди да бъда сигурен! Но по всичко изглежда, тъй е... Тая синя вода говори за големи морски дълбочини. А те са по-близо до брега към юг...

— И според теб къде се намираме?

— Знам ли къде? — въздъхна уморено Милутин. — Може би отново към Созопол... А може би още по на юг...

Това им се видя невероятно — да са изминали толкова голямо разстояние, без лодката да е помръднала от мястото си.

— Капитанът да не те е излъгал? — попита с последна надежда печатарят.

— Не ме е излъгал — отвърна Милутин, без да ги гледа. — Аз сам размислих — тъй е... Моретата са пълни с течения — това е цяла наука... Пък и капитанът не би тръгнал току-тъй, ако не знаеше къде ще пристигне...

Да, всичко това звучеше съвсем логично.

— А ти защо не ни каза досега? — запита мрачно студентът.

Далматинецът облиза сухите си устни.

— Не исках да ви отчайвам — каза той тихо.

В тоя миг стана нещо — някаква светлина мина през лицата им. Те трепнаха и се огледаха. Морето беше все тъй черно, хоризонтът —

все тъй невидим. И все пак нещо беше станало.

— Не светна ли? — запита неуверено Милутин.

— Светна — обади се от дъното на лодката Дафин. — Мълния светна...

— Накъде светна? — трепна Милутин.

— Ей нататък — посочи с пръст младежът.

Милутин погледна звездите. Нататък — значи, на изток. Всички впериха погледи в чернилката на нощта. Не трябваше да чакат дълго — в далечината отново нещо проблесна. Всички мълчаха и гледаха със затаен дъх — зад мъртвите хоризонти нещо припламваше и осветяваше за мигновение ръба на морето.

— Мълнии! — каза Милутин развълнувано. — Но са много далече...

Никой не смееше да откъсне поглед от прекрасните, сини, далечни мълнии.

— Може да задуха и вятър! — каза тихо студентът. — Може да завали...

Тая мисъл беше в ума на всички, макар никой да не смееше да я каже.

— Където има мълнии, има и вятър! — обади се далматинецът. — Стига бурята да дойде и към нас...

След половин час мълниите се издигаха високо над хоризонта, след това започнаха бавно да отслабват. Още половин час, и отново всичко потъна в мрак, хоризонтът изчезна и се загуби. Но в сърцата на хората отново се бе появила надеждата, лицата на всички изглеждаха възбудени.

— Явно — времето върви към промяна — каза Милутин и тоя път в гласа му се долавяше сигурност. — Утре да се надяваме — ще задуха.

— Стига да не е някоя буря! — каза печатарят предпазливо.

— И буря да е! — възкликна Стефан. — Каквото и да е — стига да не стоим на едно място...

— Ако потеглим отново на север — каза далматинецът, — има опасност да ни пресрещнат... Все пак платната не са мотор...

— А какво друго? — запита печатарят.

— Можем да отидем на юг — каза Милутин. — Там няма да ни търсят.

— В Турция? — трепна печатарят.

— В Турция! — каза твърдо Милутин. — В Инстанбул!... Ако само един от нас се добере до съветския консул — ние ще бъдем спасени... Турците не екстрадират политически бегълци в България...

— Дума да не става! — каза рязко Стефан. — Само към Одеса — и никъде другаде!... Пък да става, каквото ще!... Ние за там сме тръгнали и там ще стигнем...

Никой не му възрази. Никой не искаше тая нощ повече да му възразява.

Преди да заспят, се случи още едно събитие — още веднъж край тях преминаха страхът, надеждата и животът. Пръв Кръстан забеляза далече в морето слаби нетрепкащи светлини. Дълго време всички гледаха натам мълчаливо, докато най-после Милутин се обади:

— Това е параход!...

Параходът идваше към тях, светлините ставаха по-ярки, умножаваха се.

— Голям параход! — каза далматинецът. — Не е военен...

— Сигурен ли си? — запита Кръстан.

— Не е военен... Изглежда, пасажерски...

Параходът се оказа наистина пасажерски. След половин час той мина съвсем близо до тях — само на няколко метра. Беше трипалубен, бял, целият осветен от ярки гирлянди електрически лампи. Параходът се носеше спокойно по морето, носът му цепеше с лекота тъмната нощна вода. Никъде по осветените палуби не се мярна ни човек, ни сянка и корабът мина край тях като грамаден призрачен дворец — целият блеснал от светлини, но мъртъв. Контурите на парахода скоро се разтопиха в нощната чернилка, но светлините останаха. Те блестяха дълго като ярко съзвездие, след това започнаха да избледняват и да се губят. Лодката отново остана сама.

Сега беше още по-трудно да заспят. Животът бе минал под носа им с всичките си удобства и се бе стопил като сън. Там имаше много прясна вода, имаше бани и порцеланови умивалници, имаше ресторанти, имаше храна, имаше чисти, прохладни легла — имаше всичко. При тях нямаше нищо. Съвсем изтощени, те заспаха чак призори — тоя път, без да оставят дори часове. Нямаше смисъл. Без весла те бяха така безпомощни, че каквото и да се случеше — те не биха могли да помръднат от мястото си ни един метър.

Сутринта се появи слабо мъртво вълнение, но те не го усетиха. Те не усетиха и лекия ветрец, който подуха десетина минути и угасна. Но внезапен удар по борда на лодката ги накара да скочат едновременно. В първия момент те не видяха нищо. И едва като се изправиха, те забелязаха зад перваза на лодката мрачното лице на капитана. Това беше толкова невероятно, че известно време всички гледаха като втрещени. Капитанът отново бе доплавал до тях със своя дънер, но не бе преценил разстоянието и един от клоните ги бе блъснал по борда. Сега той мълчеше намръщен и гледаше някъде между хората, без да спре на никого погледа си.

— Какво търсиш тук? — обади се сърдито Милутин. — Махай се!... Ще минем и без тебе!...

Лицето на капитана не трепна, сякаш се бе приготвил за безкрайно по-лоши работи.

— Дойдох за греблата! — каза той тихо, с безизразен глас. — Ще погинете без гребла...

— Не си дошъл за греблата! — каза Стефан презрително. — От морето си се уплашил, затуй си дошъл...

Капитанът помълча, после отново повтори:

— Дойдох за греблата...

— Не можеш вече да ни излъжеш! — каза троснато Стефан.

— Ако искате — вярвайте! — въздъхна капитанът. — Няма за какво да ви лъжа.

Той започна отново да гребе, за да се изравни с лодката. Стефан отвори уста, за да каже нещо, но печатарят го превари.

— Стига, Стефане! — каза той намръщено. — Не ти прилича...

След всеки изминат час мъртвото вълнение се усилваше все повече и повече. Без да се клати, лодката ту се издигаше над вълните, ту леко пропадеше и погледите им се изпълваха с мастилената синина на водата. Хоризонтът бе потънал в мъгливи изпарения — прозирната завеса все повече ридаеше. Беше много горещо и задушно, слънцето, излязло над изпаренията, немилостиво печеше. Надеждите, които се бяха породили през нощта, започнаха бавно да се разпръсват.

Хората мълчаха, измъчвани от жаждата. Силите им ги бяха напуснали съвсем — те не се движеха, не говореха, не мислеха. Неколцина се опитваха отново да си разхладят устата с морската вода, но сега нейният вкус им се стори още по-солен и горчив, още по-

неприятен. Дори капитанът след първата глътка се отказа от своите опити.

— Водата се развали! — каза той глухо. — По-солена е...

Никой не му отвърна. Той помълча малко, след това отново заговори:

— Искам да ви предложа нещо... Свалете ме на брега и аз ще ви намеря бензин.

— Аааа, затова ли се върна? — попита Милутин презрително. — Това ли ти е била целта?... Разбрал си, че не можеш сам...

— Аз не ви лъжа! — каза капитанът. — Разберете — можех да се прибера на тоя дънер... Но ми домъчня за вас...

— Ууу, как тъй пък изведнъж? — погледна го иронично Стефан.

— Не баш за теб! — каза намръщено капитанът. — За тебе знам, че умът не ти стига. Но се чудя на другите... Ами не може да се люшкате вечно по туй море. Все трябва да решите нещо...

Известно време всички мълчаха, преценяваха.

— За туй заслужава да се помисли — каза най-сетне печатарят.

— Аз съм съгласен! — отвърна Кръстан.

— Ти на всичко си съгласен! — каза дрезгаво Стефан. — Но на тая проклета земя аз не се връщам — каквото и да се случи...

— Не обиждай земята! — каза враждебно печатарят.

Никой досега не беше го чувал да говори с такъв глас.

— Ти не ме разбра — каза Стефан мрачно.

— Много добре те разбрах...

Изведнъж Стефан целият почервеня, очите му гневно блеснаха.

— Проклета е! — кресна той и се изправи целият в лодката. — Щом я управляват генерали и агенти — проклета е...

— Стига! — каза сърдито далматинецът.

Стефан изведнъж притихна, бавно се отпусна на мястото си.

— Слушай, капитане, как да ти имам доверие? — продължи Милутин бавно. — Колко пъти досега се опита да ни попречиш?... Мъчно мога да си представя, че си се променил току-тъй — отведнъж...

— Всичко е за вас — каза капитанът. — От тая работа моята глава ще пати.

— Къде мислиш да слезем?

— Където е най-близо... По целия бряг имам свои хора, за два часа ще ви намеря бензин...

— Добре, на теб да повярвам... Ами на Ставрос?

— Ставрос ще остане в лодката — каза капитанът. — Сам ще ида, сам ще се върна...

— Добре де, но щом тръгнем — нали той ще изтича до най-близкия участък. И още пред Варна ще ни посрещнат военните катери...

— Мъкнете го с вас! — каза ядосано капитанът. — Щом му нямате доверие — вземете го...

— Аз ще ти платя за туй! — обади се злобно Ставрос. — Ще патиш от мен!...

— Виждаш ли? — каза мрачно далматинецът.

— Добре! — каза капитанът. — Щом нямате на нас доверие — ще изпратим шурей... Аз ще му кажа при кого да отиде и какво да вземе.

Далматинецът го погледна с недоумение.

— Защо пък него?

Капитанът го гледаше право в очите.

— Защото е ваш! — каза той твърдо.

— Наш? — трепна далматинецът.

— Ваш е — каза капитанът. — Може да питате него.

Всички се обърнаха и погледнаха поразени към пощенския чиновник. Той бе прежълтял, цялата кръв бе изчезнала от лицето му.

— Не е наш! — каза далматинецът студено.

— Как не е ваш! — намръщи се капитанът. — Целият град го знае...

— Ако беше наш — нямаше да мълчи! — каза Милутин. — Щеше досега да се обади...

— Е, какво сега?... Ще се лъжем ли? — запита раздранено капитанът. — Питайте него — той сам ще ви каже...

Но никой не го питаше и всички го гледаха намръщени. Капитанът изведнъж изгуби търпение, сърдито кресна:

— Що не им кажеш, сливи ли имаш в устата?

— Не съм комунист! — каза глухо младежът.

Капитанът тъй си остана с отворена уста — гледаше поразен шурей си.

— Значи, според тебе аз лъжа, така ли? — попита той възмутен.

— Не лъжеш — каза тихо Дафин. — Но не разбираш... Идеи са едно, а комунист е съвсем друго... Туй не е едно и също нещо...

В лодката само студентът се усмихна едва забележимо. Капитанът гледаше като втрещен, преглъщаше със сухо гърло.

— Може и тъй да е — каза той най-сетне. — Но няма да ви предаде — в това можете да бъдете съвсем сигурни...

Настана кратко, напрегнато мълчание.

— Аз на капитана имам повече доверие — каза печатарят. — И съм съгласен той да отиде...

— Ти какво мислиш, Вацлав? — запитва Милутин.

— Рискът е много голям! — каза словакът. — Но не виждам и друг изход...

Милутин наведе глава. Сега идваше най-тежкото — да каже своята решителна дума.

— Аз мисля да почакаме още малко! — каза той най-сетне. — Времето е към промяна... Ако не стане нищо до довечера — тогава чак да рискуваме...

— По-рано и да искаме — не можем да тръгнем — каза капитанът. — Нека са свечери, та да се примъкнем, без да ни видят...

И като въздъхна, добави без желание:

— Ама наистина не разбирате, че за вас друг изход няма... И да духне вятър — без вода и храна никъде няма да стигнете...

С това разговорът свърши — хората отново се отпуснаха отпаднали на местата си. Към девет часа изпаренията се пръснаха, отново се появи далечният хоризонт — не така гладък като предишния ден, леко нагънат от мъртвото вълнение. Тогава почти едновременно неколцина души видяха в далечината едва забележимо петънце.

— Има нещо там! — обади се пръв Стефан.

Далматинецът напрегнато се взря, дори очите го заболяха.

— Това е гемия! — каза той тихо. — Капитане, виж и ти!...

Но капитанът без друго вече се взираше нататък.

— Гемия е! — кимна той неуверено.

Бялото петънце беше точно на югозапад — между тях и сушата. След половин час далматинецът, който нито за минутка не бе свалил от нея напрегнатия си взор, отново се обади:

— Не се движи!... Стои на едно място!...

— Не се движи! — като ехо се обади и капитанът.

— Вижда ми се тримачтова! — каза далматинецът.

Капитанът не отговори.

— Тримачтова е! — повтори отново Милутин.

— Туй не мога да видя! — каза капитанът. — Но ако е тримачтова — значи, не е българска!... Ние нямаме тримачтова!...

— По-добре, да не е българска! — каза далматинецът. — Тъй е по-добре!...

Някаква мисъл се бе родила вече в ума му, но той все още се боеше да я каже на другите.

— А защо не се движи? — попита замислено далматинецът. — Зер може такава голяма гемия без мотор?

— И на мен не ми се вярва! — каза неуверено капитанът. — Обикновено имат, макар и съвсем малък — колкото да маневрират с вятъра...

— Може да им е развален моторът! — предположи далматинецът.

— И туй може! — кимна капитанът.

След малко гемията се поизмести — обърна се с целия си профил срещу тях. Сега и капитанът успя да види, че е тримачтова...

— Чужда е! — каза той гласно мисълта си. — Не е българска!

ТРЕТА ЧАСТ

I

Гемията наистина не беше българска.

На средната ѝ мачта висеше безжизнено старо избеляло знаме със съмнителен цвят — навярно яркочервен, когато е било съвсем ново. Не се виждаше и знакът му, скрит между гънките — красиво извит бял полумесец. На носа и на задната част на кърмата с бяла блажна боя бе написано: „Йомит“ — Надежда.

Гемията беше турска.

Тя бе натоварена догоре с евтина стока — дървени въглища за истанбулските чаршии. Не само трюмът, но и палубата бяха претъпкани с черни чували, тук-таме изпокъсани и с грубо замрежени дупки, от които се подаваха сухите, шупливи гранки на въглищата. Чувалите бяха наредени като стена в кръстосани редици, за да не се разпилеят още при първото вълнение. Тежкият дъх на въглищата се смесваше с миризмата на катрана и смолите и правеше още по-непоносима задухата на палубата и вътрешните помещения. Само от кубрика идваше приятна миризма на готвено — там долу един от моряците, който бе същевременно и готвач, приготвяше в голям калайдисан съд кокоша яхния.

Гемията не се движеше. Платната ѝ висяха по мачтите и хвърляха върху палубата задушна сянка. Някъде назад, към машинното отделение, се чуваха редки отчетливи удари на чук и звънтеж на желязо — там някой нещо поправяше, без да бърза и без особено да се стареа. Отдалече гемията приличаше на запустяла — никъде не се мяркаха хора, никой не минаваше по палубата. Тя се поклащаше едва-едва на мъртвото вълнение, носът ѝ леко се местеше, тъй като никой не стоеше на руля. Оставена без вахта, съвсем сама сред водните пространства, гемията дрейфаше бавно, носена само от слабото морско течение.

И все пак въпреки привидната безлюдност на палубата имаше един човек. Видът му бе съвсем неочакван за такава мръсна гемия, натоварена с толкова нищожна стока. Той бе млад, с хубава външност, леко, но изискано облечен. Панталонът му от син американски

тропикал бе добре изгладен, а маншетите внимателно подгънати. Копринената му риза изглеждаше толкова бяла и чиста, че беше истинско чудо как бе успял да я запази в такъв вид сред околната мръсотия. Младежът лежеше на плетен шезлонг и четеше старо френско издание на „Кандид“ — без особено увлечение, но внимателно, както се чете учебник. Твърде малко в неговия вид издаваше истинския ориенталец — може би едва забележимо закривеният хубав, едър нос, може би малко късата горна устна. Но цветът на лицето му бе съвсем бял и чист, косата и очите — приятно кафяви, кожата — гладка и добре гледана. Той бе бос — единственият белег на небрежност, но тесният му крак подсказваше, че много рядко е газил в такъв вид земята.

Неговият изглед всъщност отговаряше съвсем на това, което баща му имаше зад гърба си. В Инстанбул всички познаваха Ханук Кувер, богат притежател на морски съдове, който имаше една от най-хубавите вили на Принкипо и една от най-старите и красиви генуезки къщи край самия Босфор. Единственият му син Кенан бе отрасъл из техните широки стаи, окръжен с всичките грижи и внимание, които се полагат на едно богато момче. Къщата край Босфора беше голяма, зелена, тиха, с красиви прозорци и старинни врати от ливански кедър. Фасадата ѝ бе обърната към Пролива, който миеше зидовете на основите ѝ. Спалните помещения гледаха към зелените хълмове на Пера с кипарисите и разклонените пинии. Най-долното помещение представляваше обширен хангар. От трапезарията Кенан слизаше направо в хангара, качваше се на моторницата и след две минути нейният остър нос вече цепеше спокойните води на Босфора. Не бяха кой знае колко младежите в Истанбул, които можеха да си позволят такава удоволствие!

От две години младежът учеше в Париж, а ваканциите си прекарваше в плаване. Тая година той пожела да отиде с „Йомит“ в България, нещо, което старият Кувер посрещна без никакво удоволствие. Гемията беше стара, моторът ѝ — слаб и износен, морето — бурно. Не е ли по-добре да замине с някой от солидните му кораби към Бейрут и Газа, към Пирея или Александрия? Не, Кенан беше ходил вече натам.

— Нищо няма да видиш в България! — бе казал старият Кувер. — Разбирам гемията да отиде поне до Бургас!... Ахтопол е нищо и

никакъв град с няколко хиляди жители...

— Ходил ли си там?

— Ходил съм...

— Искам и аз да отида!... Искам да видя българите!...

— Какви българи! — въздъхна с досада старият. — В квартала Фенер има колкото искаш българи...

— Искам да видя свободни българи! — упорствуваше Кенан.

— Искаш да видиш нещо, което не съществува! — каза старият. — Народът, който е живял петстотин години в робство, не може да бъде току-тъй свободен... Трябва да минат поне още петдесет години...

— Аз съм на обратно мнение — каза Кенан. — Според мене народ, който се е освободил толкова скоро от такова тежко робство, има най-свежото чувство за свобода...

— Свободата на робите е анархия! — каза старият. — Не обичам да се говори за такава свобода!...

Старият Ханук Кувер минаваше за либерален човек и дори в известна степен свободомислещ — доколкото това може да се каже за един турчин, и при това богат. Тия негови убеждения не му пречеха да има най-лошо мнение за бившата рая. Какво ще търси там синът му, защо е нужно да рискува за нищо? Но Кенан упорствуваше и най-после баща му отстъпи. В края на краищата рейсът е кратък, момчето ще се върне в Истанбул по-рано, отколкото ако се запилее към Александрия и Порт Саид. Освен това капитан на „Йомит“ бе собственият му брат Неджеб, човек почти неграмотен, но отличен мореплавател с ветроходни съдове, предан като куче. При всички обстоятелства той щеше да опази момчето — в това Ханук бе съвсем сигурен.

Но Кенан не разказа докрай на баща си защо иска да отиде в България. Той имаше своя теория за обяснението на човека и социалните явления. Той смяташе, че у човека съществуват два вечни ембриона, носител на които е мъжът. Единият ембрион — биологическият — служи за съхранение на рода. Вторият ембрион, който той наричаше свободна воля, служи за съхранение на индивида. Чувството за индивидуалност и чувството за свобода бяха за него почти тъждествени понятия.

Той си представяше свободната воля като една неголяма, но изключително мощна пружина. Единственият начин да се свие тя е външният натиск. Пружината може да се свие до последния предел, но никога няма да загуби своята сила и пъргавина. Тя е неизменна субстанция. Рано или късно, щом натискът отслабне, пружината ще изхвърли туй, което я свива, така както древните катапулти хвърлят камъни срещу крепостните стени.

Кенан вярваше, че на света няма нито една напълно свободна пружина. Върху нея винаги има някакъв натиск — външен, от социално естество, и вътрешен, от недостатъците на човешката природа. Кенан вярваше, че този, който понася натиска, съхранява своята биологична или социална сила. И — обратно — този, който упражнява натиска, разходва непрекъснато и постоянно силите си, за да преодолява съпротивлението. „В това се крие трагедията на потисниците — мислеше Кенан. — Те мислят, че експлоатират, а всъщност се изхабяват. Експлоатацията води не към сила, а към слабост. По-рано или по-късно, но непроменимата и неизчерпаема субстанция ги отхвърля от себе си.“

Тая теория беше доста необичайна за сина на един богаташ. Кенан се гордееше с нея и беше убеден, че е измислил философия, която един ден ще залее света. Той смяташе да напише книга и сега събираше факти. България беше за него интересна страна. Тя наскоро се бе освободила от робство и следователно трябваше да се намира в най-добрия разцвет на силите си. Тя не потискаше никаква друга нация и следователно не хабеше силите, които току-що бе придобила. Сега цялата нация можеше да обърне силите си към разрешаване на своите вътрешни противоречия.

Плуването до Ахтопол беше спокойно и приятно. Той прочете отново Джонатан Суифт и се залови за Волтер. Искаше му се да напише книга не като сух философски трактат, а като остроумна и хаплива сатира с живи герои. Ахтопол му се видя красиво градче, но там нямаше много българи. Тогава той отиде в Бургас, нае най-хубавата стая в най-хубавия хотел и тръгна по улиците на града, за да събира впечатления за своята бъдеща книга.

Кенан се прибра в Ахтопол на четвъртия ден, защото гемията бе натоварена вече със своята черна стока и трябваше да се връща обратно. Той бе полуразочарован, защото теориите му се

потвърждаваха в много малка степен. В Бургас богатите не бяха така богати, както в Истанбул, и бедните не така бедни. В Бургас не се виждаха толкова ярко белезите на разложението, както в неговия роден град. Хората бяха по-чисти, улиците — по-спретнати, мизерията не биеше така на очи. Но това бе почти всичко. Богатите хора бяха сити, ограничени и равнодушни, както в неговата родина. Бедните не съзнаваха, че тяхната свободна воля е ограничена — задоволяваха се само да се оплакват от бедността и високите данъци или да проклинат безработицата. Той не можа да срещне нито един свободен дух, за каквото смяташе себе си, и да види някакъв особен стремеж към свобода. Хората му се виждаха обикновени, малки, делнични, живееха за стомасите си, мислеха за босите си крака. Кенан не можа да намери никакъв интересен образ за своята книга и това го изпълваше с доза от тихо униение.

Това униение се усили на втория ден от пътуването им, когато се счупи витлото. Морето бе тихо, не духаше никакъв вятър, платната висяха като мъртви. Само вечерите бяха приятни. Кенан изваждаше от багажа си бутилка уиски, сядаше на стола и започваше бавно да пие. Когато изпразнеше шишето наполовина, той спираше. Беше тихо, над него блестяха звездите, чудни мисли прииждаха в ума му. Неговата собствена теория изведнъж разцъфтяваше, изпълваше се с красота и съвършенство, светеше като магическа светлина. „Велико нещо е алкохолът — мислеше Кенан с малко тъга в сърцето си. — Алкохолът е свобода. Наистина тая свобода е всъщност една илюзия, но нима това е от особено значение? Какво е всъщност илюзията, освен неопровергана действителност. Хората са смятали някога, че живеят на една плоска земя. Христофор Колумб е бил убеден, че е открил Индия. Това е било за тях реална действителност, защото са умрели с илюзията, преди тя да бъде опровергана.“

Така мислеше Кенан, младият турски философ, докато в кубрика готвачът приготвяше своето поредно пиле.

II

Към обед от машинното отделение излезе възрастен мъж, бос и необръснат, с изпечено от слънцето лице. Беше облечен в дочен панталон и тънка вълнена фланела — също така изпоцапана и избеляла — макар горещината да приближаваше четиридесет градуса на слънце. Той се движеше точно така, както трябва да се движи един истински моряк от платноходна гемия — тежко и малко разкراчено, като стъпваше здраво с босите си крака по нажежената палуба. Лицето, поизцапано от машинната смазка, бе малко начумерено, но щом зърна младежа, то веднага придоби добродушно и дори малко ласкаво изражение.

— Как си, Кенан? — обади се морякът, като бършеше с ръкава изпотеното си лице.

Младежът трепна и вдигна очи.

— Добре съм, чичо! — отвърна той меко.

— Горещо ли ти е?

— Не ми е горещо...

Всъщност беше му много горещо, но той не обичаше да се оплаква. Той смяташе, че да се оплаква човек — това значи да притеснява свободната воля на другите.

— Нищо няма да излезе от витлото — каза Неджеб. — Трябва да чакаме вятъра.

— Ще го почакаме — каза Кенан.

— То е хубаво, само да не дочакаме някаква буря... Хептен ще втасаме тогаз без мотор...

Кенан не отвърна. Той си мислеше — нека се яви буря!... Тогава поне ще разбере на това безпомощно дървено корито колко струва свободната му воля.

— Казвах аз на татко ти да смени мотора, но чува ли? — говореше без сръдня Неджеб. — Той гледа да не харчи пари...

— Като се върнем — ще му кажа! — отвърна Кенан. — Ще сложим силен мотор — ще хвърчиш!...

Старият моряк се зарадва, но скри радостта си.

— Дай боже! — измърмори той равнодушно и погледна през процепа между чувалите към морето. — Мина ли нещо?...

Кенан се посмути. Той бе забравил съвсем, че са го натоварили да наблюдава морето и ако мине случайно наблизко някой малък плавателен съд, да им обади. Бяха му дали и бинокъл, но той тъй си и лежеше недокоснат под шезлонга.

— Нищо не съм видял — отвърна Кенан дипломатично.

Неджеб излезе на носа на гемията и почна да оглежда внимателно небето.

— Там има нещо! — обади се той. — Я ми подай бинокъла!...

Докато Неджеб се взираше напрегнато през окулярите, Кенан се мъчеше да види с просто око. Не видя нищо — пред него се простираше пустото море, леко нагънато от мъртвото вълнение.

— Интересна работа! — измърмори Неджеб.

Той помълча малко, после каза:

— Лодка е!...

Кенан го погледна учудено.

— Лодка ли?

— Лодка... при това с пътници!...

— Какво ще дири лодка на открито море! — попита Кенан. — Та ние сме най-малко на двайсет мили от брега...

— И аз туй се чудя! — каза Неджеб.

Гласът му беше сериозен. Той свали бинокъла и го подаде на младежа. Кенан малко трудно намери лодката, тъй като палубата под него се люлееше и му пречеше да закрепил зрителното си поле. Най-после той я съзря, но беше невъзможно да се разбере колко са хората. Лодката идваше от открито море и се движеше към тях — през окулярите се виждаше как мъртвото вълнение я повдига на гребените си.

— Интересна работа! — измърмори и той като Неджеб. — Какво значи туй?

Неджеб не отговори веднага. Отдавна той се мъчеше да намери някакво обяснение и нито едно не му се струваше убедително.

— Понякога туй бива — да се загуби лодка в открито море! — каза Неджеб. — Ако те хване вятърът към Балчик, може да те отмъкне до Синоп... Ветровете при нас са лоши... Там е работата, че цял месец не е духал такъв вятър...

— А ти отде знаеш какво е духало по тия брегове?...

— Зная — каза Неджеб. — Нали туй ми е работа?...

— Може да са корабокрушенци — каза Кенан.

Неджеб бавно клатеше голямата си солидна глава.

— Не ми се вярва! — каза той. — Как тъй ще потъне кораб в хубаво време?... Защо да потъне?... Разбирам да е имало буря, силно вълнение... Досега не съм чул кораб да потъне в тихо море...

— Всичко се случва! — каза Кенан и отново вдигна бинокъла.

Сега лицето на Неджеб изглеждаше направо загрижено.

— Е, добре, да кажем — случило се е! — въздъхна той. — Тогава защо лодката е само една?... При корабокрушение всички лодки се мъчат да вървят заедно, да си помагат, ако стане нужда...

Известно време двамата мълчаха, всеки със своите предположения.

— Да вървим да хапнем! — махна с ръка Неджеб. — Отдалече нищо няма да разберем...

Чичото и племенникът се хранеха отделно от екипажа в каютата на капитана. Яхнията беше много вкусно стотвена, хлябът — все още пресен и мек. Кенан не си спомняше да е ял някъде така вкусно, както на гемията на чичо си.

— Умеят да правят хляб тия нечестивци! — каза Неджеб, докато потапяше с грубите си пръсти огромен залък хляб в златистия сос. — Хлябът им е по-вкусен от нашия...

Няколко златни капчици се появиха по белия ръб на чинията. Неджеб налага без усилия грамадната хапка, бузите му съвсем леко се издуха. Той винаги се хранеше така — сякаш спускаше нещо в гърлото си, без да се грижи в какъв вид то ще пристигне на своето място. Лицето му бе замислено, погледът съсредоточен — той явно не беше в каютата. Към края на обедата Неджеб внезапно се обади:

— Не им е чиста работата!

— Чия работа? — не разбра Кенан.

— На ония в лодката!...

Следобед Неджеб винаги почиваше половин час. Той лежеше на тясната койка и не правеше нищо — нито спеше, нито мислеше, — само мърдаше от време на време големите черни палци на краката си, сякаш с това си помагаше да пропъди по-лесно и дрямката, и умората. Но тоя път Неджеб веднага излезе на палубата и се залови за бинокъла.

Кенан стоеше зад гърба му и едва доловимо се подсмиваше — тревогата на чичо му видимо го забавляваше.

— Идват към нас! — заяви най-после с решителен глас Неджеб.

— Значи, имат нужда от нещо — каза Кенан спокойно.

— Каква нужда? — начумери се морякът.

— Ще разберем каква!...

Неджеб поклати глава.

— Туй няма да стане! — каза той решително. — На гемията аз няма да ги пусна!...

Едва сега Кенан го погледна сериозно.

— Защо няма да ги пуснеш?

— Защото не са добри хора!... Само луд човек може да пусне запален плъх в гемията си!...

— Ти прекаляваш! — каза Кенан понамръщено. — Тук е море!... Ние сме длъжни да им помогнем!...

— Длъжни сме, ако са почтени хора!... А ако са лазове?

Без да иска, Кенан се засмя. Чичо му наистина вярваше, че в южното Черноморие върлуват пирати, потомци на древните лазове. Неджеб се обърна, погледна го строго и измърмори:

— Не се смей, не се смей!... Преди четири години лазове не обраха ли гемията на арменеца Кеворк?

— Остави тия смешки, чичо! — каза младежът. — Кой знае къде са продали стоката, пък след това са се сдумали да лъжат...

— Кеворк мене няма да ме лъже! — каза Неджеб. — Тъй станало, както сега... Било след буря, приближила се лодка с корабокрушенци... Те ги приели с добро сърце, а ония веднага извадили pistolетите...

— Подай ми бинокъла! — каза Кенан.

Сега вълнението се беше увеличило и той с труд намери лодката. Тя се бе приближила доста много за един час, сега вече можеха да се видят и хората.

— Не са малко хора! — каза Кенан и за пръв път и в него пропълзя съмнението.

— Дума да не става, не ги пускам! — заклати глава Неджеб и плюна на пода.

Той винаги тъй плюеше на пода, когато взимаше някакво важно решение.

— А как ще ги спреш?

— Като им насочим пушките — веднага ще офейкат!...

Това беше ново за Кенан.

— Имаш ли пушки? — учуди се той.

— Десетина парчета...

— И патрони?

— Защо ми са пушки без патрони... Аз, момче, отговарям за теб пред баща ти и глупости няма да правя... Ако се случи някаква беда, хич няма да се връщам в Истанбул, влизам в тяхната компания...

Кенан се замисли. Всъщност дали старият не е прав? Малко повече предпазливост никак не е излишна. Както и да гледаш на работата, да се обере една гемия сред морето е наистина много по-безопасно, отколкото някой дебел търговец край Ескишехир или Бруса. А такива работи в Турция наистина доста скоричко бяха ставали.

— Добре, чичо, няма да се караме! — каза Кенан примирително.
— То се знае — ти си капитан на гемията — не аз...

Неджеб веднага омекна, с мъка сдържана усмивка оголи едрите му зъби. Не можеше да има по-добра дума за капитана — синът на богаташа да признае за господар на гемията него, бедняка, с нацепените пети на босите крака.

III

Лодката плаваше с все сила към белите платна на гемията. Мъртвото вълнение ги вдигаше на тежките си обли гребени, лопатите увисваха във въздуха. След миг тя пропадеше в бездната и лопатите едва не изхвъркваха от ръцете им. Много малко бяха опитните гребци, много тежко беше да се гребе по развълнуваното море.

Най-силно от всичко ги мъчеше жаждата — омаломощаваше ги, изстискваше и последните им сили. След четвърт час гребане гребците нямаха сили да станат от мястото си. Те се повдигаха мъчително, за да паднат след няколко крачки на дъното на лодката. Над тях светеше разпаленото слънце, устата им дишаха тежко, сякаш се молеха за една глътчица прохладен въздух.

В началото само Стефан не се съгласи да тръгнат към гемията. Той мрачно се противеше, държеше на своето.

— Казали сме вечерта! — говореше той. — Трябва да държим на думата си!... Сега е едва девет часът — знаеш ли какво може да стане до вечерта?...

— А не разбираш ли, че това е извънреден случай? — обади се сърдито печатарят. — И при това удобен случай... С гемията ние рискуваме много по-малко!

— Не се знае! — отвърна нервно Стефан. — А според мен рискът е много по-голям... Искате да се пъкнем право в устата на вълка...

— Какъв вълк?... Гемията не е българска...

— Сигурен ли си? — попита Стефан.

— Сигурен съм.

— Не бъди толкова сигурен — каза презрително Стефан.

Но капитанът не разбра намека. Той помълча и неловко каза:

— Турските моряци са добри хора... Познавам много турски моряци — лош човек между тях не съм срещал...

— А ако не е турска? — запитва печатарят.

— Каквато и да е — отвърна капитанът. — Стига да не е българска...

— И според теб най-добре е да отидем там, така ли? — запита печатарят.

— Аз ви казах какво е най-добре — намръщи се капитанът.

Кръстан го гледаше с нетрепкащ поглед. Той разбираше ясно, че предложението на капитана е най-разумно, но сега то му се виждаше далечно. Гемията беше пред очите им и ги примамваше с неизразима сила.

— Вярваш ли да намерим там бензин? — запита той внимателно.

— Ще намерите поне храна и вода — каза капитанът. — И може да ни оставите там, вместо да ни мъкнете със себе си...

— Аз за бензин те попитах — настоя младежът.

— Гемията е голяма — отвърна неохотно капитанът. — Не може да няма мотор... Но моторите им са обикновено нафтови...

— Твоят мотор с нафта не може ли?

— Не може — отвърна капитанът.

През цялото време далматинецът внимателно бе слушал разговора. Сега наистина му се струваше, че капитанът говори искрено. За него естествено беше най-изгодно да ги оставят на гемията — това не носеше никакви рискове. И все пак той не им натрапваше това решение. Освен, разбира се, ако е решил предварително да извърши на брега предателство и да ликвидира цялата работа по най-лесния начин.

— Добре, да опитаме с гемията! — каза Милутин решително. — Сега нямаме друг изход...

Стефан го погледна мрачно, но тоя път нищо не възрази.

Сложиха лопатите на местата им, хванаха се за тях — най-напред далматинецът и капитанът. Самата мисъл, че се движат с някаква цел, сякаш възроди силите им. Капитанът сега гребеше мъжки, не както когато преследваха делфина. Едва след половин час на техните места седна втората смяна — Стефан и печатарят. Раните на Кръстан още не бяха зараснали — него оставиха през цялото време на руля. За тяхно нещастие мъртвото вълнение се усили, а и слънцето напече по-силно. Неопитните гребяха трудно, бързо се изтощаваха, едва ставаха от местата си. След два часа всички изглеждаха бледни като мъртъвци, повторните смени отначало едва държаха греблата. Всяко движение бе мъчително и увеличаваше остро жаждата. Устните им лепнеха от сухота, ръцете им трепереха, оловна слабост свиваше стомасите им.

Към единадесет часа гемията се виждаше вече съвсем ясно. Трите едва забележими черни стръкчета постепенно израснаха от морето, провидя се и едва забележимата белина на платната. Когато почиваше, пощенският чиновник не откъсваше от тях погледа си. Лицето му ставаше все по-бледо и напрегнато, очите му — все по-тревожни. Къде отиваше? Към своето спасение ли, или към позора си? Единствен в лодката досега само той не бе имал своя цел, душата му се бе лутала като болна между целите на другите — прояждана от страхове и съмнения. Последният удар дойде сутринта, когато капитанът така безмилостно го бе изобличил пред другите. Той пъдеше тоя страшен спомен, но споменът го връхлиташе отново и отново, караше да трепери сърцето му. Тия, които досега го бяха гледали само с малко подозрение или безразличие, понякога със слаб интерес, сега вече отбягваха да го гледат. Погледите им се плъзгаха край него, сякаш не съществуваше в лодката, сякаш бе въздух. Той разбираше, че те не го мразеха, дори не го презираха. Те просто се срамуваха от него — беше им стеснително и неудобно да го гледат.

Той си мислеше: „Откъде идва моят позор?“. Но това не беше тайна, той знаеше — от слабостта му, от тая негова проклетата, ненавистна слабост на душата. Той си мислеше, че се е родил с нея, и може би наистина беше така. Той винаги се свиваше, когато някой повдигнеше високо гласа си, винаги отстъпваше, когато някой направеше крачка напред, винаги губеше присъствие на духа, когато някой замахнеше. Силата и грубостта го плашеха, той се плашеше. Той мразеше слабостта и страха в себе си, криеше ги като свой най-страшен позор. Никога през живота си не бе направил нещо смело и силно и това го отчайваше. Единствената му утеха беше, че хората не знаеха неговия позор, мислеха го за свенлив, мек и възпитан, но не и страхлив.

Но ето че сега лъжата бе рухнала и хората бяха видели истинското му лице. Неговите другари бяха видели истинското му лице — това беше най-болно, най-срамно.

„Не всички хора се раждат силни — мислеше той. — Някои се раждат слаби, но успяват да победят своята слабост.“ Той бе чел много книги през живота си, бе виждал в тях част от своята душа. Имаше много неща, които можеха да победят страха и слабостта — това той добре знаеше. Съзнанието може да победи страха. Любовта може да

победи страха, може да победи всичко. Вярата може да победи страха, да издигне човека до висините на силата.

Той имаше съзнание, имаше вяра, имаше любов, но не умееше да побеждава слабостта си. Може би не му се беше удал случай досега? Не, бяха му се удавали много случаи.

„Значи, може да стане и това! — мислеше той сега. — Така или иначе — може да стане!... Срамът може да победи слабостта, стига да е по-силен от нея!... Наистина важното е кое ще излезе по-силно!...“

— Заемай мястото си, другарю!...

Дафин трепна, цялата му вътрешност сякаш се обърна. Той разбра, че тия думи се отнасят до него... Но той усети и скритата подигравка в тях. Другарю!... Дафин стана и зае мястото си на пейката. Другото гребло залови в жилавите си ръце Ставрос. Дафин опъна силно, лодката бързо се повдигна на гребена на една голяма вълна.

„Вие ще видите! — помисли той смътно. — Вие ще разберете!“

Какво ще видят? Какво ще разберат? Той не знаеше в тоя миг, но чувствуваше, че нещо приижда в душата му, нещо силно и зашеметително.

Лодката се носеше по тежките мъртви вълни на морето. Но небето беше все така ясно, без нито едно облаче, все така не подухваше никакъв вятър!

IV

Едва към четири часа лодката, подхвърляна от вълните, успя да приближи гемията. Морето бе станало още по-развълнувано, тежките масивни вълни я вдигаха на гребените си и след това поривисто я хвърляха в тъмните водни ями. И високите мачти на гемията се клатеха пред очите им — тя ту изчезваше от погледа им, ту отново се появяваше — дълга, плоска и черна, с камарите чували на борда си. От десетина минути далматинецът стоеше полуизправен на носа на лодката и не изпускаше гемията от погледа си. Напрегнатото му лице ставаше все по-загрижено, смътно безпокойство се появи в очите му. Бяха приближили на стотина метра, а по палубата не се мяркаше никакъв човек, не се виждаше и най-малък признак на живот. Мъртвата черна гемия се клатеше сред морето, безлюдна и запустяла, макар никакъв флаг на мачтата да не говореше за авария или болест.

— Чудна работа! — измърмори той.

Никой не го чу. Никой не можеше да го чуе. Хората лежаха отпаднали кой където намери и само от време на време поглеждаха с мъчителна надежда към гемията. Най-тежко беше положението на Вацлав. Морската болест го беше сграбчила здраво за гърлото — той лежеше като мъртъв близо до кърмата и едва дишаше.

Когато лодката наближи на петдесетина метра, всички, които все още имаха сили, подстанаха край борда. Палубата беше все така пуста, сякаш пред тях се бе изправил призрачният кораб на Летящия холандец. Далматинецът се намръщи още повече.

— Давай, давай още малко! — обади се той мрачно.

Макар и изтощени, капитанът и Ставрос опънаха силно греблата. Гемията приближаваше застрашително, сега вече на всички им се струваше, че някоя по-силна вълна ще ги хвърли като черупка върху нейната мръсна палуба.

— Тая работа не ми харесва! — обади се Стефан.

Точно в тоя миг иззад черната барикада на чувалите излязоха двама души. Единият беше възрастен мъж, грубо и мръсно облечен, с недоволено изражение на небръснатото си лице. В ръцете си държеше

черна лъскава пушка, която инстинктивно притискаше до гърдите. Другият беше млад, в син панталон и бяла риза и не носеше никакво оръжие. За разлика от възрастния по лицето му се четеше жив интерес и любопитство.

— Хей кои сте вие? — извика грубо на турски мъжът с пушката.

Единствен капитанът знаеше малко турски. Той пусна греблата и се поизправи:

— Българи сме!... Помощ търсим!...

Двамата турци на гемията си казаха нещо, после възрастният отново завика, като махаше сърдито с пушката си. Капитанът мълчеше.

— Какво каза? — запита нервно далматинецът.

— Нищо не му разбрах! — въздъхна капитанът.

— Кажу ми, че не си разбрал! — добави все така нервно далматинецът.

Капитанът заговори на турски, като бъркаше думите и заекваше. Другите двама отново се спогледаха. Младият човек направи крачка напред, залови се за едно стоманено въже и извика отчетливо:

— Знае ли някой френски?

— Аз знам! — обади се високо студентът и стана прав сред лодката. — Знам малко! — прибави той.

— Какви хора сте? — викаше младежът с бялата риза. — Какво търсите на открито море?

— Ние сме политически емигранти!...

Тия думи видимо изненадаха младежа. Той ги огледа бързо, помълча малко, после отново запита:

— За Турция ли бягате?

— Не!... Пътуваме за Съветския съюз!...

— Не разбрах!... За къде?

— За Съветския съюз...

Младежът видимо се стъписа.

— А тогава какво искате от нас? — попита той малко смутено.

— Да оставим при вас екипажа на лодката!... Те не са емигранти, те искат да се върнат в България!...

— Но ние пътуваме за Турция?

— Все едно!... Оттам по-лесно ще се върнат...

Двамата турци на гемията отново заприказваха помежду си — тоя път бързо, нервно, отривисто. Далматинецът, който не изпускаше

нищо, забеляза, че последната дума каза младежът, а възрастният недоволно замълча. Младежът отново се наведе напред.

— Колко души е екипажът?

— Трима души...

— Отначало ще пуснем само един!... Имате ли оръжие?

— Имаме! — отвърна студентът.

— И таз добра — възкликна младежът. — Какво оръжие?

— Няколко пистолета...

— За какво говорите? — прекъсна го недоволно далматинецът.

— Чакай! — махна с ръка Кръстан.

— Слушайте добре, ще пуснем засега само вас лично! — заговори отново младежът. — Пък като поговорим — ще видим...

Кръстан въздъхна и се обърна към далматинеца.

— Искат да преговарят с нас! — въздъхна той. — Пускат отначало само мен!... Какво да им отговоря?

— Съгласни сме! — каза късо далматинецът. — А от какво се плашат?

— Дяволите ги знаят! — изруга студентът.

— Нищо — съгласни сме!...

— Ние сме съгласни! — извика високо Кръстан.

— И още нещо! — каза младежът от гемията. — Лодката трябва да спре точно тук — където сега говоря... Ако се опитате да слезете на друго място по гемията — веднага ще стреляме!...

Но Кръстан не разбра добре трудната фраза и трябваше да му повторят още веднъж.

— Добре, съгласни сме! — отвърна Кръстан.

Той обясни с няколко думи на далматинеца какво искат от тях. Милутин се замисли — морето беше развълнувано, маневрата, която трябваше да направят, доста трудничка. Първата му работа беше да размести хората. Капитанът зае мястото при руля. Ставрос и Стефан уловиха греблата. Сам той остана на носа на лодката с въжето в ръка, готов всеки миг да го прехвърли на гемията.

— Гребете внимателно! — разпореди той. — Капитане, отваряй си очите!...

— Знам си работата! — каза капитанът.

Лодката отново пое напред — приближаваше все повече и повече към определеното място. За нещастие в последния момент една силна

вълна ги вдигна мощно на гребена си и ги отнесе далече назад — към кърмата. Лодката едва не се разби на късчета в черния корпус на гемията, греблото в ръцете на Стефан изтрещя и се счупи леко, като кибритена клечка. Далматинецът се поколеба за миг и когато следната по-слаба вълна ги издигна нагоре, хвърли през тях въжето. Движенията му бяха бързи и опитни, след миг лодката се притисна здраво в черния накатранен хълбок на гемията.

Далматинецът повдигна глава. Трима-четирима моряци — боси, окъсани и яростни — тичаха презглава към тях с пушки в ръце. „Винчестери!“ — помисли неясно Милутин и бързо се огледа. Стефан бе хвърлил парчето от дръжката и сега трескаво бъркаше в задния си джоб.

— Стефане! — извика силно далматинецът.

— А какво? — кресна Стефан. — Да им се дадем ли?

Моряците тичаха към тях и крещяха: „Назад!... Назад!... Горещите ръцете!“ . Никой в лодката не вдигна ръце. Не биха вдигнали ръце дори да бяха разбрали крясъците им. Те стояха по местата си, но с изправени глави, израженията им бяха сурови и мрачни.

— Казват — горе ръцете! — обади се навъсено капитанът, като все още държеше руля.

— Търсят си белята! — каза Стефан, като гледаше мрачно черните дула на пушките пред себе си.

След моряците бързо дотича младежът с бялата риза. Той излезе пред тях и малко задъхано каза:

— Само един...

— Туй разбрахме! — отвърна сухо Кръстан. — А ако толкова ви плашим — можем да си отидем всичките!...

Младежът с бялата риза се изчерви.

— Аз не се плаша от вас! — каза той.

— И няма за какво!

— Можете да се качите! — каза младежът с бялата риза.

Кръстан погледна другарите си.

— Аз отивам! — каза той и прекрачи свободно перилата на гемията.

V

Досега Кенан бе видял такива неща само на филм. Срещу него стоеше слаб мъж — още млад очевидно, но силно брадясал и с почернели от слънцето, дълбоко хлътнали бузи. Въпреки немото и небръснато, лицето изглеждаше интелигентно, погледът — спокоен и силен. Сила и достойнство се чувствуваше в цялата му осанка, макар дрехите му да бяха невероятно омачкани и зацапани, а ризата изпокъсана на ивици.

— Елате с мен! — каза Кенан, малко изненадан от покорния си глас.

Човекът пристъпи напред, но Неджеб сърдито се обади:

— Трябва да го обискираме!...

— Няма нужда! — каза младежът.

— Кенан! — каза рязко Неджеб. — Обеща да ме слушаш!...

Кенан се изчерви още повече.

— Трябва да ви обискираме! — каза той на френски.

— Може! — отвърна онзи спокойно.

Претърсиха го, но не намериха нищо. След това човекът тръгна напред, Кенан след него.

— Тука! — каза той и посочи кубрика.

Двамата влязоха в тясната кабинка на капитана и седнаха един срещу друг край малката маса. Сега те бяха толкова близо един до друг, че Кенан чувствуваше дишането на другия и виждаше всяка чертичка на лицето му. Непознатият навярно бе много по-млад, отколкото той беше помислил, но лицето му бе силно изтощено и отслабнало. Внезапно Кенан се засрами от външността си, вместо да се почувствува горд с нея. Неговите собствени страни бяха пълни с кръв и жизненост, кожата му бе гладка, той бе свеж, добре обръснат, отпочинал, но все пак другият бе по-силен, повече свобода имаше в него. Кенан чувствуваше това с цялата си душа, на която не липсваше източна чувствителност.

— Извинете, ако постъпихме малко грубо! — каза Кенан. — Това не е моя идея, а на чичо ми!... Той се страхува от пирати!...

— От пирати? — повтори човекът, сякаш се бе усъмнил дали е чул правилно думата.

— Да, чичо ми твърди, че край нашите брегове ги имало...

Внезапно очите на непознатия сякаш се покриха с лек мътен гланц, устните му се присвиха.

— Извинете! — каза той. — Бихте ли ми дали чаша вода?

— Разбира се! — каза Кенан с готовност.

Той стана от мястото си и се обърна. Шкафът беше точно срещу него — прояден от времето, със счупена месингова дръжка. Кенан отвори само едната вратичка и погледна — вътре имаше две бутилки уиски, две чаши и висока кана с вода, пълна до половината, едва-едва запотена. Кенан знаеше, че водата в каната е много студена, ледът наскоро се беше стопил.

Макар да беше с гръб към непознатия, Кенан почувствува, че онзи сякаш го прониза с погледа си. Той наля чашата догоре и му я поднесе. Непознатият не побърза да я вземе, но кръвта сякаш се дръпна от лицето му. Когато протегна ръката си, в нея имаше толкова много жажда, че Кенан изтръпна. Той не я изпи, той просто я изля в устата си. Лицето му леко поруменя, клепачите паднаха ниско над очите, всичко у него неуловимо се отпусна. Кенан изведнъж разбра какво е положението.

— В лодката нямахте ли вода?

Непознатият остави на масата празната чаша.

— От четири дни не бях пил нито капка! — каза той тихо.

— Четири дни? — възкликна Кенан. — В тая жега?

— Да, в тая жега.

— Да ви дам още? — попита Кенан.

— Не, благодаря... после!

Но в гласа му се долавяха нотките на колебанието. Кенан веднага стана и му наля още една чаша. Непознатият я изпи точно така, както изпи и първата. „Като че ли я сипва на огън!“ — помисли Кенан.

— Трета! — каза той.

Непознатият изпи третата чаша, остави я на масата и се облегна назад.

— Значи, четири дни скитате из морето без вода? — попита Кенан.

— Без вода! — каза непознатият. — И без храна!...

— Извинете, да ви донеса веднага нещо за ядене?

— Не, туй не е толкова бързо!

— И как стана това?

— Не можахме да вземем бензин! — каза непознатият. — Разчитахме на платното, а се случи тоя проклет щил...

— А защо не слязохте на брега? — попита Кенан.

— Лодката не беше наша!... А ние искахме непременно да стигнем там!...

— Но защо?...

Кенан беше готов да се закълне, че едва забележима усмивка мина като сянка по сухите устни на непознатия.

— То е много просто! — каза той. — Искахме да живеем в свободна страна...

— Значи, вие търсехте свободата?

— Може и така да се каже!...

Кенан замълча. Той мислеше усилено, без да сваля погледа си от небръснатото лице на непознатия.

— Свободата не се намира на територии! — каза той. — Тя е в човека, в неговата душа...

— Това е вярно! — каза непознатият. — Но има територии, в които газят човешката душа с полицейски ботуш...

— Това разбирам... Но може ли да стане от туй вашата собствена свобода по-малка?... Или, да кажем... по-нищожна?

— Не! — каза твърдо непознатият. — Само по-нещастна!...

Кенан се стресна. И на него му бе идвало на ума туй, но той винаги го отхвърляше.

— Обяснете се по-добре! — каза той.

— Истинската свобода не е в туй — да бъдеш само ти лично свободен... Това е престъпна свобода... Истинската свобода е да живееш между свободни хора...

Кенан трепна.

— Може би визирате мен?

— Не ви познавам! — каза непознатият. — Но това се отнася до всеки, който погазва чуждата свобода, за да бъде той свободен...

— Не съм съгласен! — каза решително Кенан. — Според мен този, който потиска чуждата свобода, е най-много лишен от нея...

— Това е само един хубав парадокс! — поклати глава непознатият.

— Не — защо?... Представете си, че в тая каюта се появи малък пробой... Какво мога да направя?... Нищо друго, освен да го затисна с ръка... Нима аз ще бъда свободен?... Ако си махна ръката — водата ще ме залее... Това е железен закон!

Кенан усети как непознатият го погледна внимателно, сякаш се мъчеше да проникне зад черепа му.

— Това е интересна мисъл — каза той.

Кенан въздъхна дълбоко, потърка с длан челото си.

— А защо трима между вас искат да се върнат обратно? — попита той. — Нима те нямат чувство за свобода?

— Всеки има това чувство! — отвърна непознатият и отново някаква бегла усмивка мина през устните му.

— Тогава защо искат да се върнат?

— Те не знаят, че истинската свобода се намира там, където ние отиваме. Те мислят, че тя се намира между четирите стени на домовете им...

— Какво значение има това? — възкликна Кенан тържествуващо. — Щом мислят, значи, те наистина са свободни...

— Това е вярно! — отвърна непознатият и тоя път наистина се усмихна.

Кенан го гледаше смаяно.

— Тогава защо и вие сам не си избрахте тая лесна свобода? Защо сте тръгнали да скитате по моретата?

— Тяхната свобода е малка! — каза непознатият. — Тя прави и хората малки, защото ги отделя един от друг... Истинската свобода е обща за всички...

„Когато един въпрос е общ, той трудно се решава — мислеше Кенан. — Досега човечеството нито веднъж не е успяло да се справи с такъв проблем.“

— Позволете ми и аз да попитам нещо! — каза непознатият.

Кенан, вдигна глава.

— Моля! — каза той.

— Исках да ви питам — имате ли на гемията бензин?

Кенан се замисли.

— Надали! — каза той колебливо. — Не вярвам... Гемията има мотор, но горивото е газьол...

Лицето на непознатия така потъмня, че Кенан се смути.

— Ще попитаме капитана! — каза той. — Ако имаме бензин — ще ви дам... Аз искам вие да отидете там, където сте тръгнали... Искам да направите тоя експеримент...

— За нас не е експеримент — отвърна непознатият.

— Няма да спорим за думите — каза Кенан. — А сега да вървим при капитана!... Ще ви дам всичко, което ви е нужно — стига да го имаме!...

Двамата излязоха в коридорчето — полутъмно, прохладно, дъхащо на кухня и смазки. Щом се изкачиха на палубата, в очите им ослепително блесна късното следобедно слънце. Кенан веднага забеляза, че моряците са прибрали пушките си, а Неджеб говореше с някого в лодката. Като направи още няколко крачки, той видя, че всички в лодката ядяха — държаха в ръцете си големи късове хляб с малко сирене и бавно дъвчеха. Лицата им не бяха вече така напрегнати и страшни, така горди, така студени и чужди. „Храната ги е успокоила — помисли Кенан, — или пък добрата дума!“ И Неджеб не беше същият, лицето му се беше отпуснало, в погледа му се бе появило нещо, което Кенан не познаваше.

— Това са добри хора! — каза Кенан.

— Добри са! — кимна Неджеб.

— Трябва да им помогнем, с каквото можем! — каза Кенан. — Искан да те питам — имаме ли бензин?...

— Нямаме!... Казах им вече!... Нашият мотор е с газьол...

— Много жалко — въздъхна Кенан.

— Какво да правим?... Ако ги хване бурята — добро няма да видят...

Българинът, който беше на гемията, заговори нещо на другите. Всички оставиха яденето, гледаха го внимателно. Най-едрият между тях му отвърна нещо, лицето на непознатия потъмня.

— Нямаме бензин! — каза той на френски.

Кенан поклати със съжаление глава.

— Много съжалявам! — отвърна той. — Но ще ви дадем храна и вода, поне в туй отношение няма да страдате...

— Благодаря ви! — каза непознатият без никаква робкост в гласа си. — А ще вземете ли екипажа на лодката?...

— Ще го вземем — кимна Кенан. — Щом искат сами — ще го вземем...

VI

Дадоха им толкова храна, колкото им бе нужна за няколкодневно плаване. Моряците донесоха една бакърена тава с маслини, няколко големи буци сирене, пет големи кръгли хляба — най-малко по два килограма единият — и огромен син чайник, пълен с прясна вода. Дадоха им и ново гребло. Неджеб лично наблюдаваше предаването на храните. Лицето му се бе отпуснало, бедняшка доброта се бе появила в погледа му, но пушката му беше нащрек — той нито веднъж не я свали докрай.

— Да им дадем бутилка коняк? — каза Кенан. — Може да им потрябва...

— Може! — кимна Неджеб. — Ако е за даване — давай!... Само тях не пускай на палубата...

— Напразно се плашиш! — каза Кенан. — Видя, че не са никакви лазове...

— Не са!...

— Тогава от какво те е страх?

Неджеб се поусмихна. Усмивката му беше груба, малко крива, не прилягаше никак на суровото му лице.

— Зелен си още, Кенан! — каза той. — По-добре слушай чичо си...

И понеже разбра, че Кенан ще се разсърди, побърза да добави:

— Разбра ли как са взели лодката?

— Досетих се! — каза Кенан недоволно.

— Те са я откраднали! — каза Неджеб. — Дигнали са я заедно с хората...

Кенан се намръщи, но не отвърна.

— Който е откраднал лодка, може да открадне и гемия! — каза Неджеб. — С гемия ще им е по-лесно, отколкото с лодка... И най-важното — по-сигурно...

— Грешеш! — каза Кенан сърдито. — С нас туй няма да направят...

— Защо? — попита Неджеб и в погледа му се появи скрита насмешка.

Внезапно Кенан се затрудни. Наистина — защо? Досега той не се бе замислял по този въпрос, той просто чувствуваше — няма да го направят.

— Ние се отнесохме с тях човешки! — каза Кенан.

— Ами екипажът на лодката?... Сигурно и той се е отнесъл с тях човешки...

В лодката някой се изправи, Неджеб веднага отпрати нататък бдителното си око. Като видя, че няма нищо опасно, той отново заговори на Кенан:

— Слушай, моето момче, ти познаваш моряците!... Морякът е готов да си даде и душата за човешината... Но не е там работата...

— А къде?

— Аз ти казах — хората са добри... Не са тръгнали да крадат, някаква идея са имали... Но и най-добрият човек — като си сложи веднъж главата в торбата — от него се пази!... Той не е като другите хора!...

Кенан погледна изненадан чичо си. Досега той бе говорил много пъти с него и му се струваше, че е много по-прост и много по-малко проникателен. Но сега думите на Неджеб му се сториха така разумни, че той се забърка и замълча. Кенан бе разбрал с каква страшна сила, стигаща до фанатизъм, те се бяха стремили към свободата. Сам той се бе почувствувал малък и едва ли не глупав в сравнение с този парцалив и небръснат човек, който с такава спокойна, насмешлива увереност бе говорил с него в каютата. Нима наистина може да спре нещо тая страшна сила, която фучи като ураган в своята единствена посока? Нима тя не е способна да помете всичко по пътя си?

— Не, не си прав, чичо! — каза Кенан внезапно. — Ти не разбираш!... Те се стремят към нещо много голямо... Друг е въпросът, дали наистина е голямо... Но те дълбоко вярват в това, иначе не биха скитали като някакви призрази из морето... Може ли човек да се стреми към голяма цел с коварни и подли постъпки?

— Не знам! — въздъхна Неджеб. — А защо са задигнали екипажа?

— Е, какво — да не са ги удавили?... — каза Кенан сърдито. — Цял ден са гребали да ги оставят тук, на гемията...

Кенан усети как пушката в ръцете на чичо му се помръдна като жива. Небръснатият човек се бе приближил безшумно до тях и ги гледаше със спокойните си очи.

— Ние сме готови! — каза той.

VII

Пръв на гемията се качи Ставрос. Той се прехвърли на палубата с лекотата на малко диво животно и жадно се огледа. Някакъв възрастен моряк, мълчалив и начумерен, със сухи и черни като на гарван крака, се приближи да го обискира. Ставрос покорно вдигна ръце.

— Нямам нищо! — каза Ставрос на гръцки.

— Ти грък ли си? — попита неохотно морякът.

— Грък! — каза Ставрос зарадван. — А ти?...

— Майка ми е гъркиня — каза морякът все така сдържано.

Очите на Ставрос още по-силно заблестяха.

— Не ги пускайте! — каза той тихо, но гласът му се задавяше от омраза. — Изтрепете ги с пушките!... За тая работа ще ви платят в България, честна дума ти казвам!...

Морякът изведнъж изостави обиска, погледна внимателно момчето.

— Колко ще платят? — попита той мрачно.

— Много пара, честна дума!... Властта ги търси под дърво и камък!

Морякът вдигна тежката си ръка и го удари през лицето. Ставрос залитна, от носа му потече кръв.

— Защо го биеш? — извика Кенан гневно и тръгна към тях.

— Той си знае! — измърмори морякът, без да го погледне.

— Питам те — защо го биеш?

— Да си свива устата!... — каза морякът презрително.

Кенан ги погледна и двамата — лицето на момчето не му хареса.

— После ще се разправяме! — каза той сухо.

Капитанът все още се бавеше в лодката. Обувките му бяха изсъхнали от жегата, фортите им се бяха изкривили и той ги обу с мъка, като пухтеше и дишаше тежко. Като се изправи, лицето му бе почервеняло от приток на кръв, очите му бяха смутени.

— Лодката е добра! — каза той внезапно. — Имате късмет с тая лодка...

— Ще дойде ден — ще я върнем! — отвърна печатарят.

— Вятър! — въздъхна капитанът. — Вие гледайте да стигнете живи и здрави... А за лодката не берете грижа — Адамаки все едно бълха го ухапала...

Печатарят му подаде ръка. Капитанът не умееше да се ръкува, той хвана неловко коравата десница и добави смутено:

— Дай боже пак да се видим!...

— Ще се видим! — каза далматинецът. — И ще се наплатим за всичко!...

Капитанът се ръкува с Вацлав, след това със Стефан. Изражението му ставаше все по-смутено и забъркано, погледът все по-боязлив.

— Хайде, Дафине! — каза той глухо.

Без да дочака отговор, капитанът се покачи на гемията. Дафин не помръдна от мястото си.

— Хайде, другарю! — каза Милутин нетърпеливо.

— Аз ще остана с вас! — отвърна Дафин твърдо, с поглед, забит в дъното на лодката.

Всички в лодката се обърнаха към него. Милутин се навъси и погледна въпросително другарите си. Лицето на Стефан бе съвсем студено, но печатарят едва забележимо се усмихна.

— Хайде, хайде — тръгвай! — каза далматинецът по-меко.

— Няма да мръдна оттук! — каза Дафин, без да вдига глава.

— Как тъй — няма да мръднеш? — попита сърдито далматинецът. — Ти си мислиш, че от тебе зависи?

Дафин разбра, лицето му пламна.

— Искам да дойда с вас! — каза той умолително.

За пръв път сърцето на Милутин трепна, усмивката изчезна съвсем от лицето на печатаря.

— Това не може! — каза далматинецът търпеливо. — Хайде, качвай се!...

Дафин повдигна поглед към гемията. Капитанът стоеше край борда и гледаше с посивяло лице към него.

— Хайде, Дафине! — каза той тихо, но в гласа му се чувствуваше горчива, безпомощна молба.

„Бои се да остане сам!“ — помисли далматинецът.

— Хайде, качвай се! — повтори капитанът.

Дафин се изправи. Видът му бе така унижен и смазан, че печатарят неволно го съжали.

— Не може да те вземем, другарю! — каза той меко. — Туй не зависи само от нас...

Дафин го погледна съкрушено и неловко се изкачи на гемията. Когато стъпи горе — краката му трепереха, студена пот течеше по слепите му очи. „Слаб съм! — мислеше той отчаян. — Всички виждат колко съм слаб... За какво им е там такъв нищожен и слаб човек като мен?... Какво да го правят!“ Пред очите му се мярна отново безпомощното лице на капитана, сякаш виждаше собственото си лице.

— Какво става с момчето? — попита Кенан на френски.

— Иска да остане с нас! — каза Кръстан.

— Ооо! — възкликна Кенан. — А защо не го вземете?

— Не зная! — каза Кръстан без желание. — Аз бих го взел...

Дафин си бе забравил в лодката сакото и далматинецът го подаде. Пое го капитанът и започна безсмислено да го отупва.

— Аз отивам! — каза Кръстан. — Никога няма да забравим какво направихте за нас...

Те се ръкуваха.

— Моля ви, сбогувайте се с капитана! — каза Кенан тихо. — Той е добър човек!...

За пръв път Неджеб отпусна пушката и раздруса силно ръката на Кръстан.

— Да ви пази бог! — каза той и погледна съчувствено измършавялото му лице.

Кръстан се спусна в лодката. Вълнението бе позатихнало, сега тя не се люлееше така силно. Милутин отвърза въжето и бутна силно с греблото черния корпус на гемията. Лодката веднага се отдели и потъна във вълнението.

— Сложете греблата! — каза Милутин. — Кръстане, на руля!... Ще гребем двамата със Стефан!...

Лодката бавно се отдалечаваше. Капитанът гледаше след нея с окаменяло лице и хапеше несъзнателно коравите си изпръхнали устни. Той бе постигнал всичко, към което с такава сила се бе стремил през последните дни. Бе се откъснал от тях и пред него лежеше свободен пътът за дома. Но сега той не мислеше нито за своя дом, нито за жената, която го чакаше. Той не бе същият човек. Сърцето му бе

празно, никаква радост нямаше в душата му. Той гледаше с пусти очи лодката — не мислеше, не чувствуваше — сякаш всичко ставаше в просъница. Бялата лодка се люшкеше сред вълните, от греблата капеше вода. Застанал на носа, печатарят гледаше към него и сякаш някаква милост имаше в погледа му, някакво разбиране...

Изведнъж на капитана се стори, че и друг път е преживял всичко това — с лодката, с вълните, с черната палуба на гемията. И друг път бе виждал тия черни чували, наредени като бариера край борда. И друг път в душата му е било така безнадеждно. Сърцето му се изпълни бавно с потискащо чувство на недоизказаност — по-лошо от празнотата. Някаква нишка се бе скъсала, някаква мисъл бе останала недомислена, някакво слово — недоизречено. Защо така бързо заминаха те? Защо не му казаха тая последна дума — тая последна присъда за неговите дела?

Капитанът трепна — чу се силен плясък във водата. Моряците изтичаха към бака все още с пушките в ръце. В развълнуваното море се мярна главата на Дафин, който стремително плуваше към лодката. Сега тя бе на стотина метра от гемията, хората в нея отпуснаха греблата. Дафин плуваше несръчно, вълните го вдигаха на гребените си, във въздуха се мяркаха белите длани на ръцете му.

— Дафине! — извика силно капитанът и затича по гемията. — Дафине!...

Но Дафин все така плуваше напред.

— Дафине!...

Отчаяние и ярост заляха като гореща вълна гърдите на капитана. Къде е тръгнал? Защо го оставя сам? Най-хубаво е да скочи във водата, да го настигне, да го сграбчи за тънкия врат, да го върне обратно. Не бива да остава сам между тия чужденци — сам с тая малка мръсна змия Ставрос. Не бива да...

— Милутине! — извика прегракнало Дафин.

Лодката изви и тръгна обратно. Дафин вече не плуваше. Той се мъчеше с последни движения да се задържи над водата, но мокрите му дрехи тежаха, теглеха го към дъното.

— По-бързо! — извика той със слабеещ глас.

Капитанът съблече като насън горната си дреха, събу коравите обувки и приближи към борда. Но лодката все пак го изпревари, далматинецът протегна ръка и хвана Дафин под мишницата. Сега те

бяха съвсем близо, но капитанът се чувствуваше така сам, както никога в живота си — сам като пъстрата пеперуда, която бе видял над морето.

VIII

Само Неджеб не видя какво се бе случило с Дафин. Когато излезе от кубрика, лицето му бе мрачно, тежко безпокойство личеше в сивите му очи.

— Какво става там? — попита той.

Кенан се обърна и го погледна усмихнат.

— Един избяга обратно! — каза той весело. — За малко не се удави!...

Но Неджеб едва го чу — мислеше за другото. Кенан едва сега забеляза изражението му.

— Какво ти е? — попита той учудено.

— Лошо, Кенан! — каза Неджеб. — Ще има буря!...

— Буря?... Откъде разбра?...

— Барометърът страшно пада!... Пък не ми и трябва да гледам барометъра!...

Неджеб погледна към небето. Не се виждаше никакво облаче, но неговата плътна синина се бе размесила с някаква едва забележима пепелява сивота, доста сгъстена по ръба на хоризонта. Беше необикновено задушно, пот течеше по голите гърбове на моряците, но увлечени в събитията, хората не забелязваха нищо. Само Неджеб бе усетил приближаването на бурята и щом лодката тръгна, той веднага изтича в каютата си.

— А как мислиш, скоро ли ще бъде? — попита Кенан и в гласа му се чувствуваше тревога.

— Не знам! — каза Неджеб. — Сигурно тая нощ!... А може и по-рано!...

Кенан погледна часовника си — беше точно пет часът и седем минути.

— Тия нещастници ще се издавят! — каза той загрижено.

— Остави ги тях! — махна с ръка Неджеб. — Чудя се ние как ще оцелеем!...

— Толкова ли е опасно? — трепна Кенан.

— Ами как?... Без витло?...

— Трябва да ги вземем на гемията! — каза Кенан решително. — Бурята ще ги смачка!

— Кенан! — каза Неджеб недоволено. — Що ни трябва две бели наведнъж!...

— Ще ги обезоръжим! — отвърна Кенан бързо. — И ще ги заключим в една от каютите...

— Търсиш си белята, Кенан! — каза мрачно Неджеб. — Ако оживеем — татко ти ще ми откъсне и двете уши...

— Не бой се! — възкликна Кенан и се изправи край борда.

Лодката не бе отишла надалече — все още можеха да се разберат.

— Ало! — извика Кенан силно.

Кръстан се изправи в лодката.

— Идва силна буря! — викаше Кенан. — Опасно е за вас!...

Кръстан бързо преведе. Далматинецът вдигна лице и погледна небето. Неговият цвят никак не му хареса.

— Елате на гемията! — викаше Кенан. — Нужно е само да си предадете оръжието!... Щом мине бурята — тръгвайте на път!...

Кръстан отново преведе. Далматинецът се намръщи. Стефан подигравателно се усмихна.

— Много евтина клопка! — измърмори той.

— Говориш глупости, Стефане! — каза Кръстан грубо.

— Аз оръжието си няма да предам! — каза Стефан. — Сам в капана не влизам!...

— Няма смисъл, Кръстане! — каза тихо Милутин. — Гемия или лодка — все едно... Те са без витло, дявол знае къде е по-опасно!...

— Да им откажем! — обади се печатарят.

Кръстан въздъхна дълбоко, лицето му стана изведнъж печално и безпомощно.

— Добре! — каза той.

После, като се обърна към гемията, извика високо:

— Благодарим ви много... Оставаме в лодката...

Кенан се обърна към чичо си. Лицето му бе съвсем разстроено.

— Няма ни доверие! — каза той. — Плашат се от нас!...

— Толкова по-добре — отвърна Неджеб с облекчение. — Пък да ти кажа право — гемия или лодка май все едно!...

— Ало! — извика Кръстан. — Имате ли излишни пояси?

Кенан преведе. Неджеб започна да смята на пръсти.

— Можем да им дадем два! — каза той колебливо.

— Сигурен ли си?... Да не са повече?...

— Най-много два! — каза Неджеб решително.

— Само два! — извика Кенан към лодката. — Само два!...

— Тогаз няма нужда! — отвърна Кръстан, без да преведе отговора на другарите си.

„Тъй трябва да отговори! — помисли тъжно Кенан. — Една цел — една съдба. Тъй трябваше да отговори!“ Хората в лодката поеха греблата, Кенан отново видя тънкия гръб на студента. Лодката плаваше напред, отиваше си — завинаги!... Тъмен, неясен страх проникна отнякъде в душата на Кенан — страх от бурята, страх от самотата! Струваше му се, че сега е много по-слаб и по-безпомощен, гемията много по-уязвима. Бурята ще я връхлети като огромен тъмен звяр, ще изпотроши за миг мачтите, ще удари с тежките си лапи мръсната палуба, за да полети всичко на хиляди късчета.

Защо не останаха? Повече хора — по-добре!... Повече силни хора — по-добре!... Когато си между хора, и бурята не е страшна, дори смъртта не е страшна — стига да си между хора със силни души! Той остана сам, а можеше да ги задържи!...

Можеше да ги задържи!...

— Ало — извика Кенан, но гласът му звучеше без сила.

Никой в лодката не отвърна. Тя си отиваше бавно, подхвърляна от вълните.

IX

Бурята избухна с такава страшна сила, че дори Неджеб, който чакаше най-лошото, се смути и забърка.

Половин час преди това все още не се виждаше никакъв облак. Небето стана съвсем пепеляво, залезът чезнеше в задушни, оловни отблясъци. Неджеб ходеше по палубата и сърдито подвикваше на моряците. Той чувствуваше бурята с цялото си същество и я чакаше с мрачно примирение — каквото е писано да стане, ще стане, никой не може да му попречи! И моряците бяха неспокойни, говореха късо, в гласовете им се чувствуваше нервна заядливост. Те затвориха добре трюма, покриха го с непромокаеми брезенти, затегнаха възлите. Всичко, което можеше да бъде отнесено от бурята, бе скрито в кубрика, двете големи платна бяха завързани здраво за мачтите.

— Трябва да изчистим палубата! — каза мрачно Неджеб. — Ще хвърлим чувалите в морето!...

Кенан го погледна разтревожен. Той знаеше, че Неджеб никога не бе хвърлял стока — колкото и силна да е била бурята.

— Не е ли рано? — попита той с половин глас.

— После може да стане късно! — каза Неджеб. — Бурята ще дойде изведнъж, няма да гъкнем...

— Лошо! — каза Кенан.

Той сам не разбра как тая дума се изтръгна от устата му. Неджеб го погледна късо, плю и се запъти към бака. След малко неговият гърлен, отривист глас се разнесе по цялата палуба, моряците бързо притичаха.

— Хвърляй! — каза той глухо и изведнъж сърдито повиши глас: — Хвърляй, що чакаш!...

Моряците се заеха с готовност за тежката и неприятна работа. Неджеб крачеше около тях с болно сърце, мрачно гледаше чувалите, които летяха в надпревара към морето. „Заради Кенан! — мислеше той с горчицина. — Само заради него!“

В тоя миг пред очите му се мярна Ставрос. Той бе седнал върху трюма и бавно дъвчеше парче хляб.

— Хей, момче! — подвикна му сърдито Неджеб.

Ставрос мълчаливо стана.

— Хайде, хващай се! — избоботи Неджеб, като му показва с жестове какво трябва да прави. — И по-живо!...

Ставрос неохотно тръгна към моряците. Неджеб се огледа — капитанът на лодката стоеше на бака и гледаше втренчено към морето. Вече цял час той не бе помръднал от мястото си, нищо не бе поискал, никаква дума не бе казал. Той гледаше към лодката. Тя се бе отдалечила на няколкостотин метра от гемията, гребците отдавна бяха оставили греблата. Сама сред огромното неспокойно море, тя изглеждаше толкова малка и безпомощна, че Неджеб неволно помисли: „И тяхната не е лесна, бог да ги пази!“.

Най-после се показаха и облаците. Отначало те като че ли не предвещаваха нищо страшно — бяха сиви плоски облаци с метален отблясък, перестите им краища се сливаха със сивотата на небето. Неджеб застана на носа и впери в тях нетрепкащия си поглед. Облачната маса бързо се увеличаваше, но не прииждаше към тях, а се разпростираше по целия хоризонт, обхващаше ги от всички страни като гигантски криле на хищна птица. Залезът угасна в сивата им маса, в далечината проехтя първият глух тежък тътен.

„Почва!“ — помисли с въздишка Неджеб.

Кого да остави на руля? Кой ще има смелостта да остане там докрай? Кой ще има опитността да води гемията сред бясната стихия на бурята? Знае се кой — сам той, Неджеб!... Сам той!...

Все още не духаше вятър, все още в тежкия задушен въздух не минаваше никакъв повей. Точно на север облаците почнаха да се сгъстяват, ставаха все по-тъмни и все по-зловещи. Точно там на север се образуваше като гигантски цирей страшният електрически заряд на бурята. Неджеб гледаше, без да трепне. Тъмното петно ставаше все по-черно, заприличваше на грамадно космато валмо, което се въртеше и трептеше, разкъсвано всеки миг от мълниите. Техният тътнеж ставаше все по-отчетлив и рязък, идваше все по-близо, разпростираше се все по-нашироко. Хищната птица мъчително бавно се издигаше над хоризонта, крилата ѝ растяха, черният ѝ клон се насочваше към небесния зенит.

— По-бързо! — извика Неджеб на моряците.

Скоро и последните чували полетяха в морето. Вълните ги подхвърляха, блъскаха ги в бордовете, след туй ги разпиляваха по цялото море. Гемията се носеше между тях като между черни трупове на мъртъвци в черно мъртво море, осветявано от мълниите. Изведнъж притъмня, хоризонтите изчезнаха — само на юг блестеше съвсем тънка ивица нежно и чисто небе.

— Ето го и вятъра! — каза гласно Неджеб.

Той го видя, преди още да го усети, по далечните бризги, които замрежиха гъсто гладката повърхност на вълнението и промениха изведнъж цвета му. Първият му порив беше внезапен и силен, но бързо угасна. След малко задуха западен вятър, северозападен, източен, после отново северен. Ветровете идваха от всички страни, смесваха се, люлееха мачтите, издигаха се в бързи, яростни вихрушки към небето.

„Това не е истинският вятър!“ — мислеше Неджеб.

Изведнъж тежката маса на облаците тръгна бързо към тях. Гигантски мълнии сечаха небето по цялата му дължина, сплитаха се в ужасяващи възли, със страшен грохот къртяха над морето. Под облаците беше нощ, която бързо прииждаше, гасеше всички светлини. Блясъците ставаха все по-ослепителни, грохотът им разтърсваше гемията. Неджеб инстинктивно отстъпи назад и се обърна. Близо до кубрика стоеше Кенан, лицето му бе пребледняло, в погледа му се четеше уплаха. Той гледаше към небето, в зениците му трепкаха мълниите, цялата му фигура изглеждаше някак неестествено свита.

— Кенан! — извика Неджеб тревожно.

Кенан го погледна с плахи очи.

— Влизай вътре!... — извика Неджеб.

Кенан погледна още веднъж страшното черно небе, раздирано от мълниите, и влезе в кубрика. Неджеб с твърда крачка се отправи към кърмата. Той още не бе хванал със здравите си ръце руля, когато бурята с бясна скорост връхлетя върху гемията. Тя се разтрепери цялата като ударена с мощен юмрук, заскърца, подскочи върху вълните, след това дълго, мъчително застана. Вятърът фучеше яростно, вдигаше с тонове вода от гребена на вълните, носеше я като водопад от пяна и пръски над морето.

— Боже, помогни! — каза Неджеб с дълбока вяра в сърцето си.

Само капитанът не помръдна от мястото си, макар да се залови още по-здраво за въжето. Той едва виждаше лодката, която ту литваше

над вълните, осветена от блясъка на мълниите, ту изчезваше съвсем в клокочещата пяна. Изведнъж му се стори, че те не държат курс срещу вятъра в цялата ѝ дължина. „Какво правят! — помисли капитанът ужасен. — Та Милутин знае!“ Отново блесна мълния и той отново я зърна, наклонена силно на една страна, готова всеки миг да се обърне.

— Срещу вятъра! — изкрещя капитанът с все сила.

Гласът му угасна в трясъка. „Луд ли съм? — помисли капитанът. — Кой ще ме чуе?“

— Срещу вятъра!...

Нещо зад гърба му пронизително скърцаше и трещеше, сякаш се готвеше да рухне всеки миг над главата му. „Ще загинат!“ — мислеше капитанът. Сърцето му сякаш се разчупи на хиляди късчета, сълзи потекоха по изсушеното му лице. Защо ги оставиха, защо не ги прибраха на гемията? Струваше му се, че вижда тънкия врат на Дафин, едрите плещи на печатаря, строго заключените вежди на далматинеца. Какво е станало? Греблата ли са изпуснали? Или пък момчето не знае как да насочва руля? Вятърът бясно фучеше, заливаше палубата с гейзери от шумяща, пенеста вода, мъчеше се да го изтръгне с лудия си напор от палубата.

— Срещу вятъра! — каза с глух, сломен глас капитанът.

Стъмни се, лодката изчезна. Една мълния светна като експлозия над главата му и тогава той видя за последен път малкото бяло петънце. Сега тя бе кацнала на гребена на една вълна, носът ѝ сочеше право на север. Отново стана тъмно. Най-последне небето се отпуши, над палубата заплююща стихийен дъжд — ни дъжд, ни морска вода, вдигната от вълните. Вятърът го носеше над морето, той шибаше като с конска опашка лицето на капитана, пълнеше очите му с вода, заслепяваше го. За миг му се стори, че върху него не пада дъжд, а истински водопад, който го задавяше и му пречеше да поема дъха си. Къде е носът, къде е кубрикът? Всичко се бе сляло в гъста непрогледна маса. Стреснат, капитанът потегли бавно назад. След няколко крачки стихията го повали на пода, вълните го помъкнаха по палубата. Той удари главата си в някакъв ръб, извъртя се отчаяно и докопа с яките си пръсти брезента на трюма. Гемията се повдигна над вълната, отново можеше да се вижда — макар и на няколко крачки. Като се държеше здраво за брезента, той припълзя близо до кубрика — два скока и се залови за бравата. Ръцете му трепереха, устата му бе пълна със солена вода,

нетърпимо го болеше коляното. Най-после капитанът отвори вратата и влезе вътре. Бурята остана зад тънката дървена стена — стенеше, блъскаше с все сила, къртеше леките части и побесняла ги хвърляше в морето. Вътре беше тъмно, дъхаше тежко на застоял въздух. Капитанът държеше с изтръпнали ръце парапета, без никакво чувство за посоките, без никаква надежда за спасение.

Х

След половин час страшната стихия поутихна — грохотът на мълниите отмина на юг. Гемията все още летеше по вълните, все още грозно скърцаше и трещеше, все още се накланяше с все сила ту на една, ту на друга страна, но всички чувствуваха — страшното бе отминало. След един час и вълнението започна бързо да стихва. Малко след полунощ в капитанската каюта влезе Неджеб — мокър до кости, раздърпан, позеленял, но със спокоен поглед.

— Мина! — каза той кратко.

Кенан, който се беше успокоил, едва чуто въздъхна.

— Отървахме се с малко! — каза Неджеб. — Само средната мачта!...

Капитанът мълчеше, гледаше тъпо към него.

— А твоите хора... — почна Неджеб.

Кенан вдигна ръка, в погледа му се мярна уплаха.

— Дай боже да са отървали кожата!... — завърши Неджеб.

— Дай боже! — каза глухо капитанът.

Неджеб се отпусна уморено на стола.

— Всъщност не беше кой знае какво! — каза той. — Мина, замина, дори не вдигна голямо вълнение!... Важното е да не се уплаши човек!...

— Те не са се уплашили! — каза капитанът. — По-страшни работи са минали през главите им!...

Скоро след това капитанът заспа, но сънят му беше неспокоен, той често се стряскаше, поглеждаше уплашено в мрака. Веднъж в просъница му се стори, че в каютата на моряците настана някаква суетня, чу се уплашеният вик на Ставрос, после всичко заглъхна.

Той стана при изгрев-слънце и с тежки стъпки излезе на палубата. Духаше силен, свеж вятър, по морето се гонеха в надпревара гривести вълни. Хоризонтите бяха ясни, небето над главата му бе така спокойно и чисто, сякаш никога по него не бе вилняла никаква буря. Капитанът отиде на носа на гемията и започна бавно да оглежда морето.

Нищо!...

Той остана там, докато разсъмна съвсем. Вълнението стихна още повече, въздухът стана необикновено чист и прозрачен, пресен и прохладен като вода. Капитанът отново огледа целия хоризонт, но не видя никъде ни лодка, ни мъничко бяло платно. „Спасили са се!“ — говореше нещо с тих шепот в душата му. Спасили са се, вятърът ги е отнесъл далече! Спасили са се, гледат радостно издутото платно! Спасили са се, дишат с наслада пресния въздух! Спасили са се!..."

Но разумът мълчеше. Лицето на капитана бе кораво, устните здраво стиснати, нищо в него не се отпускате, никаква радост нямаше в погледа му.

Той въздъхна дълбоко и тръгна към кубрика. Слънцето светеше с ясен блясък над морето, небето синееше, вълните се разбиваха с равен ритъм в измитите бордове на гемията. Чист ден, спокоен и светъл, чист ден без хора и страсти, чист ден над вечното синьо море.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.